

WIDENER

HN TCYQ C

www.libtool.com.cn

Scan 8540.5 (2)

www.libtool.com.cn

Harvard College
Library

FROM THE FUND IN MEMORY OF
Henry Wadsworth Longfellow

BEQUEATHED BY HIS DAUGHTER

Alice M. Longfellow

MDCCCXXIX

www.libtool.com.cn

www.libtool.com.cn

SVENSKA

www.libtool.com.cn

P O E S I E N S

H I S T O R I A .

AF

C. J. LENSTRÖM.

Sine ira et studio.

SEDNARE DELEN.

ÖREBRO,

N. M. LINDHS BOKTRYCKERI.

1840.

www.libtool.com.cn

www.libtool.com.cn

S V E N S K A

P O E S I E N S

H I S T O R I A

ifrån 1809 till 1839.

Jemte

EN ÖFVERSIGT.

Scan 8540.5 (2)

L

www.libtool.com.cn

Samtidens Poesi i Sverige sedan 1809.

Låt oss kasta en blick på tiden, innan vi bedömma de nya skolor, som nu uppkommo. — Gustaf III dog och regeringstömman lemnades i händerna på hans son Gustaf Adolph. Naturen hade bildat honom till en hederlig och ärlig privat man; men af sin *konungliga* fader hade han icke ärft några af dess höga egenskaper. Ytterligt rädd och fördomsfull lade han icke blott ett ganska hårdt censurtvång på allt tryck inom riket, utan ställde äfven bokhandeln under den skarpaste uppsigt. Alla nya åsigter, alla uppväckta idéer ansåg han såsom foster af den vildaste Jacobinism. Franska revolutionens buller hade injagat skräck i hans darrande hjerta. De män, som vakade med honom öfver trycktvånget, voro antingen så redlige och nitiske i sina embeten, att de icke ville åsidosätta sin strängaste pligt för det goda de kunnat verka, eller ock hade aldrig en ljusare skymt af ideer blickat in i deras kalla förstånd. Det enda litterära i bokhandeln voro usla, vattusiktiga romaner, öfversatte ur skocken af i synnerhet Tyska dussinprodukter. Dessa utspäddes någongång med ekonomisk vitterhet ur Akademiens förbättringsfabrik. — Men emellertid hade, oaktadt alla vakande falkögon, den nyvaknade filosofiska andan hunnit sprida sig till Upsala Universitet. Redan i slutet af sista seklet satte det derstädes utbredda Kantiska systemet tusende bekymmer i de icke så lätt rörliga Wolffianska professorernas hufvud. Man skriade och skrek då, såsom nu, öfver atheism och Jacobinism; men de nya lärorna segrade dock. I synnerhet bidro dertill den store och djuptänkande, samt dertill förföljda filosofen *Höijers* bemödanden. Omkring honom samlades flere utmärkta män, och med dennes och andras biträde utgaf Hr *G. A. Silfverstolpe* sin *Litteratur-Tidning* och sin *Journal för Svensk Litteratur*. Af det viktigaste inflytande på sin tid, utbreddes dessa tidskrifter nya och grundligare åsigter i vettenskap och konst, och sökte, ehuru förgäfvets, att motarbete förderfvets syndafloed. De upphörde

med de första åren af detta sekel, och år 1803 utgafs *Åbo allmänna Litteratur-Tidning*. Den indrogs af Regeringens vakande satelliter och ingen litterär kritik följde konstutvecklingen i spåren. Den nämnde förtjente Høijer hade väl åtskilliga gånger hos Regeringen anhållit om tillstånd till utgifvande af en vettenskaplig Journal; men man fruktade honom och hans åsigt. Och då man blygdes att afslå hans ansökning, uppsköt man sakens afgörande i 2 år, tills ett sådant privilegium, 1808 om hösten, hann att lemnas åt Hr P. A. Wallmark, hvilken man till detta ändamål fann mera tjenlig. Høijer afspisades med det svar, att Konungen ej ville hafva mer än ett Litterärt blad inom hela riket. Journalen för Litteraturen och Theatern började nu utgifvas i Juli månad 1809.

Emellertid hade genom Høijers och hans vänners bemödanden, den Tyska, Engelska och Italienska Litteraturen blifvit i Upsala mera känd. Unge talentfulle män omfattade dem med ungdomens hela värma och liflighet, och man började småningom inse, att det icke var det mest glänsande i poesi och konst, hvilket guldstämpladt från Stockholm utdelades. Redan de första åren af detta sekel bildade sig smärre litterära samfund (såsom sällskapet V. V.) till uppodlande af vettenskapliga och litterära anlag. Det sista af dem var *Auroraförbundet*, stiftadt den 10 October 1807. De uppläste sig väl, det ena efter det andra, allt som medlemmarne skingrades från Universitetet; men intet af dem har varit utan viktigt inflytande på de förbundnes litterära bildning. Det enda sätt, hvarpå de under ett orimligt trycktvång kunde gifva sig luft, var genom muntliga yttranden och parodier på stycken, insände att täfla om priset i Svenska Akademien. Allting var emellertid i den starkaste spänning. De unga örnarne kände kraften af sina vingar; men deras flyckt fångslades af bojor.

Gustaf Adolfs välde upphörde i Martii månad år 1809. Tryckfriheten blef nationen återlemnad. All uppmärksamhet fästades vid dagens politik; men snart började dock bedröfliga järtecken för de rättrogne att visa sig på den litterära horisonten. Man yttrade sig nu mera högljudt om Svenska Akademien, och i synnerhet om det Dagblad, *Journal för Litt. och Theatern*, som utgafs af en bekännare af gam-

ma skola. Men fann det innehålla allt annat utom Litteratur och det lilla af egentligen litterär syftning, som der infördes, var uppsatt med den mattaste och slappaste kritik, efter de mest ytliga grundsatser. Snart aftalades emellan några yngre vettenskapsidkare ett nytt Tidningsblad; men öfverenskommelsen erhöfl ingen verkställighet. Mot slutet af året utkom anmälan om en litterär tidskrift *Lyceum*. Prospecten dertill gaf anledning att vänta en på djupare och mera filosofiskt grundade principer byggd kritik, Journalen för Litteraturen och Theatern, som fruktade en medtällare på det litterära fältet eller trodde all grundlighet vara ett löjligt Charlataneri, ansåg det högst lämpligt, att så mycket som möjligt motarbete utgifvandet af den nya tidskriften. Nu utkom uti *Journal för Litt. och Theat.* N:o 75 Något om *Gaturenhållningen*, hvilket utgör den smutsigaste och plattaste Carrikatur öfver prospecten till *Lyceum*. Redan samma dag detta nummer utdelades, beslöts af några unga vittterhetsvänner i Stockholm, utgifvandet af ett dagblad, som med uppmärksamhet skulle följa Journalen under dess yra och tygellösa cavalcader på litteraturens fält, och inan årets slut utkom första N:o af Tidningen *Polyfem*. Den harangerade alla sina medbröder; men förband sig att framför allt taga *Journalen* under sin ömmaste upptuktelse. Nu hade stormen brutit ut, och striden fördes med buller och bråk. Utgifvarne af *Polyfem*, hvilka riktigt insett, att vid den apathi, som rådde inom Litteraturen, ingenting kunde uträttas med vettenskapliga afhandlingar och uppsatser, dem få kunde fatta i hela dess vidd, nyttjade emot sina motståndare det af alla så väl förstådda språket; satiren, löjet, och sarcasmen. Med obarmhertighet tadelades och förlöjligades motpartiet, och nästan är alla strider bortgick det beprydt af *Polyfem* med bjeller-kåpan och de långa öronen. — Journalen tog genast munnen full af väder; men grep sig för starkt an, och var nöjd, att åter i tysthet få utblåsa det. Försvaret blef matt och med hvar ny strid hade den, med nya dödliga sår, gjort sig mera förtjent, att, såsom lytt och lemlös slagen i fäderneslandets tjenst, blifva intagen på invalidhuset. Striden upphörde efter någon tid, och Journalen satt stolt bakom

skansen af sitt större publicum, derifrån den lät påskina mycket förakt för sina motståndare. Då *Journalen* nu icke mera kunde lockas ut i öppen fejd, började Polyfem med en artikel, som i korta utdrag, under namn af *Journalistik*, innehöll quintessensen af densammes misstag och enfald. Emellertid ökades den allmänhet, som började gilla Polyfems litterära åsigtter. Denna tidning erhöll flere ganska goda bidrag af kända och okända vänner, och lemnade, redan i andra samlingen, afhandlingar af vettenskapligt innehåll. Efter att ganska mycket hafva gagnat vitterheten, i synnerhet genom det skarpa sätt, hvarpå den väckte nationens uppmärksamhet på densammes förfall inom Sverige, upphörde *Tidningen* med sin femte samling 1812. Men de hotande åskorna samlades redan på alla håll. I Christianstad trycktes år 1810 en i Stockholm författad skrift: *Kritiska bref rörande Caneli-Rådet C. G. af Leopolds samlade skrifter*. Beledsagad af alla rättroendes jemmerrop, anlände uppsatsen till Stockholm, der *Journalen för Litt. och Theat.* sökte att sönderslita och, så mycket som sig göra lät, förklena denna kätterska skrift. Oaktadt allt skrik öfver "Tonen," som angifves vara "ömsom den grofva tampens (!) ömsom det misslyckade fadda jollrets," öfver "försåtligheten, den grofva förtydningen och illskan," vann skriften ett oväntadt förtroende. Fjället hade fallit ifrån de flestas ögon, och man började se, huru det lysande majestätet skimrat bakom blå dunster! — Hvar och en opartisk skall, med undantag af den hätska ton och det någongång för långt drifna tadlet, alltid i hufvudsaken gilla denna skrift.

Åren 1810 och 11 utgäfvos första och andra häftet af *Lyceum*, hvilken sedan tyvärr upphörde. Den utarbetades efter de renaste grunder för vettenskap och konst, samt räknade bland sina utgifvare den oförgätlige Höijer. — Af mindre värde var *Läsning i hvarjehanda*, hvaraf tvenne häften trycktes år 1810 i Christianstad, ehuru den religerades från Stockholm.

I Juli månad 1810 utgafs första häftet af den så ryktbar blefna tidskriften *Phosphoros*, hvilken gifvit namn åt de nya tänkesättens bekämpare i Sverige. Den utar-

betades i sin början af det förutnämde *Auroraförbundet*, i spetsen för hvilket Atterbom nu stod. Revolutionen var med denna skrift högtidligen proclamerad, emedan den uppställde någon ting positivt uti den nya lärens anda och efter dess "ästhetiska åsikter." *Journalen f. L. o. Th.* kastade sig alldeles ursinnig på de kätterskas första produkt, och försökte emot den hela styrkan af sin satir och sin ästhetiska grundlighet. Och ännu synes det, som blotta anblicken af de ryktbara gula omslagen satte *Journalens* utgifvare uti en feberyra, hvilken oemotståndligt dref honom till mer eller mindre häftiga litterära snedhugg. Af *Phosphoros* utkommo 6 häften för 1810, 6 dubbla häften för 1811, N:o 1 och 2 för 1812 och 1 häfte för 1813." Sedan utgafs *Poetisk Kalender* och *Svensk Litteratur Tidning* af skolan. Tidskrifterna *Svea*, *Skandia* och *Mimer*, samt *Litteraturföreningens Tidning* innebära, bland annat i andra opinioner, de senaste spåren af den fosforistiska andan.

Trettio år äro nu förflutna, sedan den märkvärdiga brytningen i Sveriges så väl politiska, som litterära lif inträffade. Trettio år under en så händelserik tid, som vår, då det ena fenomenet undantränger det andra, är en betydlig tidrymd. Det hinner inom en sådan tidsvidd åtskilligt hända. Nya åsikter hinna genom sina frukter bevisa sin duglighet, anspråk hinna medgifvas eller vederläggas, teorier hinna pröfvas vara sanna eller osanna, kritiken öfver förflutna culturperioder hinner bevisa sin rättvisa och billighet, eller motsatsen deraf. Derföre är det en naturlig fråga: hvad har varit följden af den nya skolans bemödanden, huru har den under denna tid bevisat giltigheten af sina icke obetydliga anspråk, hvilka öfverträffliga mästerverk har den öfverlemnadt åt nationens odödliga förtjusning, har den än vidare pröfvat sig hafva rätt, när den med bevisningens och skämtets vapen, med Hammarsköldska Kritiker och Atterbomska Karakteristiker samt Markallider och Rimthussieder vändt sig mot den gamla skolans män? Detta vilja vi i korthet besvara. Med nya skolan mena vi här den romantiska, annars

kallad den *Fosforistiska*, till skillnad från den allmänna *nya skolan* i Europa, till hvilken äfven *den nya skolan* i den gamla: *Wallin* och *Franzén*, samt den *göthiska* hörde. De sista båda skolorna skilja sig deri från den första, att de icke genom *theorier* och *polemik* mot sitt fäderneslands öfriga skalders sökte bana sig sjelfva vägen till erkännande, utan blott genom egna poetiska arbetens förträfflighet, hvarjemte de fredligt antingen sutto i *Akademien* eller *befryndade* sig dermed, erkännande hvarje förtjenst hos den gamla skolans män. Genom *Psalmboken*, *Franzénska Visor*, *Geijerska Kämpasånger* och *Frithiof* m. m. hafva dessa skolor fredligt visat sig tillhöra en *ny skola*, som äfven skulle utvidgat sig utan den *romantiska skolans* tillhjälp. Denna sednare har verkat mest genom *Theori* och *Kritik*, den förra till en del ensidig liksom den sednare. Den uppfattade af den allmänna Europeiska nya skolans *ideer* mest det *speculativa* och *romantiska*, sådant det finnes hos *Schleglarne*, *Tyska Romantikerna*, *Schellingianerna*, m. fl.

Den *nya skolan* i Europa är en frukt af *verldshistoriska förberedelser*. Den vill *försoning* af alla motsatser, alla tidsåldrars bästa riktningar och förnämligast förmedling af lifvets och vetenskapens stora dualism mellan idealism och realism; den vill borttaga ensidigheterna i de konsthistoriska riktningarne, för att åstadkomma allsidighet. — Grekland uttog ur den allmänna materialboden, *Asien*, det *reella* elementet och utbildade det ensidigt; Romarens utbildade åter *förstånd realismen* ensidigt, *Romantiken* det ensidigt *ideella*, *spiritualistiska*, samt *Moderns tiden* det ensidigt *förståndsrealistiska*, hvars frukt var protestantismen, antikimitationen och regelkvängat. Denna förståndsrealism lyftade *förståndet* på thronen äfven i poesiers värld, hvaraf följde imitationer af imitationer, uteslutande ifrande för *förståndighet*, *smak*, *correcthet*, *reglor*, *elegans*, *god ton*, ty den friborna poesien skulle bli förnäm, klädd i höfdrägt, vara cirklad och gentil, hvarunder allt naturligt och hjertligt ofta försvann. Det eleganta lifvet är sig

öfver allt lika, deröfre blef ock poesien enformigt lika, endast med ton af den nation, som var den goda tonens, modets, moderland, Frankrike. Smaken blef liksom sällskapslifvet och ofta språket fransyskt; nationella ämnen och sympathier tycktes förqväfdas eller behandlades åtminstone icke svenskt och populärt. Denna moderna (akademiska) tidens *theori* var dessutom empiriskt-sensualistisk, smaken var subjectiv, eller blott så vida objectiv, som den bestämdes af franska föredömen, hvilka åter bildades af abstractioner dragna ur den missförstådda antikens mästerverk. Om Ideer och det skönas kallelse att vara en sinnebildning af nationallifvets innersta tankar och känelor, och det gudomligas uppfattning genom nationerna, var icke fråga. De förnämsta lytens i denna *akademiska smak* och åsigt äro ofvan antydda.

Man började snart ana, att det icke stod rätt till med den gamla skolan, med *Galloisismen*. Man började betvifla förståndets uteslutande rätt i poesien. Man fann den moderna poesien bestå af torra och nakna begrepp, öfverdragna med ett skäl af rhetoriska prydnader. Formen och innehållet befunnos icke genomtränga hvarandra. Man började finna förståndet, klokheten, förställningen på längden ledsamma i sällskapslifvet äfvensom deras uttryck i vers. Man ville från *ord* komma till *sak*. Man ville ha fram det naturliga, enkla, äfvensom känslan och fantasien, man förkastade imitation af andra nationers vitterlek, om man icke tillika rätt uppfattat den nations lifvande anda och kulturprincip, som man imiterade; man tog den nationella historien och sagan, med ett ord nationens hela historiska lif, till ämne för konsten. Dessa frågor framkastades i slutet af 18 S., då moderna tiden slutade sin mission, att utbilda *förståndet* och andra *medlande* krafter t. ex. i staten det tredje ståndet, i filosofien dogmatiskt-rationella riktningar, i Theologien en luthersk skolastiska dogmatism, i poesien det didaktiska elementet, jemte medlen för ett framtida fortskridande i *smaken* och *språket*. Medeltiden var en svärmande yngling, som mera lefde för idealer, än för verk-

lighetens mål, var helt och hållit *känsla* och *fantasi*, *tränad* och *svärmeri*, men hade föga moget förstånd, föga smak och uttryckte sig, åtminstone inom det germaniska Europa, ännu på ett obildadt språk. Europa behöfde därför sättas i *grammatikal-* och *logik-skola* och en sådan var inom konsten den moderna tiden från 16 till midten af 18 S. Vid denna tid voro språket och smaken utbildade genom imitationer, nödvändiga öfningar, innan man arbetar på egen hand. Nu började mängen orolig själ från tvånget fly ut i den fria naturen och gick ej åter in "i stugan" eller gick in för att mästra sina förra lärare. *Rousseau* predikade om naturen, *Winkelmann* om äkta antik skönhet, *Lessing* öfver Shakespeares storhet och Gallicismens origtighet, *Herder* öfver folkpoesien. *Göthe* och *Schiller* sökte på sitt sätt försona idealism och realism, under det den *romantiska skolan* i Tyskland, begagnande alla dessas upptäckter och tendenser, ifrade för Romantikens idealism och nationalitet. De gjorde det ensidigt liksom den *historiska skolan* stundom ensidigt ifrade för det realistiska, men det af dem sjelfva icke klart begripna målet för båda var försoning mellan *idealism* (*idé* och *känsla*, *Ande*) och *realism* (*fantasi* och *natur*), hvarigenom det *rent menskliga*, människan såsom ett *animal abeleste*, utan afseende på tillfälliga former, rang, börd, *Rader* &c. skulle bli hufvudämnet för konsten. Med ett ord, från ord ville man ändteligen komma till sak, det himmelska i människan, hos *folket*, liksom hos den purpurklädde.

Thorild, *Bellman*, *Hallman*, *Lidner*, *Wallenberg*, *Ehrensward* och *Benj. Höijer* predikade på svenskt tungomål öfver samma text, som *Rousseau* &c. — Ej under därför, att *Romantiken* fick sina anhängare i Sverige, och *Realismen* sina. De förra voro *Atterbom* och *hans skola*, de sednare *Götherna*. *Franzén* står som en förebild af försoning för båda, som en svensk *Göthe* i lyriken, *Wallin* som en svensk *Schiller* i Psalmen.

Romantikerna voro *ensidiga*, emedan de ej fattade rätt det svenska folklynnets realism, hvilket åter *Gö-*

ther-

therna gjorde-såsom deras största skald sjelf antyder. Hörom *Tegner* (Bihang till *Frithiofs Saga* 1839).

"Svensken liksom Fransosen älskar i poesien företrädesvis det **lätta, klara genomskinliga**. Äfven det djupa fordrar han, ja värderar, men det skall då vara ett genomskinligt djup. Han vill kunna se guldsanden på vågens botten. Allt grumligt och mörkt, som ej är honom någon klar bild, vore det än så djupsinnigt, är honom vidrigt. Det dunkelt sagda är det dunkelt tänkta, tror han, och klarheten är ett nödvändigt vilkor för allt, som skall verka på honom. Härigenom skiljer han sig ifrån Tysken, som till följe af sin contemplativa natur, icke blott fordrar utan äfven föredrar, det mystiska och nebulösa, hvori han älskar, att ana något djupsinnigt. Han har mera Gemüth och tungsinnt allvar än Svensken, som är yligare och lättsinnigare. Deraf komma känslomystiken och hemorrhoidalkänningarne i Tyska poesien, som vi icke ha sinne för. I afseende på sjelfva andan och verldsåsigten hos poeten, så älska vi i synnerhet det lefnadsfriska, raska, modiga, ja öfvermodiga. Detta gäller äfven om Svenska nationalcharakteren. Ehuru förslappadt, flärdfullt och förderfvadt folket må vara, ligger dock alltid en vikingaåder på botten af nationallynet, och man älskar, att igenkänna den äfven hos skallden. Fornjoterska ätten är ännu icke utdöd. Något trotsigt och Titaniskt går som ett slägt drag genom folket. En kall, men klar och frisk vinterdag, som stälsätter alla människans krafter, för att kämpa emot och besegra en hård natur, är den rätta naturbilden för nordiska lynnet. Hvar detta klara väder finnes, den friska anda blåser, der känner nationen sitt eget inre lif och öfverser för den skuld, med andra poetiska brister; jag vet ingen bättre förklaringsgrund." "De Tyska teorierna med den gängue karfunkelpoesien, vore mig vidriga. En brytning i Svenska poesien ansåg jag väl nödvändig

men den kunde och den borde ske på annat sjelfständigare sätt. Den nya skolan syntes mig dock allt för negativ, och dess kritiska framfart allt för orättvis. Jag deltog därför icke i striden på några roligheter när, som jag sade och btskref. ”Om Här har Tegnér uttalat skolans lyten. Den var ensidigt idealistisk, satte för mycket värde på det speculativa i poesien och på utländska, särdeles sydländska sångformer, på Medeltidens världsskick o. s. v. Men det var viktigt att ett glömdt element, poesiens i visst afseende djupaste och nationellaste, upplifvades, för att sedan ensidigheten afnötts, försonas med nationella tendenser. Derfor äro vi dem oändlig tack skyldiga. De hafva hänvisat oss till nationens mest poetiska tid, Medeltiden, för att derifrån hämta ämnen, de hafva tillegnat oss Tyskens djupa och sanna uppfattning af Skönhetens och Konstens teori, de äro skapare af en egentlig Ästhetik i Sverige, fastän förberedelserna funnos redan hos Thorild, Ehrensvärd och Benj. Höijer. Det viktiga i deras åsikter har omedvetet och tyst vunnit insteg i national-medvetandet och detta factum är på en gång ett bevis, att de förde sannings språk, att de buro på läpparne en världshistorisk tanke, som var efterlängtd (Ästhetiци, Kritiker och Skalder hafva sedan 1809 alla småningom adopterat det goda och sanna i deras åsikter, men förkastat det osanna) och en borgen för dess odödlighet i svenska poesiens och bildningens Historia. I sin Kritik mot samtida skalder af gamla skolan och svenska akademien hade de i hufvudsaken rätt, men sättet att uttrycka sig, det öfvermodiga i anfallet, det intoleranta i ton, det oblyga i behandlingen af nationens älsklingar kan icke ursäktas af annat än ungdomens lättsinne. Skolans förhållande mot sig sjelf, det öfvermåttan vaxelbeprisande i dess kritiker öfver hvarandra, måste ogillas, men coteriandan är i sådana tider och föreningar ett nödvändigt ondt, och var icke mindre bestämdt uttalad hos den akademiska skolan. I sin poesi har skolan äfven förtjenster, men

mindre än i theoretisk väg. Man bör skilja mellan skolans egentliga mäns dikter och deras, som sjelfständigt adopterade dess åsikter. Till de sednare höra alla Sveriges icke-fosforistiska skalders sedan 1809. Sjelfva skolan har in corpore ej lemnat några mästerverk, som blifvit nationella. Atterboms i *sitt slag* herrliga dikter, *Hedborns* och *Euphrosynes*, samt det lilla, *Elgström* m. fl. diktat, äro klenoder, som tillsamman tagna icke uppväga deras theoretiska förtjenster, eller den göthiska skolans poesi. Detta säger äfven en af skolan, *Hammarsköld* (Sv. vitterh. 2 uppl. s. 526) sjelf: "Djupare, högre och grundligare theoretiska begrepp hafva nu blifvit gängse, än under de föregående perioderna. Det kan utan mycken möda bevisas att denna förtjenst tillhör Nya Skolan, äfvensom den att hafva upplifvat interresset för vår forntids konstskatter af alla slag och dragit dem fram i dagen." (I förening med göthiska skolan.) "Deremot har den visserligen, för bildandet af ett rent skönhetsinne hos nationen, verkat mindre positivt, genom fulländade skaldestycken, än negativt, genom kritiska utvecklingar af theoretiska ideer, hvaraf det blifvit en följd, att man i allmänhet heldre raisonnerar öfver konsten än utöfvar den. Visserligen hafva vi fått åtskilliga lyriska och elegiska stycken af utmärkt förträfflighet; men af Poesiens högre, objectiva arter, genom hvilka man egentligen hänför nationen, har man ännu ej sett något verk, som i det hela uthärdar en rättvis granskning." (Atterboms *Lycksalighetens Ö* var då ej utkommen.) "Man kan derföre visserligen säga, att de unga litteratörerna ännu icke uppfyllt de förhoppningar, hvilka man vid deras första uppträdande fattade, icke ens de löften, hvilka de sjelfva då med ungdomligt öfvermod gäfvö. Det märkes äfven här, huru riktigt den store Ehrensverd dömade om sina landsmän, då han sade, att de utgöra en trög nation, full af hetsigheter. Den enthusiastiska värma, med hvilken Utgifvarne af *Phosphoros* och *Iduna*

störtade sig in på de af dem brutna banor, har ganska hastigt afsvalnat och gifvit rum åt en viss phlegmatisk slapphet och liknöjdhet, af hvilken man föga glädjefullt kan vänta. — Dessutom har samma skola (den romantiska) föga budat något äkta egendomligt och sjelfständigt, äfven i anseende till formen, som, ehuru den af några blifvit behandlad med mycken virtuositet, likväl egentligen intet annat är än en efterklang af de Tyska Romantikernas bemödanden. Derföre har denna skola mer gagnat genom den lyckliga väckelse, den gifvit, och de ideer, den satt i omlopp, än medelst egna mönster till efterföljd och, ehuru vissa nyare poetiska alster hafva ett utmärkt värde, äro dock flere af skalderne sjelfva, i anseende till sin ädla stämning och rika utbildning, vida intressantare än deras poemer.”

a) *Den Nya skolan i den Gamla.*

Franzén och Wallin.

Oberoende af några nya skolor, utbildade sig denna och lät sitt fädernesland höra *nya toner*, före den *nya skolans* uppkomst, ty Franzén vann redan 1797 pris för sin ypperliga sång öfver *Creutz* och var ifrån den tiden känd och älskad för sina mästerliga sånger, hvilka redan 1810 voro samlade; *Wallin* lät 1802 trycka sin *sång öfver studenten Ström* och 1808 *dityramben öfver den 24 Januari* och smärre poemer, samt redan 1807 omarbetade kyrkopsalmer. Båda voro visserligen i mycket fasthängande vid den gamla smaken, men deras egen arbetade sig dock *sjelfständigt* upp derur och detta redan innan den brandgula boken *Phosphoros*, syntes till. Den nya och sjelfständiga ton, som båda anslogo, visar att en *Genius*, öfverlåten åt sig sjelf, verkar mera, än medelmåttiga hufvuden, införda i en utifrån dem påtvingad

bildning; det visar, att utan uppträdandet af en ny skola af poetiska reformatörer, en smakförändring på ett fredligare och sjelfständigare sätt, om också långsammare, *måhända* kunnat äga rum. Dock om *möjligheter* bör man icke tvista. *Säkert är, att båda Franzén och Wallin* hörde till den *nya skolan*, i allmännare betydelse, inän en sådan i särskild mening fanns. För öfrigt äro båda högst olika individualiteter, Franzén en mild sångarnatur, Wallin en stark och Pindarisk. Hvar och en må dömmas efter sin art och sin natur. Man fordre icke Franzénska visor af *Wallin* eller sublimes hymner af *Franzén*. Den sednare anmärker sjelf också träffande:

”Tafian beser du likväl och byggnaden, innan du dömmar:
Bläddrande blott i min bok, fäller du redan din dom;
Läser en rad och saknar *Wallins* Pindariska hymn-ton;
Efläser en sida och spör: liknar väl detta *Tegnér*?
Hvad! af den saktliga ån, som flyter i dalen och speglar
Allt hvad den far *förbi*, stränder och menskor och djur,
Fordrar du språng upp till skyn, som af vattenspelet vid slottet.
Fordrar du forsens, en sjö hvälfvande, kraft och musik?
Blott med den näbb, han fått, hvar fogel sjunger i skogen.
Barnet sin egen far likne; så är det dock hans.”

I sitt slag, *den idylliska lyriken*, objectivt uttryckande mensklighetens enklaste, men tillika hjertligaste, känslor, barndömen och familjekänslorna, är *Franzén* i vår vitterhet en skald af första ordningen, liksom *Wallin* i Psalmen. Det är något af *Goethe* hos Franzén, bådas lyrik är ej egentligen romantisk, utan snarare klassisk, ty hvarje känsla tar ett så åskådligt uttryck, att den liknar en händelse. Denna objectivitet förderfvar ingalunda innehållet, ty *Goethe* har väl så mycket lyriskt djup, som trots någon Romantiker. Skilnaden är blott i uttryckets mästarekap, ty han ger skön kropp åt andan, då Romantikerne ej förmå ge den sköna tanken mer än ton. Genom denna åskådlighet är Franzén såsom poetisk konstnär stor, måhända störst af Svenska Lyriker. Han är ej romantisk i bästa mening, ty den sfer af hän-

delser han uttrycker är inskränkt till Familjen, då romantikens lyrik utsjunger en Platonisk kärlek till qvinnan, en mystisk tydning af naturen och en filosofiskt-fantastisk förklaring af historien och det närvarande lifvet. — Äfven Goethe bortkastade visserligen allt af detta, som ej lät fullt förkroppsligas, men upptog dock det mesta, då åter *Franzén* blott upptog en liten sfer, men också en, som hvarken Goethe eller Romantikerna egentligen besjungit. Deri är hans storhet, han visade, att det hvardagligaste lif, t. ex. det husliga, låter besjunga sig och att det naturliga och enkla ingalunda är trivialt och prosaiskt. Det var således hos *Franzén* samma riktning till naturen, som uttalade sig på olika sätt vid slutet af adertonde seklet, olika hos Thorild, Bellman, Lidner, Fru Lenngren och Fru Widström, hvars lyrik har mesta frändskap till *Franzén*. Englands samtidigt uppblomstrande *Lake-skola* har just samma sträfvan, som *Franzén*, nämligen skildringen af det naturliga, husliga, idylliska, barndomsvackra o. s. v. "De framställa," säger träffande Leopold, i anledning af sången öfver Creutz: "nu en taffa ur sag-åldren, i hela sanningen af sin fornliska målningsart; nu en romantisk sorgsen, nu åter enkla drag af hjertat och lefnaden, ett löje af oskulden, en tår af medlidandet, ett joller af barnglädjen, liksom fattade i flykten, och hindrade att försvinna."

"Franzéns*) diktning är den mest rena och poetiska. Formen är lika skär som mjuk. Men denna är så fä, så genomskinlig: tanken speglar sig så lätt, så obeslöjadt, att man knappast märker, det själen fått en kropp. Det är icke strålar, som bryta sig i tusen riktningar, och blända genom mångfalden af sina lägen mot jordens föremål; det är solen sjelf, det är själen sjelf, hjertat sjelf. Det är den renade Psyche, så mycket som möjligt utan jordisk omklädnad. Koloriten är därför

*) Heimdall 1828.

nästan ingen. Färgen är så identisk med innehållet, att den nästan undfaller blicken. Drägten smyger sig så omärkligt efter formerna, att man förväxlar den med farmen själf. Men det är färgen och drägten, hvilka äro barn af tiden. Just derföre att Franzéns diktkonst har så litet af dem, är hon, mindre än andra underkastad tidens vexlingar. Hans poemer från 90:talet äro som voro de skrifna i dag. Om hundratals år skola de läsas med samma känsla, som i denna stund."

"Om från en rigtningspunkt för föreställningen, uppskattandet af Franzéns sångvärde, mindre än de flestas är motarbetadt af tidens skiftande tycken, blir deremot den glödande beundran från en mångtalig, men flychtig, läsareskara tillbakahållen derigenom, att tidslynnat med dess egna intressen och alltid retande behag och förföriska lockelser, der så litet uttalar sig. En dag älskas formens enkelhet, ja naturlighet, en annan färgens bjert-het, dess öfvermått. Den, som bäst förmår att tillägna sig stundens retelse, vinner priset; men hans seger är icke lika lång, som lysande. Den andre, hvilken, förmedels syftningen af sin förmåga; ej behöfver anlita ögonblickets skänker, njuter af massan aldrig afgudiska offer; men han blir ett älskadt föremål för alla släkten."

I Lyriken är Franzén förträfflig, i alla andra konst-arter är det förträffligaste af honom det idylliska, som har likhet med hans första sånger. Dessa äro odödliga, värda att sjungas af Englar *). Hvilken tid kan utplåna ur nationens äldaste minne sånger sådana som de föl-

*) (Atterbom i Phosphoros 1811). "Så blomstrande barn, som exempelvis — *Sångmän, Menniskans anlete, Lifvets stunder, Den enda kyssen, Det högre lifvet, Stjernorna, Modren och Sonen, Välsignelsen, Till de hemmavarande, Förgängligheten, Saknaden, Begravningsdagen, Om inre föreningen*, med många flere önskade sig ofelbart hvarje skald i världen."

jande: *Selma*, *Människans anlete*, *Champagne-vinet*, *Den enda kyssen*, *Stjernaorna* m. fl. *Sången öfver Creutz* är en herrlig dityramb, som Akademien fann innehålla något oerhört nytt, hvarföre den anmärkte, "den nya egna form af sammansättning, hvarigenom detta poem, till styl och versort, syntes skilja sig från vår hittills vanliga skaldekonst." Detta poem är i hvarje stanz ett fulländadt mästerstycke af första ordningen; det uppvägar hvarje annat mästerstycke äfven från en sednare-tid. Dessa och många andra af Franzéns lyriska stycken bevisa i sin art ett poetiskt snille af högre ordning och tillika det renaste, varmaste och älskvärdaste hjerta. Hans Poesi vore ett underverk under denna tid, om man ej hade en Bellman, Lidner m. fl., som i sin art lydde sin egen Genius, ej tidens. I nästan intet af Franzéns stycken framskymtar den Akademiska tidens fula sidor, förkonstlingen och den sökta elegansen. Äfven Franzéns öfriga skrifter, utom *Emili*, äro derifrån fria.

Låtom oss nu betrakta Franzéns berättelser och dramer: *Emili*, *Svante Sture*, *Columbus*, *Frihetsbilden*, *Gustaf Adolf i Tyskland*, *Lappflickan* och *Mordet på Elgarås*.

"*Emili* eller en afton i Lappland, Försök till en Lärodikt, har följande innehåll*)." Carl, informator i en magnats hus, hade — lyckligare likväl — repeterat Abälards förhållande med en ny Heloisa, eller Exellensens dotter, *Emili*. Släkten harmades deröfver, och på tillstyrkan af *Emilis* bror, en man, den han beskriver såsom fåfång och girig, försköts hon från familjen och fördes till Lappland af sin man, som der erhållit ett pastorat, icke utan sina nya anförvandters bemedling. Poemet begyns vid de älskandes ankomst en vinterafton till Carls prestgård; och utgöres af ett — Samtal mel-

---

*) Aiterbom i Phosphoros 1811.

han de tvenne, indeladt i fyra stunder: den första bär öfverskriften *På berget och i dalen*; den andra *i Hyddan*; den tredje *Vid bordet*; den fjärde *Vid spisetn*. Man kan af dessa rubriker se conversationens gång; den afhandlar förfäta, närvarande och tillkommande äfventyr, scener och förhoppningar, och commenterar dess emellan ett måttligt compendium af människövishet för människor, stadda i knappa vilkor. Annars skulle man af ämnet vänta sig det, hvartill också dess fängslade ande alltigenom syftar, en ypperlig Nordisk idyll, ett nationalt och egendomligt motstycke till den berömda *Louise*; och det är visst, att om någon af Sveriges nu lefvande konstnärer borde känna sig förpligtad att täfla med oss, så vore det Franzén, med sin idealiska åsigt af det husliga lifvet, sin kännedom af dess i verkligheten spridda ljusa partier, och sin förmåga att sammanbinda dem till ett helt för det efter hulla trängande hjertat i en genom fromhet och enfald lockande målning — Nu i sin närvarande skepnad är denna så kallade Lärodikt ett skönt misstag. Förf. såg förmodligen först sitt ämne rent idylliskt. Men sedan såg han ock de många och vackra reflexioner, hvilka han kunde meddela öfver den dagliga dualismen mellan sinneverldens förderf och urbilden för det goda hjertats önskingar, och, för att framställa dem alldeles omedelbart, valde han den trånga formen af ett samtal mellan hjelten och hjeltinnan (om de så kunna tituleras, när inga subalterner uppträda), såsom allegoriska representanter af styckets antithetiska natur. Nu tyckte han, billigt nog, namnet Lärodikt vara det enda lämpliga för en sådan composition, i sjelfva verket ett amphibium af Idyll och Svensk-Akademisk Lärodikt. Men en dialogisk lärodikt måste nödvändigt reciteras af flere personer än tvenne, emedan, äfven med förbigående af läsarns anspråk på liffigare omvexling och sparsammare haranger, temat skall betraktas å alla sina hufvudsidor, och det svärligen är möjligt, att endast två personer uppfattat dem alla i lika bestämdhet. För att hjel-

på detta, låter förf. den ene, Carl, uppleta alla möjliga skäl att göra den trogna make missnöjd med den ställning, *han sjelf* beredt henne, och den andra, Emili, under verkliga beundransvärd heroism vederlägger dem. Men är ej det onaturliga eller åtminstone obehagliga förhållande, som af denna inrättning uppkommer, ett ännu större fel? Hvad föreställning kan ni göra er om *ex-man*, sådan som Carl? Ni ville säkert teke ha detta pjunkiga väsende till gemål; knapt till hofmästare. Först släpar han sin i prakt och öfverflöd uppfostrade maka ut för äldrarnes hus, från Stockholm och lustslotten på Mälarns öar, åt Nordens — för kulturmenniskan såsom sådan — armaste och ödligaste nejder, till en prestgård i Lappland; och när de hunnit fram, och den goda flickan väljer alla tänkbara tillfällen att trösta honom och sig sjelf, öfverhopar han henne, till tacksamhetstecken, med de alldra bedröfligaste inkast och påminnelser, såsom en sannfärdig plågoand! Ja, det förorsakar läsarn en ordentlig pina, när hon äntligen ber och besvärjer sin förändrade belägenhets upphofsman, att han blott ville upphöra med jeremiaderna och låta henne göra honom så lycklig, som hon sjelf redan befinner sig genom honom — och likväl han — sans façon — uppstämmer sin gamla refrain i en ännu ömkligare ton, om alla hennes förlorade "perlor, guld, brillianter, vagnar, slott," ja, "friare på knä," med bänd båd gult och blått "ett — — — Slutligen börjar ock pastorn att ge sig till freds och språka förståndigt. — Annars har vår skald slösat en beundransvärd skicklighet, att i denna dialogiska duett inväffa, ledigt och naturligt, de skönaste teckningar af husliga scener, af Lapplands majestätiska natur, af Nordiska och i synnerhet Lappska seder och bruk m. m. och öfver allt, der samtalen föranlåter en lyrisk höjning, eller der skalden sjelf tycks tala, förnimma vi den Franzenska colsharpans närvaro. Jag väljer de första bevis, som falla mig i ögonen t. ex. *Lapplands porträtt, Trollmannens spel, Andromeda på fjället, vattenfallet*

och Angelica, den Lappska älskarns sång, Emilis ideal af parets tillkommande belägenhet." — I denna dikt framblickar "alltså" en viss spiritus rector, en gömd poetisk flamma, som sätter det ofullkomliga Hela i ett fördelaktigare ljus och förskönar flere dess partier."

Från denna, i det hela mindre lyckade; dikt vända vi oss till den vida bättre *Svante Sture*, en Walter-Scottsk tidsmålning i åtskilligt jemförlig med dennes *Sjöfröken*. Liksom vid Walter Scotts versifierade berättelser skulle man äfven ofta tro, att Franzéns, utan skada för Styckenas poesl, borde vara affattade på prosa.

"Svante Sture *) är utrikes, hemkommer, landar vid Calmar och blir under resan derifrån tillfångatagen af Dackens folk, som bjuder honom att sätta sig i spetsen för dem. Han befrias och begifver sig till Ekeberg, för att råka sin älskade Margaretha; Märtha, hennes Syster utklädd till Bohdflicka, underrättar honom om Margarethas ingående äktenskap med Gustaf; en hemlig gnista af kärlek upptändes både hos Sturen och Märtha; hvilken sednare, först genom sin likhet med systemen, hos Sturen ingaf en sådan känsla, som efterhand utbildades genom de händelser, som förde dem tillsammans. Bedrägliga människor sökte intala Gustaf, att Svante traktade efter honom, men Gustaf, ehuru öroafd af denna under rättelse, ville ej tro dess sanning. Under en spåserfärd på Omberg, sökte några personer ombringa Konungen och Margaretha; Svante hade utspanat anläggningen; och, då han åskådade anfallet, tvehågsen, hvilken han skulle skynda först till hjälps, sin fordna älskarinna eller sin Konung, räddade den sednare under förklädnaden af en munk. I samma drägt träffades han af Konungen i templet, upptäcktes af denne och försonades med honom. Gustaf gaf Svante till brud Brigitta Brahe, den Svante

*) Holmdall 1830.

förvexlade med Märtha, hvilken han älskade. I en tornering vann han Märtha, som vid spelet haft Brigittas plats. På en promenad träffas Svante och Margaretha; han kysser hennes hand såsom undersåtlig gård af vördnad, men Gustaf synes i detsamma, och vredgas af svart-sjuka. Margaretha svarar, att Sture ber om Märthas hand. Svante studsar då han hör detta namn, ty han trodde ännu, att Märtha vore Brigitta, men blir så mycket mer förtjust, då täckelset öfver hemligheten faller.

Det hela är med så mycken konst, men derföre ej konstigt, anlagdt, att hvad som synes episodiskt, antingen medelbarligen spinner sig med hufvudhändelsen, eller ock på något sätt motiverar en character, en handling, eller bidrager att göra läsaren hemmastadd med lokalen och tiden. Sjelfva naturbeskrifningen och den topografiska teckningen synas framkallade blott af nödvändigheten, för att sprida ljus öfver en förefallande omständighet och ställa läsarn i bredd med hvad som tilldrager sig. — Behandlingen vinner ett lifligt deltagande ej mindre genom historiska skildringen, än genom andra förtjenster. Man igenkänner här samma poetiska blick, samma klara och lefvande åskådning af Svea häfder, som man förut lärt känna i förf:s minnestal. För att gifva omvexling åt sin tafva, har förf. infört dels historiska characterer af en lägre ordning, såsom Lütke, Måns Hane, Michel Svenske, Peder Djup, dels andra personer af en lägre folkklass. Dessa personager, i och för sig sjelfva rätt interressanta, gifva, såsom intagna grupper i den stora målningen, mera hållning och sanning åt denna och bilda ett slags skugga, hvarigenom de ädlare och ljusare partierna dess mer framlyftas. I allmänhet äro charactererna — de nyssnämnda, ej mindre än Gustaf, Svante, Margaretha, Märtha m. fl. — väl hållna, äga liflighet och individualitet, utan att motsäga något drag, som historien af dem förvarat. — Teckningen har på några ställen kunnat äga mera bestämdhet,

och så till säga uttrycklighet, hvarmedelst föremålen lättare skiljt sig från hvarandra.” — —

I flera afseenden interessant, men tråkigare än *Svante Sture* ofta är, och på det hela mycket utdragen, färglös och matt är det romantiska epos *Columbus* af Franzén.

”*Columbus* *) kommer, i sällskap med en yngling Copernicus, till ett kloster i Palos, der han af Priorn Juan Perez väl mottages och med honom samtalar om argumenterna för sitt påstående, att jorden är rund och löper kring solen och att på andra sidan hafvet finnes land. Perez följer med interesse Columbi planer, varnar honom för Alonso Pinzon, som, sjelf betänkt på en upptäcktsfärd, ehuru till den inbillade ön S:t Brandan, småningom låtit sig af Columbus föras på andra tankar och nu tycktes villja för egen räkning begagna de erhållna upplysningarna. Perez, f. d. Isabellas biktfar, besluter att resa med Columbus till hofvet, att bereda medel för upptäcktsresan. Deras skyddsandar Pereziel och Columbiel söfva emellertid sina skyddlingar. I drömmen ser Columbus Michaels svärd och manas att fortföra sin plan. — Scen i Granada, dit Ferdinand och Isabella segrande intåga. Denna Beatrix, Isabellas förtrogna och Columbi plan bevågen, lägger ett godt ord för Columbus, då Drottningen står undrande i Alhambra, och hon belönas med en tacksam blick af sin älskare, Ojeda. Beatrix presenterar honom och skaffar löfte af Drottningen. Han utnämnes till Amiral. Isabella pantsätter sina juveler, för att skaffa medel för resan. Folket vill ej gerna följa med. Pinzon, som ej kunnat hindra resan, utrustar ett eget fartyg och följer med. Flottan är under segel. Columbus får i en dröm åter vink af en Engel. Folket knotar, förskräckliga naturfenomener förskräcka dem. Columbus måste lofva att inom 3 dagar visa dem land. Land finnes icke. Dädan reser man

---

*) HeimdaN 1862.

att söka guld till Cuba; Columbus ser i drömmen Mexicos fallande Gudar. Bön. En neger döpes, följer som lots. Man når Hajti, på hvars strand de se negrernas dotterdotter Anakaona, som ensam stannat kvar vid fasan för de hvita, hos sin döende moder, som sedan begrafves. Hon fröjdar sig åt den spegel, hon fått. Hon inbjuder dem till sin broder, Behecchios rike. Vildarnes Gudar, Zeminerna, ligga på lur i skogen, och sammansvärja sig emot de hvita. Man bestiger en ö, der en ung fursteson inbjuder till sin faders hamn. Gåfvor vexlas. Den unga prinsen, som följer med på skeppet, häpnar öfver detta konstverk, som förenar fogelns och fiskens egenskaper. Styrmannen på ett af fartygen försöfver sig, och det krossas mot en sandbank. På skeppsvraket ses Coutli, handelns afgud, kifvas med Tobakox tobakens gudom, hvilka båda tillräknande sig hedern af skeppsbrottet, stämpla mot de Christna med vällustens bleka djefvul, Venepax. Under det Tobakox låter en af de hvita rusa sig med tobakens ört och i yrseln döda Möbo, kommer Venepox i skapnaden af en honingsfogel, som flyger ur skötet på en blomma i en skön vildinnas famn, och innan Spanioren, som intages af hennes skönhet, hinner att fånga af henne en kyss, har den fallska fogeln på hennes läppar stänkt en perla af det ur ödörtskalken sugna giftet, som snart bränner i blodet och som en farsot når Europa. Pinzon, som med list skiljt sig från Columbus, kommer till Behecchios rike, der han mottages med en mimisk och hieroglyfisk nationaldans. Anakaona väntar att räddas af Columbus från Pinzon, som vill föra henne till Europa, och en Karaibkung, åt hvilken hon var bestämd. Pinzon far vildt ut mot vildarne. Emellertid vill Columbus på Hajti bilda ett nybygge af Christna. Detta motarbetas af afgudapresterna och afgudarne, som väcka strid och vilda lustar hos Spaniorerna." — (I *Vinterblommor* 1832 finnes ett fragment, *Anakaona*, som underrättar, att Boabdil, den sista mo-

rerkingen, kommit med Pinzon till America, äfvensom ett annat fragment, *Catalina*.)

"Charactersteckningen är poemets svagaste sida. Personerna äro öfverhufvud matt hållna; de handla consequent, men de äro ej pittoreska. Förf. hade visserligen kunnat använda flere medel att anslå sinnet och att ägga uppmärksamheten: han har genom underlåtenhet härutinnan, begått brott emot sig sjelf. Han har varit för sparsam om färgen och nekat sina föremål nästan all yttre pragt. Hans sångmö språkar kanske någon gång litet för mycket, och för att vara sånggudinna, litet för hvardagligt. — Man frågar sig understundom: "hvarföre är icke detta på prosa? skulle det icke i den obundna stilen varit naturligare och ledigare, så pikant det nu är? — I öfrigt finner man i denna dikt allt det behag och den delicatess, som är Franzéns sångmö egen, och om han ock är något blekare än fordom, skådar man ännu de fina, ädla dragen. Bland det skönaste i detta skaldestycke är det religiösa, på engång evangeliskt rent och blidt, och poetiskt. I finhet och grannlagenhet, vid beskrifningen af andra föremål, är det sällsynt att finna något jemnförligt, och näppeligen skulle någon annan våga att än vidröra ett sådant ämne, som det om Venepox." —

Endast första delen har utkommit. Vi öfverensstämma fullkomligt med Herr Rydqvist deri, att vi heldre läst denna berättelse på prosa, emedan den versifierade behandlingen ej har nog lif, ej heller nog musikalisk form. Detta ämne lämpar sig för en versifierad behandling endast i lyrisk form, ty handlingen är afbruten, alltså lyrisk, ej en följd af handlingar, episk. —

Franzén har äfven lemnat vackra fragmenter af ett stort national-epos på hexameter, *Gustaf Adolf i Tyskland* (Stockh. Posten 1817, 18. — Svea II. H. V. — Vin-

terblommor: *Stormen på Felsberg, Högtiden i Gästrow, Seni, Magdeburgs belägring*, i afseende på den sista taflan yttrar Atterbom (L. F. T. 1831). "Först och främst skola de tacksamt se framför sig upprullad den rysligt förtjussande taflan af *Magdeburgs belägring*" 1631, målad af Hr Franzéns mäterhand med en pensel, som fullkomligt äger Contrastens hemlighet och verkningsmedel i sin makt, och som här, under strängt bibehållande af sin framställnings bekanta, ädelt utmärkande enfald, användt dem med all den skicklighet, hvarför utan ämnet visar sig *blott* förskräckligt. I detta hänseende nämna vi — bland flera exempel — berättelsen om förrädarn Wolframs maka och barn (sid. 13—17); motsatsen mellan *hans* och det minsta barnets "blick åt fönstret" (sid 20); Falkenbergs lyssnande i rådsalen, "en röst, som, vaknad i närmaste boning, sjunger en psalm af Luther, bestämd för Sabbathens morgon, (sid. 53) just i det ögonblick, då fienden inträngt i staden öfver grafven vid Neustadt; den glada ottsångs-gudstjensten och dess afbrott (sid. 55—59); de två unga systrarnas i en aflägsen trädgård belägna sommarboning, som ändtellig och hinnes af förödelsens gräsligheter (sid. 730 följ.). Genom hela skildringen går, såsom sig bör, i hemsk hurtighet, en jemnmåttadt stigande parallellism mellan det Godas och det Ondas hjeltomod; hvilket sistnämnda här — skenbart — segrar. Samtalet mellan Churfursten och Arnheim (sid. 23—30) kunde, måhända, tåla någon förkortning. Churfurstens syn, i det ögonblick han skall underteckna sitt namn (s. 29), är sinnrikt tänkt och tecknad. I allmänhet finner sig Rec. icke blott ur ästhetiska och religiösa, utan till och med ur filosofiska grunder fullt bifogad att gilla det sätt, hvarpå Skalden låter Afidnes andar inverkan deltaga i händelsernas förlopp och handlingens utveckling, i st. f. icke mer trodde Gudar, eller (hvad visserligen är det allrasämta) rentaf abstrakta Gudomligheter, liksom Voltaires

tares och Gyllenborgs. — Vid hexameterens behandling återstår, tilläfventyrs, ännu ett och annat att önska. Men frestelsen är stor att i slik hänsigt göra kanske öfverdrifna fordringar, sedan man sett t. ex. hos Brinkman, Tranér och Stagnelius, hvilken prosodisk skönhet vårt herrliga modersmål är i denna versart (liksom i de flesta) mäktigt att uppnå.”

Man har sagt, att den nyare tiden är dramatisk, ej lyrisk, att alltså ett epos ej nu kan lyckas. Detta är på visst sätt origtigt, ty hvarje tid är såsom ett närvarande, såsom lif, *dramatisk*, och blir först sedan för skalden *episk*. Andra äro skälen, hvarföre ett rent epos ej kan lyckas nu mera. Vi ha ingen Mythologi, såsom lemmande yttre motiver åt handlingen; vi äga ej tålmod att genomläsa ett enformigt och voluminöst poem, vi vilja ha all berättelse på lyriskt omvexlande form; i fragmenter. Likväl låter det tänka sig, att en episk skald äfven på hexameter kan ge ett förtjusande, ett skönt arbete, t. ex. Goethes *Herrmann und Dorothea*. Franzén är en Goethes själsfrände. Han har genom dessa fragmenter bevisat att han kan ge oss ett epos, som blir det bästa vi hittills äga. Älderdomen har utträngt det ursprungligen lyriska elementet i Franzéns själ och kvarlemnadt det *episka*. Af alla Sveriges skalder är han ock den enda, som vore i stånd, att åstadkomma ett sådant verk, ty hans ursprungliga objectivitet, lugna sinnesstämning, säkra smak, kritiskt sinne, idylliska förmåga komma dervid förnämligast till hjälp. Flere af de redan utkomne partierna äro i sitt slag förträffliga och vi önska att skalden snart måtte kunna anse sitt öfver tjuguariga verk mognadt för offentliggörande. —

Frihetsbilden eller *Julie de St Julien*. ”Hufvud-themat *) för denna poetiska berättelse är följande. En

*) Atterbom i Svea. 1826. N. II.

Svensk yngling, bedragen, liksom så många andra, af de sköna orden om allmän frihet, menskliga rättigheter, medborgerlig likhet m. m., hvarmed man under början under Fransyska Revolutionen därade Europa och sig sjelf, ilarv till det nya förlovade landet, för att njuta af det nya frihetsträdets prisade frukter. Men snart upptäcker han, att detta träd endast hämtar sina liffsafter från blodströmmar, att dessa så skimrande, på afstånd så lockande, frukter invärtes äro dels ihåliga, dels maskstungna och förderfvåde. Han sjelf kastas i fängelse och undgår blott genom en slump det öde, som på den tiden utan skillnad drabbade så väl de nya lärornas fiender, som deras mest entusiastiska beundrare. Vår unga landsman var dock lyckligare, än så mången annan i samma läge: han finner en älskvärd flicka, som följer honom till hans fädernesland och der blir hans brud. Denna "symboliserade Historia" är således sammansatt af tvenne elementer, det ena politiskt-philosophiskt, det andra romantiskt; båda hafva med olika framgång af skalden blifvit behandlade. Vid framställningen af en tid, så rik på verldsskakande händelser, vidunderliga Characterer, sublimes dårskaper som denna, skulle kanhända hvar och en annan skald, som eftersträfvat effect med en pensel, doppad i blod målat lefvande mera gräsligt skakande kraftscener: de, som ej äro älskare af detta slag, böra hålla förf. räkning för, att han ej ingått på en väg, som dock låg honom så nära. Men kanhända har han deremot fallit i den motsatta ytterlighet, den, att i stället för ett episkt målande, välja den didactiskt abstracta framställningen: den nya svärmarens politiska omvändelse sker mer genom örat och förståndet, än genom ögat och känslan. Visserligen innehållas i de resonnementer, som bereda denna förändring, många viktiga, aldrig föråldrade sanningar, och dessa sanningar äro också nästan alltid väl sagda: men dessa långa undervisningar hejda berättelsens gång och äro måhända ingenstädes på sitt ställe der man vill framställa

en framskridande yttre handling; så mycket är i alla fall säkert, att de här ej riktigt sammanstämman med den romantiska characteren, som anuars är grundtonen för det hela. Lyckligtvis var dock vår entusiasts villfarelse ej djupt rotad; och hvilken yngling motstår också sanningen, då den talar med skönhetsens mund? Snart lossas därför förblindelsens bindlar, och numera i styc-kets sednare hälft utvecklar sig det andra elementet, som likväl redan, ehuru blott episodiskt, ingått i den förra afdelningen. Här öppnas för oss ett slags novell eller kanske rättare en idyll, som helt och hållet upp-växt på poetisk grund: Trådarne i denna lilla intrig äro mycket väl, ja konstrikt, slingrade och med lika fram-gång lösta. Då Franzéns namn står på titelbladet, är det nästan öfverflödigt att tillägga, att, då skalden nu flyttat in i sin egendomligaste sfer, är allt måladt med ledighet, behag, lif och känsla. Slutscenen är öfverraskande och har till och med någonting grandióst."

Franzéns dramatiska arbeten äro hans minst lyckliga därför att hans kallelse ej ligger ditåt. "En öfverherrskande känsla *), en smidig, om ej rik, fantasi, en viss sinnrikhet, om icke rikedom på ideen och öfvervägande qvickhet, äro de nödvändigaste requisita för den lyriska idyllen; men hos dramaturgen vill man se alla skaldens högsta krafter, lika till djup och mångsidig bildning, förenade, ty han har hela verlden, ej blott vissa uppenbarelser af ideen, att fixera och concentrera inom det sceniska området gränсор. Dramaturgen skall anslå alla strängarne af själens strängaspel, ej framlocka blott de veka tonerna. Finnes t. ex. en enda känsla, som uppstigit inom ett människobrust, som ej är framställd hos den gudomliga Shakespeare; finnes ett lefnadsförhållande, ifrån Konungens till dödgräfvarens, som ej

---

*) Förf. i Sv. Litt. För. Tidn. 1837. N. 15.

afspeglas der? och likväl hör man samma människohjertas pulsslag under konungamanteln, som under tiggartasorna, ehuru individen efter sitt stånd, sin bildning, sin individualitet i ord uttrycker sina känslor och tankar. — Den lyriker, hos hvilken känslan öfverväger t. ex. *Lidner*, likaväl, som den, hos hvilken reflexionen t. ex. *Stagnelius*, och den, hos hvilken åskådningen t. ex. *Franzén*, kan icke anses skapad till dramaturg. Franzéns lyrik är objectiv, något lik en viss klass af Goethes; den påkallar ej så stort mått af ideer, känsla och fantasi, som t. ex. Odet. Men utan ett stort mått af ideer, fantasi och känsla lyckas ingen dramaturg. Icke för thy, är det redan förtjenstfullt af den store skalden, att han försökt sig i det nationella dramat. Vi äro visserligen icke fattige på dramer ur Sveriges historia, de stiga till 50, men de flesta stå under medelmåttan och högst få öfver den. Om också Franzéns *Ingierd* ej kan mäta sig med *Beskows* Torkel Knutsön, står den dock vida öfver många inhemska försök. Dessa förtjenster äro ett rent språk, en och annan högpoetisk tanke, patriotisk värma och dess fel: brist på tragiska effecter, på theatervärde, dramatisk energi i anläggning och utförande, på lyckad charactersteckning, på lif och rörlighet, på *poesi*. — *Lappflickan i kungsträdgården*, skådespel i 5 acter, är icke ett huslighetsdrama, ty scenen är mest under Guds fria himmel snarare ett familjedrama, ty familjelifvet förekommer der. Icke heller är händelsen i sig vigtig, icke äro situationerna eller intrigerna särdeles poetiskt uppställda, icke är det komedi, ty dertill är det för litet komiskt och ännu mindre är det tragedi. Med ett ord det är en *utspunnen Vaudeville*. Hade det i stället för 12 ark blifvit concentrerad till 3 à 4, så hade allt varit förträffligt; nu skrida de för långa akterna tämmeligen långsamt, utan att uppmärksamheten är spänd och läsaren särdeles nyfiken att få se utgången, ty sammanhanget är något löst. Ganska mycket episodiskt är här intaget. En mamsell som i ett

stånd i kungsträdgården serverar kaffe och confect, visar mycken artighet mot Secter Myrtenfelt, en tank-spridd och sjelfkär tillfällighetsrimmare. Aurora och Kungl. Sectern samtala om hvarjehanda på rimmade jamber och afbrytas först af en kolportör Löder, och sedan af Lappkåringen Lotso, som bevars! spår herrskapet guld och gröna skogar. En ung läkare, Helming kommer, för att efter aftal få begagna salongen i trädgården vid sin vinning med en Lappska, hvilket efter åtskilliga förfrågningar och upplysningar beviljas. Löder söker muta Ståthållar Berlock att ge bort Johannishamn, ett fett pastorat i Lappland, åt en gammal Lappsk präst, som för den anledningen rest till hufvudstaden. Berlock ger 300 Rk. af en visa om Elis Schröderheim "med stora magen" åt Löder, att utprångla. Schröderheim dricker brunn i kungsträdgården på morgonqvisten, samtalar med Myrtenfelt, hvilken genom en löpare får bud, att *hans* visa ej kan i dag sjungas för kungen och att Karsten ej kan sjunga på Grosshandlarens supé. Myrtenfelt talar vid sin gamla vän Helming, att han skulle sjunga visan i Karstens ställe, och presenterar honom för Schröderheim, af hvilken Helming utverkar löfte om Johannishamn för sin svärfar, den gamle Lapp-presten. Angelica, bruden, uppträder derpå, men får ej slippa in i salongen för bindmössans skull, förrän hon klädt om sig i håret. Angelica serverar kaffe åt Schröderheim i stället för Aurora och räsinnerar om pastoratet. Löder kommer och bjuder ut visan om Schröderheim till honom sjelf. Sedan viges Angelica med Helming, hvarunder Löder gör åtskilliga spratt. Längre fram se vi Kungen samtalaude med Schröderheim om ofvannämnde pastorat, hvartill äfven Berlock vill skuffa fram en Candidat. Kungen lofvar Schröderheim, att Lapp-presten skall få det, om han på afton infunne sig på operasalen, hvilket Berlock söker hindra genom Löder, som sade att biljetterna voro utsålda. De unga tu måste stanna hemma, presten ger sig af i tid, och ledes med flit vilse af Löder,

men kommer till rätta och somnar i samma sal, der han skulle vänta Kungen. Denne kommer, Schröderheim blidkar honom; papperen uttagas ur den sofvandes ficka och ansökningens beviljande påtecknas, hvilket presten vid sin hemkomst till sin öfverraskning upptäcker. — Det hela är hållet i en idyllisk och mild ton, det andas en viss lefnadslust och comfort, man känner sig väl till mods vid läsningen; men, som sades, planen sammanhänger föga och man ser lätt att ämnet bättre passade till en efterpjeces i en eller två acter.” —

J. O. Wallin var en mächtig ande, dock mindre stor som verldslig skald, än som andlig talare, men aldra störst som psalmist. Redan 1802 framskymtade såsom vi sett, hans genialitet i den verldsliga, derpå följde parafraaserade, alltså misslyckade *öfversättningar från Latinska skalder* och den tråkiga, opoetiska, lärodiikten *Uppfostraren*, *lärodikt* belönad 1805, båda i gamla skolans vanliga smak. År 1808 diktade han sin *Dityramb öfver den 24 Jan. 1808*, der hans genialitet först ögonskenligast frambröt, äfvensom i profpsalmboken 1816, med *dedication* till Kron Prinsen, som är alldeles förträfflig. Vi behöfva ej upprepa, hvad som är hela verlden bekant nämligen huru förträfflig vår lika djupt religiösa som djupt poetiska *Psalmbok*, genom Wallins odödliga förtjenst, blifvit. Han har sjelf författat 76 Psalmer och omarbetat de flesta*). Man vet, att han ensam är dess skapare, sedan han lösslitit sig från den Choræiska tonarten i första förslaget. År 1821 utgaf han sina verldsliga Poemer samlade, under genialisk *tillögnan* på hexameter till Franzén och Tegnér, sina vederlikar, ty Wallin är det tredje i denna det Svenska sångens classiska trifolium, med ett anspråkslöst företal, der det heter: ”De voro blott försök, då de ej blifvit mera, utgifver han dem för hvad de äro och skall

---

*) Se *Wieselgrens Kyrkans Sköna Litt.* s. 396. o. följ.

nöjas med det omdöme, som uti dem upptäcker, icke några nya snilletts skapelser, men trogna efterbildningar af de godkända mönstren, icke fantasiens flygt och färgglans, men känslans värma och tanning, icke ideernas mångfald och djup, men språkets renhet och ledighet.” — Ibland dessa stycken finnas flera i Franzéns art af stor förträfflighet, oskuld, täck och lekande skalkaktighet t. ex. *Jag spelar och jag dansar, Mariés hjertkammare*, som är ett tjusande stycke, som lefver på nationens läppar jemte flera andra, som klingat från *Davidsharpan i Norden* t. ex. sednast *Sången om Washington*.

”Vi *) förbigå den öfriga Stats- och Hofpoesi, som förekommer i denna första del af Herr Wallins vitterhetsförsök, i synnerhet för att så snart som möjligt få tillfälle att ge vår upprigtiga hyllning åt den utmärkta talent, som alltid står Herr *Wallin* till buds, när han öfverlemnar sig åt sitt snilles fria ledning; när han, med ett ord, är Svensk, är lyrisk skald, och ej fjettras af lystnader att härma fremmande mönster. I de två sednare afdelningarne af den nu utgifna samlingen, eller i de *Idylliska, Erotiska, Elegiska*, och religiösa poemerna, visar Herr Wallins sånggudinna, med få undantag, denna sin sanna skepnad. Ett bland de vackraste af dessa lyriska sånger är *Idyllen till Leopold*; okonstlad och ledig, som en *Idyll* bör vara. Något tyngda af reflexioner, men i det hela lediga och naturliga, äro styckena *Till Fröken E.*, *Till Lina*, *Till Dora* och *Gummans råd*; i det sista har Herr Wallin det missödet att behandla samma thema, som Fru *Lenngren* i dess ”*Råd till min dotter, i fall jag ägde någon*” och vinner ej på jemnförelsen. Men derefter följer ett högst vackert elegiskt poem, under namn af *Fantasi*. Det följande stycket är äkta lyrikt-elegiskt. Skalden liksom fruktande,

---

*) Argus 1821 i *Rec. öfver hans Vitterhetsförsök*. I D.

att han här alltför mycket aflägsnat sig från Hof- och Statspoesiens stela etikett, tycks ha velat ursägta sig med att kalla dessa afsteg "Svärmeri." Utmärkta äro äfven "Romanen på en air i Hayddes årstider, Sjömannen, Hösten, Försakelsen, Hemsjukan, öfversättning af Prudentii hymn: (Jam Moesta quiesce querela), Guds lof efter Konung Davida 104 psalm, — allt lyriska snit- leverk af utmärkt värde, en del af första rangen, och hvilka blott behöfde musikens biträde, för att blifva lefvande och oförgängliga för Nationen. Vi tro ej att någonting på en gång mera sublimt till innehåll och mera efter innehållet afpassadt till formen, producerats af Herr Wallins skaldeförmåga. Här röjer sig, mer än på något annat ställe, författarens tekniska talent, hans konst att redan genom versfall och ordklang sätta en slags musik till sin poesi; eller att åtminstone för en kompositör, som senterar anden och formen af poemet, göra frambringandet af ett, till detsamma lämpligt musikaliskt mästerverk, ganska lätt."

Skalden är nu bortgången, men som Tegnér säger *), "Hans heliga sånger genljuda ännu alltjemt i våra tempel och i folkets hjertan. De förklinga ej heller, så länge ännu en Svensk Kyrka hvälfver sig öfver andäktiga hjertan, så länge jordens sorg, med dess glädje och förhoppningar ännu söka himlen och uttala sig i Svenskt tungomål. Men han var icke blott en sångar-harpa, hvars toner på en gång voro de djupaste, innerligaste, ljufvaste och renaste som vårt tidevarf hört från Zions höjder. Han var derjemte en stormklocka i vältaligheten, till hvars sammankallande ljud Församlingen lyssnade, icke blott med hälsosam häfvan, utan äfven med förhoppning, rörelse och förtjusning. Ty den rätta vältaligheten, helst den andeliga, förutsätter alltid, till någon del, sångens gudagåfva. Förntidens Profetor voro

*) *Mimer* N. 8. Condolence bref till Domkapitlet i Upsala.

ett poetiskt slägte, och all predikan blir, i den mån hon är snillrik och hjertlig, alltid en upplöst psalm. Religionens och poesiens himmelriken gränsa nära till hvarandra och samma värvarna andas öfver dem begge. *Den Kvoiges lof* talas mindre än det sjunges, och talaren liksom skalden måste sätta vingar på själen, om hon skall kunna lyfta sig till sitt ursprung. Frid vare öfver Profetens stoft!" —

b) *Romantikernas Skola.*

P. D. A. Atterbom kan betraktas från två sidor, antingen såsom hufvudman för den nya skolan eller ock i och för sig. I det förra afseendet kunna skolans förtjenster och fel företrädesvis tilläggas honom. Det goda, som den för Svensk bildning och skaldekunst velat eller verkat, blir hans i detta afseende äfven hans odödlighet. Hvad skolan verkat, äfvensom hvad den felat, hafva vi redan framställt. Hvad den velat (och till en betydlig del lyckats åstadkomma) framställer skalden sjelf sålunda: "De ledande tankarna för mitt och mina vänners ungdoms-bemödanden? — Se dem, helt enkelt, här: att gifva luft åt en innerligare känsla; att anslå en hjertligare och skärare ton; att vid utbildningen deraf ha i sigte dels det vackra, som den antika, och dels det vackra, som den Romantiska verldsåldern erbjöd; att förhjelpa vårt sköna modersmål till större frihet, smidighet, rikedom, till rhythmiskt mångfald och fullklang; att bekriga, icke det Gustavo-Augustiska tidehvarvet, sådant det visar sig i sina älskvärdaste frambringelser; men väl de slemma följder, den ytlighet i känsla och begrepp, den inskränkta synkrets, den trånga spetsgård af fördomar, den tomma, alltförstenande formalism, som det slutligen medförde; att deremot kärleksfullt lyssna till de i våra skogsbygde rännu qvarklingande ljuden af Svensk forndikt och fornsång; att framför alla andra stämmor uppfatta Naturens och den Mensklighets, i hvars röster naturstämmorna framljuda såsom upphöjda till en högre

oskuld, en högre längtan, smärta och glädje, än sin egen; äntligen att på denna Mensklighets grund befästa och utveckla en sann filosofi, båda två nyss återfunna, skulle oskiljeligt samverka med den likaledes nyss återupptäckta sanna poesien" (Atterboms dikter II. 367—8). —

Atterbom, betraktad i och för sig sjelf, är en af Sveriges djupaste poetiska naturer och står i *Lyriken* ensam af alla Svenskar fullt värdigt vid sidan af Stagnelius. Han är en helt och hållet *lyrisk skald*, hvarföre lyrikens tvenne rigtningar tanken och känslan och deras mellanslag, fantasien, på ett lysande vis uppenbarar sig i hans dikter. Han har djupsinniga ideer af filosofiskt och naturmythiskt innehåll, en yppig fantasi, en ätherfin känsla och en ytterst musikalisk form, hvartill i flera stycken kan läggas folkvisans hela *behagliga* enkelhet och oförvissneliga friskhet och oskuld, ty få hafva lyckats att till denna grad tillegna sig denna tonart. Deremot har man förebrått Atterboms poesi det, att den har för litet *kropp* och begränsning och individualitet, är för uteslutande *själ*, tanke och känsla, hvilken oftast uppträder endast klädd i en visserligen skimrande, men ej nog genomskinlig slöja, i en kropp, som oftast är blott skuggan deraf. Detta är ett fel, säger man, ty all poesi skall vara *objectiv*, åskådlig, bestämd, klar i sitt uttryck och så fattlig, att hvem som helst kan genast deraf anslås. Detta är visserligen äfven enligt vår åsigt poesiens bestämmelse, men man måste betänka att den ideala rigtningen af lyriken, som just företrädesvis tillhör Atterbom, hvarken kan eller behöfver äga den åskådlighet, som annan poesi, särdeles som denna rigtning endast är till för de djupast bildade läsare. Vi kunna tillägga, att äfven Atterbom diktat åtskilligt i mera objectiva skaldearter med lika mycken framgång, som han mer än de flesta förmått besegra den högre lyriska skaldeartens svårigheter och kasta en genomskinlig rosenlöja öfver ideer, som äro för fina för all materiell omklädnad, äf-

ven språkets skära gaze, dertill bör denna förebräelse mildras af följande förhållanden. Anledningen hvarföre Atterbom saknar åskådlighet är den, att skolan var, såsom vi redan sett, mera ensidigt idealisk, blott en öfvergångsbrygga till en försoning mellan idealism och realism. Att Atterbom, skolans Koryfé, gaf den just denna idealistiska rigtning, kommer af hans anlag och hans uppfostran. De förra egnade denna honom till en *sydländsk skald*, en skald i de lyckliga länder, der språket af sig sjelf sluter sig med hela sin musik efter tankens skiftningar och ger den åskådlighet, till en Italiensk *Petrarca*, en provenzalisk Troubadour, en Tysk Minnesänger i modern smak. Det låg ännu hos honom till en af Söderns största skalder. Af ett naturens misstag föddes han i Norden, hvilket, enligt sin natur och sitt uråldriga skaplygne, vill i sin poesi framför allt ha *realism*. Dessa anlag till ensidig idealism utbildades också af ensidiga ungdoms-intryck.

"Herr Atterbom *), tidigt bekant med den Tyska digtningen, hvars friare former och varmare idéer mera talte till hans sinne, fick från början en annan rigtning, än dagens allmänna. Redan i barndomen blef han förälskad i sagor och luftiga berättelser, och hans fantasi blef sålunda tidigt befolkad med poetiska bilder och luftgestalter **). Den Tyska poesiens högre stämde lyrik

*) Heimdall 1831.

**) Biogr. Lexicon: "Hans vettgirighet vaknade tidigt: redan vid fyra års ålder läste han obehindradt och låg såsom sexårig gosse vid spiselbrasan med Sturleson, Wilkina-Sagan, eller Puffendorffs universalhistoria bredvid sig. Ur den sistnämde och ur Hübners Geographi lärde han sig sjelf Tyska språket, hvarvid hans fader, som tyckte att han redan läste mer, än för hans hela kunde vara nyttigt, föga understödde honom. Snart hade han genomläst allt hvad den i knappa vilkor stödde fadrens inskränkta boksamling och den eneliga ortens litterära tillgångar, — mestadels folksagor och visor "tryckta i år," — kunde erbjuda honom. Ett vidsträcktare fält för hans

och idealiska syftning voro lockande. De Italienska skaldernas musikaliska språk och ömt smekande verser må-

kunskapsbegär öppnade sig, när han i sitt tiende år ankom till skolan i Linköping, hvarest hans morbroder, Pehr Kernell, en ovanligt bildad man, försåg honom med böcker af alla slag. Der lärde han känna sitt fäderneslands nyare vitterhet (hans fader egde blott några Dalinska poemer i manusskript och ett arbete af A. Nicander); det förnäma praktfulla språket hos Leopold var honom någonting alldeles nytt, och han beundrade de pompösa orationerna af Milo, Pompé, Assun m. fl. i Tragedin Oden; varmare och varaktigare hänfördes han af Lidner, Bellman, Kellgren och Franzén. Mestvälkomna blefvo honom likväl några Tyska skalder, hvilkas arbeten då ännu i Sverige, och särdeles i landsorterna voro högst sällsynta. Med stor förtjusning läste han Wieland och med ännu större Bürger. Vid sin ankomst till universitetet i Upsala 1805, der Professor Kolmodin gaf honom sin boning och fritt bord ünda till 1810, fick han äfven göra bekantskap med Goethe, Schiller, Novalis, Tieck, Werner, bröderna Schlegel, Fichte och Schelling. Begåfvad med ett särdeles lyckligt minne, kunde han snart en stor del af deras arbeten (liksom förut af de Svenske författarnes) utantill. — Allt sedan sin barn-dom hade han idkat skaldekonst, hans äldsta försök var en i hans åttonde året författad Roman, *Alphonsus och Marina*, hvilken han, obekant med alla termer på skaldeslag och æsthetiska indelningar, kallade "Historia gjord af mig," till skillnad från andra, icke diktade historier." Denna uppfostran fängslade honom uteslutande vid böcker under en tid, då människan är kallad att leva i naturen och med ofördunklad blick åskåda verkligheten. Tidigt lärde han att se världen genom böcker och genom derifrån hämtade åsigter, begrepp och reflexioner, hvilka så mycket djupare rotade sig och fingor herravälde i själen, ja yngre, ju mottagligare för intryck hans själ var. Detta så tidigt började reflexionslif blef än vidare stadgad under skol- och gymnasiitiden. Dertill kom under denna tid en redan då väckt själskraft, fantasien, som genom redan vid 8 års ålder börjad production fick en för stor öfvervigt öfver andra förmågor och interessen. Dertill kom nu vid Studenttiden bekantskapen med Romantikerna, sjelfva hyperidealister och öfvervägande fantasimenniskor. Det var olja i eld. Snart bildade sig omkring honom unga män, som uttryckte sin beundran, men ej rådde honom att släppa verkligheten in

ste äga ett förföriskt behag för en poetiskt varm föreställning, så mycket heldre som musik, mer än något annat, leder tanken i det obestämda och oändliga, samt underhåller svärmiska känslor. Herr A:s första poemer röja detta bildningens inflytande. Man träffar i dem en inbildningskraft; sväfvande åt ett annat, ännu okänt fjerran: en passionerad känsla: en liflig och djupsinnig, men mystisk och ännu oklar åskådning af världen och lifvet: ett yppigt, men oredigt och hjert, färgspel: en harmonisk klang, som likväl ofta var mera sinlig, mera för det yttre örat, än det inre. Om också något här bör gå i afräkning för en omogen talangs ännu oafgjorda kamp med den yttre formen, då återfinner man, jem-

---

i sin poesi. Med sina motståndare åter invecklade han sig i lika ohelsosamma strider, som sönderleto och förbittrade hans känelofulla och ömtåliga själ, samt förjagade den ro, som var nödvändig att ostörd kunna fullborda större skaldedikter. Deröfver städse bedröfvande sig, blef hans själ ännu värre sjuk än hans kropp, och derföre drog han sig allt mer och mer ifrån människorna och det handlande lifvet tillbaka till sig sjelf; men då i följd deraf världen i hans bröst snart var uttömd, repeterade han én tid sig sjelf och för att ej genom ett städse återvändande samma och samma bli tröttande, sökte han främmande hjälp och värmdes sig vid andras eld. Derföre är han ej alltid i sin uppfinning sjelfständig och originell. Äfven är hans diktning ej klar och bestämd, emedan han mycket älskar omskrifningar och ofta låter förleda sig till sväfvande bilder genom rimmet, som han ock stundom mera tvingar, än lätt och naturligt framkallar. Hans prosa blef allt sämre af för mycket arbete, emedan han ej vill uttrycka sig på ett vanligt sätt, utan alltid och öfver allt vill synas pragtfull och sinnrik och dertill söker en tydlighet, som man stundom trott sig sakna hos honom, genom mångordighet. Derföre blir oftare hans prosaiska stil konstladt stel, tröttsam och äcklar, då hans prosa under ynglingatiden var hänförande. — Detta är nästan ord för ord öfversatt ur den tryckta tidskriften *Hermes*, der en af skolan, Hammarsköld, lät på Tyska trycka *Kritisch-historische Uebersicht des Zustandes der Schwedischen Litteratur seit dem Anfange dieses Jahrhunderts*. Leipz. 1823. 24.

väl på en sednare afdelning af Hr A:s bana, ofta till en viss grad ofvannämde kriterier af hans äldsta skaldeförsök. Det ifriga studium och det ungdomligt passionerade uppfattandet af Schellings speculation, i förening med den, så att säga, oinskränkta hyllningen af bröderna Schlegels ästhetiska kritik, samt Novalis mystiska konståskådning, tog Hr A. till den grad i besittning, att filosofien och poesien tycktes inbördes villja städse börda honom från hvarannan. Han blef — åtminstone oftast filosof och konstdomare i sjelfva sin poetiska production, och blef poet i sitt filosoferande. — Hvad som hindrat Hr A. att bli populär, är följande. Att en diktning, som i allmänhet åsyftade uttrycket af de högsta ideer och framställde dem i en abstrakt form, ej skulle blifva populär, är lätt att begripa. I närmaste sammanhang med denna abstrakta uppräning, står hans konstspråk. Utom det att hans stil blef ömsom färgprunkande, ömsom alltför beräknad på yttre klang, aflägsnade den sig i ordställningen och ordbildningen nog mycket från det vanliga språket, med dess konkreta uttryck, hvilka för poesien äro de tjenligaste. Derigenom att uttrycket för mycket aflägsnat sig från allom bekanta ordalag, hvilka närmast grunda sig på en åskådning, har det förlorat sin naivitet. Hvad är det som gör Tegnér och Franzén så populära? — Det naiva i uttrycket. Man hänföres hos dem ofta just af det djerfva tillegnandet af hvardagsuttryck. Hvarje fras får så till sägandes en kropp; liksom i våra äldsta lagar, talesätten och orden äro så målande, att man tycker sig se saken, händelsen, växa upp framför ens ögon. A. synes frukta alla hvardagliga uttryck: han vill i högsta måtto förädla de gängse talesätten och uppsöker ofta för de enstaka orden en förment ursprunglig betydelse, som ej blifvit allmänt antagen, och således ej är historisk, men som skulle tjena skalden, att gifva dess mer noggrannhet och egentlighet åt uttrycket."

Detta uttrycker sig icke i alla af denna skalds dikter, utan i de minst lyckade, hvilka framkallade hos Politiska och Akademiska motståndare en orättvis utvidgning af samma omdömen till hela hans skaldeverksamhet. Ibland dessa, så väl de, som äro upptagna i de redan utkomna tvenne banden af hans *Samlade Dikter*, som äfven de ännu icke samlade finnas många *lyriska dikter*, som i sin art äro de yppersta på Svenska. Vi vilja särskildt utmärka dessa och sedan betrakta hans stora verk, *Lycksalighetens Ö*, men först lyssna till Geijers träffande Karakteristik (Litteraturbladet 1838 II.) af dessa samlade dikter: "Oaktadt de vidriga omdömen, som från mer än ett håll mött dessa dikter, har A. med deras samlande ostridigt gjort Svenska Poesien i allmänhet och särskildt sin egen sångmö's vänner (ty den äger många och varma ibland de stilla i landena) en stor och välkommen tjänst. — Det är i friskt minne, med hvilken liflig och häftig polemik mot bestående litterära auktoriteter denna nya poetiska rigtning, genom ett förbund af unge män, först i tidskriften *phosphoros*, uppträdde: en polemik, hvars echo sedermera med en slags veder-gällningsrätt i synnerhet tadlat alla denne skalds bemödanden, och derigenom tidtals ryckt honom sjelf in på en bana, för hvilken, om han ock stundom spörjer lust, han likväl saknar egentlig kallelse. Sjelfva gå vi här, till en början, så mycket heldre dessa polemiska förhållanden ur vägen, som med blotta negativiteter ingenting uträttar, utan att först framställa ett positivt resultat. Men Atterboms sångmö har stora, positiva förtjenster, hvilka äfven genast oaktadt alla omogenheter af en tidig början, tydligt nog framträdde. Rec. minnes ännu, med hvilken liflig glädje han hälsade *) den unge skaldens första dikter i *phosphoros*, och all den samtalsstrid han för och om dem förde: *Prologen*, *Gullåldern*, *Erotikon*, hvilka man här åter träffar med vår-

*) Se Geijers sonett till en ung skald i Poet. Cal. 1816.

dande hand återgifva. Han kan ännu ej förstå, huru man här blott kunde se bombast och Tysk härmning. För honom var det en stråle ur diktens egen källa. — I denna skära oskuldsfulla himmelsverld, hvars morgonrodnad är ljuset i alla skaldens bästa dikter, är Atterboms fantasi och känsla verkligen *hemma*. Det är hans poetiska beröm: *det* skall bli hans evärdeliga *minne*. Han står deri, så vidt jag kan dömma, till och med *öfver* de större mästarne af hela den skola, till hvilken han hör. — En annan, dermed sammanhängande, förtjenst är den *klarhet*, och *det djup*, *hvarmed de första, enklaste, naturligaste affectioner*, all poesies renaste jordiska näring, *hos A. uttrycka sig*. Såsom exempel vill jag hänvisa på de sorgliga *Minnesrunorna* (I. 170). Skönare blommor har sonlig vördnad aldrig planterat på en faders och moders graf: ett innerligare farväl till kära ställen aldrig tonat; tröstligare har aldrig en längtan upplöst sig i återseendets hopp. Det finnes intet rent sinne, som dessa toner lemna orördt. — En tredje förtjenst af samma art är *fosterlandskärlekens rena klang hos skalden*, sådan den, djup och klagande, såsom ur fordna tider, ljuder i psalmer, som *Kung Carls spira* (I. 41), *Linnea* (I. 48), *Fredslutet 1809* (I. 201) och flera andra. Vi skulle, jemte dessa herrliga dikter, vilja prisa många andra utmärkta i olika karakterer: såsom *Stegeborgs ruiner* (II. 799), *Bacchus* (I. 123), den tragiskt uppfattade *Balen* (II. 181), *Nattlig helsning* (II. 76), Poemerna kallade *Minnesångarn i Sverige* (II. 207 fl.), *Fjäriln*, *Den nya Blondel*, *Sparfven* (II. 171, 173, 234), *Troheten* (II. 231), *Vandrarens aftonvisa* (II. 338) m. fl. Några af dessa i synnerhet skicka sina ljud djupt in i hjertat. Våra gränsor förbjuda oss att lemna några utdrag.

Den bekanta kransen af skaldens *Blommor*, som, här tillökt med många nya, först möter oss i samlingen, för-

förtjenar en egen betraktelse. Man träffar här äfven någongång en dubbelblomma, såsom *Rosen*, både från 1811 och 1837, den sednare mycket öfverträffande den förra, och, med de Filistéers tillåtelse — det fagnar oss att få säga dem det i ansigtet, — ett ganska vackert poem. Det samma gäller i ett annat slag om *Bolmörten*, hvilken man haft den naiviteten att taga åt sig, — och, efter vi ha kommit på bittra örter, — om *Malörten*, hvars stärkande, med poesi rikt bemängda, hälsodryck något hvar gjorde väl att smaka på, innan han lyssnar till *Vallmons* rogifvande sång, en verklig hjertats vagg-sång. I allmänhet röjer sig i denna äng af blommor en stor poetisk invention, och ej minst i de kraftigt nattliga bilderna — såsom *Månörten*, — *Ljungen*; hvilket vi anmärka för deras skull, som utan undersökning säga, den ene efter den andra, att denne poets skaldskap endast lefver af honung och söt lukt. Här blomstra för öfrigt alla dygnets stunder, och vi kunna blott i allmänhet uttala vårt beröm. Ibland de högsta loforden torde sjelfva *Blomstrens sång till Blomsternästaren* förtjena; och den oskuld, som deri finner behag, må gerna sjunga blomsterlegenden om *den helige Franciscus*.

Ett svårt företag är det utan tvifvel, att så länge tala blomsterspråket. Till en del måste förtjensten bestå i den öfvervunna svårigheten. Men denna är af en art, som den nya romantiken företrädesvis tycker om; emedan den derigenom får tillfälle att använda sitt förnämsta poetiska medel, nemligen *Symbolen* — *allegorien*. Den älskar att behandla hela universum såsom ett poetiskt teckenspråk. Deremot är i allmänhet ingenting att invända; om vi tillägga, att den gedigna, massiva, plastiska poesien, sådan som den framstod ur de gamle, starka skalders själ, just består i en så oskiljaktig för- ening af tecknet och det betecknade, och ger invisningen, tydningen — eller, om han ej synes i egen per-

sen, likväl gifver sin närvaro tillkänna genom den dager, hans poetiska reflexionsspegel kastar, ej blott på bilden, utan emellan bilden och det afbildade. Detta sednare är honom ej allt, eller det förnämsta. Han vill vara med vid expositionen; och det *medium*, hvori han låter föremålen synas, skall särskilt remarkeras. — Det är i allmänhet den lyriska poesiens art; den är ingalunda att förkasta; men den synes vara den nya romantikens *enda*. Denna skrifer blott *Lyrisk*; den må kalla det *Epos*, *Drama* eller hvad som helst, och man vet huru rik den är på former och namn. Lyriken är dess styrka och dess svaghet. Deraf följer att denna lyrik måste ha sina svagheter. Dertill hör den slags förnämhet, hvarmed den ej vill släppa verkligheten, föremålen, inpå sig, i stället att gammaldags-poesien tog dem till sitt hjerta och ingaf dem egit lif. Visserligen beror detta äfven på verklighetens egen mer eller mindre poetiska halt; men vi påstå, att denna uti ingen tid helt och hållet saknas, och att just poeten bär slagrutan i hand för sådana upptäckter. Denna nya poesi försmår för mycket att använda nämde slagruta: hon skjuter heldre verkligheten ifrån sig, älskar för mycket att hålla den i ett blånande fjerran, att ge föremålen en främmande magisk färg, att doppa dem i afton- och morgonrodnad, ja, att förflygtiga dem, så att all gestalt försvinner. Den på sig sjelf återkastade desperata romantiken är blott en *användning* af den i texten skildrade, och gör en djefla-karicatur af den verklighet, som den andra aflägsnar ifrån sig eller förflygtigar.”

Till de förträffligaste af Atterboms i de *Samlade dikterna* upptagna Poemerna räkna vi följande. I *första Bandet*. *Föresången* är en förträfflig målaing af mycken åskådlighet och de mest fulländade *ottaverime*. Anläggningen är något lik den i *prologen till Lycksalighetens Ö*, äfvenledes ett mycket objectivt stycke. *Blommorna* utgörs en färgrik krans af fria fantasier öfver

dessa ädeligaste naturföremål, hvilka skaldens rika naturmythiska uppfattning personifierar. En stor mängd af dessa har skalden verkligen förmått gifva ej allena en egen form, utan en individuell själ. De föregås af en *Tillegnan*, författad i skaldens egen ton af varm erotisk känsla och denna känslas dialektik och musikaliskt välljudande form. Han förklarar sig här öfver *Blommornas* betydelse: "Ett lif i cirkeln af det hela tågar, Naturen evigt dess prestians är; Hon bönhör moderligt hvart bröst, som frågar, Och Blomsterspråket svaren återbär. I hvar gestalt en egen känsla lågar, hvar planta har sitt levande begär, Och för hvar urbild, af vårt hjerta buren, En motbild föds i hjertat af Naturen." I de skönaste af dessa *Blommar*, den Svenske sångvöns blommar, läser man liksom en naturens egen himt för skalden, hans etherfina själ tyckes förtrogen med blomornas känslor. Så är *Sippan* härold af den unga Flora vårens gryende *Aurora*, som blott får skåda en morgonskymt af vårens lycka och nöjd tynar af. *Gullvifvan* är en af de gyllne små nycklar till sommarens sal, en späd sylfid med lockar af guld, lätt målas på ögats spelande grund de unga känslornes spår, och morgonens yngling med resonmund bortkysser hvar välbustig tår. *Narcissen*, den bedragna trånadens symbol, är tillika en sinnbild af mången af konstens söner, som blomstrar endast i sin dröm och ser blott sig *sjelf* i Diktens ström. — *Rosen* (1811) har kinder af purpur, mund af korall, perlor om halsen af daggens kristal, skarlakans slöja på barmen, rubiner på armen, grön sammet till lifklädnad och sker af smaragd, försmår *Näktergalen*, men mottager fjärla, när han genom hennes törnvakt på solstrålen rider in i hennes berg, med en kyss på rodnande kind, vid brudqualls musik af surrande bin; 26 år derefter blef *rosen* mindre flygtig och tyckte synd om *Näktergalen*, hvass strängspel brast af för ömt begär. Båda styckena äro vackra, barnsliga i ordets vackraste me-

ning, ty skalden jollrar med sina roser, som de voro små söta barn, hvilka han hörde och såg leka. *Fölgät mig* ej har i sitt blåa öga ej *kraftens*, utan *trånadens*, uttryck, är skapad af en Najads tår, som fallit på Zefyrs vingar, ej bemärkt af dess fader Solen, som bland gyllene svänner i fästets riddarsal bekymmerslös berusar sin blick vid Rosens barm. Herden åter gör henne åt sin älskarinna, som fäster henne i sin unga fulla, veka barm, der hon gungar ned och opp på ljusblå snäckan i svallningen af tvenne hvita vågor, och dit troheten seglar med älskarens frågor och återkommer till hans hopp med svaret: *svigt! Tulpanen* är en drottning från Saba i österländsk ståt, hvars harem de öfriga blomstren äro bevakade af vresiga hagtorn, och hvars livvakt utgöres af kejsarkronor och hofjungfrur, tärnor med damspel. *Kung Carls spira*, en äkta Svensk blomma, finner det så skönt att bo i enslig Nordanskog, lyssnande till de höga furors sus, forsens vilda fall, och skakar sin blödbespilda guldhjelm vid tal om skymfad äras hämnd. Spiran brast vid Fredrikshall i tu, då ett giftigt jätteträd rann opp vid öster haf ur Svenska ärans graf, men blomman spår om en ny Karl, som skall hämnas. *Blåklockan* ropar: vakna opp, vakna opp du vallhjon i mark, vakna opp i Guds heliga frid! klinglingling! jag dig bjuder på blommande park! — Söngen är en verklig Svensk Schweizersång. *Lindblomman* gungar i taket af grönhvälfad sal bland vördiga fastrar, hör på hviskt om tider, som farit sin kos, på fjärrilar, som bära dess sagor mång till lyssnande lilja och ros, om kärleksmöten, Ulfvadans, kamp mot bergtroll, lindormen, ringlad i månans gläns, af en kyss förvandlad till prins; när blomman hör en skald, som beklagar att diktens paradiset är förbi, att man nu blott älskar gift (?), så flyger hon på hans nesa och tillrättavisar honom. — Söngen är en af de vackraste och objektivaste. *Solrosen* är en stolt Solens älskarinna. *Bolmörten* är poetiskt vidrig, satanisk, ty den gläds "när en själ blir bedröfvad, ett hjerta klämdt, en yrsel far ige-

penn hvort sinne, en rysning fattar allt lefvande," den
 begagnar som medel ett värmande rus med en koller på,
 en gattåsa, ett pharobord, en räckrok till lyckan, blå
 danser, en mediskorätt och fädernejord." Skalden me-
 nar visst det ronda, demoniska element i vår tid. *Hya-*
cinden en melankoliskt stämnd blomma, är den döende
 kraftens hjerablöd, som predikar öfver lifvets fåfänglig-
 het. "Väl visar dig Hoppet sin gröna strand, der de fa-
 gra Sirenerna sjunga, och slå sina harpar i solens sken,
 men knuten är hvit af mördades ben, och svek bor på
 hafsfruens tunga. Dock flammer i dig en skapande eld;
 som kämpar mot ödet och tiden, Vis är den man som
 ej fruktar, ej bär; och kronan ber den, som hoppas ej
 mer, än grafven." *Kallmen* är en förtäfflig nattmåning.
 "Det vilda hjertat tystnar vid löfvens sista fläkt och i
 naturen, som lyssnar, är minnets vemod väckt. Det ford-
 sa fosterlandet tindrar upp med månen och Dikten löser
 bandet af verklighetens hopp." Döden står i aftonredt-
 nadens fjerran, omkring honom, lika glada ljusgestalter,
 drömmarne; grafven återsänder hvar nedergången vän.
 "Var lugn! cyprissén susar på dina Gudars gräf, men
 genom rymden susar den storm, som frihet gaf. Snart
 äfven oss han skicker till Fabelas ljusa land och mor-
 gonsolen blickar på våra grifters sand. *Liljan* är en
 fångslad Engel, som försköt Adams kärlek, hvarpå Gud
 svarar: stolta tag ock du en jordisk lott, först vid tidens
 ända öppnas åter Edens port och Dömaren förlåter; ej
 att du försköt ett lägre väsen, — att du såg din hög-
 het, var ditt brott. "Nattviolon är en numma i nattens
 grafchor med crucifixer, ljus och rosenkransar, med klo-
 stergård af ekar, en riddarvakt med gröna hjälmor på
 sin jättepannar." — I dessa och andra blommor ser man
 skaldens varma, nästan indiskt ljufva blomsterkärlek, han
 kallar sig ock sjelf blommornas "broder" i den milda,
 barndomsljufva *legenden om Franciscus*, som slutat med
 hans längtan från samhällslifvets, honom obekanta och
 vidriga värld och sina embetsmannas-pligters tvång (?) till

ett fritt skaldelif i naturens sköte: "Nu våren, Psyken; emedan vintrar icke blott af snö, men också de vida längre vintrar af omständigheter; skilja mig från edert glada älskap: stränga pligters bud jag måste fylla, och, mellan böcker och kathedrer fångstid, inom höglerd människoklokskap spela rollen af den kärva lärre, som blifvit min (?) på stora samhällsmaskeraden. I mitt innersta, o Systrar Blommor, lefver jag ändock bland er allena och min längtan flyger till de ljufva ensligheters famn, der jag så ofta hört Naturens andar små och stora, tyda lifvet och dess herre prisa." —

Mina önskingar är ett innerligt hjertligt stycke, som ingen kan läsa utan milda rörelser. *Fredskutet 1800* uttalar skaldens hat emot Ryssland och sorg öfver Finlands förlust, hvilka känslor hvarje sanna patriot delar. *Minnesrunorna* äro oändligt hjertliga minnen ur skaldens barndomslif. Här är en äskädlighet och popularitet, som endast tillhör denna skalds äldra bästa dikter. (Sådana endast hade bort upptagas i *Samlade dikterna*, så hade allt tadel tystnat och idel beundran mottagit dem). *Prologen* och *Epilogen till phosphoros* har pragtfulla partier, men ock fosforistiska. — *Nattlig helning* är en vacker serenad. "Längesedan skogens dufva, sädens ärla gått till ro; slumra äfven du o ljufva, der hvar min tankar be. Längesedan Trast och Siska sina tysta gömsten nätt, Träden till hvarannan hvisa en och annan saga blott. Men på blåa himla-ängen vändrar silfverhvit en åfjord; sakta darrar cittersträngen i dens glans, till sångens ord. Herden, som den åfjorden vallar, klädd i skir från topp till tå, njuter af det skön, som svallar, hvart hans ljusa fötter gå. Drömmarne hoppa öfver häckar, öfver tegar, från topp till topp, klättra som på gyllne stegar till ditt kammarfönster opp." — *Storgeborgs ruiner* är en objectiv målning af riddartiden, denna skalds älsklings-period i historien. *Hemfärd till Sverige, Grekinnan i Norden* äro mycket utmärkta. *Hulda Rosa sjun-*

ges af nationens alla rosenläppar, och är en sång af odödlig klang, ty den skall öfverleva skalden. Hvem förmår att så ge naturföremålen själ, tankar och de finaste och deliçtaste känslor? Rosa och Papilio likna tveanne Englar, som älska hvarandra. Om någon skald kunde besjunga Englarne, dessa ljusa och genomskinliga gestalter, himmelska andar, utan materia, väfda af idel känslor och tankar, så vore det Atterbom. Sammaledes *Fjärilin*. "Här lefver *) en from, innerlig och mild glädje, stycket är skrivit i den hänförende ton, som de Gamle kallade *melle atque facetum*. En hufvudcharacter i A:s poesi är hans djupa sårblick i naturen och hans förmåga att förvandla dess föremål till talande myther. Vi behöfva blott erinra om *Blommorna* och sången om färgerna i *Fågeltå*. Till denna art hör äfven närvarande stycke, som man skulle kunna kalla *Fjärillifots filosofi*." — *Glädjen* är ett bevis på skaldens underbara förmåga att lika lätt personifiera känslan som naturen; *Glädjen* är en colibri, som flyger från blomma till blomma och kysser dem, men blott tills de ropa: *Blir quar!* Då flyr han och svarar de saknande: "lefver jag tills jag blir *gammal*, nog blir jag då trogen också." Hur sinrik är ej denna *allegori!* — *Den nya Blondel* är en lycklig imitation af Goethes *Nene Amadis*. Skalden besjunger sin barndoms fantasispel, som är det skönaste och enda, som af den ännu återstår honom. Der de ljusa björkar stå på en enslig höjd, såg jag först *Auroras* kind, såg för stilla vind silfverböljan gå." Der såg han i fantasien "dvärgar små med elfenhorn, slott af glas och perletorn, feer deruti, och för äfventyr jag brann, drog i härnad ut; red igenom skog och hed, stötte troll och resar ned med mitt blanka spjut, som en riddarsman! Med en Kung jag blef bekant, dottren bjöd mig vin; blåa ögon, gyllne hår, lifjans bröst och hindens spår, kinder af Karmin! klädd i diamant. Då jag till

*) Ups. Lit. Tids. 1815.

min öftra tog i den höga sal, och prinsessan met mig log och det lilla hjertat slog, trängt af lust och qual, när en blick jag smög, och på hvita gångarn flög hon med mig i fält; vi följde vigda fanans lopp, slogu under lagrar wopp våra silkestält i en Emira park. Damaskenersabeln kom i min hand så stark; bland Jordanens palmer se'n quällen på min öftra sken och vid månans blick sammanknöts vårt band." — *Holsharpan* "är ett det*) skönaste och mildaste uttryck af ett poetiskt vemod, som suckar öfver det vanliga lifvets trånga och tomma omgifning. Ur hjertats innersta grund flyter denna ljufva klagan och tränger sig in i djupet af alla befryndade hjertan. Trogen sin art, den romantiska lyriken, väcker den ej blott trånaden, utan äfven försomröss med den; då den antika lyriken deremot aflägsnar den och den sentimentala söker den för att försänka sig i ett tröstlöst lidande." — *Till Franzén* är ett ypperligt stycke, värdigt sitt poetiska föremål. Dessa skalder äro hvarannan, i åtskilligt lika, båda äro barn i oskuld, renhet, hjertlighet, sinne för lifvets enklaste skönheter, förtrolighet med naturen; skillnaden är den, att den ena är öfvervägande antik, realist, den andra romantisk, idealist, låtande sålunda allt gå igenom det filosoferande subjectets medium, hvars följd är god, så vida saken ses djupare och universellare — symboliskt och allegoriskt betecknande och sinnebildande något annat; end, emedan uttrycket ofta blir abstract och förkonstladt. — *Johannismasken* "Mildhet**") och innerlighet förena sig här med den sinnrikhet och det symboliska djup, man är van att finna i denna skalds compositioner. En rörande och herrlig dikt. *Sveptingskjortan*. Toner från grafven, från det underbara landet; — dock icke kommer här en skräckfull skepnad, med blodig skjorta och hotande åtbörder, utan hedjande, smekande, sjelf half-

*) Ups. Lit. Tidn. 1814.

**) Ups. Lit. Tidn.

rädd smyger den lille, nysa begrafne, till sin i tårar simmande moder. Den enkla och äkta ljufhet, hvilken, såsom en grundton, genomgår hela denna barnromans, uppfyller hjertat med en namnlös känsla, utan att man erfar den tunga beklämning, som då syner och ljud från en annan värld krossande "öfverväldigar oss." *Petrar-oas Kröning* är en pragtfull, antikt fulländad, målning på det versslag, der Atterbom är största mästaren: den Elegiska. — *Sångerna på folkvisans toner* äro alla förträffliga. "Det är märkvärdigt att se en så poetisk natur tillika så contemplatif" sade Tegnér om Atterboms Studier till filosofiens historia och system*), vi vilja om dessa sänger säga tvertom. Det är märkvärdigt att se en så filosofisk lyriker så folkmässig, som i folkvisorna. Den *botröfvade*, *Hafsfrun*, de 12 styckena tillsammans kallade: *Minnesångarna i Norden*. "Åtskilliga af dessa stycken," säger skalden, "äro fria bearbetningar eller omskapningar af inhemska gammaldags visor, vid hvilka jag med kärlek fästat mig; i andra har jag blott här och der begagnat någon rad, någon bild något uttryck af dylika äldre qväden; andra åter tillhöra mig ensam helt och hållet, men äro diktade i samma anda och ton. De äro äro, för hvilka de äro utgifna, skola troligen liksom författaren sjelf, anse dem för mähända de bästa i hela samlingen." Ja väl, i *sin art*. I inledningen till dessa

*) Om samma bok yttrar en man af dess auctoritet, som Heu-terdahl: Theol. Quartalskrift 1838. I H. "Man kan i mycket tänka olika med författaren, man kan i synnerhet vara miss-belåten med den något skarpa polemik, hvilken han tror sig böra uttala mot företeelser, som enligt hans egna mening-
gar dock höra till tingens ordning; men man kan, om man vill, följa sitt bättre väsens drift, icke hindra sig från att hän-ryckas af den Platons-ande, som hos honom uppenbarar sig, af den kärleks-philosophi i hvilken han låter Christendomen hafva sin förklaring. Den dag skall komma, då Svenskarne, och väl flera än Svenskarne, med fröjd skola lustvandrade i de solvarma, klangfulla parkerna af den ameriska tänkarens Aka-demia."

sånger målar skalden åter sin "älsklingeverld, riddarlivet på borgen, der skalden, Sagas son, ett barn af vårens månad, en dröm, en trånad, är en välkommen gäst. Vid redogörelsen för Nordmannaharpan hafva vi redan besett dessa sänger. *Sparfven* är här ett eget stycke, som kunde kallas sparfivets filosofi, liksom sången om Fjärilin fjärilslivets. — Bland de Italienska sångerna äro de märkligaste särdeles följande: *Besöket i Sorrento, på bergshöjden vid Alibano, Guitarrspelerskan på marknad, Afsked från Villa Borghese, Gondolfärden, Bettina, Siciliansk visa, Italia, Byströms Juna*. — Af hans sednaste dikter äro åtskilliga griftverser utmärkt förträffliga t. ex. *Öfver Sjöström, Fru Sjöstedt, Törnæros m. fl.* — Vi hafva här ej upptagit på långt när alla i de 2 första banden befattliga stycken af stor utmärkelse, knappast något af de rent *filosofiska* t. ex. *Allegro och Adagio* m. fl., ehuru vi der finna djupa ideer, men sakna popularitet, lättfattlighet, objectivitet. De äro blott *själ*, ha ej kropp och personlig individualitet, hvilket är nödvändigt, om poesien skall vara poesi, särdeles äkta svensk. Huru i all verlden kan en musikalisk term, Allegro eller Adagio, personifieras? För att kunna ge dem någon slags objectivitet, hvilket är nära omöjligt, måste skalden pina sig, rimmet och fantasien. Svensken har ingen sympathi för sådana, för denna jord alltför förnäma och fina varelser. Innehållet är visserligen djupsinnigt, filosofiskt, sinnrikt o. s. v., men objectivitet saknas. Ej gaf oss Schiller, ej Goethe så nakna allegorier. Än *Stagnelius*? Det är hans storhet, att han gaf sina djupare tankar och känslor så mycken åskådlighet och popularitet, som de voro mäktiga af. Han byggde dem skimrande och genomskinliga kristallslott, Atterbom väfver ofta åt sina blott tält af molnduk, man anar mer än ser hvad som står bakom molnet. Men poesien arbetar för *ögat*, ej blott för *örat*. — Stagnelius är endast deri underlägsen Atterbom, att de tankar, han herbergerar i sina kristallslott, äro något enformiga, bära alla för

mycket gnostiska sykekdrag och allgöttycken. Med Na-
turen och folkvisan är äfven Atterbom vida mer förtro-
gen, tager sig derföre något bättre ut i dramatisk com-
position, ehuru äfven der lyrisk nationell i viss mening
är hvarken den ena eller andra. Ty A. har hvarken behand-
lat något *Svenskt ämne* eller i *Svensk realistisk anda*.
Stagnelius har visserligen behandlat Svenska ämnen, men
utan all Svenskhet i ton. — Båda äro rent *lyriska* skal-
der, kunna alltså ej ge oss mycket annat, än sina egna
känslor, reflexioner och sympatier, om också lagda i
andras mund. De äro ej alls *dramatiska* eller *episka*,
ty de kunna ej fullt glömma sig sjelfva och försätta sig
in i en annans individualitet. För att ej bli entoniga
genom evigt veclade tal om känslor och tankar, slå sig
båda, särdeles Stagnelius, på beskrifningar af yttre fö-
remål, hvilket ej alls höra till *dramat*. Derföre äro bå-
das dramatiska arbeten skimrande väfnader af lyrik och
beskrifningar. För öfrigt nekas icke, att allt det stora i
deras lyrik och poesi i fullt mått återfinnes i dessa dra-
mer. — De äro hvarandra äfven deri lika, att de afsky
verkligheten såsom en prosa, och helst lefva i ett dröm-
mande fantasilif, hvarföre deras gestalter sällan lefva,
ty de ha ej gått i skola hos lifvet och erfarenheten så-
som världens största skalders från Homerus, Shakespeare
till Goethe och Almqvist, den mest dramatiska skald i
Sverige. Vidare likna de hvarandra deri, att de ej alls
äro *humoristiska*. De äro dertill allt för allvarsamma
och tankfulla. Icke ens den naiva skalkaktigheten lyc-
kas dem, dock något mera Atterbom. Atterboms drama-
tiska arbeten äro *Lycksalighetens Ö* och *Fågeln Blå*. Af
Svenskens realistiska natur förklaras det, hvarföre *Lyck-
salighetens Ö*, alla sina mästerliga partier, all sin djupa
poesi oakadt, icke lyckats att vinna sig en talrikare krets
af beundrande läsare, såsom t. ex. *Fritziöfs Saga*, utan
endast anslagit nationens närbefryndade sinnen, som haf-
va öga för skapelser, hvilkas skönhet långt ifrån att lig-
ga på ytan, vore dem än aldrig så blomstersmyckad och

bildrik, tvärtom har sitt egentliga hem i den inre rik-
 domen af tankedjup och sinnrika allegorier. *Lycksalig-*
hetens Ö är dock, om också icke ett konstnärligt full-
 ändadt helt ifrån sträng dramatisk ståndpunkt, hvartill
 det icke var egnadt, dock en försmältning af poesiens
 alla former. Det är en sagoverid af öknar och össar,
 springande källor, brännande sol, skuggande palmer, om-
 fattande alla menisklighetens känslor, i annan form än
Tassos Armidas ö, *Ariostos* förtrollande parker och *Ca-*
moens vällustens ö, uppsprungna i en Nördisk skalds fan-
 tasi och likväl sydländskt ljufta, veka, yppiga, som nå-
 gon af dessa Söders älsklingar. I den *Romantiska* ar-
 ten är denna dikt Sveriges nästan enda, säkert största
 arbete, men portarne till denna förtrollande värld öpp-
 nas endast för milda, svärmande, romantiska själar, ty
 för andra förefaller den tråkig. Denna dikt har visser-
 ligen sina fel, hvaribland det största är förmycken ex-
 pansion, hvarigenom utvattningar, tautologier, till och
 med trivialiteter, ej blifvit sälesporda, arbetet är icke af
 en gjutning, det är sammanlappadt, äfven skrivit på öli-
 ka tider. Vid en framtida tillämnad bearbetning blir det
 måhända mera concist och helgjutet. Hvad *Fågel Blå*
 beträffar, så äga vi visserligen deraf fragmenter i *Poe-*
tisk Kalender, *Mimer* och *Brage och Idun*, men dessa
 äro tillräckliga för att låta läsaren ana att han här har
 författarens egentliga mästestycke. Den rikedom på
 speculativt innehåll och en djup naturmystik, ett ro-
 mantiskt lif, som öfver allt annorstädes utgöra skaldens
 storhet, finnas här mera harmoniskt försmälta, men bära
 dock i ötskilligt tycke af sina för mycket metafysiska.
 Huru förträffligt samtalet t. ex. mellan Amundus och Flo-
 rinna är, en motbild till Shakespeares i *Romeo och Ju-*
lia, filosoferar dock Princessan nog mycket. Denna dra-
 matiska art af folksångers behandling är den samma som
 Tieck först skapat t. e. i *Fortunatus*, *Zerbino*, *Octavianus*
 o. s. v. Detta erkänner också en Tysk*), hvars opar-

*) Zur Gesch. der deutsch. Litt. Königsb. 1836. Af Rosenkranz.

tiska omdöme öfver Lycksalighetens Ö, jemte andra Svensars *), vi nu vilja anföra. *Rosenkrans* säger: "Tegnér har vändt sig till det fornnordiska, är plastisk i sina figurer, är factisk i sina handlingar, begränsad i språket. Atterbom håller sig helst i den nya tiden, hans gestalter sakna jordisk närvaro, äro mera uppburna af begrepp, allegoriska, utan den omedelbara verklighetens skarpa kanter; hans planer äro vidtsväfvande; hans språk svärmar gerna i det fantastiska. Det är Tfeckes manér. Den episka tråden håller endast löst tillsammans handlingen; de handlande personernas characteristik har något svamlande; men lyrik och målande beskrifning har det största spelrum. Dikten är en mosaik af de mest olika former, ej ett organiskt helt. Compositionen är lös; karakteristiken nebulös. Situation och den derur framvällande reflexionen eller känslöstämningen passa ej rätt till hvarandra. Det hela är stördt genom ett coqvettutspinnande af det speciella. Dock har Atterbom genom en orientalisk färg, som påminner om *Lalla Rookh*, öfverträffat Tasso och Ariosto i skildringen af sinnligt salig kärlek: en mera storartad *politisk Comedi* (än den i 2:dra Delen) har den nyare tiden ej frambragt (?). Diktens upplösning är en ironi öfver föraktet för det reella lifvet och det sentimentala svärmandet bland idealer och fantasier. Astolf dör till straff derföre, att han ej handlat, att han undandragit sig Historien. Lyckan erkänner i sin menskliga sanning ingen insularisk afslutenhet, befrielse från smärta och död, utan är utbredd på hvarje punkt af det oändligas yta. Historien är försoningens blifvande. Hvert moment för sig här derföre sin inneböende försoning. Ingenting är falskare än att fly smärtan. *Lycksaligheten* kan visserligen störas deraf, men ej *saligheten*, som väl känner, men öfvervinner, smärtan." —

*) Ups. Litt. Tidsn. 1824, der tvenne olika i åtskilligt hvarandra motsatta Rec. uppträdde. Bådas omdömen ge en totalåskådning af arbetet.

Så långt Tysken. Nu till Svenskers omdömen. *Lysk-salighetens* ö. (säger den första Rec.) Den saga, från hvilken Herr A. hämtat ämnet till sin dikt, är af Madame d'Aulnoy och förekommer i hennes bekanta *Histoires d'Hypolite, Comte de Douglas*; Att A., öfvergifvande sagan om Fågelblå, i stället valt sig denna allegoriska saga, förekommer Rec. ganska characteristiskt för skaplynnat af hans poesi, som, öfvervägande contemplatif, mera närmar sig det konstnärsmåner, Goethe be-tecknat med namnet "phantomism," än den eftersträfvar att gifva en skön sinnbild af den i Ideen skådade verk-ligheten. Annars har en dylik behandling af en allegori mycket emot sig. Dels ligger det egentligen pikanta i en allegori i den abstracta sats, som man under omkläd-naden skall uppsöka, och hela dikten får endast i och genom denna sats sin hållning och sitt mål; hvadan också M:me d'Aulnoy sjelf uttalat lärdomen af sin saga: que le tems vient a tout et qu'il n'est point de fe-licité parfaite. Men någonting sådant är i sjelfva ver-ket rent af poetiskt, då skaldekonsten är något helt an-nat, än en ram för reflexioner. Dels motstrider det blott abstracta och således allmänna väsende, som utmärker hvarje allegorisk figur, den objectiva individualitet och den characteristiska egenhet, som man väntar af hvarje dramatisk uppträdande person. Och slutligen, hvilket är en naturlig följd af det föregående, måste hvarjehan-da osannolikheter icke kunna undvikas, så snart ett med menakliga attributer omklädt begrepp skall, såsom exi-sterande person, uppträda i förhållanden med verkliga människor, liksom äfven icke gerns något verkligt in-teresse kan fattas för varelser, hvilka, tänkta såsom blott af ren rationell natur, icke kunna vara underkastade de vilkor, som väcka deltagande. Dessa nu uppräknade vanskligheter har också Herr Atterbom, oaktadt all an-vänd, ofta beundransvärd skicklighet, icke kunnat und-gå." Härpå svarar riktigt en annan Rec. på samme stäl-le: "Enligt min fattning är hvarken sagan om Lycksa-

lighetens ö en blott allegori, ej eller de deri uppträdande personer blotta allegoriska begreppsrepresentanter. Mig synes att Rec. då han utgår från denna synpunkt, ja, att författarinnan själf, i fall hela lärdomen af denna saga skulle vara: que le tems etc., icke en gång till hälften funnit det omätliga djup, som förborgas i denna saga. Längtan till ett, af jordiska vilkor och den af dess ofullkomligheter oberoende, tillstånd har varit djupt hos alla folkslag och alla högre naturer inpreglad. Vi behöfva ej här påminna om paradiset: med hvilket det lycksalighets-tillstånd, som här målas, är helt och hållet olikartadt: vi vilja snarare påminna om det fullkomlighetens land, som Perser och Inder sökte norr ut, våra förfäder österut, Grekerna i början i vester, men sedan i söder, med ett ord på hvad annat ställe som helst utom dem själfva. Äfven hos vår allmoge fortlefver med dessa föreställningar beslägtade sägner om förtrollade trädgårdar, som finnas af få dödliga, och der allt prunkar af den högsta yppighet och fullhet. Ingen skald före Fru d'Aulnoy och Hr A., har dock, så vidt mig är vetterligt, vågat att så utförligt, så objectivt måla detta salighetens hem, af hvilket Homerus och Pindarus endast liksom afritat kusterna.

Den förre Rec. synes mig oändligen bedraga sig, då han anser den Lycksalighetens ö, om hvilken här är fråga, såsom den absoluta lycksalighetens hem, och Felicia såsom en sammansättning af all mänsklig och öfvermenschlig lycksalighet. Denna ö var den ideala naturens herrligaste lustgård och Felicia deruti öfversta prestinnan: drottning är hon, lik mythens Semiramis, öfver en förnygrad verld, öfver hvilken hon tömmer sitt ömnighets-horn; liksom denna, hotas äfven Felicia af en förborgad, hemlighetsfull verld moder (här Natten), som hvarje ögonblick; då hennes dotter vågar öfverträda gränssorna för dess visserligen fria, men ändock tetingade existens, hotar att återtaga sitt förlorade välde. Men denna na-

tur, hvars ljus och själ Felicia är, är likväl, oaktadt all dess pragt och herrlighet, endast blott och bar natur, hvilken såsom sådan ej är genomstrålad af Gudomens närvarelse. Den är väsendtligen skild från Edens fullkomlighet, ty denna natur var en redan syndig och fallen natur, uti tiden och af den icke oberoende, då deremot de Mosaiska Eden var så stäldt invid gränsen af tidens gryning, att man på visst sätt kan anse det såsom *före* tiden. Denna Lycksalighetens ö med alla dess Genier är åter endast på visst sätt att betrakta såsom en Hedendomens lustgård i dess skönaste prydnad, och Felicia Prestinna för en naturcult. Men i all natur liksom i all hedendom, ligger en längtan, en aning af något högre: och dessa önsknigar efter ett okänt förborgadt blefvo hos Felicia i synnerhet lifliga, då natten slår sina bryggor mellan den synliga och den osynliga världen, eller då hon hörde dessa quäden, hvilka man "förunderligt nog påstod att hon sjelf diktat" utan att han sjelf, då ingifvelsens ögonblick förflugit, mer synes hafva fattat deras fulla djup och betydelse. Ännu qualdes Felicia af tankan om förgängelsen, hvarmed all, med den enda religionen ej sammanhängande, värld mer eller mindre plågas: så gick genom Grekernas, genom Skandinavernas religion en uråldrig profetia, som bebådade den dag, vid tidernas afton, då falla skulle sjelfva Gudarnes throner och börja skulle en ny, ännu djupt förborgad världsordning. Så bäfvar Felicia vid namnet af Natt-modern och döden. Ofta sökte hon aflägsna denna tanke, som starkare och oftare hos henne återkom, just emedan hon stod på naturens högsta trappsteg. Sannolikt var ej denna idee hos henne klar, men okänd var den henne icke. Dock dessa föreställningar voro endast ögonblickliga moln, som förjagas af den omgifvande närvarons högstämde jubel, ty, sjelf ett naturbarn, lefver hon glad i det närvarande och fjerran står för henne det tillkommande med dess faror och löften. En allegori, i synnerhet i den

skränktaste mening, hvori Rec. tager den, uttrycker blott ett enda begrepp; men Felicia är ej blott en personification af Lycksaligheten: man kunde lika väl säga, att hon vore fantasien eller naturens drottning, eller till och med sinnligheten i sin skönaste, läckraste och mest förädlade skepnad. Ställ henne i en annan dikt, och man skall icke märka att hon är annat än ett mennisko-barn: man skall åtminstone ej påstå, att hon är ett vandrande logiskt begrepp. — Felicia pragtfullare och i högre natursphär än denna Undine, som, den nu så orättvist förglömde, Fouqué enklare, men ej mindre djupt tecknat, delar samma längtan efter en okänd ännu högre sällhet. *Kärlek* heter denna längtan. Efter föreningen med Astolf uppfyller Felicia såsom qvinna sin bestämmelse, erhåller såsom Naturdrottning sin egentliga själ, såsom sinnligheten sin högsta adel, sammanknyter såsom phantasien sin förening med himmelen, från hvilken den sanna kärleken härstammar. Det är först nu, som det mest betydningsfulla, det djupast skakande, det oändligen tragiska i sagan egentligen begynner."

"Lycksalighetens drottning hade genom kärleken verkligen blifvit en grad lyckligare än förut," men föreningen mellan en ande och en människa började blifva vådlig för den svagare af det älskande paret. Menniskan, så länge hon vandrar på denna jord, är ej skapad för den högsta salighet: dess öfvermått trycker henne såsom ett qual, och länge fortsatt verkar den på henne, såsom bedöfvande. — Hos Astolf vaknar tillika minnet af hans fädernesland, känslan af hans pligt mot sina beskedliga Hyperboreer såsom Konung: han beslutar för någon tid skiljas från sin maka. Återvänd till sitt kalla nordiska fädernesland, upptäcker han till sin häpnad, att en tidrymd af flera århundraden, hvilken förekommit honom såsom lika många veckor och månader, förflutit emellan hans skiljsmessa och hans återkomst till hemmet. Ett

nytt slägte vandrar på hans fordne samtidingers grafvar: allt har under denna tid blifvit förändradt: ingen känner den hemkomna främlingen. Med känslor af djup smärta skyndar Astolf tillbaka till sitt nya fädernesland: men på vägen möter han tiden, som drager en kärra uppfylld med vingar, hvilka han alla utnött och förbrukat, för att uppleta den ende dödlige, som hittills undandragit sig hans välde. Ej längre undflyr honom hans offer. Astolf skördas — Lycksalighetens ö försvinner och endast minnet deraf är quar för kommande släkten.” — —

”Tvenne klippor hafva under den långa resan, of-tare legat i vägen för detta diktens skepp: vanligen har skalden med stor lycka styrt dem förbi, men också stundom råkat stöta på. En med *quickhet* förenad *naivitet* heter den ene, — *objectivitet* den andra. Ett för mycket i bådadera har låtit honom sjelf blottställa sig för vådan af ett skeppsbrott. Hvad det sista beträffar, mena vi det sålunda. Då skalden mestadels vistats i ett förtrolladt land, bland väsenden af en annan art än vår, så har han, för att för denna verld så mycket varmare väcka vårt deltagande måst nedflytta den inom mensklighetens sphär och göra den så lik vår som möjligt, endast herrligare och skönare. Hr A. har deruti lyckats på ett sätt som ej nog kan beundras. Så är Felicia och Sephyr, oaktadt deras andenatur, den förra en skön quinna, den sednare ett älskvärdt, men något sjelfsväldigt och bortskämdt barn. Dock hvem kunde räkna alla de drag, der Hr A. så skönt förstätt sammansmälta den ideella naturen med den jordiskt menskliga? Dock räknas kunna deremot de ställen, der skalden i dessa bemödanden gått för långt. Hans naturbeskrifningar, ehuru stundom långa, äro dock så nya och sköna, att jag — ehuru i allmänhet ingen öfverdrifven beundrare af *the descriptive poetry* — egentligen ej vet något drag, som jag vill bortönska. Men Hr A. skildrar icke blott den

levande naturen, utan han skildrar, och skildrar om igen, än på vers och än i prosa vid hvarje scenförändring, hela den af konsten skapade omgifningen i minsta detaljer: trädgården, slottet med deras springbrunnar, aqueducter, statuer, grupper, colonnader och altaner, ända till gobelinstapeter m. m. m. Alla dessa beskrifningar äro högst sinnrikt uttänkta — högst pragtfulla: men de kyla också som marmorbilder, dem man ej ser, utan hör beskrivas. Mellertid skildrar poeten allt detta med en noggrannhet, en omständlighet, icke blott såsom vore han en målare, som aftager ett landskap, utan som en ingenör, som vill upprätta en plancharta öfver den rara öa eller såsom en antiquarie, som ej förbigår en enda sten, hvars läge efter väderstrecken han till och med angifver. Med allt detta erhåller läsaren, så vida detta ej bättre lyckats andra än mig, icke någon sammanhängande och rent åskådlig bild af det hela, och knappt till och med just af de speciella detaljer, hvilka flitigast blifvit beskrifna. Dessutom är mångfalden af de konststycken och märkvärdigheter, som finnas på Lycksalighetens ö, så stor, att det ej riktigt på en gång får rum i vårt hufvud. Trötte, liksom då man under några timmar måste genomlöpa ett rikt galleri, i hvilket hvarje föremål skulle pryda sitt eget rum, men hvilka nu, på ett enda ställe hopade tillsammans, på den ilande vandraren, som vill betrakta allt, gör ett svindlande intryck; likaså öfvervældigas vi vid skaldens slöseri på sådana slags beskrifningar, af en slags vanmakt, så att vi knappt komma till någon annan känsla, än en kall beundran och till utropet: prägtigt! prägtigt! Sådan är verkan, då man i massa målar hvilka föremål som helst såsom stillastående, orörliga; helt annorlunda åter, då man skildrar på ett lyriskt sätt d. v. s. då man framställer scener och bilder ur naturen eller konstens värld såsom fortskridande, såsom successiva skapelser, hvilka nästan i hvarje ögonblick förnygra sig och om-

byta gestalter och skaplygne. — En högt glänsande sida af ifrågavarande poem är dess, i allmänhet taget, classiskt fulländade diction och versification. I detta fallet behöver ej Hr A. frukta någon medtäflare, häst då här råder den allra största omväxling: poemet spelar nästan i alla tonarter, från det likgiltiga skämtets och den enkla reflexionens, ända till den resignerande smärtan och den dithyrambiska fröjdens, och det, nästan öfver allt, med lika klarhet för fattningen, lika böjlighet för tanken, lika jämt afpassad färgpragt för phantasien och lika fullhet af väljud för örat.” —

— ”Denna composition spelar för öfrigt i en sådan ofantlig mängd af tonarter, berör så många strängar, att de ej alla i hvart bröst torde finna en återklang; så att hvad som förekommer den ena som en dissonans möjligen för en annan kan vara en egen art af skönhet. Men om än de ställen, som blifvit tadelade, äro verkliga miss-toner, så är deras antal, i förhållande till det hela så ringa, deras ljud så svagt, att det blott af det finare örat förnimmes under den strömmande hvirfveln af så mycken musik, under massan af så många och så oändliga skönheter. Huru oändligen djup och rik är icke denna dikt! Här öppnas för oss portarne till denna lustgård, der hvarje *nu* är en evig blomstringsstund, der hvarje blomma, hvarje planta har en tunga, och der alla tungor förena sig att fira saligheten af en existens, som aldrig bleknar och försvinner: men der vi, sedan jubelsångerna tystnat, och natten breder sin mantel öfver all denna förtrollning, tro oss förnimma de sakta suckar, som naturen drar ur djupet af sitt bröst. Här möter oss lifvet i alla sina årtider, utom vintern, under alla sina skiftningar, inom det godas och skönas sphär, än såsom en oroligt klappande längtan, än såsom en yster barndoms fröjd, än såsom ett mildt med ögonblicket belåtet still-lif, som hvarken skådar framåt eller tillbaka, än såsom en af lifvets fullhet mättad förtjusning. Den

ena taffan borttränger den andra och hvarje scenförändring visar oss någon ny utsigt i naturen eller lifvet; från höjningen af första förlåten ända till styckets slut spelar en mächtig musik än i förtrollande flöjttoner, än i de innerligaste hymner, än i de mest melodiska recitativver. Här är innehåll och form, höjd och djup, tanke och klang: till oss har nedfallit ett Elysium, hvars sälla innevånare vänligt räcka oss händerna och helsa oss med ett hjertligt: *välkommen!*" —

Om sednare afdelningen heter det (Kometen 1827): "Den är en visserligen, om än en yngre, dock en påtaglig tvillingsbroder till den förra. Äfven här råder samma rikedom af något som Rec. ville kalla romantisk reflexion, samma öfverflöd på phantasiskapelser, samma omväxling af versformer och samma utsökta, ända till obestämd elegans uppstegrade pragt i språket, men tillika samma brist på characteristisk individualisering, samma episka quarstående på en punkt utan egentlig dramatisk fortskridning och samma motsägelser för begreppet i hela grundtanken (?), som det poetiska rosenskimret väl för en stund kan undanskymma, men icke upphäffa eller borttaga. Det didaktiska elementet, som ligger i den ursprungliga sagan, är icke blott här vida mindre framträdande, utan då, i förra afdelningen, nästan intet annat än njutes, så händer här åtskilligt mera, och det tröttande, som måste till slut bli en följd af möjligheten att deltaga i en sådan, öfver de dödliges lott liggande oupphörlig njutning, har alldeles försvunnit ur denna sednare afdelning, der, på mera menskligt vis och således äfven för menskliga organer mera fattligt, nöje och lidande, bemödanden, afsigter och felslagna hopp omväxla. Rec. har alltså för sin del med mycket större mycket lifligare interesse läst denna afdelning än den förra. Samtalet mellan Nyx och Felicia (s. 145—170) är en af de skönaste partier, ett partie neml. der skönhet och sublimitet, i innerlig samklang

förenat sig och som med sina väljudande fulltoniga Herde-sonater gör poesiens och filosofiens syskonskap rätt åskådligt; ty här vet man knappt att skilja den ene från den andra. Ett annat partie: *fjerde äfventyret, Hemkomsten* (sid. 196—387) eller, egentligen att tala, den der tecknade moderna och upplysta jemnlighets Republiken utgör, inom denna yppiga parterr af Diktblommor, en högst egen utväxt. En och annan Läsare torde tycka att den icke rätt hör hit eller passar här, men i denna anmärkning vågar Rec. för sin ringa del tro att den värda Läsaren har mindre rätt. Tänker man sig att trehundra år förflytit, sedan Astolf lemnat sin hembygd, måste naturligtvis stora förändringar der hafva tilldragit sig och sjelfva statsformen undergått förändringar. Det är således lika rimligt att den kunnat blifva demokratisk som någon annan. Och hvarföre Republicanismen, då den väl också måste erkännas för ett tidens barn, ej skulle lämpa sig till object för satir, lika väl som Monarchi och Hierarchi, torde vara något svårt att afgöra. Men vid detta som vid all annan poetisk fiction, ankommer hufvudsakligast på sättet huru den blifvit utförd, och frågan är alltså ej, hör denna *Hyperboreiska Republik* hit? utan är den tecknad så, med den skärande qvickhet, den komiska kraft att den, genom det nöje den gifver Läsaren, försvarar sitt rum bredvid det öfriga? — — Nej! I trots af hvad förf. i en poemet åtföljande anmärkning påstår, bär stycket sjelf omiskänneliga prof att vara blott en intenderad parodi af ett verkligt föremål och denna dess brist på satirisk idealitet, på fri obetingad, endast glädtigt skämtande, phantasilek är ett af dess största fläckar. Halftharmsen är också Rec., han bekänner det, på detta Republiksgäckeri, emedan det borttagit tid och rum för skalden att teckna det, hvad just Hr Atterbom synnerligen tyckes vara kallad till, neml. den egna hemskhet, som måste möta den som efter flera seklers förlopp åter upplefver i sin hembygd och finner sig sjelf och sina öden för-

vandlade till dunkla sagor. Hvad poetiskt herrligt Herr Atterbom deraf skulle kunna hafva gjort, synes af uppträdet i *det inre af en Domkyrka* (sid. 246—266) ett partie, det visst ingen förmår att läsa utan den innerligaste rörelse. Alla de många förekommande sångerna äro härliga och de tvenne, i hvilka det gammal-Nordiska Romansmanerret blifvit härmadt, hafva äfven lyckats förträffligt. Likså kan imitationen efter Romeos och Julias morgontidiga kärleksjoller hos Shakespeare, gärna och utan tvekan här (sid. 183) intaga sin plats bland de så många andra försöken att uppnå det oupphinneliga. Endast de ställen, der skalden vill vara naiv äro ohjelpligen misslyckade."

Förträfflig är icke blott Atterbom som skald i sin art, han har äfven förvärfvat sig evärdliga förtjenster om Svensk bildning, som talare, filosof, kritiker och ästhetiker. Det hör icke hit att visa dessa förtjenster. Som *Filosof*, först Schellings natur-filosof, sedan religions-filosof, har han i Svenska Filosofiens historia ett utmärkt rum. Som *Talare* har han lemnat partier, lika utmärkta för den skäraste poesi, och den varmaste känsla, som för innehållets djup t. ex. det fagra *talet öfver Kernell*; som *Kritiker* har han lemnat ypperliga karakteristiker t. ex. af Bellman, Stagnelius, Tegnér's Frithiof, Ehrensvärd m. fl. Som *Ästhetiker* har han, efter Ehrensvärd och Benj. Höijer, äran att vara den egentliga grundläggaren af en svensk ästhetik, ty han har sjelfständigt begagnat en *Ehrensvärds*, *Schellings* och *Selgers* forskningar. Hans totalåsigt har hvilat i fragmenter, tills dess grundritningen nyligen blifvit af honom sjelf utkastad*). Detta allt försäkrar honom om odödlighet i vår bildnings häfder.

Skolans tvänne öfriga hufvudmän: *Hammar-sköld* och *Palmblad* voro mera kritiska än poetiska naturer.

*) Se min *Konsttheoriernas Historia*. Sedaure Häftet. 1869.

Lorenzo Hammarskölds poetiska försök och noveller äro dels medelmåttiga, dels alldeles misslyckade t. ex. Tragedien *Prins Gustaf*. Han saknade fantasi och smak, då han sjelf poetiserade. Som granskare och Svenska Poesiens häfdatecknare är han märkligast, odödlig genom sina förtjenster, odödlig genom sina misstag. De förra äro: filosofisk blick, oftast träffande ömdöme och outtröttlig forskning, hvarigenom han brutit banan för forskningar ej blott i Sveriges vitterhet och Litteratur Historia, utan äfven får en ny, djupare kritik. Det oförlätligaste af hans fel är hans partiskhet mot en stor mängd Svenska Skalder, hvilkas sång gick på andra toner, än den nya skolans. Att utpeka alla orättvisade är ej behöfligt. Vi behöfva blott nämna Gustaf den III och hela den Akademiska skolan i vår vitterhet. Men mot inga utgöt han så mycken galla som mot *Lehnberg*, *Leopold*, *Walerius* och *Tegnér*, alla utmärkte män särdeles *Leopold* och *Tegnér*, hvar sitt tidevarfs största skalder. Dock skonade han till slut ej sin egen skola, hvilken han såsom vi sett, i slutet af sitt arbete *Svenska Vitterheten* bedömer hårdt, men rättvist, liksom i den tyska tidskriften *Hermes*, som vi redan citerat.

Rydqvist har förträffligt karakteriserat, liksom ofta andra, så äfven H. i följande ord *): "Hvad Hammarsköld särskildt, såsom litterär granskare, vidkommer, är derom vår tanke, att han för detta svåra värf ägde många väsendtliga egenskaper, och saknade många. Beläsenhet, forskningsbegär, arbetslust hade han i hög grad; ehuru den förstnämnda minst i den litteratur, han bekämpade, — den Franska. Vidare: ett osfåtligt nit för den sak han värderade; en allt uppoffrande kärlek för det i hans ögon rätta och sköna; en själ fri från all svaghet för yttre lycka och vinning; mod att öppet frambara sin tanke inför hvem det vara månde. Deremot

*) Svensk. Litt. För. Tidsn. 1834.

vaknade han oveld, fördragsamhet, lugn, fritt sinne för det under *all* form förtjenstfulla, noggrannhet i pröfning och sans i domslut. Man upptäckte hos honom de största motsägelser: rätt mycken skarpsinnighet stod ofta bredvid lika mycken slöhet; den ihärdigaste forskning bredvid den största lättsinnighet i uppgifter, omdömen och stil. Såsom enskild människa godsint ända till flat-
het, och i omgånge snarare poltron än hjelte (intill dess han blef uppspelt), var han deremot i skrift merendels en Berserk; och så snart han fattade pennan, blef den fredliga själen liksom förtrollad af en dämonisk makt: Till ytterlighet lättrogen, blef han i sitt offentliga lif misstänksam, den i grunden vänliga, öppna och älskvärda karakteren fick en bitterhet, som var ingenting mindre än naturlig, och därför ej sällan, förutan hans eget vetskap, fick lemna rum för det goda hjertats ofrivilliga uttryck. Han var fulla motsatsen af dessa kalla, beräk-
nande naturer, som med största lugn kunna svärta en förtjenst, sönderslita en med heder vunnen lager, till-
intetgöra den enskildes jemnvigt med sig och världen: han hade intet af det flatskratt, som är kanske den största styrkan hos den nya "Judiska" kritik-skolan — en Heine, en Börne, en Wolfgang Menzel; — icke ens något af Heibergs lugna persiflage, än mindre af Hazlitts mördande sjelfkänsla. Fastmer bar han, i andlig och lekamlig motto, några drag af den ädle Riddaren från La Mancha; hvilken väl var något vida mer, än ett vanligt gäckspel för den fåkunniga hopen, men beherrskades af en fix idé, ur hvars trollkrets han ej kunde flytta sig. Hammarskölds käckhet var likaledes alstrad af en öfverdådig nitälskan för det, enligt hans öfvertygelse, förträffliga och rättrådiga. Icke dess mindre skulle den aldrig framträdt så våldsamt och skoningslöst, om den ej varit närd och stegrad af en omgifning, som, i sig sjelf mera stridslysten, skicklig för härtåg och mäktig öfver sina passioner, fann för godt att, stundom på gyc-
kel, antända ett redan eldfångdt ämne, till utförande af

någon hedrift, som man väl gerna såg verkställd, men för hvilken man ej ville i egen person kläda skott. En medfödd svaghet i karakteren gjorde dylika eftergifter för vänskapen och den litterära illusionen möjliga; och förklarade äfvenledes det factum, att han (hvilken kan lagligen bevisas) i förstone öfverljuddt prisat ett visst skaldestycke, som sedan blef ett oupphörligt mål för hans pilar, samt före sin död villigt och offentligen uppbar ett arbete (visserligen ändå icke det bästa) af en mau, hos hvilken han förut ej upptäckt den ringaste grad af förtjenst.

"Mångfaldigheten af hans skrifter antyder, att knappt någon af dem kan hafva den mögad, som skulle göra dem aktade äfven af efterverlden." I förlitande på sitt ovanligt starka minne, gaf han sig sällan tid, att vid den slutliga utarbetningen jemföra med källorna en flyktig anteckning; ehuru sjeif gammal Bibliotheks-tjensteman och dermedelst liksom försvuren åt en snarare pedantisk noggrannhet, kunde dock ingen i högre grad, än han, vara opålitlig just i det bibliographiska, hvilket kom honom illa till måtta vid sådana arbeten, som det närvarande. Lika litet kunde rådrum vinnas för en lugnare begrundning, en mångsidig betraktelse öfver ämnet; och om det vore någon menniska gifvet, att alltid vara träffande, sann; rättvis, så blefve det åtminstone icke *den*, som genom en oupphörlig production utspäder bildningskraften och afnöter tankens skärpa."

Palmblad, en i flera afscenden äfven förtjent litteratör, skolans tredje hufvudkämpe, var äfven en stund ensidig Kritiker mot akademiska tidens största snillen och mot Wallin, Tegnér, Vitalis m. fl. Han egde ingenting af Atterboms poetiska snille och bevisade icke Hammarskölds filosofiska skarpblick, men ägde mycken smak, hvad denne saknade, mera *sans* och *stil*. Hans poetiska försök i versifierad form, utom de i hexame-

trisk, äro misslyckade liksom hans öfversättning af *Sofocles*. Han är mest märkvärdig inom Vitterhetens historia såsom den första Svenske *novellförfattare* genom *Amala*, indisk novell; *Åreskutan*; *Holmen i sjön Dall*, *Vådelden*, fortsatt i *Pjälkhälvet*, *Resorna* och *Slottet Sijerneborg*. Det är verkligen att beklaga, det skalden så tidigt öfvergaf denna bana, ty dessa novellers föredrag är förträffligt och flera utaf dem, särdeles de indiska, verkligen intressanta och välbildade, om också hvarken förrådande snille eller egentlig konstnärlig composition. Mången ger af dessa företrädet åt *Holmen i sjön Dall*. "Denna är *) egentligen endast ett yppigt Fantasistycke, spelande med orientalsk färgglans, ehuru något afkyld i Europelsk reflexion. Det är den unge Rustan, Ståthållarens son i Kaschmir, som här föreställes berätta sina lefnadsöden; sitt korta favoritskap hos Shahen, sin kärlek till en Engelska, sitt underliga giftermål och de förföljelser han af en Afundsman måste uthärda; allt framställt på ett sätt, som i högsta grad måste underhålla och intressera hvarje läsare. Ty i hela compositionen råder en ljufglättig vårluft, i hvilken, på ett skiokligt sätt, alla orientens tjusande Fégestalter äro framkallade att sväfva förbi vårt inre öga i skiftande färgspel. Så är t. ex, Shahens syn (sid. 85—106), der Muhameds religiösa drömbilder fantastiskt brytas mot Firdusis heroiska trollverld, någonting af det lyckligaste, som, i denna art, blifvit sammansatt. — En annan Cyclus af österländska Digter, hvilkas förgrund utgöres af Zerdushts vishetslära, har Förf. beredt sig tillfälle att framställa i den bedräglige Jussufs berättelse (sid. 163—187). Och mot dessa Diktens herrligheter contrasterar, på ett elegiskt sätt, beskrifningen öfver Shahens framledda sorgliga veklighet i Seraljen. Hvad compositionen angår, så råder det någon olikhet mellan förra och senare hälften. Den lugna, väl sammanlänkade utvecklin-

---

*) Ups. Lit. Tids.

gen, som så fördelaktigt utmärker början, är något störd mot slutet, der alla uppträden mer äro packade på hvarandra och nästan i brådstörtning framföras efter hvarannan, liksom föreställningarna i en *laterna magica*. Det tyckes som ~~om betraktelsen af~~ att Romanen skulle blifva för lång, om den i samma ton fulländades, som den blifvit börjad, förmått författaren att hasta slutet, hvadan dessa disproportioner uppkommit.

Men denna Romans första förtjenst är stilen. En ren, ledig, mildt behaglig utveckling utgör karakteren af denna diktion, som man skulle kunna likna vid en lugn vårbäck, hvilken i tusenfaldiga krökningar, stilla sorlande, genomflyter en blomsteräng. Det är visst, hos ingen af de yngre författare, hvilka efter år 1810 hos oss uppstått, märker man, i detta afseende, ett så bestämdt stigande, som hos Hr Palmblad."

Skolans berömdaste arbete, näst Atterhoms dikter, äro *Markalls sömnlösa nätter*. (Första natten och andra natten. 1820—21.) *Den första natten* författades af Hammarsköld, Sondén och Atterbom. *Den andra natten* är författad till största delen af Dahlgren, men dervid hafva Committerade äthjelpit t. ex. Livin vid sjödrabbningen. Det är sannt att skolan här icke skonade sig sjelf, satiren var dock temmeligen lätthänt. Mot sina motståndare, de Akademiska skalderna, äldre och yngre, var den så mycket skarpare, ja! öfverlemnade sig stundom åt pasquillet. Hvad annat är hela förfarandet med Wallmark, hjelten i stycket, om ej än personlig smädelse, så väl oförtjent för dess föremål, som ovärdig dess upphofsmän. Detta arbete ursäktas hvarken af dess qvickhet och talent, som enligt allmänt medgifvande här i hög grad finnes, ej heller af likartade företeelser inom vårt och andra länders litteratur t. ex. *Dunsiaden*, *Hudibrass*, *Byrons Straffsång*, visan om *Peter Enbom*, *Hammarspiken* o. s. v. Detta slag är vanhederligt, vi-

var, om ej en oädel, åtminstone en lättsinnig själ, som gycklar med andras heder. Dessa dikter äro pasquiller och dermed nog. Händelsens tråd är följande: Sysis' gunstlingar bestörma Musernas borg, för att afsätta Apollo och uppsätta Polyhistro på hans thron. Apollo, hjälpt af alla döda skalder af stor ordning, anställer en slagtning, hvori Polyhistro faller och de fångna förvandlas till djur, Tunguserhärens fanjunkare, Markall, till åsna, Ridder Paw, ena hälften af Markall, rider på åsnan, den andra hälften; men Paw förlorar åsnan, söker den till sjös och lands, genomvandrar derföre underverlden, men återfinner den till slut och återförenas dermed. Vi skola nu se skolans eget omdöme deröfver.

Första Natten *). "Först står ett till uppfinningen lika quickt, som till utförandet af den högsta tekniska fullkomlighet utmärkt stycke, kalladt *Markalainens Födelse*. *Finsk Runa*. Det är helt och hållet uttänkt och affattadt i de finska besvärjelse-sångernas anda, manér och allitererande versbyggnad; man känner sig vid dess läsning ovilkorligt förflyttad inom den finska poesiens värld, och frestas att tro sig höra någon af dess trollmän i en af dess kraftigaste, men tillika skönaste besvärjelser. *Den egentliga* dikten kallas *Rimthussiad*. *Hjeltedikt*. Öfversatt från Tungusiskan. Den är, inom quickhetens och satirens område, en ärofull eröfring för Sveriges vitterhet. Ett Svenskt motstycke till Popes berömda *Dunciad*, täflar hon med den äldre systemen i språkets elegans och versernas lediga korrekt-het, under det hon öfverträffar henne i poetisk uppfinning, i en oskyldigare fantasi (huru öfverflödar ej Popes satir af *borgerligt personliga bitterheter*!) och framför allt i den lyckliga tanken att använda den Homeriskt Virgiliska Epikens troget efterbildade, ömsom patriar-chaliskt enkla, ömsom heroiskt-pathetiska styl i hela

---

*) Ups. Lit. Tidsn.

dess allvarsamma ståt på ämnen och personer, hvilkas egna oändliga litenhet, jemförd med den antika hjälte-drägt, som betäcker dem, gjort det lätt för skalden, att från begynnelsen till slutet genomföra ett enda oafbrutet spelöje af den mest komiska persifflage, utan att ett ögonblick falla ur det värdiga allvar, som tillhör stylen och costymen. Händelsen, som besjunges, är de Tuhusiska Rimthussarnes misslyckade företag, att bestörma Pinden, jaga Phoebus derifrån, och på Musernas berg stifta ett nytt välde öfver sångens värld under sin öfverkonung Polyhistros spira. Det piadiska rikets innevånare, de saliga skalderna, hvilka förklaras af Rimthussarne för svärmare och fantaster, liksom Phoebus sjelf för ett af fordna tiders vidskepelse diktadt phantom, segra ömsider utan synnerlig möda öfver sina dåraktiga fiender; och detta stridsförhållande, samt det slutliga straff, som drabbar Rimthussarnes yppersta hjelte, "*den hjerneberöfvade Markall*," är det som bildar hjälte-diktens egentliga föremål. Den är indelad i Sex Sånger, med följande öfverskrifter: I. *Sysishålan*. II. *Räddningen*. III. *Krigshären*. IV. *Ofermåltiden*. V. *Drabbningen*. VI. *Markall*. I de båda första sångerna öfverväger det Virgiliska maneret: i de fyra sednare herrskar mera ensamt det Homeriska, och det tycks, såsom hade Författaren, under utvecklingen af diktens idé och ju längre han inträngde i sitt ämne, med detsamma blifvit renare och kraftigare lifvad af det äkta episka sinnet, så att han i de sednare sångerna endast haft för ögonen det mönster, som i Epikens skaldeslag är och förblifver det högsta. Den illistiga skalden har verkligen med den skicklighet och den liflighet förstätt begagna sig af fadren Homers arsenal, — som visserligen ej till ett sådant bruk var bestämd, men dock villigt dertill låter lämpa sig, — att hans arbete (betraktadt såsom ett fulländadt helt) blifvit den mest poetiska epopé, vi ännu ega på vårt språk, och att, ehvem han må vara, han med gladt samvete kan utropa om sig sjelf som Göthe:

”Doch Homeride zu seyn, auch nur als letzter, ist schön.”

Handlingen framskrider med rörlighet och raskhet, berättelsen har en jemn underhållen värma, intresset förökar sig från sång till sång: de handlande personerna äro i allmänhet symboliserade med lika mycken tydlighet, som episk takt.”

Andra Natten, ”Visserligen *) var det ett vågadt företag, att utgifva en fortsättning af en Skrift, hvilken genom sin sällsynta quickhet vunnit ett så allmänt bifall, att till och med en stor del bland dem, som tro sig spela en role i hjeltedikten Rimthussjaden, jakat till dess utmärkta poetiska förtjenst. Mera kan man också icke säga till denna Nattens beröm, än att den är ett värdigt sidostycke till den föregående. Väl är planen icke på långt när så sammanhängande, icke så helgjutet uttänkt, som i den första Epopéen: men denna lösare hållning finner till det mesta sin ursäkt i den Romantiska Hjeltedikts natur, hvilken oftare utvecklar sig i en kedja af magiskt vexlande tafior, ordnade kring ett för hvarjehanda nyckfulla omskapningar blottställdt hufvudföremål, än låter berättelsens alla delar följa hvarandra i den stränga consequens och enligt den sorgfälliga symmetri, hvilken man fordrar af det så kallade *classiska* Epos. Också är dictionen, för öfrigt full af behag och spelande lif, ej alldeles med den omvårdnad utarbetad, som i Rimthussjaden; der den äger en rundning, ett slags lapidarisk fulländning, som sträcker sig ända till det minsta drag.

Detta är hvad man, vid jämförelsen af båda dessa Nätter sinsemellan, kanske med rättvisa kunde anmärka. Deremot äger onekligen äfven den här ifrågavarande Dikten sina företräden, af ett annat slag, och svårt är att afgöra, när man betraktar hvar och en för sig i dess helhet, hvilkenders i värde öfverträffar medtäflaren. Ty

---

*) På a. st.

man har på denna sednare tafla, som skildrar den i slutet af Rimthussjaden till åsna förvandlade Markalls äfventyr under sin djuriska skepnad, upptagit en större mängd ämnen och figurer, hvarigenom compositionen blifvit rikare; och dessa bilder röra sig i en fantastiskt skimrande hvirfvel, i hvilken läsaren, som i Första Natten behagligt framgungas på en klar, logt framflytande ström, här bemotståndligt hänföres af den mäktigt brusande elfven. Liksom man i den förra Hjelteedikten hämtat förebilden än af Homerus, än af Virgilius, så synes man här haft för ögonen än Ariosto, än Wieland, dock utan att af dem parodiskt upptaga det individuella af själva uttrycksmaneret: troligen dels derföre, att den romantiska skaldeartens natur mindre tillåter en sådan yttre efterbildning, dels ock emedan desse senare Skaldar ej är så allmänt kände för svenska läsare som den grekiske och romerske Sångaren; en kändedom, som måste kunna förutsättas, om contrasten af den eddiska styllens naift högtidliga språk och det parodiska begagnandet deraf skall blifva fullt komisk. Båda *Nätterna* hafva föröfrigt det med hvarandra gemensamt, att det vackra svenska modersmålet är behandladt ej blott med skicklighet och kärlek, utan äfven med verklig genialitet: att det poetiska språket blifvit riktadt med en myckenhet upptagna goda dialektord och provinciella taletätt; äntligen att versificationen, enligt båda diktarternas olika lynne, utmärker sig genom en verklig classisk fulländning. Denna egenskap är i den närvarande en så mycket större förtjenst, som den äkta komiska diktionen hos oss är föga utbildad, och språket således för ett sådant bruk ännu föga smidigt. Detta om den materiella oecnomien af ämnets behandling. Men dessutom äga dessa Komiska Hjelteedikter den väsendtliga hufvudegenskapen gemensam med hvarandra, att de ej äro foster af hat, skadebegär och hätskhet, utan af ett glädtigt och harmlöst lekande. Härigenom erhålla de sann poetisk adel,

och

och bära med sig det inför alla fördomsfria domare omisskänneliga betyg, att de icke äro smädedikter, en beskyllning hvarifrån man deremot ej kan frikänna Popes Dunciad, just derföre att dess brist på poetisk uppfinning inskränkt författaren till de medel, dem en blott prosaisk qvickhet i sådana fall måste begagna. Visserligen vill Rec. icke neka, att några här förekommande drag äro allt för skarpa, och skämtets pil ej alltid försedd med poesiens blomsterudd, som ej kroppsligt sårar, ej ur såret pressar blod, utan ambrosisk ichor. All personlig satir, som blott träffar personer *såsom* personer, är låg och oädel. Men äfven den personliga satiren kan vara tillåten, kan till och med vara ädel, då den förvandlar de fiendtliga personerne från individer till generiska repräsentanter; hvarvid det dock är tillåtet att behålla så mycken individuel personlighet, som fordras för att gifva dessa karakterer full verklighet, eller lif och sanning i all tidens och rummets åskådlighet. Utan tvifvel är, i allmänhet betraktad, Förf:s Satir af detta värdigare slag."

Nu är det i sin ordning, att betrakta de poeter, som uppträdde i skolans Calendrar, men dels endast producerat några få stycken, dels blott medelmåttiga, så att deras rykte som skalder icke spridt sig så vida. *Elgström* och *Ingelgren*, män af utmärkta skaldegåfvor, i vinnerhet den förra, borttrycktes snart af döden; *Arvidson*, *A. Frysell* och *Rydquist* egnade sig snart åt vetenskapliga forskningar; *Sondén*, *Zeipel*, *Börjeson* och Grefvinnan *Albedyhl* egde endast medelmåttiga anlag. *Hedhorn*, *Grafström* och *Euphrosyne* vunno största rykte såsom utmärkta skalder, emedan de äfven höllo sig jemförelsevis mest fria från skolans lyten, slöto sig mera till verkligheten och lifvet och sökte större åskådlighet och derföre vunno större popularitet.

Pehr Elgström dog vid tjugonio års ålder efter ett ungdomslif; som var en ständigt strid med fattigdomen. I Phosphoros och Poetisk Kalender finnas några stycken af honom t. ex. *Romeo i Julias graf*. "Det slags *) svärmeri, som med phantasiens öga åskådar naturen och människolifvet och der finner eller tror sig finna antydningar, signaturer och uppenbarelser ur en förborgad, men oss nära berörande andeverld, utgjorde ett hufvuddrag i E:s lynne. Denna riktning vann en ökad styrka, då han, under en cöndiction i Vermland, gjorde bekantskap med en af naturen rikt begåfvad och med honom till sin själsdaning nära befryndad yngling, en broder till Biskop Tegnér, hvilken sedermera äfven af döden förtidigt skördades. Båda öfverlemnade sig nu åt mytiska grublerier, och trodde sig emottaga uppenbarelser från den verld, hvares förlåt de sökte lyfta. Endast några få förtrogne, ibland hvilkas antal hörde de ynglingar, som i Upsala 1807 instiftade Auroraförbundet och till hvilket E. äfven slöt sig, skådade dock i djupet på en själ, som ständigt brann af helig låga; alla de öfriga kamraterna kände honom endast såsom en vanlig lefnadsbroder, som deltog i deras skämt och nöjen. De visste icke ens, att han skref vers, mindst sådana, som de kanske skulle ansett för foster af vanvett, och hvilka i sjelfva verket af mängden vid deras första framträdande så bedömdes. Efterverlden har dömt annorlunda. E:s sångmö rör sig helt och hållet inom en idealisk verld; alla sinnliga gestalter och föremål äro för honom endast symboliska configurationer af de eviga ideerna; sjelfva kärleken, äfven då den af honom målas med de mest glödande och skenbart sinnliga färgor, tillhör dock denna verld. I alla hans dikter andas ett stilla vemod, en sentimentalitet, som man kallat sjuklig, emedan deruti uttalar sig en Psyche, som, aldrig hemmastadd med stoftverlden, hemligen suckar efter befrielse och lyfter

*) Biogr. Lex.

sig på phantasins regnbågsglänsande vingar, för att söka den högre värld, i hvars omätliga rymder, han älskar att förirra sig. I dessa och andra hänseenden gifves det flera beröringspunkter mellan E. och Stagnelius: den sedanens sångmö var utan tvifvel mera rik och ömnic, den förre stod deremot kanhända på en mera positivt speculatif ståndpunkt. För öfrigt saknade E. förmågan att sluta sina skapelser inom säkra, strängt begränsade former: till och med sjelfva hans periodbyggnad har någonting löst, sväfvande, halfkaotiskt. Hvarje ton på E:s lyra har någonting skärt, etheriskt, underbart, musikaliskt. Liksom det gifves virtuoser, som blott med ett enda anslag, en enkel accord träffa åhörarens själ och visa att de förmå framlocka tonverldens djupaste hemligheter; likaså gifves det skalder, hvilka i blotta tonarten äga någonting onämnbart, oförklarligt, som, oberoende af innehållet, omedelbart berör känslan. Sådan var bland äldre skalder Kellgren, i sina flesta lyriska stycken; sådan äfven Oxenstjerna, som, ehuru egentligen ingen skald af första ordningen, dock ofta ägde i sin hand detta magiska tjuningsmedel; sådan var, bland våra yngre skalder, E. och företrädesvis Stagnelius." —

Ingelgren dog äfven ung, 31 år gammal, han var en lycklig lyrisk *naturskildrare*, hvilket man redan finner af hans sköns *Majsång*: "Välkommen, du sköna, med kransar i låren och blommor i spåren, att jorden bekröna" o. s. v. och *Aftonrodnaden*, ett vackert stycke: "Ren solen sjunkit bakom bergen; men aftonrodnan flammard, så skön ännu i purpurfärgen, och morgonrodnans budskap bär. Så sjunker livvets fröjd; men hoppet oss lyser än i qvalens natt och bådard, efter vandringsloppet, en högre, oförgänglig skatt. Det längtansfulla hjertat trånard till aningars fördolda land och phantasins vingar lånard, men fjettras kvar af tankans band. Hvard vill da fly? Bland jordens dimmor, förmätne, är din blick för svag! Se aftonrodnans gyllne strimmar och hoppas på en morgondag!" —

Sondén hör förnämligast till skolans kvinnliga naturer, dess egentliga After-Romantiker, som inlärt dess alla former, versarter och talesätt, men ej hade poetisk kallelse och därför äfven med skäl af Atterbom tillrättvisades (Nordmannaharpan:)

De präktiga orden äro då blott en förträfflig sak, när de innebära präktiga *tankar*; hvilket länder till deras efterrättelse, som tillröfva sig uttryck af andra och blåsa den till såpbubblor genom sina små halmpipor."

Sondén säger dock sjelf: "Det har aldrig undfallit mig, hvilken stor skilnad det är mellan *snille* och *sinne* för konsten. Snillet anspråk hafva aldrig varit mina. Endast såsom minnen hafva mina försök nu mera för mig sjelf något värde." Och till Vitalis, som kallat honom Peter Klockare i en qvick parodi af hans *Ave Maria*, sjunger han: "Aldrig bland mängden han trängde sig fram. Ja, om i skaldernas tempel ej ens mig förunnades tjena, bland åhörare from skulle jag böja min röst efter de eviga ljud, som från himmelska orgerna tona, och välsignad och rörd vandra till hemmet med frid." — Han var en mild och oförarglig sångare, hvars anspråklöshet bör afväpna den hårdhändtare kritiken. Hans bästa stycken synas oss vara en *Majvisa*, som har folkvisans enkelhet och *Mästarens och Lärjungens afsked*, eller Stjernhjelms afsked från Columbus, der Sondén satt på vers åtskilliga yttranden af Stjernhjelms. Vi vilja anföra den förra: "Lärkan hon sjunger och Göken han gal, och gräset det gror i gröna lunden. Svalan hon qvittrar sitt giljareqval, och maktan henne svarar på stunden. Små foglar! hvem lärde väl er att sjunga så? Min flicka visst diktade edra visor små? Men sägen små foglar, hur lärden J så väl, att läsa i min kärestas själ? Göje har sprungit för våren sin kos och ligger hos Necken uti dvala. Maj, skön jungfrun, så fager en ros, begynner med sin fästman att tala. Om sommaren stå rosorna i fäkring som bäst: då tager jag

min käreста, som jag hafver fäst — — Men aldrig jag såg en så senkommen vår, och aldrig så långsam som i år. Sommaren dock kommer, med lek och med sång, och sent går då solen uti skogen, Tungt blir arbetet, dagen ej lång för den som ärsin käreста trogen. När ången står som fagrast och kläder sig till brud, då ser jag ock min flicka i krona och skrud. När Maj kommer åter så glad och så skön, då blomstrar för mig kärlekens lön." —

Zeipel och *Börjeson* äro också *After-Romantiker*, men äro dock poetiska talenter, särdeles den första. *Zeipel* har stundom slafvisk imiterat *Atterbom* och har då dennes fel i försämrad upplaga, men stundom har han lyckats ganska väl t. ex. *Sjömans-Sång*, som är en glänsande naturbeskrifning; *Flickans första kyss* ett täckt och skalkaktigt stycke; *Fantasiën*, utmärkt för djup uppfattning och pragt i framställningen; *Vattnets Krus*, ett mycket innerligt och täckt stycke; *Grindgossen* i Fru *Lenngrens* stil, naivt och täckt; *Korpen och Rhena*, en humoristiskt utförd fabel; *Blomsterjungfrun*, täck och idyllisk; *Flickan*, likaledes; *Min längtan*, ett djupkänsligt stycke. Flera nyare stycken i *Svea* äro ganska lyckade. Man skulle med nöje mottaga ett *urval* af hans dikter, ty med *urval*, hör *Zeipel* till skolans bättre poeter. — *Börjeson* har författat några små stycken i *Calendern*, af hvilka flera äro fördelaktigt utmärkta för en oskuldsdjuf svärmände känsla t. ex. *Återseendet*: "Min barndoms Gud, du efter långa åren" &c. och *Längtan*. "Ett större lyriskt-didactiskt poem författade han äfven*), besjungande *Skapelsen*, och ehuru det samma visserligen har många ojämheter, samt i synnerhet i anseende till språket ännu mycket provincialistiskt hårdt och förskrufvadt, och behöfver en omarbetning, är det endast antingen den skrupna känslan och det slöa skön-

*) Åbo Morgonblad 1821.

hetssinnet, eller också den förut intagnit partiskheten, som kan neka detta skaldestycke en öfvervägande rikedom af skönhet och förtjenst." Så berömmes det af se-
 oten. Vi kunna ej fränkänna det stora plattheter, lika
 litet som vi neka att det röjer betydlig fantasi och su-
 blima ställen, med ett ord bevis på ej obetydliga anlag,
 men som sakna smak och mognad. — Grefvinnan *A. D'Al-*
bedyhl, född Wrangel, skref obetydliga småstycken och
 ett epos *Geston* på hexameter af mycken välbildning och
 klang, men innehållet är ej episkt. Handlingarne bestå
 i några ceremonielli visiter; författarinnans ändamål är
 att frejda sin ätt genom ett mystiskt ursprung. Histo-
 riens, Genealogiens och Heraldikens intressen öfvervä-
 ga här merendels poesien, —

Rydquist skref några små stycken och öfversatte se-
 dan *Irländska Melodier* af *Thomas Moore*. "Nästan *)
 hälften af denna bok intages af en karakteristik öfver
 Moore, författad af öfversättaren. Den vittnar icke blott
 om förtrolig bekantskap med Britternes poetiska littera-
 tur, utan ock i allmänhet om en ästetisk bildning, som
 lifligt och fördomsfritt hyllar det förträffliga, ehvar ock
 i hvilken skepnad det finnes. Sjelfra öfversättningarne
 synas oss mestadels goda; understundom likväl stela och
 kärfva." — Sedan öfverlemnade han sig åt Kritiken ge-
 nom *Heimdall* och åt litterär-historiska forskningar, hvil-
 kas bästa resultat är den här ofta citerade förträffliga
 afhandlingen öfver *Nordens älsta skådespel*. — *Anders*
Fryxell har skrivit ett litet täckt skådespel, *Vermlands-*
slickan, der den provinciella sången: "Vermland, du skö-
 na, du herrliga land" &c. finnes. Sedan blef han genom
 sina berättelser ur *Svenska Historien* — Sveriges Hero-
 dot, och lade all sin poesi i berättelsens föredrag, och
 Sverige tackar honom därför. — *Arvidsson*, folkvisornas
 utgifvare, har i *Calendern* skrivit flera stycken, som

*) Svea 1826.

betvisa stora, men icke mögnade och till harmoni komma, poetiska anlag, en djerf fantasi, sublimeskildringar t. ex. i *Spögeln*, *Nordanfjäll*, *Häsan* och *Vid en smälthytta*. Rec. *) öfver det sista stycket "bekänner uppriktigt, att han aldrig utan en vältätig rysning kan genomläsa detta stycke. Ledd af en viss anatomisk köld tyckes förf. med en af diktkonstens yppigaste blommor prydd knif, vilja sönderskära naturens hjerta och sedan säga: se det är icke annorlunda än så." Vi vilja anföra detta stycke: "Ren på afständ ljuder det vilda vrålet af gnisslande bälgar, likt från jordens hjerta de evigt osaligas gräsliga klagnan; då bland pressade suckar den eviga plågan i ångstens midnatt utbrister i verop. I dunster af svafvel och osälla ånger här sväfva de männer lika svarta furier med hornade pannor och svedda lemmar. Och brinnande sjöar af hård metall, likt flytande vatten, här strömma och flamma i skiftande eldar med lekande färgor. — Här verka i nattens hemska mörker de bannlyste söner, som ur modernebarmen (den kalla, den hårda, som aldrig äa klappat med moderlig värma mot barnets bröst), i brinnande lek locka den giriga snikna metall. I glödande vagnar af eviga eldar slappas stenens okufvade kraft. Med tvingande våldskraft häfvas de verktyg, som i bröststörtadt fall smida ur blocket det mjuknade ämnet. Likt plågade ormen krökes på städet under väldiga slag det gråa jernet. — Likså ställdes, att verka, i jordens hjerta de dolda, de svarta eviga krafter; då Skaparens vink gaf selen dess öga, jorden dess grönska, och dagen vaknade munter och glad vid jordens barm. — Ner i dess tomma, mörka sköte hvälfvas de hjul, tjutande, vrälände, drifne af urkraftens brusande ström. Af de vilda slagen härdas jordens kropp, formas dess yta. I eviga strömmar rinna de eldar, som bränna och smälta den stela materiens gamla tröghet; Bland svafvel och dunster sväfva de andar i jordens iure, dem urkraften ställt der,

*) Sv. Lit. Tidsn.

att tjena uti dess mörka verkstad. Så arbeta de krafter i jordens barm. Men när dessa domna, de strömmar tröttna, och eldarne slockna och skräckfulla andar ej mera arbeta med svarta händer i naturens hjerta: då fryser jorden, och gamla materiens eviga trötthet hvilat med stirrande, skefvande blickar, på den sköna naturen; som, ur Gudomens barm af verldskraften lossad, nu åter-sjuncker till det döda, mörka stelnade intet." —

Hedborn, Grafström och Euphrosyne äro milda skaldenaturer, som helst skildra det enkla familje- och folk-lifvets skönaste känslor. Skilnaden dem emellan är den i grad af poetiska anlag. Måhända jemnförelsevis mindre utrustad, ehuru i alla afseenden mycket för att innehafva ett aktadt namn i vår poesies häfder, än den andra. Större äro Hedborn och Euphrosyne, den förre mera folkmessig, den sednare mera idealisk. *Hedborn* är *) till sin egentliga kallelse en folkskald; han är det i dubbel betydelse genom sjelfva sin börd, — såsom framgången ur allmogens sköt och såsom varande i sina fagra barndomsminnen ett älskvärdt strängaspel för den poesi, som ännu hos Sveriges allmoge kvarlefver. — Det enklaste är mest oupphinneligt. Det finnes en gediegenhet och renhet lik diamantens vatten, som ej låter sig härmas. Det är den, som utgör det oförgångliga behaget af de gamla folkvisorerna, dessa genom sjelfva sin naturlighet för oss underbara spegel och tönbilder af det Skandinaviska folklynnets ursprungliga skick. Frågar man, hvarigenom det i dem naturliga inverkar på oss underbart, så svara vi: hufvudsakligen genom dess djup, dess helsa, den fulla omedelbarheten af känslans magt, öfverallt närvarande och derföre icke behöfvande mycket ordkram. Ett enda ord är i dem ofta tillräckligt att ljufvigt genomljunga själen, att träffa dess innersta, att upplåta ur minnets dvala en hel förtrollningsverld af

*) Atterbom Svensk. Litt. För. Tidsn.

barndom, oskuld, sago lekar, menlös glädje, mild sorg, hjelte kärlek och hjertesmärta. — Äfven i Hedborns qväden strömma känslans vågor friskt och ogrumladt ur första källan; äfven i dem uppspringa fantasiens blommor, liksom gullvifvor i pingsthelgen, ur Sagas ljusgröna vårgrund." En annan af skolan gaf det omdöme, att "Hedborns fantasi är mer mångsidig än djup, mer originellt naiv än konstrikt utbildad, mer mildt glädtig än stark och hvars productioner mera, än de kraftigt uppröra själen, behagligt smeka den genom smältande välljud och leende gratie." Hvad som emellertid är säkert är att Hedborn är den objectivaste af hela skolan och en verklig poetisk natur, som visat mild och varm känsla, oskuldfullt sinne, kärlek för mensklighetens och skapelsens natur, och en ingalunda arm fantasi i sina mästerstycken: *Vår och kärlek*, *Regnbäcken*, *Svanesången*, *Nordländarns minnen*, *Vaggvisan*, *Stjernarps Åskare*, *Konungadottren*, några andliga romanser t. ex. *Simeon*, *Den stora nattvarden*, *Maria och Martha* och *den förlorade Sonen* samt några *Psalmer*. *Regnbäcken* har man kallat "en af hans naivaste och i hvarje hänsigt förträffligaste sänger, bland alla behandlingar af *Mahomets Gesång* af Goethe den sjelfständigaste och naturfriskaste, der uppfinningens originalitet täflar med det sprittande poetiska lifvet i framställningen och den muntra, fulländade utbildningen i diktionen." Det heter vidare om hans *Svanesång*: "Den milda halfglättiga, halvesorgliga känsla, den träffande bildrikedom och den enkla natur, som utgör hufvudcharacteren af Hr H:s poesi, *stämplar* äfven denna renstämda sång: producten af ett ögonblick, då den barnsligt fromma synen omfattat både jordlifvet och himlalifvet och sett de båda verlderna förklarade genomtränga hvarandra." — *Andliga romanserna* äro en egen uppflaning af Hedborn och en lycklig; *Zeipels* romanser ur *Jesu lefnad* äro åter i de flesta afscenden misslyckade. Hedborns psalmer hafva väl ej Vallins kraft, men väl deras värma och poetiska hållning. — Hans poc-

Åsgerdés lefvernesbeskrifning är varm och hjertlig, men prosan är ej hans sak, han känner mera än tänker och har ej egentligen lärд bildning.

Grafström fann icke någon nåd hos flera kritiker af sin skola, åtminstone kallade Hammar-sköld (i *Hermes*) hans poesi en "elegant fulländad medelmätta, som mer tittnar om ett lifligt studium af de bästa skalder, än om ett poetiskt geni" och Arvidson kallade den "konversationspoesi" *). Båda omdömena äro hårda, men rättvisa. *Grafström* är dock en verklig poetisk talent, om också intet geni, och hans poesi är ingen thévattens-poesi därför att den ej är romantisk och fosforiastisk. Den håller sig mera på Franzéns grund, och är något mera cirklad än den, men icke för thy äro hans bästa stycken af hela nationen ömtyckta. Rättvisare dömmet Atterbom derom (*Svea* 1827) "De bära syskontycke af ömhet, kärlek, sinnesfrid, vällyd; taforna, språket, versen, allt stämplas af en lækkerhet, en elegans, som i allmänhet sällan synes sökt; den är en lätt, klar, genomskinlig form för de tankar och känslor, i hvilka denna skald möttager sin bildningskrafts ingöfvelser. Han är i mindre mått, hvad Engelsmannen Moore är i ett större; hans bildningskraft är mindre djup, uppfinnande och förvånande, än ljuf, målende och iatsgaude." "Herr *Grafströms* sångmö (*Heimdall* 1832) är en älskvärd myndling af Franzéns, med hvilken hon, i dubbel mening,

*) Med dem (*Grafström* och *Zeipel*) har Svenska Vitterheten visst icke gjort något nytt steg till sin fulländning eller utvidgning ty fastän man ej kan neka, att *Grafström* utmärker sig genom en glatt elegans, som stundom gör produkterna af hans, strängt att tala, konversations-poesi, ganska artiga och behagliga, och *Zeipel* åter uppenbarar öfver allt en redlig, upprigtig och varm kärlek för konsten, förenad med obeatridliga större anlag, så är dock grunddraget i deras skaldekarakter en medelmätta, som icke gifver anledning att af den vänta något bättre än hvad de redan lemnat." (*Åbo Morgonbl.* 1821.)

röjer många intagande släktdrag, och vilse man söka någon jemförelse utom vår egen vitterhet, skulle man kunna kalla G. Sveriges Matthison. Båda äga en stor förmåga att teckna den yttre naturens skönhet (jemför *Blommän i Aprill*, *Tvåfaren*, m. fl.), en enkel och rörande ton i sina erotiska dikter (se t. ex. den innerligt täcka *Välkommen och Farväl*, hvilken i skönhet visserligen kan täfla med Matthisons berömda *Adelaide*); båda röja en ädel individualitet, äga en mera ren än rik inbillningskraft, och hafva med klart sjelfbedömande afmätt gränssorna för sin skaldeförmåga; båda äga en poetisk uppfattning af det inre och yttre lifvet, äro fullbildade konstnärer i det tekniska, och utmärka sig öfver allt genom en lätt, angenäm och vällydande diktton."

Om denna varma känsla, denna fulländade form, detta milda behagliga tycke, om icke om någon rikare och starkare fantasi och någon djup reflexion, vittna hans bästa stycken t. ex. *Norrland*, ett oändligt vackert stycke; *Bäcken*, *Öfver ett sofvande barn*, *Sensitivan*, "en sinnrik, utmärkt lycklig dikt, som liksom tyckes vara skriven på blommornas eget språk;" *Platos dröm*, "ett stillfyllt skönt stycke. Grundtanken hvilat på den bekanta grekiska föreställningen om Lifs-Engels och Dödens likhet; men sammanbindningen och i synnerhet uppställningen är ny, hela utförandet måsterligt, och utmärker sig genom sin symmetri och denna ovanliga konst att hvarken säga för mycket eller för litet." — *Tidens lek*, *Harpan*, *Tvåfaren*, *Välkommen och farväl*, *Gothe-Epilogen* äro äfven utmärkt väl lyckade, ändra att förtiga. "De förråda alla en nära frändskap i Skaldes gifvor med Euphrasyno; men hafva en bestämdare objektovisering, mer kraft, (fast kanske icke samma melancholiska djuphet i känslan), och en högre konstöfval utbildning i formerna."

Euphrasyno har en rikare fantasi, friskare lif, mera musikalisk form, sinnrikare symboliskt-mythiskt uppfatt-

ning af naturen, men ej Grafströms åskådlighet och Heder ofta af den romantiska skolans vanart, hvilken vi pläga kalla *fosforism*, enformigt fantiserande utan bestämmdhet, fasthet, solida och populära former. Hon är stundom Atterboms efterapare, men också stundom, om ej så djup, dock friskare, lifigare, naturligare och varmare *); öfverträffligt skön i skildringen af kärlekens mysterier i fegel- och blomsterverldens vänligt leende symboler.

"Euphrosyne *) uppträdde i den poetiska världen 1817 med S:ne smärre skaldestycken, *Fågelburen*, *Blomsterglaset* och *Nina*, intagna i 1817 års poetiska Kalender. Denna första debut var mycket lofvande, och de förhoppningar, man dervid fästade, blefvo genom de sedan lemnade poemerna icke bestridda. Vi vilja bland dessa synnerligast utmärka *Liljan och Spindelnätet*, *Blomman*, *Jungfrun i det gröna*; *Den gamle örnen i bur*, *Trästen*, *Julljusen* och *Aristophorus*, bland hvilka åter priet kanske hör lemnas åt *Jungfrun i det Gröna*, såsom ett alldeles fulländadt stycke; både sinnrikt uttänkt och med mycken naivitet och behag sjungit. — — — Fru Lenngren och Euphrosyne ha tagit så skilda banor, att en sammanträffning mellan dem är omöjlig. Den förra är quick, naiv, lekande, pittoresk; den sednare är gracios, ljufligt svärmande, musikalisk. Den ena är i sin teckning djerf och humoristisk; framställningen har dramatisk liflighet. Den andra målar med en lätt, nästan vek hand; tonen är alltid lyrisk. Båda äro således hvarannan så mycket som möjligt motsatta; och om man också måste tillerkänna Fru Lenngren mera originalitet och characteristisk nationalitet, finnes dock för Euphrosyne en rik och vacker lager, den ingen med kärlek för vitterheten kan henne beröfva. — E:s skaldenatur är mera

*) Hefmarakfide omdöme i *Hermes*.

***) *Rydquist* i *Heimdall* 1829.

skön i ordets inskränkta bemärkelse. Den råder en vacker jemvigt och en quinnlig grace; hon rättvisar det namn, hon antagit. Hon har mycken harmoni i tanka och i form. Känslan är den sträng, hon oftast och lyckligast anslår, men fantasi eger hon dock i icke obetydlig grad. Och denna är för ingen del jordbunden. Snarare sväfvade den för mycket i ethern. Men hon ser allt med ett poetiskt öga; — något hvarförutan man aldrig kan bli skald. Hennes sinne tyckes längta efter sydligare nejder. Hon drömmer sig helst bort till ett land, der drufvan glöder och orangen blomma, der ett yppigare vextlif är en frugt af en varmare sol, ett blidare luftstreck. Nordens utmärkande skönhet, den Svenska characterens egenheter och innevånarnes seder, dem Fru Lenngren så mästerligt afbildat, och hvarigenom hon, liksom Bellman, blifvit en nationalskald, — dessa tyckes ej elda Euphrosynes inspiration. — Serdeles äro väl icke hennes ackorder på cittran, men de äga ändå nästan alliid ett eget behag. Hvad vi skulle vilja anmärka, är någon enformighet i diktionen. Författarinnan synes för mycket tillegnat sig språket hos poeterna i Kalendern. Man finner nog ofta blommor, azur, purpur, ursprungsminne och dylikt. Sådant öfvergår lätt till manner. — Likaledes kunde man hos vår sängerska i allmänhet erinra om ett visst sväfvande i teckningen, om en viss svaghet; konturerna, hvarigenom det diktade får mera löshet i form, än ett skaldestycke bör äga.” —

Vi skola nu öfverses hennes bästa dikter. Den yppersta af hennes större försök, till hvilka hon i allmänhet ej egentligen är lika mycket ämnad, som till lyrisk skaldinna, är utan gensägelse *Christophorus*. Legend, sinnrikt uppfunnen, och poetiskt utförd, ett förherrligande af kristendomens magt att tygla den trotsigaste natur till mild undergifvenhet. Reprobus tar afsked af sin moder, vill blott åt den största i världen ge hyllning. Han vandrar till en Konung, tror honom vara den

största, men ser honom räddas för Satan, söker därför reda på honom, men finner Satan häfva för ett kors. En eremit söker omvända honom, pålägger honom som bot att färja resande öfver en ström; i denna befattning bar han ett barn öfver och det var Jesus, den största; han lät nu kalla sig *Christophorus*, Kristus-bäraren. — "Just här har *Euphrosynes* sångmö (Ups. L. T.) varmest och fullständigast yttrat sin skönaste egenskap: den kärlek, som eldar henne att uppsöka högata förklaringsgrunden för alla de gåtor, dem Naturen, så länge den icke begripes i sin invärtes enhet med Historien, aldrig förmår lösa, och dem likafullt Poesien längtar att på sitt vis förstå." — "Ideen till *Psyche* är egen och fantastisk; äfven, efter den utkastade planen, i allmänhet väl hållen. Sjelfva hjeltinnan i *Euphrosynes* dikt, *Psyche*, är icke den fagra flickan, som inskänkte Gudarne necktar, utan en personifiering enligt moderna begrepp, af själen. Den romantiska och etheriska hållning, som utmärker stycket, kan ej förliknas med den i Grekiska mythen liggande formella bestämdheten. Härigenom har *E:s* dikt fått en så sväfvande egenskap, att intrycket ej kan blifva redigt eller djupt, med all den värma, man ock gifvit åt koloriten*)." — "*Sagan om den Sköna Cunigunda* är utmärkt af en egen, men hemsk tanka; den förråder mycken fantasi. Det hela skulle likväl varit mera målande, om berättelsen haft mera lif och naivitet." — Hennes öfriga större dikter äro utmärkta för en och annan grann beskrifning. — Af hennes smärre stycken aktas *Jungfrun i det Gröna* för hennes mästerstycke, rikt på naturmythisk fantasi. Vi vilja anföra det: "När aftonstrålen faller på Floras blomsterby, kring mina fönstergaller jag ser en fjärl fly. "Du lilla sammetsblomma." Jag hvisskar rädd och lyss: "Ack! om du ville komma med nöjets första kys!" Men förr'n den ystra språten har valt sitt föremål, Jag blyg vid toaletten mig ser

*) Holmdahl.

i daggens skål: hvad nöjen kring mig leka i spegelns skära glas! hvad milda vindar smeka min fina blomster-gaz! Set! hvar min brudgum svingar, så glänsande och grann; äck se! hvad gyllne vingar — till vigsel kommer han! i skygd af gröna lansar jag står så skålmsk på lur, och tänker: fågeln dansar snart i min jungfrubur. Han nalkas. Hjertat bäfvar.... Jag fönstret sluta bör.... Men om jag husrum jäfvar, den späda sylfen dör? — Så, tvekande, jag dröjer, tills i min famn han far; och kyss på kyss nu röjer hvad tacksamhet han har. En lysmask i det gröna re'n bröllopsfacklan tändt, och många blom-mor, sköna, till vittnen Flora sändt. Beställsamt Kloçkarn springer, Herr Vestan, liten skalk, och till vår högtid ringer med blåa klockans kalk. Prestkragar kring oss nicka med sina strukna fräs och för sin ämbetsbricka de fordra litet fjäs; den blyga nattviolen vill vara anonym, men strör kring kullerstolen den finaste parfym. En päll så skön man finner visst ej i Hindostan, som den naturen spinner, högt öfver hjessan grann: dock kronans myrth begjutes med sakta perleregn, och jungfruns lyckas slutet i höga magters hägn. Tulpanerna så raka, brud-riddare i rad stå i gevär och vaka, som på en stor parad; Narcissen blek om kinden, de tappras officer, står smal och böjd för vinden och nåd af Astrild ber. Vid aftonrodnans skimmer fylls klara nektarskåln: man glädjesorl förnimmer kring vida bröllopgåln. Små systrarna, de nicka med vänlig bifallsmin; och Flora sjelf ses dricka min skål af daggens vin. Ett prydligt brudtal håller en trast i närmsta al; af tusen rösters joller genljuder lundens sal. Rågsåran på sin giga der knarrar i sin vik; der syrsan, liten piga, hörs drilla sin musik. Och dansande nu surrar en myggsvärm, yr och glad, och ner i gräset hurrar en humla kring hvart blad. Ack, hvad mitt hjerta spritter vid glädjens symfoni! Allt hvimlar som ett glitter, allt hviskar: "lycklig bli!" Men dunkla slöjan höljer nu skog och haf och strand; då jag min brudgum följer till Amors gömda land. Hvad sälla dröm-

mers skara! Hur ljuf min framtid ler! Dock — ho kan väl förklara, hvad endast Natten ser? — Snart syns Aurora glänta på österns gyllne port, och phoebi fålar vänta att föra Guden fort; en fläkt då, flydd ur fällan af purpurmanteln, rör vid kavaljersparolen och den i luften strör. Knappt ser min älskling detta, förr'n otacksam han flyr på blomstervingar lätta, till nya äfventyr. Den glömda bruden gråter i lilla hufvan än och suckar: "aldrig åter fås denna natt igen." — *Trasten* är äfven ett af *Euphrosynes* mästerstycken — *Jag blir hos dig, Thildas morgondröm, Bofinken, Lärkan, Falken, Midsommarsdrömmen, Farmors porträtt, Mimmis porträtt, I en Jorsalafarares dagkok* äro äfven bland hennes bättre dikter, liksom bland *legenderna*, ett nästan endast af henne öfvadt versslag, *Sanct Johannis död, Jesus och Jacob som barn.* — *I Örnen i bur'* skulle man tycka, att ett sådant thema låge öfver en qvinnas fattning, men det bröst, som blifvit hänfördt af sångens väldiga makt, lyftes af den till örnens höjd, hvarifrån man öfverser världen i alla dess trånga, sammanpressade förhållanden, och om än vingen fjättras af bojor, lyfter sig dock sångarsjälens, frihetens ädling, högt öfver gruset*)".

"Den simpla, men med moderkärlekens allmakt rörande berättelsen om *Tvillingarna; Vikings-Tärnan*, denna lyriska panorama, på en gång eldig och klagande, djerf och mild, som med beundransvärd sanning visar oss personligheten af en Vikinga-brud, hjeltestark och likväl ömt försmältande, krigslysten och likväl glödande af qvinnlig hängifvenhet; *Tiggargossen*, i framställningens ästhetiska renhet så högt öfverlägsen *Fru Lenngrens Tiggarficka; Till min Luta*, en sång, som är själ af en luto-klang framlockad af Behagets fingrar; *Lappfickan*, på ett friakt sätt melancholisk, och midt i försak-

kel-

*) Lit. Tids.

kelsen glädlig, alldeles lik en mänskensklar vinterqväll invid nordpolen; *Jag flyr till Dig*, ny variation af ett evigt — men aldrig tröttande thema, den älskandes hågkomst af sin frånvarande hälft; *Nordgossen*, en präktigt slösande beskrifning af den vinterliga contrast, som omgifver den nordiska ynglingens längtan med en hård, skarp, men till handling och ihärdighet uppmanande natur; *Bön*, en rytmisk andaktssuck, varm och himmelsk; *Sommardagen*, ljus; glädlig och grannt skiftande, liksom sitt ämne; *Liljan* och *Spindelnätet*, en allegorisk romans, själf full och lättfattlig; *Sädesbandet*, en liten idyll, full af svensk natursanning och treflighet; *Din kärlek*, en musikalisk reflexion af det mest innerliga och läckra behag; *Fantasi*, en i solstrålar och färgbågar glindrande cascader af poetisk passion, som på högsta spetsen af sin kraft öfversvallar alla dammar af pedantisk convenance, men utan att förlora det Skönas och det Skickligas naturgränser; *Jägarn och Flickan*, en visa i samtalsform, uttryckande en frisk, rask kärlek, som för ögonblicket villigt försakar, i visshet, att snart göra sitt värde oinskränkt gällande; *Nannas Vandrings-Önskan*, så karakteristiskt betecknande alla riktningar af Skaldinnans diktan och traktan, att Rec. här ville låta aftrycka detta stycke helt och hållet, om blott rummet tillåte det; *Hämplingen och Alen*, en dialog, som i hulda sinnbilder firar minnet af den lyckligaste bland stunder; *Ebbas önskan*, ett tillfällighets-poem, men af en i sitt slag ojemnförlig fägring.”

Detta omdöme är ur skolan, derföre öfverdrifvet berömmande, ty Poet-Calendarern mottog af Euphrasyne, liksom af många andra, stycken som ingalunda äro valda. Att välja tyckes just ej vara skolans bästa förtjenst, om man sluter efter de af dem, som redan utgifvit sina dikter. Dock det är ett ej ovanligt drag hos skalder, att de hysa förkärlek för allt, som kommit ur deras

hand, Euphrósynes bästa stycken äro i alla fall förträffliga. —

www.libtool.com.cn

c) *Göthiska skolan.*

Geijer, Tegnér, Ling, Afzelius, v. Beskow, Nicander och A. Lindeblad.

Dessa uppträdde i *Iduna* (1811—24), och ifrade för nationell poesi, byggd på forn-nordiska mytherna och folkvisorna. Allt hvad de flesta af dem diktat har haft nationellt syfte och äfven till stor del blifvit fattadt af hela nationen, då åter den romantiska skolan endast anslog vissa fractioner af de bildade, om man undantager de skalder af denna skola, hvilka eftersträfvat mera realism. — De göthiska skalderna utgingo ej från bemödande att utrota bestående litterära auctoriteter, utan slöto sig till dem, låtande deras poesi gälla hvad den kunde, sjelfva skapande arbeten, som de läto gälla hvad de kunde, utan att utbasuna dem. Derföre kallades de af fosforistiska skolan för "teckenförbidande Neutrer" och man ville ej (Palmsblad och Hammarsköld) tillerkänna vissa af dem t. ex. Tegnér annat än bildrikedöm, förnekande honom all djupare skaldeådra, ehuru han hänförde hela nationen. I snille, gediegenhet och popularitet mäta sig de göthiska fullt med, nej öfverträffa vida de fosforistiska, ja man vore obillig, om man nekade det Sveriges Litteratur och bildning har en *Geijer* och *Tegnér* att tacka för oändligt mycket mera i rent poetisk väg, än de flesta romantiker tillsammanstagne, ehuru äfven de hafva sina odödliga förtjenster, särdeles om *kritiken*, *litterär-historien* och *filosofien*. Deras poesi var ej nationell, såsom Göthernas.

Geijer, Sveriges yppersta häfdatecknare och snillrikaste litteratör för närvarande, har genom sina storar-

tade åsigtter och originella ideer med deras visserligen, stundom kantiga, men dock alltid kraftfulla, lifliga, poetiska, föredrag verkat oberäkneligt för Svensk bildning. Han är i poesien en Thorildisk natur, har stundom för litet fantasi och i allmänhet för litet utbildad poetisk form, för att ge annat än storartade fragmenter i poesien. Han kallar också sina stycken "stycken af en skald, som aldrig varit det helt." Dock under ungdomstidens liflighet stegrades stundom skalde-anlagen till hög grad af inspiration och under dessa ögonblick föddes de evigt förtjusande och upplyftande poemerna: *Manhem*, *Vikingen*, *Sista skalden*, *Sista kämpen*, *Carl XII*, *Svegger*, *Gjukungarne* och *Odalbonden*, som skola lefva på Svenska läppar och i Svenska hjertan, så länge Svensken har sinne för fosterländska minnen, djupa känslor, kraftiga ord och stora tankar. Med förtjusning mottogos dessa sånger af den för fosterländska minnen äfven öppna Aterbom (Phosphoros 1811) sålunda: "Hon är då icke längre blott en lycklig dröm, den profetia, som ljudade i vårt *Skaldarmal*, om Nordiska lifvets återvändande till tankan och sången, och den uppmaning till Sveriges snillen, som yttrades der och på flera ställen i denna tidsskrift, har änteligen icke skett förgäfvets. Ett Göthiskt förbund har lagt sin lejonklo (exunqne leonem) i dagen och med Idunas första häfte berättigat sina läsare till de djerfvaste förhoppningar om Svenska konstens och fornhäfdernas framtid. Nej, om också *den siste kämpen* nedan dricker med Valfader i Valhalla, lefver dock än *den sista skalden* och skall kankända ännu finna vänner, för hvilka han icke behöfver rodna och hörare, som älska "det röda skenet af forntida minnen." — Skaldedikterna i detta häfte, som äfven utan förf:s tillkännagifvande skulle förrådt en gemensam fader, stämplas alla af en bestämd Iyrisk individualitet. Dess character är *Svensk storsinnighet*, from kärlek för Sveas hjelteålder, helig åsigt af konsten, såsom religionens och sedlighets-

tens högsta härold genom fantasien (äkta didaktik, hvar-
 före den äldre Svenska poesien är afgjordt *etrisk*), och
 en viss okonstlad ärlighet, som öfverallt tränger varm
 till läsarens bröst och säger honom, att den åldriga co-
 stumen här icke är blott lånad af ett reflekterande konst-
 sinne till medel för ett nytt poetiskt experiment, utan
 är det genuina uttrycket för en ursprungligt nordisk na-
 tur. Derföre är skaldens bekantskap med forntidens herr-
 ligheter så lefvande och liksom hämtad ur omgifningen
 af en ännu närvarande värld; den är icke en död antiqua-
 risk lärdom, som han med kallt beräknande studium klädt
 i poetisk drägt: form och väsende äro *ett*, liksom i alla
 verkliga poetiska bildningar. — *Vikingen* är en förträff-
 lig göthisk romans och *Den siste Skalden* kan ej öfver-
 träffas. Utom redan nämde stycken, förtjene *Den siste*
Kämpen, *Soegder* och *Manhem* en utmärkt uppmärksam-
 het. — Svagare är *Gustaf Eriksson*, *Odalbonden* och så-
 som ett helt betraktade, *Prode och Tolla*. Att man lä-
 ser dem gerna ändå, förstås af sig sjelft. Så meddelar
 t. ex. Sängen till Gustaf Wasas minne förf:s egen reli-
 giösa vördnad för detta Sveas helgon och till tacksamhets-
 bevis blundar man för de mattare drag i uttrycket, dem
 ett öfvadt kritiskt öga lätt upptäcker. Annars är visser-
 ligen Gustafs egna afskedstal till Svea Rikes ständer
 långt värtaligare än i förf:s versifierande drägt. — Allt
 som kan sägas mot förf. innefattas i orden: brist på öf-
 ning. Ty en sådan brist skönjes verkligen någon gång.
 Men har man förmåga, nog får man tillfälle att öfva-
 den." — Om *Gjukungarne* och *Carl XII* hette det rig-
 tigt: "På vårt språk hafva *Gjukungarne* ingen förebild....
 latet egentligt deltagande fattar läsaren för de båda väl-
 dige i snaran lockade kämpabröderne, Gunnar och Hög-
 ne, icke någon medlidsam rörelse erfar man öfver deras
 gruffiga ändalyckt; men han dröjer med lugnt välbehag
 vid åskådningen af dessa skarpa, men säkra centurer,
 vid dessa kraftiga och välhållna characters-uttryck." Om
Ord till Carl XII:s Marche vid Narva, hvilka af den

studerande ungdomen blifvit afsjungna vid Åminnelsefe-
sten d. 30 Nov. 1818, yttras: "Oaktadt allt det raska
lif, som i detta stycke lefver och på hvarje öppet sinne
så kraftigt verkar, är det dock alldeles fritt från hvarje
liknelse till sentimentalitet; och detta har förmodligen
orsakat, att närvarande poem ej blifvit senteradt af dem,
hvilka förgäta den Svenska characterens egenskap: att
känna oändligen djupt, under den lugnaste, den kalla-
ste yta."

Också uppbar Geijer alltid det verkligen goda i den
romantiska skolans poetiska sträfvanden. Han helsade
Atterbom rättmätigt för en stor skald: "Ej ofvanefter
blixten ger dig döden, det är inom dig sjelf den tänd
dig fattar, du arma, *varma, fromma sångar-hjerta!*
Sjung, *Svan!* — upplös i väljud dina öden! Dig himlen
gaf hvad högsta tröst jag skattar: ett *klangrikt bröst i
glädje som i smärta.*" Äfven smärre stycken af Geijer
visa hans rikedom på genialiska tankar, om de också ej
ha fullt poetisk drägt. Sköna äro; *Uppvaknandet, Shake-
speare* och *Lilla Kolargossen* m. fl. Vi anföra det Poe-
tiska omdömet om Shakespeare; "Har du sett dockors
spel på skådebanan — små sirliga personer, som fram-
träda, gå, rådslå, handla och framställa dermed en li-
ten artig menskoiefnad? Sjelf konungen uppträder der
med kronan, och drottningar, prinsessor majestätiskt
med selfjäder i hand — Faust gripes af djefvuln, och
lilla Narren finner allt här roligt. Men konstnärn står
bakom. Han har i hand trådarna till alla menskliga pas-
sioner och själens rörelser och drar han vissa, står det
i hans magt att låta hela dockan, menskan, till innersta
hjärtroten sönderdelad springa i tusen bitar. Så står du
mäktige och bakom banan och banan är det verkliga lifvet,
i all sin verklighet för dig en lek. Du ställer det fram för
oss, vi se det lefva, du har i hand dess alla spel och
fjädrar och rör dem trollande lätt, ej sedd. Så drar du
olyckliga trådar, hvarmed naturen genomslagt vårt väsen

och hvarpå sällsamt hänger dess bestånd — allt sönder-
springer, bryts! — Ett sken lifvar det. "Hvad är vårt
mer? Oss öfverfaller tanken på detta lifvets flärd och
hemska tomhet." — Geijers *Minnen* äro mera poetiska
än mången samling af verser. All hans prosa har egen-
skapen af att vara poetisk, i den allmänna betydelsen af
genialisk, så till tanke, som form. Derigenom anslår den
så mäktigt alla. Den är tillika, liksom hans poesi, en-
kel och lättfattlig, en förtjenst gemensam för hela den-
na skola, hvilket ock bidragit till dess stora nationalitet,

Sin öfverman i poetiskt snille, men också endast i
poetiskt, fick Geijer i sin landsman *Tegnér*. Sverigen
största häfdatecknare och dess berömdaste skald upp-
trädde i samma tidskrift. Sedan *Tegnér* flera år diktat
i den gamla akademiska smaken, framträdde han i sin
hela originalitet 1809 i *krigssången för Skånska landt-
värnet*, hvilken *Hammarsköld*, som sedan var obillig mot
skalden, utom i afseende på *Nattvardsbarnen* och *Fri-
thiof*, mottog med förtjusning *). "Denna krigssång är
utmärkt af samma höga, hänförande lyriska flygt, som
Herr Wallins dithyramb öfver den 24 Jan. 1808. Och
att blott nämna ett skaldestycke i jemförelse med den-
na förträffliga sång, är redan ett så högt beröm, att jag
derigenom pålagt mig skyldigheten af den nogaste pröf-
ning, för att ej synas hafva förväxlat den kalla granska-
rens person med den enthusiastiska beundrarens. Det
har en väl uttänkt plan, framställd i den mest lifliga och
upphöjda ton, det mest energi-fulla språk, genom de
mest försinnligande och åskådliga bilder, och i en den
lyckligaste rytm och meter, hvilken liksom börjande
med ett raskt hänförande prestissimo genomgår alla ar-
ter, för att slutligen upplösa sig i ett tillfredsställande
Allegro. Och under allt detta råkar skalden aldrig i nå-
gra förvirringar; fel, för hvilka den högt flygande Ode-

*) *Lyceum* 1 Häftet, 1810.

sångaren så lätt är utsatt, för hvilka Pindarus icke är fri, och hvaraf Klopstock öfverflödar. Denna dikt är alltså en af de yppersta produkter i vår poetiska litteratur; på grund hvaraf alla kännares lifliga bifall skall uppmuntra författaren att skänka oss flera dylika lyriska sänger, hvartill naturen så rikligen tyckes hafva utrustat honom med *nobile pietus et os magna sonaturum.*'

Sedan blef Tegnér anslagen af *Oehlenschlägers nordiska romantik* och ifrån den stunden var han vår *Tegnér*. Med prisakriften *Svea* 1811 lemnade han för alltid den gamla skolans smak och i slutet af samma poem är han helt sjelfständig. För hans förvandling må ej romantiska skolan i Upsala hålla sig räkning. Tegnér var en helt annan natur, i storhet, kraft, liflighet, Svenskhet, populär och dock originell form beslägtad med Geijer, liksom han en *realist* i ordets bästa mening. Han är *ingen* rent *lyrisk* natur, svärmar ej i drömda världar, uppfinner ej några nya poetiska mikrokosmer, utan håller sig till makrokosmen, det gifna, sagan, historien, händelsen och den väckande tillfälligheten, men uppfattar detta allt med poetisk blick, ordnar det till ett skönt helt och utför det med all möjlig prakt. Hans gestalter hafva kött och blod, hans form försinnligar tanken, gör den liksom handgriplig, och tillika har denna form ett lif och en kraft, som finner gensvar i hvarje äfven det mest prosaiska sinne. Han lider ej filosofisk poesi, ty när hans tanke födes, har den genast realitet, kropp och väsende. Tankens och känslans hypertelluriska lif behagar honom icke och icke heller Svensken. Men han är äfven *lyrisk*, ty han har förmågan att genom en ton, en anklång väcka sensationer. Han är ej uttänjd, utan med koncentrerad kraft utvecklar han, i några anslag på läsarens hjerta, en hel serie af känslor, en helgjuten naturmålning, en färgskimrande tafva af lif och rörlig verksamhet. Han saknar ej djup, ty vissa stycken, som derpå äro anlagde, mäta sig i stora tankar med hvilket

som helst af andra skalder. Han är lik *Byron* i brasan-
de kraft och bildrikhet, *Goethe* i äskådlighet och popu-
laritet. — Han har alla skaldens krafter, om ej alla i hög-
sta grad, dock en tillräcklig grad af dem, som fordras
för de skaldearter, han valt. Det är alltså ett misskän-
nande, när vissa Kritici rörde upp himmel och jord öf-
ver hans *bilder*, såsom vore de det enda, han egde. Ri-
kedomen var aldrig ett fel, minst, när verkligen känslor
och tankar bo under de granna rustningarna. Han har
hvarken *Stagnelii* eller *Atterboms* filosofiska djupsinnig-
het och naturmystik eller Romantikernas fantastiska och
etherfina idealism, men *Apollo*s lyra har många *strän-
gar*. Ingen är mästare i alla konster. Om skalden nå-
gongång på sednare tider upprepar sig sjelf och begag-
nar samma bilder, så lefver han dock på egen bekostnad.
Och manérister vore flera skalder än han, någongång.
För sina efterapares synder, bör han ej lida. Nu till
det speciella. Först torde det vara interessant att se
huru de Svenskar, som grundligare reflecterat öfver den-
na nations älsklingskald, uppfattat honom. Ypperst har
detta skett genom *Rydquist*, *Atterbom* och *Hammar-
sköld*, nämligen i en af den sednares sista uppsatser (i
Kometen) i afscende på *Frithiofs Saga*. Alla äro de
träffande.

"Tegnér's *) skaldekonst ntmärker sig hufvudsakligen
genom styrka, friskhet och lif; genom en rörlig fantasi,
som är i oupphörlig verksamhet att skapa bilder, att upp-
sätta poetiska samband mellan de yttre tingen och den
indre världens fenomen; genom en djerf teckning och
en stark kolorit; genom en sinnligt lefvande framställ-
ning och ett målande föredrag; genom naivitet i tonen
och slutligen genom egna vänningar i uttrycket, hvilka,
utan att egentligen bära stämpel af ett sökt och steladt
manér, likväl alltid göra honom lätt igenkännelig, äfven

*) *Rydquist* i *Heimdall*.

i sjelfva formen. Tegnér är såsom skald en sann hjelte-
 själ. Det råder hos honom en kraft, som ovilkorligt med-
 delar sig åt läsaren: en lefnadslust och en känsla af frik-
 natur, som håller själen i jemn spänstighet, under det
 den stärker henne. Hos Tegnér är denna segerande öf-
 vermagt blott ett uttryck af ett harmoniskt sinnes med-
 vetande af sin egen lycka och af sitt välde öfver hela
 den inre menniskan. — Tegnér synes oss till sin natur
 episk. Af sina fordna, och vi kunna tryggt säga, ensi-
 diga vedersakare, har han derföre blifvit dömd, att vara
 kall. Detta säger sin sanning blott i det afseende, att
 en författare, af bestämdt episkt lynne, ej kan göra me-
 ditation öfver känslan och hjertats rörelser till hufvud-
 sak. Riktningen går mera utåt än inåt. Derföre är det
 lyriska elementet i Tegnér's poesi måhända ej det ut-
 märktaste. Vi erhålla genom honom sjelfva föremålet;
 ej betraktelsen deröfver. Fantasien med sitt yppiga spel
 är hos honom alltid segerande öfver känslan. Då man hos
 Stagnelius kan säga, att känslan ger fantasien vingar,
 kan man om Tegnér säga motsatsen. Det är ifrån detta
 episka lynne i T:s skaldskap, som vi böra härleda den
 objectiva hållningen, det målande, dramatiska, bildliga
 i framställningen. Han kan förkroppsliga nästan hvarje
 tanke. Allt lefver och rör sig för ögat. Vi känna in-
 gen modern skald, hvilken kan ge åt uttrycket denna
 plastiska form, men dessa rörliga tafvor skulle, förutan
 skaldens rika tillgång på poetiska bilder, ej äga detta
 alltid lika retande behag, denna vårfriska ungdom. Det
 är härmed, som med frugterna i Armidas förtrollande
 trädgård, af hvilka man knappt har plockat en, förrän
 en annan är i stället mognad. Han går ofta nog långt;
 bilderna äro stundom nog vågade, och synas sökta, fast-
 än de troligen härledas snarare från den tillförsigt till
 egen förmåga, ett stort och djerft snille kan äga, och
 från den anticipation af bifall, detsamma kan göra. I ett
 och annat af T. smärre stycken är det just denna herrakare-
 själ, detta välde öfver ämnet och läsaren, som mera än sjelf-

va innehållet i öfrigt fjettrar oss; så att om man ock i tankan upplöser hvarje uttryck, och ej finner det fullt tillfredsställande, man dock finner sin beundran tagen i anspråk liksom vore det en osynlig magt, hvilken förtrollade ögat. Alla dessa här anmärkta egenskaper göra honom lika originell som populär. Ännu kunna vi tillägga honom några egenskaper, hvilka dertill medverka; nemligen naiviteten i tonen, det nationliga i färgen, det egna och pikanta i vändningar o. s. v. Hans naivitet har mycket behag, och det är denna enkla, naturliga hållning, som är i så hög grad anmärkningsvärd, när man finner den hos en skald med T:s bländande färg och dristiga clair-obscur. — Andan af T:s sångkonst är nationell. Vi vilja ej tala om Frithiof och andra stycken, hvilka behandla just inhemska föremål. Han är det lika mycket i andra delar. Det starka, hugfulla, segersälla, som träffas i den nordiska characteren, röjes äfven i hans dikter. Uti hans gammalnordiska och mythiska poemer tror man sig igenkänna till och med något af det yfverborna och jättelika, som rådde i den gamla kämpatiden. Endast genom en fullständig konstnärs odling och en förtrolig bekantskap med Grekernas fina och fulländade bildning har han kunnat förmildra och modifiera denna berserkskraft till den grad af fägring, som beundras hos honom. Tegnér är egen i formen. Svårigen kan någon vara deruti mera originell, än han. Tankarnes gruppering, ordens hopställning, ha något som ensamt väcker en känsla af skönhet. Det ligger äfven häruti något dramatiskt; musikalisk är han mindre. Lika interessanta äro hans vändningar, hans pointer. Sjelfva rimmen, så vågade de än ofta äro, bära dragen af hans individualitet. Visserligen kan man stundom häruti märka något af manér, något återkommande; men under hans hand får det ändå alltid något nytt. Det är hufvudsakligen detta som hans efterföljare sökt efterbilda, och det enda som de åtkommit.” — —

"*Landtvärnssången* är en herrlig krigisk dithyramb, hvarmed få språk torde kunna uppvisa något jemförligt. Den alexandrinska afdelningen af *Svea* bildar till det öfriga en fullkomlig motsats. Den har onekligt ofta mycken skönhet, mycken styrka i tankar; men det tyckes dock, som det didaktiska ej vore rätt enligt med Tegnér's skaldenatur. Också när han lemnat det mera allvarsamma, reflecterande området, och är riktigt åt sig sjelf lemnad, uppstiger han i hela praktiken af sitt snille, med hela rikedom af sin bildningsgåfva. Det råder på en gång en liflighet, en djerfhet i tankegången, och en rhythmisk styrka, som man sällan finner förenade till denna grad af storhet och fågring. *Sången till Solen* har första rummet i förenämde afseenden. Den har äfven i andra delar företrädet. Ideer är mera hållen, stycket mera artistiskt utfördt. Den pindariska flykten, förskönad genom Tegnér's lekande fantasi, gör detta poem till ett af de yppersta, som hedra något lands litteratur. Ett motstycke till *Solsången* är ett annat äldre poem, *Elden*, en af Tegnér's lyckligaste inspirationer: djerf, stor, sublim. Dessa epitheter kunna i allmänhet tilläggas äfven de gammalnordiska poemerna, *Asatiden* och *Jätten*, om de än ej ha samma djup i fantasien, som *Elden*. *Skidbladner* har åter ett annat skaplynnne, en sydligare färg, och påminner om ett stycke af Oelensohläger. Intill characteren af landtvärnssången åter närma sig *Majsång*, *Götha Lejon*, *Carl XII*, *Sång till Jemtlands fältjägare*, hvardera med sin characteristiska skönhet. Det sistnämde ehuru blott en fri behandling af Körners Lützows Jagd, har likväl sitt bestämda skönhetsmärke af den Svenska Brage. *Hjelten*, fastän icke de förra underläggna i tankens friskhet och styrka, har dock ett lugnare lynne. Han liknar en försonad Mars. Det är den sanna hjeltetsjäl; oemotståndligt förd af en osynlig makt, till målet af sina bedrifter, men aldrig präländ med sin höga kraft, aldrig öfvermodig."

"*Axel* synes oss ej af uppfinningen, planen, kompositionen, erhålla sitt egentliga värde. Dessa äro utan stor märkvärdighet. Också är förhållandet enahanda med de flesta producter i denna diktform, eller i den moderna romansen, sådan Byron utbildat den, och sådan den är till finnandes i *Axel*. Sjelfva denna form är i sig sjelf så fri, ja, sjelfsvåldig, så lätt och lös, att en artistisk behandling i högre mening der icke är ett nödvändigt villkor. Ingen af Byrons dikter i denna väg har, ur nyssnämnda synpunkt, någon ovanlig förtjenst. Hvad *Axel* särskildt rör, tro vi att den, mer än något af Tegnér's poemer, har sin styrka i detaljer. Men också äro dessa — med undantag af ett och annat svagare parti och några longeurer — i allmänhet så utmärkta, så hänförande, att de förtjena all den uppmärksamhet, som kommit på *Axels* lott. Allt det nationella, friska, djerfva, naiva, bildrika, som tillhör T:s sångmö, har här på ett lyckligt och intagande sätt framträdt."

"*Nattvardsbarnen*, föregångna af den utmärkt sköna *dedikationen till Norberg*, är en mild, hjertlig, enkel vår-fantasi, och i allmänhet ett af T:s originellaste och mest helgjutna arbeten. Andan liksom formen är idyllisk, fast använd på ett religiöst ämne. I hvarje drag kan man igenkänna Tegnér, med alla hans utmärkande egenskaper; men hans sångmö har här något jungfruligt och oskyldigt rörande, som väl lämpar sig till det både högtidliga, upplyftande och menlösa i föremålet. Det hvilat öfver det hela ett solsken, men icke ett som bländar eller sårar ögat. En andlig fläkt genomgår den poetiska skapelsen, hvilken dock ej derigenom förlorar något af sin objectivitet, sin målande liflighet, sin äkta plastiska hållning. Tegnér's hexametrar i detta poem, såsom i allmänhet, kunna uppställas till mönster. Svenska språket äger, i vår tanka, inga vackrare. Omvexlingen af takthvilor och användningen af incisioner framstå icke beräknade, utan äga hela behaget af en osökt natur, och

bedraga fördenskull så mycket mer, att ge det hela en rytmisk liflighet och färging. Med all den ledighet, som utmärker T:s metrik, har den vårt språk tillhöriga starka betoning aldrig blifvit förbisedd, hvarföre versen är på en gång praktfull, smidig och flytande.”

”*Epilog vid Magister-promotionen i Lund 1820.* Den djupa tanks, som derföre ligger till grund: den poetiska lyftning, som råder i kompositionen, den rika kelen, som upphöjer föremålen, äro lika många anspråk på ett rum bland de herrligaste alster, hvilka någonsin skapats af en sångare. Vi veta ej, om vi på något annat ställe hos T:r träffat denna förening af det starka och det blida, det höga och det ætheriska, det färgrika och det cristalliskt rena. Detta arbete ryckte vapnen ur händerna på hans fordna vedersakare och gjorde dem till lika stora beundrare.”

Detta är, liksom alla Rydquists utmärktaste kritiker och karakteristiker, sannt och sansadt. Vi vilja nu sjelfva kasta en blick på 1 Delen af hans *Smärre Dikter*. Huru herrliga äro ej dessa? *Sången* uttalar herrligt skaldens *glada* skaldehug, ty han hör ej till de pjunkande. ”En evig längtan är ej sången, hon är en evig seger blott. Gåf akt! Den höga Genius svingar med klang utöfver haf och jord; med morgonrodnaden till vingar, med manteln af en Majsky gjord. Så glad som fogelns morgonqvitter, så stark som åskan, då hon slår, och evighetens cirkel, sitter bland rosor gömd omkring hans hår. Hon vet ej af den mörka sagan om tränad utan mod och hopp. Han känner ej den veka klagan, ej missljud, som ej lösas opp. Hans saknad är en flod, som brusar melodiskt mot det sökta haf; hans suck är vindens lek som susar emellan blomstren på en graf. — Med friska ögon vill jag blicka omkring mig i den sjuka värld. Den gyllne lyran skall ej klinga om qual, dem sjelf jag diktat har, ty skaldens sorger äro inga och sångens himmel

evigt klar. Så länge öfver tappra fäder det stjerne-rik-grafhvalf hängs, så länge friska nordanväder än sjunga Sveas barn till sängs: — så länge Nordens bröst bevara sin undersköna stämmas gång, och berg och dalar åter-avare den *manliga*, den Svenska sång.” ← Tegnér kan lämpa på sig sina egna ord i *Svea*, ”han sjunger kraft och mod i millioner och södern lyssnar till de höga toner.” *Sveas* alexandriska afdelning är kraftfull och patriotisk, men slutet är dock vida öfverträffande, och helt dithyrambiakt. *Axel* är en romantisk, djupkänslig berättelse, utan plan, men med förträffliga partier. Den lefver i hvarje Svensk ynglings minne. *Carl XII* har stora drag; *Krigssång* är tyrtæisk; *Sång för Jemtlands fältjägare*, imitation efter Lützows jagt af Körner, men förträfflig, frisk och hurtig, liksom allt af Tegnér; *Majsång* mera politisk, än naturskildrande; *Asatiden* ett förträffligt motstykke till Schillers *Greklands Gudar*; *Nyåret 1816* en af Tegnér's få humoristiska dikter; *Hjelten* är förträfflig; *Nattvardsbarnen* är en hjertlig religiös idyll, episk i ton och anda; *Prestvigningen* ett fromt religiöst poem, *Epilog vid promotionen 1820* lika djupt till innehåll som skönt till föredrag; *det Eviga* kraftigt, *Till en yngling*, färgrikt; *Språken* qvickt; *Sång till selen*, en öfverträfflig dithyramb i pindarisk ton, *Elden*, djup, men enkel, ett bevis att Tegnér stundom är lika djup, iderik, som trots någon; *Flyttfoglarna*, *Fågelleken*, *Floden*, *Mjeltsjukan*, *Skidbladner*, *Klosterminne-na*, *Skaldens morgonpsalm*, *Fridsröster*, *Stjernesången*, *Vintern*, *Skaldebref*, och flera *Minnen* äro i sitt slag förtjusande poemer. — Hvad *Nya skolan* tänkt härom, vilja vi nu se. Den kunde aldrig förlåta honom, att han ej gick på deras sida, utan hörde till dem, som de kallade ”Neutrer;” de kunde aldrig nog ofta utfara mot hans ytlighet, hat mot all grundlig poesi, kärlek till en glänsande yta o. s. v. Deremet är det goda de sagt om honom sant och endast detta vilja vi upprepa i afseende på hans smärre dikter. Full rättvisa gjorde först Atter-

hom 1820 i sin poetiska recension öfver Frithiof och Hammarsköld öfver densamma 1827 i Kometen.

Axel (S. L. T. 1822) är en af Carl XII:s drabanter. Afsänd från sin Konung från Bender med ett bref till Sverige, blef Axel öfverfallen i Ukraine af 20 fiender, mot hvilka han "stridde som Rolf Krake stred," men skulle väl ändock slutligen dignat under öfvermagneten, om icke en jägarskara framilat, för hvilken röfvarne flydde. I spetsen för dessa jägare red en sköldmö; hon upptog den vanmäktiga krigsmannen, skötte honom och slutade med att förälska sig i honom. Men tvungen af äran och nödvändigheten, måste Axel slita sig ur hennes armar, och ila till sitt fädernesland. Den sköna plågad af oro, svartsjuka och längtan, följer honom kort derefter i manskläder, befarande att han redan egnat sin kärlek åt en annan mö i Norden, tager tjänst i Petersburg, bland de troppar, som då utrustas till ett plundringståg emot Sverige, kommer till Sotaskär, der Svenskarne ställt sig till motvärn och faller i slagtingen. Axel, som deltog i detta slag på Svenskarnes sida, träffar henne döende, emottager hennes sista suckar, blifver vansinnig och sörjer sig ihjäl. — Man ser att denna plan är temligen trivial, ja i många delar osannolik. Vi räkna ej så mycket dit den omständigheten, att skalden målar det ohyggliga Ukraine nästan som Italien och förvandlar den Kossackiska hjeltinnan, så väl till gestalt som lyane, till en Spaniorska &c. Men vi räkna till osannolikheterna den inre orimligheten, att Maria, hvars afsigt med sin färd till Sverige var att döda sin älskarens förments brud, i sådant ändamål tog tjänst i en fiendlig krigshär. Der hade hon föga hopp att utspäna hemligheten, om den älskade drabanten verkligen var förlofvad eller ej. — Förtjensten måste här ligga i utförandet. Denna berättelse förräder sig öfverallt i detaljen såsom ett barn af en utmärkt skald; den glänser af den färgprakt, som utmärker alla T:s skapelser. Men detta styc-

ke är icke författadt i den rena, harmoniska stil, som man beundrar i hans Frithiof, utan erinrar på åtskilliga ställen om den falska colorit, hvarmed Herr T. då gullet och de äkta siraternas ej alltid räckt till, stundom öfverdragit sina äldre stycken. Detta manér utmärker sig genom ett bländande skimmer: det är egentligen icke målande, utan evigt paralleliserande, bestående i ett upphörligt sammanhopande af bilder, lånade från alla verldstrakter, från alla compassens väderstreck, från alla naturens riken. Oaktadt alla dessa liknelser, blifver föremålet, som skulle beskrivas, för läsaren derigenom alldeles icke åskådligare eller tydligare. Nu är det onekligt, att många af dessa bilder förråda en sann originalitet, en rik uppfinningsförmåga, genialisk sinnrikhet, en slags poetisk qvickhet; men då äfven ett snille, som beständigt jagar efter det pikanta, icke alltid kan träffa målet, så finnas bland denna mängd af på hvarandra hopade liknelser, bilder och besynnerliga uttryck, flera drag, som äro högst missnaiva, opassande och en annan gång gränsande intill det löjliga." — Om *Nattvardsbarnens* heter det: (i Ups. Lit. Tidn.) "Denna sköna dikt är utförd med känsla, innerlighet, allvar och högtidlig enkelhet. Med rätta har den rika skalden här försmått den bildprakt och glänsande ståt, hvarmed hans sångmö annars älskar att framtåga. Blott här och der, i prestmannens tal, igenkänner man Hr T. i några epigrammatiska antitheser, visserligen alla sinnrika, men kanske icke alldeles öfverensstämmande med grundtonen i det hela, — som långt ifrån att vara vanlig qvickhet, hvarmed det är lätt för all slags snille att lysa, endast utgår från ett andäktigt hjerta, för hvilket talekonstens lyseldar och snilletts lohar äro okända. Rec. har äfven hört mången önska, att Förf. skulle hafva fortsatt Idyllen ända till dess egentliga slut; barnens återkomst i hyddorna, föräldrarnas glädje, och i det han på detta sätt skildrat den återstående delen af högtidsdagen värdigt, oskuldsfullt,

fullt, stille firad, uppställt en taffe, som skulle blifvit likaså poetiskt ljuf, som uppbygglig och rörande.”

Noro *) ”Man kan kalla detta skaldeestycke en poetisk transparent. Vid ett högtidligt tillfälle är det uppställt, skimrande af ljus och glänsande färger, frapperande genom en tillfälligt hänsyftande, qvickt funnen allegorisk composition, men utan den grundlighet i utförandet, den djuphet i ideer och det sammanhang i motivena, hvilket allt den djuptänkande konstnärn söker meddela de alster, som äro beräknade på mera än ögonblicklig effekt. Den herrskande sjäsegenskapen hos Norens författare tyckes vara qvickhet, eller förmågan att uppfinna sinnrika likheter, och af denna poetiska fernissa (om jag så får kalla det, hvilket ger den poetiska dictionen sin yttre glans), betjenar han sig med en egen skicklighet, skada blott, att det tyckes som om han trodde, att det i ett konstverk alldeles icke mera behöfdes. — Så är, i härvarande stycke, hvarje strof för sig ganska vacker och har ett eget pikant behag (nästan hvar och en slutas med en epigrammatisk *point*), men det är icke något helt; alla dessa strofer med sina pointer tillsammans tagna gifva icke något total-intryck.”

Deremot är *Stjernasången*, spelad i en mild elegisk ton, ganska vacker och intagande.

Alldraskönast är dock det lilla Poemet *Floden*, nästan in i den minsta detalj fulländadt, och så måste det väl vara, då det, fastän denna uppgift saknas, intet annat är än en trogen efterbildning af nyare tidens störste poetiske mästares, Goethes, Skaldeestycke kalladt ”*Mahomets Gesang*.” — Med bibehållande af det glada, raska, färgskimrande och bildrika, som egentligen tillhör lynnet af denne skalds ovanliga diktarförmå-

*) Ups. Låt. Tidsn. 1814.

ga, lida de af de brister, dem man väl icke utan skäl, ehuru kanske icke utan all öfverdrift, någongång anmärkt hos den Tegneriske sångmön: nemligen det stundom alltför mycket sökta och epigrammatiska och påhittiga, så i tankar, som troper och uttryck, det öfverlastade i liknelser, det prålände i färger, korteligen, allt det *smink*, som alldraminst behöfs, der så mycken *verklig* helsa, sprittande liflighet och oemötståndlig skönhet borde genom *sig sjelf* vara säker om sina segrar.

Sången, ett skaldestycke, som med skäl kunde ställas i spetsen för en samling af sin författares diktningar. Det framställer i tjusande, till tankar, bilder, språk och bygnad lika harmoniska verser, hans åsigt af sin konst; och denna åsigt är sådan, man borde vänta den: det mest poetiska uttryck af ett sanguiniskt temperament och ett lyckligt lynne, som aldrig af världen blifvit hemsökt med några *grundliga* lidanden. — *Prestvigningen* är den renaste och ljufvaste af hans lyriska sånger. — *Skaldebref till Adlerbeth* är elegiskt; men af en antik art och form och således gladare till innehåll och färgton. Det är egentligen en Heroid, ny till sitt slag på vårt språk: det värdigt fintliga i uppfinningen, det qvicka och träffande i de korta teckningarne af de saliga skaldernas förfarande, ord och åtbörder, det lugnt och raskt fortskridande i utvecklingen, synes oss lika berömligt, som det sköna, rent af elegiska slutet. Ovidii ton och manér klinga rätt individuellt igenom det hela, liksom ett echo i göthiska ljud." — *Klosterruinerna* äro en sjelfständig inhemsk localiserad och färgad bearbetning af Matthisons vackra elegi, *Das Kloster*, här concentrerad och i värdigare hållning."

"Tegner är äfven i sanning bland alla Sveriges skaldar den ende, som med glänsande skicklighet plägar genomgå äfventyret, att i tillfällighets-poesien lotsa sig fram mellan trivialitetens Scylla och affectationens Cha-

rybdid. Hvarföre? Emedan det ymniga förrådet på bilder och färgor, förenadt med de uddiga, genomblixtrande behagen af det Qvicka och Epigrammatiska, egenskaper, som i sådana slags gväden alltid äro på sitt ställe och aldrig kunna undgå att lifligt verka på mängden, tillika äro de egenskaper, af hvilka denne skald af ingen annan Svensk mäktar upphinnas." — Sålunda är "Skål till H. K. H. Prins Oscar, af Hr T:r, värdigt sitt höga föremål, utmärkt af manlig Poesi. Isynnerhet utmärkt är slutstrofen:

Så fyll din plats i höga Norden;
På hopp och minnen lika rikt;
Och veckla ut ditt lif för jorden;
En ny vigd segerfana likt."

"Svca utmärker sig mot slutet, hvilket dithyrambiskt målar den patriotiska skaldens hopp om fäderneslandets framtida ära, af en sann lyftning och en hänförande diktion. I synnerhet äro de fyra slutstroforna — — fulländadt sköna. En ädel anda uttalar sig här i ett lika rent, som idealiskt bildadt språk. Alla brister oaktadt, är likväl detta Poem, näst Sängen öfver Creutz det bästa Skaldestycke, som Sv. Akademien hittills i sina Handlingar meddelat." —

Med rättvis förtjusning mottogs *Frithiofförst af Atterbom*, som först af alla Rec. derom yttrade sig, sålunda: "Rec. *) fruktar att hans kritik här förvandlas hel och hållen till ett loftal; ty ehuru ofta han än läser och återläser dem, så är det och förblifver honom omöjligt att i dem hitta någonting tadelvärdt, utan i stället ökas med hvarje gång hans njutning och erkänsla. Vål måste man medge, att *Frithiofs Saga* redan i sin första text är en af de mest poetiska, som vi äga till arf efter

*) Lit. Tidn. 1820.

Isländarnes historiska-romantik, och således en af dem, som erbjuda de flesta och mångfaldigaste ämnen till rika skimrande skaldetaflor: men denna sanning förringar på intet vis det sjelfständiga skaplynnets, det höga värdet af Herr Tegnér's behandling, i hvilka hjälten och hans öde framtråda med hela skönheten af en fullkomnad utveckling, och förhålla sig till den äldriga sagans första djupa, characteristiska, oförgängliga, men grofva och blott halft antydda drag ungefär så, som en Gud ur den Grekiska sculpturens blomstringstid förhåller sig till sin tempelbild ur tidehvarfven före Phidias. Ja detta förhållande visar sig vid anställd jmförelse mellan sagans urskrift och Herr Tegnér's bearbetning, aldraklarast just vid *Frithiof och Björn*, *Frithiof kommer till Kung Ring*, *Isfarten*, *Frithiofs frestelse*, alla visserligen i den gamla sagans XI, XII, XIII, XIV Capitel embryoniskt befintliga, men företecknade på ett så dunkelt och felaktigt utkast, att Rec. ej kan annat än anse dessa capitel för betydligen sämre utförda än de flesta föregående, och således fullkomligt gillar de ändringar, skalden vid deras begagnande tillåtit sig, ändringar, som någöngång sträcka sig till sjelfva grunddragen. Det är Rec:s pligt att bevisa sin mening: se här de viktigaste exemplen. I sagan råder Björn sin fosterbroder, när denne ledsnat vid sina fyraåriga vikingarfärder och vill öfvervintra hos Konung Ring, att fara norder i Sogn och dräpa Konungarne Helge och Halfdan (de tvenne Ingeborgs bröder, som af högfärd — ty Frithiof var en odalbondes son — nekat honom sin syster, ödelagt hans by, tagit hans egendom och förklarat honom bannlyst): Hr T. deremot låter Björn föreslå honom, att hämnas på den, som gift sig med hans fästmö, nemligen den gamle Ring, bränna hans kungsgård och taga hans drottning; och detta sista råd af Björn, hvilken hela sagan igenom haft tillräckligt många tillfällen att inse hvad ämne, som närmast sväfvade för Frithiofs tankar, förekommer äfven Rec. långt naturligare. Vidare är ur hans uppträde vid Ko-

nång Rings Hof (utom det att beskrifningen af detta uppträde i allmänhet blifvit oändligt mycket vackrare) med skäl borttaget det caricaturmessiga namn af *Thiof*, som han der gifver sig, det långa ordspel, som drifves med detta namns egentliga betydelse (tjuf), och Drottningens högst ovänliga, alltför litet gästfria, förfarande mot den ankomna främlingen. I afseende på denna sista omständighet har likväl Sagoskrifvaren sannolikt velat antyda, antingen att "Skön Ingeborg" försunkit i ett svärmodigt och bittert lynne efter sin tvungna förmäning, eller ock att hon i kraft af kärlekens mäktiga aningsförmåga begrep, genast vid Frithiofs inträde, hvem den förklädde egentligen var, och föreställde sig den brydsamma belägenhet, de olyckor, som skulle föranledas genom hans ankomst. Sköna tillägg af Herr Tegnér äro drycke laget och löftena i konunga-salen, Frithiofs skridskofart (i sagan löper han blott bredvid på isen, samt framför allt den herrliga *Jagten*, som förorsakar hjeltens frestelse. (I sagan står blott, att Kungen en vårdag rider till skogs med många hirdmän "för att skämta och se på fagert lands läge," Drottning Ingeborg är der alls icke med på lustfärden och hvarken den svarta eller den hvita fogeln låter höra sig.) Äntligen tör det väl ock för mången synas mer passande, att den gamle Kungen genast efter denna frestelse, ännu ute i skogen, förklarar Frithiof sina innersta tankar, och denna derpå yppar sitt beslut att draga bort från hans hof för alltid, än att detta samtal, såsom det sker i sagan, föregår bittda på en morgonstund i hallen (salen), den "Kongen och Drottningen sofva i med många andra män," vaknande vid Frithiofs klappning på dörren: och i sanning, ehuru naif denna scen är, framställd i all sin oskuld af den fordna tidens anda, så nödgas man småle, när den inträdande Frithiof, qvädande en visa om evig oskuld, kastar gullringen till den ännu i sängen liggande Drottningen, Kungen åter, genast utskickande sina tjenständer att inskaffa mat och dryck, säger: "J skolen nu alla

äta och dricka, förrän Frithiof far bort; sitt ock du Drottning upp och var lustig." Hon svarade, sig icke kunna så bittida äta, men kungen sade; "Vi skolom nu allesammans äta! och de gjorde så." Hvarefter, "när de hade druckit en stund," Kungen håller till Frithiof ett tal, i hvilket han förklarar sig vara sjuk, lofvar honom Ingeborg, gör honom till jarl och utnämner honom till sina små söners förmyndare, Rec. deltagar dock icke oinskränkt i dessa läsares öfvertygelse; det är ej någon ofullkomlighet i sagan, att Kungen straxt efter Frithiofs frestelse blott säger sig hafva känt honom alltifrån första qvällen, samt yttrar sin tacksamhet endast med att bjuda honom qvar och förespå att "något mycket (godt) vore honom förelagdt;" ty uppmärksamheten spännes derigenom på *möjligheten* af en förestående *vänlig* upplösning på den invecklade knuten, och denna lösning besparas visligen till ett annat capitel, för att just mot berättelsens slut, der hela intresset bör concentreras, desto lifligare träffa åhörarens eller läsares sinne; och hvad svårigheten beträffar med det naiva, men half komiska morgonuppträdet i det kungliga parets sofrum, så tviflar Rec. alldeles icke, att en diktningens förmåga, sådan som Hr Tegnér i alla dessa romanser uppenbarat, kunnat lyckas äfven i behandlingen af denna uppgift d. v. s. skildra det tillämnade afskedet med lika mycken gammalnordisk godtrogenhet och naturlighet, som med en efter våra ömtäligare tycken lämpad gruppering och färgläggning.

Herr T:s *största* förtjenst; det är *uppsättningen* af hjeltens *individualitet*, ännu *djupare* och *grundligare* än sjelfva den Isländska urskriften förmått verkställa. *Frithiof* är hos vår skald icke blott en ung, skön, sangvis, öfverdådig, nyckfullt godhertad kämpe, i upptrusningen af lidelser lika trotsig mot Gudar, som mot människor; han är mer; han känner ej blott missödet af att vara stämplad till *varg specuu*, — en olycka, hvars

medvetande han i Sagan blott på ett ställe och temmeligen flyktigt antyder, — utan han är nog högsinnad, att kunna straffas af en *inre* bannlysning, att öfver allt bära med sig inflytelsen af den förolämpade Balders hämnd:

”Oförsontå Gudars vrede hvilar på mitt hufvud tung;
Balder med de ljusa lockar, han som har hvar dödlig kär,
Se, han hatar *mig* allena ensamt jag förkastad är!”

Genom denna utveckling af Frithiofs characteristik har skalden satt sig i besittning af tvenne utmärkta fördelar: först, att diktens hjelte blir för oss *mer* än en skön, segerrik vikings förste, nemligen en *menniska* i ordets ädlaste bemärkelse; sedan att hans öde, ögonskenligt, visas i dess sammanhang med Asalärans *egentliga mysterium*, som var — *saknaden af Balder* och känslan af ”grymma Gudars” öfverherrskap, mot hvilket den hämmade öfvermodiga hjeltekraften väl stundom, liksom Frithiofs, kunde känna sig redebogen till formligt uppror.

”Ty de hata menskers ätter, skåda deras fröjd med harm,
Och min rosenknopp de togo, satte den i vintrens barm.”

Teckningen så af grupper, som personer är ej mindre individuellt characteristisk än herrlig och säker, anordningen grundligt uttänkt och färgblandningen mäterlig, tonen näft manlig; stilen konstrikt konstlös och med smak tingerad af en lätt ålderdomlig tillsatts; änteligen de omvexlande versarterna med lika mycken urskillning valda, som använda med harmonisk takt och modulation. Genom romansen om Frithiofs ankomst till Kung Ring har Herr Tegnér verkställt ett af Rec. länge hyst uppsåt, att införa i Svenskan verslaget af *Lied och Niebelungen*, redan förut af Oehlenschläger användt i Danskän och ypperligt lämpande sig till vårt modersmåls majestätiskt flytande gång.

Ett fullkomligt mäterstycke af versbyggnad är romansen om Frithiofs frestelse; det är icke möjligt, att

i någon teknisk form uttrycksfullare måla innehållets hvimlande liflighet.

Rec. slutar med den innerligaste önskan, att Hr T. snart måtte skänka oss sin Frithiofs Saga fullständigt utarbetad; och gläder sig i förväg åt de nya, herrliga tafflor och bragder af äfventyr, som i det fullbordade Hela skola framställas för våra blickar. Huru oskuldsren skall icke den vördade skalden förstå att skildra det unga parets gemensamma barndom och uppfostran! huru nordiskt hemsk den döende Torstens önskan, att jordasgent mot Kung Beles hög på andra sidan fjärden, på det att de skulle kunna ropa åt hvarandra ur sina högar och "samtala mot stundande tidender!" huru naift de älskandes ömsesidiga frieri! huru tjusande deras förbudna umgänge i Balders hage! Huru charactersfullt skall han icke utbilda Frithiofs och Björns vexelsång under den af trollqvinor åstadkomna sjönöden! huru brinnande måla den mordbrand, hvarigenom Frithiof gjorde sig till Gudars och människors fiende! — Korteligen, när denna hjeltedikt blir färdig! äger Sveriges vitterhet att uppvisa ett skaldeverk, som med hvarje romantiskt epos i världen förmår att uthärda täflan och jämförelse."

Hammar-sköld säger om Frithiof: (i Kometen 1826)
 "Bland hans förtjenster få vi — hvilket du torde medgifva, då du åtminstone ur *Samsöes Berättelser* känner den ursprungliga sagan — icke räkna originel uppfinning; ty skalden har, på ett par drag när, troget och nästan i hvarje minsta omständighet följt den Isländska urskriften. I de mål hon från den afvikit, har hon dock, så vidt jag förstår, förbättrat den, eller åtminstone gjort den finare och ädlare. Sålunda finner Frithiof, enligt den gamla Sagan, sin åt Ingeborg skänkta ring på armen af Helges Drottning, som sitter med Baldersbilden på knäet, smörjande den med olja framför stockelden. Från hennes arm vill Frithiof rycka ringen, i anledning hvar-

af han släpar henne öfver golfvet och Gudabilden faller i elden. Hos skalden åter har sjelfva belätet ringen hängd på armen, och stötes omkull vid bemödandet att fränrycka honom densamma. Genom denna förändring har skalden undanröjt det vidriga och oridderliga i Frithiofs handling, då han i stället för att låta misshandla en svag kvinna, för hvilken hvarje sann hjelte måste hysa skonande aktning, genom angripandet af sjelfva Gudabilden, uppstegrat hans helgerånsbrott och således ökat interessen för hans ånger. — Den andra förändringen har du sjelf bemärkt, den nemligen, att vid slutet i stället för att låta Frithiof fälla *Helge* och således blifva sin svägers baneman, här förtäljes huru *Helge* dött under ett tåg mot Finnarne och Frithiof försonas med *Halfdan* i den änyo uppbygda *Balders hage*. I fall, enligt hvad du berättar, de nordiskt-göthiska sinnade af den stränga observansen misstycka denna förändring, såsom ett brott mot den gamla Skandinaviska characteren, så hafva de, efter min enskilda mening, dermed uppenbarat att de mera hylla ett tillfälligt manér, än fordringarne af äkta skaldekonst, hvilken alltid måste gå ut på att vara lugnande och att upplösa alla bittra dissonanser, ehuru jag väl är färdig att medgifva, att detta kunnat ske utan att så mycket *christna Sagan*, som Hr *Tegnér* verkligen gjort det.

I föredragningsättet har Herr *Tegnér* tillegnat sig det som Danskarnes *Oehlenschläger* först i sin *Helge* använt. Och detta, att upplösa den episka framställningen af fornnordiska hjelteämnen i sawmanhängande romanser, är afgjordt ganska lyckligt, då våra förfäders lif och bragder förråda en vida mera lyrisk än episk ocharacter, i varande neml. mera oförvägna utbrott af hvar enskildts individuella mod och känsla, än ett ihärdigt utförande af en samhällig hjeltebragd. Det ländes också vår skald till verkligt beröm, att hafva tillegnat sig detta för hans ämne så genuina föredragningsätt,

helst som han begagnat det med sådan omvexling i afseende till formerna, och sådant väljud i versen.

Hvad skaldestyckets hufvudförtjenst annars angår och hvilken, enligt min föreställning, åt detsamma eröfrat allmänna bifallet, liksom jag vet att den grundlagt ditt, är det lifliga uttryck af ungdomsglad hälsa, af ädel och munter ynglingakraft, hvilket är utbreddt öfver det Hela, och som igenfinnes ej mindre i den förra, än sednare hälften af poemet, ehuru i denna sednare, — enligt hvad ämnet föranleder, efter det att *Ingeborg* blifvit lemnad åt *Kung Ring*, och *Frithiof*, sedan han vållat templets förstöring icke ur sitt bröst kunnat förjaga en djup känsla af ånger, — tonen blifvit mera elegisk, antydande att ungdomens oskuldstid är förbi och att öfver hjeltens sinne hyilar något som han måste försona. Derigenom har detta stycke skaffat sig en säker väg till allas hjertan och blifvit ett sannt poem, i hvilket en hvar, ehuru väl under fremmande bilder, ser en återspeglung af sitt eget inre öde i sina ungdoms förhoppningar, sin mannasaknad och sin aggande känsla af egen oskuld. Då menskligheten icke fått ostörd lycka och njutning på sin lott, kunna vi ej sympathisera med en framställning af bara förnöjelse; ty endast i den, som också understundom lider, se vi vår like, och i dikten vilja vi igenfinna vår egen skickelse, under bilden af andras,

Också har skulden framställt de förnämsta personerna under en ganska älskvärd individualitet. Hos *Ingeborg* t. ex. framstår qvinlighetens hufvuddygd: öm känslighet och stilla försakelse i sin skönaste dag; i *Kung Ring* ser man åter ett uttryck af ålderdomens lugna vishet och redliga saktmod, samt hos *Frithiof* det friska hjertesinnets förlitande på egen kraft, hvilket under medvetande att icke vilja annat än det redliga och tillbörliga, antager den lättsinnighet, som i omständigheternas hvirvel förlöder honom till gerningar, dem han måste ångra,

Vissertligen kan skaldekonsten väcka deltagande äfven för sjelfva brottslingen; men detta sker egentligen uti den charactersutvecklande Tragedien, genom åskådligt görande af kraftfullheten i den onda viljan, hvilken äfven, ehuru vänd åt förderfvet, uppenbarar mensklighetens styrka; men mindre tjenligt uppträder denna inom det episka området, der man mera målar handlingar än utvecklar lyunen och sinnelag. Derföre anser jag som en stor förtjenst i Hr Tegnér's dikt, att den skaldeglada och vidskepligt högfärdiga *Helge* är ställd så i bakgrunden, icke framträdande mera än det behöfves, för att reta Frithiof till det obetänksamma steg, hvilket störer hans inre frid.

I afseende på diktionen måste man väl medgifva, att de Hr Tegnér's egna väl passar till ett dylikt vikingadrapa som närvarande dikt är, Rask och obunden, endast muntert syftande till sitt mål, förfar han understundom temmeligen på vikingased med språkbruk, syntax och logik. Så skrifer han t. ex. än "ljudar" i st. f. ljuder, än "Drotter" i st. f. Drottar, eller omkastar alldeles villkorligt ordföljden och construerar "snönar skyn utur," i st. f. utur skyn; "årorna Ellidas" i st. f. Ellidas åror, o. s. v.; eller:

"Högt sjunga svärden
Ständigt i hjelmur,"

af hvilka ord betydelsen torde vara något svår att tyda. — Efter min tanke har hvarje romans i Frithiof äfven enakildt och för sig sjelf betraktad, ett stort företräde framför andra, om också alltid förtjenstfulla poemer af Tegnér, genom den härstädes mera rådande återhållsamhet i färgprakt, med hvilken han, annars förlitande sig på sin bildningskrafts outtömliga rikedom, är nog slösande. Dock kan ej nekas att äfven här, på sina ställen, återkommer något af detta manér att hopa liknelser på liknelser, och att icke så noga betänka huru bestäm-

da, adequata och passande de äro. Så t. ex. säges i skaldestyckets början, om Frithiof och Ingeborg:

”Den ena som en ek sköt fram,
Och som en lans är hennes stam,
Men kronan, som i vinden skälfter,
Liksom en hjälm sin rundel hvälfter.”

Här har man också två liknelser till den ena, först gifna. Frithiof föreställes som en *lans*, och hvars (nemligen hans) krona är lik en hjälm. Vidare jemföres Ingeborgs barn vid tvenne hoppande ”Ljusalfer med rosenknoppar.” Enligt Edda-Mythologien — och endast ut den känna vi dem — äro Ljus-Alferna ett slags andeväsenden, huru komma då dessa att skjuta ut i rosenknoppar? — Ännu besynnerligare liknas Frithiof midt emellan prinsarne Helge och Halfdan, vid ”Dag som står mogen emellan rosig morgon och natt i skogen.” Det poetiska bruket af all liknelse är, enligt hvad jag kan begripa, att göra det föremål som förliknas åskådligare för inbildningen, än det i sig sjelf är. För min fattning uppfylla anförda liknelser detta värf lika så litet, som en annan, der Frithiofs svärd jemföres med ”en stannad ljungeld” (kan ljungeld väl bättre tänkas stillastående än en fyrkantig-rundel?), eller som ännu en annan, der en guldring kring Ingeborgs arm jemföres med ”en lysmask lindad kring en liljestängel;” men liljestängeln är grön och lysmasken är gråsvart, utom den enda punkt från hvilken i mörkret ett svagt ljussken sprider sig. — Dessa i sig sjelfva betydelselösa eller sökta liknelser kunna säkerligen aldrig inför en sansad och opartisk kritik försvaras; men att i ett 167 octavsidor långt poem af Hr Tegnér’s vanligtvis så liknelserika skaldmö, icke flera dylika, en nogare uppmärksamhet undfallna liknelser, anträffas, talar, i min tanke, högt för värdet af det hela.

Mot detta skulle kanske kunna göras den anmärkningen att det ej är fullkomligen jemnt. Skalden tyckes

sef hafva diktat de tjugefyra romanserna på en gång, eller i den ordning de nu följa, utan har han först utfört de partier, hvilka starkast frapperat honom och sedermera har han författat de sånger, som skulle mellan de förva utgöra sammanbindnings-länkarne. Dessa måste naturligtvis blifva svagare än de andra; men svagast är första romanen, *Frithiof och Ingeborg*. I denna skulle de båda älskandes förhållanden till hvarandra beskrivas, och detta sker utan att någon bestämd enhet sammanhåller och ordnar dess strofer. Äfven tecknas dessa förhållanden temmeligen moderat sentimentalt, då här omtalas huru Frithiof ilade att återlära Ingeborg hvafve runa hon lärt; huru han åt henne plöckade blómster och smultron; huru han skar deras gemensamma namnbokstäffer i träden; huru Ingeborg önskar sig vara ägarinna af solen, hvilken kallas en knopp på Odins stol, för att skänka den såsom sköld åt Frithiof, och Frithiof önskar sig månan, benämd himlens lykta, för att gifva den såsom smycke åt Ingeborg. — Deremot skrattar Frithiof åt påminnelsen om Ingeborgs börd i jemförelse med hans egen, den han ansåg högättad nog, emedan han, efter att hafva slagit skogens ludna kung, ärft hans anor med huden (?). — Så mycket skönare är den andra romanen: *Kung Bele och Thorsten Vikingsson* (ett par äldre härliga gestalter, skarpt och säkert contourerade, som medeltidens basreliefer), i hvilka de båda fäderna tala visket med Havamåls träffande kärnspråk, inklädda i rosorna af den skäraste poesi och allvarligt ljudande verser. — Den tredje: *Frithiof tager arf efter sin fader*, affattad i lätta hexametrar, är åter en ganska vacker idyll, glädtigt och angenämt tecknande de egodelar, som tillfallit Frithiof. — Den fjerde: *Frithiofs frieri* är något förvirrad i början derigenom, att ungefär i samma period än berättas i tredje och än talas i första person; äfven sjelfva Frithiofs samtal med Konungsbröderna är mera vidlöftigt än kraftigt. — Ännu mindre betydelsefull är den femte: *Kung Ring, den gamle fria-*

ven, som säger om sig sjelf att han gått i frö. — Men den sjette; *Frithiof spelar Schack* är ett fulländadt mäterstycke, oändligen sinnrikt uttänkt, raskt, med korta målade drag utfördt i ypperliga verser; af hvilka hvar enda är betydelsefull. — Matt (?) är åter den sjunde: *Frithiofs tycka*, innehållande mera granna än hjertliga målningar af de stumma föremål, som omgäfvade de älskande, till dess emot slutet det kalla praktstycket får mera innerlighet, genom begagnande af Romæus och Julijus morgonsamtal hos Shakespeare. Det tyckes som stånden i denna romans velat hvila sig, för att åter uppträda i hela sin skaldestyrka i det åttonde stycket: *Afskedet*, en elegisk scen, och i det nionde: *Ingeborgs Ångan*, en längtans sång, der hvarje ord, sprunget från hjertat, går till hjertat och, fyllande det med den vemodigaste förtjusning, framprässar ur ögonen ljufva tårar. — Fastän i en hel annan tonart, rask, bestämd och liflig, utmärkes den tionde romansen: *Frithiof på hafvet*, af lika förtjenst, och detta omdöme gäller äfven om den elfte: *Frithiof hos Angantyr*. — Ett stort konststycke är tolfte romansen: *Frithiofs återkomst*, i hvilken det förtäljes om uppbrännandet af Frithiofs gård och om Ingeborgs bortgiftande, emedan man här till och med i sjelfva verstakten förnimmer huru vreden växer hos den förolämpade kämpen. Så förberedes den trettonde, *Balders Bål*, i hvilken ett ganska svårt thema var att behandla, ty det måste vara ganska vanskeligt att bringa till poesi något så obehagligt, som denna tröttescen, der, midt in i templet, Kungen blir slagen i ansigtet med en penningpung och Guds bilden rånas. Hr Tegnér har visserligen deraf gjort allt hvad göras kunde, ehuru det hela är mera bullrande än af djup effect. — Så mycket förträffligare är den fjortonde: *Frithiof går i landsflykt*. Den egna ton af hån öfver det i sig sjelf lammna i föremålen, som han förtvört, af saknad likväl af dem och af fasa öfver hvad han gjort, är, i dessa korta, ordliga och likväl så harmoniska verser mästertligt uttryckt och

äro icke blott ett nödvändigt utbrott af Frithiofs egen character, utan tillika en oundviklig känsla hos en hvar som varit i samma belägenhet som han. Emellertid omvexlas detta ganska lyckligt, af den raska teckningen af Helges fåfanga försök att förfölja honom samt af det rörande Farväl, han uttalar vid slutet, en reminiscens af Childe Harold's afskedssång hos Lord Byron. — Med denna romans var teckningen af Frithiofs ungdomsglädje och ungdomseskuld fullbordad; i den ypperliga femtonde romansen: *Vikingabalk*, är öfvergången till den något svårmodigare tonart, som hans skaldekänsla framkallat, och som så hänförande ljuder från romanserna 16—20: *Frithiof och Björn; Frithiof kommer till Kung Ring, Isfarten; Frithiofs frestelse och Kung Rings död*, i hvilka skalden använt hela rikedomerna af sin förmåga, samt till och med en af Lidners skönaste liknelser ("som röda norrskena måla snötäckta fält med blod") för att säkert träffa hjertat och tjusa inbillningskraften, och bland hvilka ändå *Frithiofs Frestelse* utmärker sig genom en artig uppfinning, innerligt uttryck och en fulländad poetisk diktion. — Den 21:sta romansen åter synes mig ensam märkvärdig, genom försöket att tillegna vårt språk det gamla Isländska fornsyrdarlag. I den 22: *Konunga-vallet* har man en reflex af den förra hälftens raskare stämning, till ett tecken att försoningen stundar. Till den förbereder sig *Frithiof på sin faders hög* i den allvarligt sköna tjugetredje romansen, hvaremot sjelfva *Försoningen* tecknas i den tjugofjerde, också ett ganska vackert, men, nog uttänjt stycke, genom Balderprestens alltför långa och kanske nog mycket sophisticerande katechisering." Af detta drages det resultat, "att ehuru Frithiofs Saga väl icke kan gälla för ett alldeles felfritt skaldestycke, är detta lefnadsglada ungdomsqvåde att sätta bland de allra herrligaste, vår nation i artistisk väg frambragt." — Europa räknar Frithiof numera bland sina klenoder. Det torde intressera läsaren att se T:s

egna omdöme om Frithiof. "På den tid*" då Frithiof diktades, var ibland Svenska litteratörer (exempelvis bör jag endast nämna Leopold) den tanken gällande, att den så kallade **Göthiska poesien**, oaktadt all den talent man erkände derpå vara använd (Iduna hade redan länge varit utgifven) likväl i sin grund vore förfelad. Man påstod att denna poesi stödde sig ytterst på en råhet i tänkesätt och seder, en halfbildning i samhällsförhållanden, oförenliga med den nuvarande tidens poesi, den wan riktigt nog ansåg för en dotter af den moderna civilisationen, och hvarit tidehvarfvet igenkände sina egna anletsdrag, endast förskönade och idealiserade. Det är också sannt, att all poesi måste återgifva sin tids lynne och bildningsgrad; men det ges dock allmänna menskliga förhållanden och passioner, som i alla tider måste förblifva oförändrade och kunna betraktas som poesiens grundfond. Ling hade redan, ehuru mer och mindre lyckligt, behandlat flera Nordiska ämnen, för det mesta i dramatisk form. Man har anmärkt att hans stora poetiska gåfva är mera lyrisk än dramatisk, och att han bättre målar den yttre naturen, än den inre, med alla dess skiftningar. Att emellertid nordiska sagan kan med framgång äfven dramatiskt behandlas, visa Oehlenschlägers tragedier, och jag bör erkänna att det var hans Helge som gaf mig första idén till Frithiof.

Meningen med denna dikt var emellertid ingalunda att endast versifiera sagan, som dock många tyckas ha antagit. Den flyktigaste jämförelse borde ha lärt, icke blott att hela upplösningen är annorlunda i sagan och poemet, utan äfven att flere afdelningar t. ex. II. III. V. XV. XXI. XXIII. XXIV. ha antingen ingen, eller åtminstone en ganska aflägsen grund i sagan. Icke här, men
väl

---

* Se Bref till Franzén i Bihang till Frithiofs Saga. Stockholm 1839.

väl i andra Isländska sagor skulle anledningen till den valda behandlingen kunna sammansökas. Min afsigt var att framställa en poetisk bild af det gamla Nordiska hjeltelivvet. Det var icke Frithiof som individ, utan tidehvarfvvet, för hvars representant han antages, som jag ville måla. Väl bibehöll jag i detta afseende stommen och grundritningen af sagan; men ansåg mig derjemte berättigad att lägga till eller borttaga, hvad som ej passade för mitt ändamål. Detta ansåg jag höra till den poetiska friheten, hvarförutan ingen sjelfständig behandling af hvad poetiskt ämne som helst är möjlig. I sagan förekommer mycket storartadt och heroiskt, som gäller för alla tider, och derföre både kunde och borde bibehållas; men derjemte ett och annat rått, vildsint, barbariskt, som antingen borde helt och hållet afsöndras, eller åtminstone mildras. Till en viss grad blef derföre nödvändigt att modernisera; men svårigheten var här att finna det rätta lagom. På ena sidan borde dikten ej allt för mycket stöta våra finare seder och mildare tänkesätt; men på den andra borde ej heller det nationella, lefnadsfriska, natursanna uppoffras. En kall vinterluft, en frisk nordanvind kunde och borde blåsa genom dikten; ty detta hör till lynnet både af Nordens klimat och karakter, dock icke så att quicksilfret frös, och alla hjertats ömmaste rörelser voro, uteslutna.

Det är egentligen i hållningen af Frithiofs karakter som jag sökt upplösa detta problem. Det ädla, högsinta, modiga, som är grunddraget för all heroism, borde naturligtvis ej saknas deri, och elementerna dertill förefinnas både i denna och många andra sagor. Men jemte denna allmänna heroism, har jag sökt att i Frithiofs karakter nedlägga något individuellt Nordiskt, det lefnadsfriska, trotsiga, öfvermodiga som hör, eller åtminstone fordom hörde till nationallynnet. Ingeborg säger om Frithiof (p. 69):

Svenska Poet. Htt.

egna omdöme om Frithiof. "På den tid*" då Frithiof diktades, var ibland Svenska litteratörer (exempelvis bör jag endast nämna Leopold) den tanken gällande, att den så kallade Göthiska poesien, oaktadt all den talent man erkände derpå vara använd (Iduna hade redan länge varit utgifven) likväl i sin grund vore förfelad. Man påstod att denna poesi stödde sig ytterst på en råhet i tänkesätt och seder, en halfbildning i samhällsförhållanden, oförenliga med den nuvarande tidens poesi, den wan riktigt nog ansåg för en dotter af den moderna civilisationen, och hvart tidevarvet igenkände sina egna anletsdrag, endast förskönade och idealiserade. Det är också sannt, att all poesi måste återgifva sin tids lynne och bildningsgrad; men det ges dock allmänna mänskliga förhållanden och passioner, som i alla tider måste förblifva oförändrade och kunna betraktas som poesiens grundfond. Ling hade redan, ehuru mer och mindre lyckligt, behandlat flera Nordiska ämnen, för det mesta i dramatisk form. Man har anmärkt att hans stora poetiska gåfva är mera lyrisk än dramatisk, och att han bättre målar den yttre naturen, än den inre, med alla dess skiftningar. Att emellertid nordiska sagan kan med framgång äfven dramatiskt behandlas, visa Oehlenschlägers tragedier, och jag bör erkänna att det var hans Helge som gaf mig första idéen till Frithiof.

Meningen med denna dikt var emellertid ingalunda att endast versifiera sagan, som dock många tyckas ha antagit. Den flyktigaste jemförelse borde ha lärt, icke blott att hela upplösningen är annorlunda i sagan och poemet, utan äfven att flere afdelningar t. ex. II. III. V. XV. XXI. XXIII. XXIV. ha antingen ingen, eller åtminstone en ganska aflägsen grund i sagan. Icke här, men väl

---

*) Se Bref till Franzén i Bihang till Frithiofs Saga. Stockholm 1839.

väl i andra Isländska sagor skulle anledningen till den valda behandlingen kunna sammansökas. Min afsigt var att framställa en poetisk bild af det gamla Nordiska hjeltelivvet. Det var icke Frithiof som individ, utan tidehvarfvet, för hvars representant han antages, som jag ville måla. Väl bibehöll jag i detta afseende stommen och grundritningen af sagan; men ansåg mig derjemte berättigad att lägga till eller borttaga, hvad som ej passade för mitt ändamål. Detta ansåg jag höra till den poetiska friheten, hvarförutan ingen sjelfständig behandling af hvad poetiskt ämne som helst är möjlig. I sagan förekommer mycket storartadt och heroiskt, som gäller för alla tider, och derföre både kunde och borde bibehållas; men derjemte ett och annat rått, vildsint, barbariskt, som antingen borde helt och hållet afsöndras, eller åtminstone mildras. Till en viss grad blef derföre nödvändigt att modernisera; men svårigheten var här att finna det rätta lagom. På ena sidan borde dikten ej allt för mycket stöta våra finare seder och mildare tänkesätt; men på den andra borde ej heller det nationella, lefnadsfriska, natursanna uppoffras. En kall vinterluft, en frisk nordanvind kunde och borde blåsa genom dikten; ty detta hör till lynnet både af Nordens klimat och karakter, dock icke så att quicksilfret frös, och alla hjertats ömmaste rörelser voro, uteslutna.

Det är egentligen i hållningen af Frithiofs karakter som jag sökt upplösa detta problem. Det ädla, högsinta, modiga, som är grunddraget för all heroism, borde naturligtvis ej saknas deri, och elementerna dertill förefinnas både i denna och många andra sagor. Men jemte denna allmänna heroism, har jag sökt att i Frithiofs karakter nedlägga något individuellt Nordiskt, det lefnadsfriska, trotsiga, öfvermodiga som hör, eller åtminstone fordorm hörde till nationallynnet. Ingeborg säger om Frithiof (p. 69):

Svenska Poet. Hist.

"Har glad, hur trotsig, hur förhoppningsfullt!
Han sätter spetsen af sitt goda svärd
På Nornans bröst och säger: du skall vika!"

Dessa rader innebära nyckeln till Frithiofs karakter, och egentligen till hela poemet. Äfven den milde, fridsälle, vänsälle, gamle Kung Ring förnekar ej denna nationella egenhet, åtminstone i sitt dödssätt, och af detta skäl har jag låtit honom "rista sig med Geiersodd," visserligen en barbarisk plägsed, men dock karakteristisk för tiden och folklynnnet.

En annan egenhet i Nordbons lynne är ett visst anlag för vemod och tungsinnighet, vanlig hos alla djupare karakterer. Det går som en elegisk grundton genom alla våra gamla nationalmelodier, och i allmänhet genom allt det betydningfullare i våra häfder; ty den ligger på bottnen af nationens hjerta. Jag har annorstädes sagt om Bellman, vår mest nationela skald:

"Och märk det, vemodsdraget öfver pannan,
ett nordiskt sångdrag, en sorg i *rosenrödt!*"

ty detta vemod står icke i strid med det lefnadsglada och friska i nationallynnnet; det ger det endast mera intensitet och spänstighet. Det gifves en lefnadsglädje (allmänna opinionen skyller Fransmännen derföre), som ytterst hvilar på lättsinnighet; den nordiska hvilar på allvar. Derföre har jag också i Frithiof sökt antyda denna grubblande tungsinnhet. Hans ånger öfver den ofrivillige tempelbranden, hans grubblande farhåga för Balder,

"som sitter i skyn, skickar tankarne ned, som förmörka mitt sinne alltjemt" (p. 118.)

hans längtan efter den slutliga försoningen och iare lugn, häntyda icke blott på ett religiöst behof, utan äfven och ännu mera på den för hvarje allvarsammare sinne, åtminstone i Norden, naturliga lutningen till sorgmodighet.

Man har förebrått mig (som det vill synas mig, utan skäl) att hafva gifvit kärleken mellan Frithiof och Ingeborg (t. ex i *Afskedet*), en allt för sentimental och modern karakter. I detta afseende bör jag anmärka, att värnaden för quinnan var, ifrån urminnes tider, och långt före christendomens införande, nationel hos de Germaniska folkslagen. Derföre om också den lättsinniga, blott och bart sinnliga åsigten af kärleken, som var gängse äfven hos de mest bildade Antike folken, främmande för norden. Sagor och traditioner äro fulla af berättelser om den mest romantiska kärlek och trohet i Norden, långt innan chevaleriet gjorde quinnan till mannens afgud i Söder. Förhållandet mellan Frithiof och Ingeborg synes mig alltså hvila på tillräcklig historisk grund, om icke personligen, dock i tidens seder och tänkesätt. Den grannlagenhet hvarmed Ingeborg vägrade att åtfölja sin älskare, och hellre uppoffrade sin böjelse än unddrog sig sin brors och giftomans välde, synes mig tillräckligen motiverad i den bättre quinnans natur, som i alla tider måste bli sig lika.

Det subjectiva, som på detta sätt ligger i sjelfva handlingen och karakteren fordrade eller åtminstone medgaf en afvikelse från den vanliga episka uniformiteten vid behandlingen. Att upplösa den episka formen i fria lyriska romanser, syntes mig derföre det lämpligaste. Jag hade Oehlenschlägers exempel i Helge för mig, och har sedermera funnit att detta blifvit följt af flera. Det medför den fördelen att kunna omvexla versformen efter det serskilda innehållet; och jag tviflar att t. ex. Ingeborgs klagan (IX) på något språk skulle med fördel behandlas i hexameter eller femmätiga jamber rimmade eller orimmade. Jag vet att detta stridande mot den episka enheten, som dock så lätt öfvergår till enformighet; men jag anser denna enhet mer än tillräckligt ersatt genom det friare utrymme och omvexling som häri-

genom blifva möjliga. Men just denna frihet fordrar äfven om den rätt skall användas, mera omtanka, förstånd och smak; emedan man för hvarje särskildt stycke måste vara betänkt på att uppfinna den passande formen, den man icke alltid finner färdig för sig i språket. Derröföre har jag försökt (med mer eller mindre framgång) att efterbilda flera isynnerhet antika versformer. Sålunda voro den femmätiga jamben, hyper-katalektiskt i tredje foten (II), den sexmätiga (XIV), de aristofaniska anapæsterna (XV), den trochæiska tetrametern (XVI) och den tragiska senarius (XXIV), föga eller intet före mig försökta i Svenskan.

Hvad sjelfva språket angår, så inbjöd det forntida ämnet att någongång begagna archaismer, synnerligast sådana, som, utan att vara obegripliga, ansågos kunna medföra något särskildt eftertryck; en omsorg, som i alla fall är förlorad utom landet och stundom äfven ofta der. Den fordrar likväl mycken försigtighet, då det på-sentliga i en modern dikt naturligtvis alltid måste bli det gängse språket, äfven om det i vissa fall må kunna närma sig ett föräldratt." —

Bland Tegnér's sista sånger öfver *Leopold*, till *Agardh*, vid *Svenska Akademiens jubelfest*, *Georg Adlersparres skugga till Svenska folket* m. fl utmärka sig särdeles den första och den tredje, ur hvilken sista vi redan anført förträffliga skaldeporträtter. Leopold hade alltid af Tegnér åtnjutit rättvisa. Han tillegnade honom *sin Axel* med en herrlig sång, full af ovilja mot det yngre slägte, som ur sina dalars natt med sorl stormade emot honom, en sångarkung i utdödt hof, den glade förtjusaren, hörd af stad och land, som fanns kvar från en förgången sångarverld. Han lade på deras hjerta: "från andra höjder såg han lifvet, hans sång på andra toner går." Dock "i många former trifs det sköna och skönt är allt som snillrikt är."

Tegnér's *prosa* bär lika mycket spår af hans poetiska snille. Gränsen mellan poesi och vältalighet är här borttagen. På det renaste, ledigaste och lifligaste språk och ett föredrag här och der smyckadt med poetiska bilder, framställer han sina tankar så, att äfven de kallaste måste deraf hänföras. Huru skönt, och tillika hur enkelt är icke *Talet vid föreläsningarnes slut i Lund* och *Talet öfver Osenstjerna*, ur hvilket vi förr lämnat utdrag. — Med otålighet väntar hela nationen, till hvars lyftning och bildning han så oändligen mycket bidragit, af honom det stora epos *Helgonabacken*, fortsättning af *De smärre dikterna* och *Talen*, ty allt hvad han som poet skrifver finner genklang i hela nationens hjerta.

Ling, den tredje stora af den göthiska skolan är en *lyriskt-realistisk* natur, eller rättare *känsligt naturskildrande*, ty det ideala i lyriken eger han mindre än känslan och det realistiska; det yttre ämne, han fäster uttrycket af sin känsla vid, är ej människoverlden, *rent episk*, utan naturverlden. Hans idékrets är trång, människan känner han icke, derföre har han stelnat i ett visst manér, som ej är bättre än det fosforistiska maneret. Samma bilder återvända, allt klingar på samma sträng. Det rationella elementet i konsten, förståndet, förmågan af plananläggning och charactersteckning, af sans i valet af uttryck och moderation i häftiga passioners målning, *smak*, saknar han till stor del. Hans lyrisk oro, hans häftiga blyxtlika känsla hindrar möjligheten af Epikens och romantikens objectivitet. För den rena lyriken har han för litet ideer. Derföre har intet arbete såsom helt lyckats *Ling*, utom den lilla idyllen *Kärleken*.

Lings Kärleken (Palmsblad i Phosphoros 1810) är "ett elegiskt skaldestycke; de allegoriska väsenderna likna icke här blotta automater, som man äfven lärt tala fraser: de äro icke blotta abstractionsformer, som sökt

maskera sig med poesiens trollmantel, men genom hvilken ändock deras metafysiska *intet* genomskimrar. Hela denna fé-verld, som framställer sig i prakten af en yppig fantasi, har ett sjelfständigt sammanhängande lif, och de varelser, som deruti uppträda, behöfva ej först låna sin betydelse ur logiken och det kalla, begrundande förståndet. Först då är en allegorisk dikt fulländad, när hvarje individuum äger en fri, obetingad existens, och likafullt åter en stråle af organismen (enhetsprincipen); och då åter det Hela, som uppkommer af deras förening, är *absolut*, kan betraktas som en verld för sig sjelf, men tillika är en bild, en spegel af en ännu högre idé. Om Herr Ling kunde synas icke alldeles ha bearbetat sin *kärlek* i detta sinne, så är emellertid icke blott form och costume, utan äfven sjelfva teckningen och behandlingen af det hela, ytterst originell och nästan genialisk." —

I hans *dramer* äro endast de partier lyckade, der *lyriken* eller *beskrifningen* hafva sin plats t. ex. Chörrerna i *Agne* och partier i de öfriga. Der finnes ingen charactersteckning, händelser hopas på händelser, tal hållas, ingenting utvecklas ur det innersta af människan, motiverna äro blott yttre; människan göres till kastboll för händelsernas sammanstötande — för slump. — Hans största arbeten äro episka: *Asarne* (en omarbetning af *Gylfe*) och *Tirfing*. Bådas förtjenst är den samma som dramernas, lyrik och naturbeskrifning. I *Asarne* skildras i trettio sånger på rim Asa-kolonisation i *Sverige*, *Norrige*, *Danmark* och *Finland*. Grundfelet i Förf:s åsigt är det, att han tror att Epos böra skildra alla möjliga historiska tilldragelser, som kunna hafva afscende på centralhändelsen, och att ett sådant epos bör berätta hela tidehvarfvets historia, icke endast ett visst tidehvarfs anda; ett visst moment af samma tidehvarf. Men den som i en enda corpus vill sammansätta icke endast en hel Mythologi, utan äfven tilldragelserna under ett halft sekel, en hel folkstams, en hel verldfrakts äldsta histo-

ria, och likväl tror sig kunna uppfylla den förnämsta fordran af ett epös, den af plastisk, objectiv åskådlig-
het, måste nödvändigt stranda mot dessa åsichter. Det största episka snille *in potentia* skulle ej *in actu* kunna efter denna åsigt göra ett drägligt epös. En skald med verkligen episk kallelse och kändedom af de rätta fordringarne af ett verk i denna skaldeart, skulle af hvarje episod i detta arbete eller åtminstone af hvarje fjerde del kunna göra ett lika voluminöst episkt skaldeverk, som likväl uppfyllde konstens fordringar. Sjelfva planen visar att Ling ej är kallad till episk skald och sjelfva utförandet att han med lyran skulle vinna sin odödlighet. Kanske skulle ingen nu lefvande Svensk skald öfverträffa honom såsom lyriker, ty han eger den lyftning och den ofta Pindariska uppflygt och djerfhet, som i hvarje lyrisk composition visar den rikare begåfvade skalden. Måhända saknas honom likväl, för att försvara detta rum, äfven för lyran en rik idékrets och djup människokändedom, utan hvilken visserligen till en del den episka, men alldeles ej lyrikern och ännu mindre dramaturgen, kan lyckas. — Alltså finnes i *Asarne* förmycket ämne, förlitet episkt utmåladt. Hela krig nämns ofta blott i en rad, och resorna till aflägsna trakter nämns blott sålunda "sedan reste han dit och dit, och innan ordet är utsagdt, är hjälten redan ankommen dit han ernade sig. Arbetet är nu ett riamadt compendium af det fabulösa Asa-invandrings-tidehvarfvets historia enligt Saxo och Sturleson, der det viktigaste någorlunda utvecklas, det öfriga blott nämnes. — Charactersteckningen är svag. Ling tyckes uppgjort för sig två typer, en för man- och en för quinnokönet, och dessa typer afpräglar han, nästan utan nuanser, i hvarenda person. Af omkring sjuttio personer, som här uppträda, har ingen enda bestämd tecknad och troget hållen character. Planen är trasslig. De fyra afdelningarne, som bära hvart sitt namn, äro ej lokaliserade. Arbetet såsom helt är alltså misslyc-

kadt *), men partier af beskrifvande eller lyriskt innehåll äro *förträffliga*. Här visar skalden sin hela ursprungliga originalitet och poetiska Genius, hvilken ögonskenligast framstår, när han får skildra väldiga kämpastrider, kolossala skepnader från Hedenhös och den nordiska naturen, öfverdragen af ett mystiskt strålljus från Valhallas glimrande himlaborg. Man ryser för de väldiga gengångare från krafternas verldsålder. De äro mera lika den nordiska sagans Rimthussar, än menniskor. Men hvem skulle tro att en så äschylisk fantasi, ty denna eger Ling i hög grad, kunde tyglas; hvem skulle tro att samma hand, som med björnkraft slog den fornnordiska skaldelyran skulle kunna slå *kärlekens* mildaste accorder? Hvem kan utan förtjusning läsa Lings nämnda idyll, *Kärleken*, eller *Väinämöiens* veka toner i Asarne. Men lyssne: "Nord! bland dina berg och böljor ställde mig den starke anden. Men min håg var mild, som månen och min sång så varm som solen. Tingens väsen, verdars upphof, eldens födelse besjög jag. Dervid dallrade all luften, dervid klang i djup och klyfta. Flärdens fara, flyktigheten af allt jordlif jag quädde. Fram då qvällde qvalets tårar. Vreda sinnet vekt jag gjorde, sorgsna sinnet starkt jag gjorde. Fordna fäders kraft jag quad för hyddans häpne hyresgäster. När jag stämde silfversträngen; straxt de stolta skogens åbor förde fort de fyra fötter, luffade på långa läggar för att lyss till ljufva leken! Ej fanns fjädradt djur i fjällskog, som då icke drog till dansen, vigare än vindens hvirvel. När jag slog på silfversträngen allt hvad uti vilda vågen med sex fenor far och framåt flottar sig med åtta årer, kom att lyss på lätta leken. Sjelfva hafsfrun häftigt hof sig, bröstgäns sträckt mot strandens stenar, med besvär sig opp att bättre lyssna till den lätta leken. Trillade ock tunga tårar från mitt eget ögas källor ned åt breda bröstets bugtning, ned åt knä och genom kläd-

---

*) Jemför min Rec. i Skandia.

ned, ned åt fot och genom fällor.. Jordens allhet så jag gjorde. Nu vill Väinämöinen hvila, i det dolda djupet stiga, der hans toner evigt tiga!"

www.libtool.com.cn

Liksom *Asarne*, hvilka redan i *Gylfe* voro till, fast då af allegorisk syftning, är äfven *Tirfing*, ett lyriskt berättande poem med nästan samma fel och förtjenster. Ämnet är hämtadt ur *Hervora Sagan*; bildförrådet, tonen, behandlingen är sig lik: Hvad Rec. för sin subjectiva del här har att anmärka *) till skaldens beröm, är den kraftfulla poetiska anda, de lyckade lyriska partier, de herrliga naturbeskrifningar, den sjelfständiga egendomlighet, som Rec. finner i alla Prof. Lings arbeten, men till skaldens tadel anför han den lösa planen, den onaturliga sammanmängningen af Epik och Lyrik, några onödiga afvikelser ifrån sagan, mindre fullfärdig Charaktersteckning, den omusikaliska versbyggnaden, ett opassande bruk af det underbara, titeln "Romantisk dikt," fattiga bilder, på ett och annat ställe öfverdrift i utmålning af det gräsliga, jemte några få lapsus Calami.

"Om allt det Poetiska i Ling så kallade Epik och Dramatik laggs i Lyriska stycken, like Herrman och Emma, så lefde Ling i Nationens bröst och sjöngs af dess alla rosenläppar. Nu är det med honom, som Vitalis sjunger med Ariosto..

Var en stor Poet
Som mången läsare icke vet!" **)

Man har derföre lätt föreställt sig, hvilken split skall råda inom Ling emellan den Lyriska naturen och det Episka tvånget; han vill vara episk, men blir mot sin vilja lyrisk. Denna oförsonade strid har till följd, att hans arbeten vanligtvis visa ett fortgående födsloarbete, en fortfarande dissonans. Det är humoristiskt att

*) Min. Rec. i L. F. Tidning.

**) Wieselgren.

egna omdöme om Frithiof. "På den tid*" då Frithiof diktades, var ibland Svenska litteratörer (exempelvis bör jag endast nämna Leopold) den tanken gällande, att den så kallade Göthiska poesien, oakadt all den talent man erkände derpå vara använd (Iduna hade redan länge varit utgifven) likväl i sin grund vore förfelad. Man påstod att denna poesi stödde sig ytterst på en råhet i tänkesätt och seder, en halfbildning i samhällsförhållanden, oförenliga med den nuvarande tidens poesi, den wan riktigt nog ansåg för en dotter af den moderna civilisationen, och hvarst tidehvarfvet igenkände sina egna anletsdrag, endast förskönade och idealiserade. Det är också sant, att all poesi måste återgifva sin tids lynne och bildningsgrad; men det ges dock allmänna mänskliga förhållanden och passioner, som i alla tider måste förblifva oförändrade och kunna betraktas som poesimens grundfond. Ling hade redan, ehuru mer och mindre lyckligt, behandlat flera Nordiska ämnen, för det mesta i dramatisk form. Man har anmärkt att hans stora poetiska gåfva är mera lyrisk än dramatisk, och att han bättre målar den yttre naturen, än den inre, med alla dess skiftningar. Att emellertid nordiska sagan kan med framgång äfven dramatiskt behandlas, visa Oehlenschlägers tragedier, och jag bör erkänna att det var hans Helge som gaf mig första idén till Frithiof.

Meningen med denna dikt var emellertid ingalunda att endast versifiera sagan, som dock många tyckas ha antagit. Den flyktigaste jämförelse borde ha lärt, icke blott att hela upplösningen är annorlunda i sagan och poemet, utan äfven att flere afdelningar t. ex. II. III. V. XV. XXI. XXIII. XXIV. ha antingen ingen, eller åtminstone en ganska aflägsen grund i sagan. Icke här, men väl

---

* Se Bref till Franzén i Bihang till Frithiofs Saga. Stockholm 1839.

väl i andra Isländska sagor skulle anledningen till den valda behandlingen kunna sammansökas. Min afsigt var att framställa en poetisk bild af det gamla Nordiska hjeltelifvet. Det var icke Frithiof som individ, utan tidehvarfvet, för hvars representant han antages, som jag ville måla. Väl bibehöll jag i detta afseende stommen och grundritningen af sagan; men ansåg mig derjemte berättigad att lägga till eller borttaga, hvad som ej passade för mitt ändamål. Detta ansåg jag höra till den poetiska friheten, hvarförutan ingen sjelfständig behandling af hvad poetiskt ämne som helst är möjlig. I sagan förekommer mycket storartadt och heroiskt, som gäller för alla tider, och därför både kunde och borde bibehållas; men derjemte ett och annat rått, vildsint, barbariskt, som antingen borde helt och hållet afsöndras, eller åtminstone mildras. Till en viss grad blef därför nödvändigt att modernisera; men svårigheten var här att finna det rätta lagom. På ena sidan borde dikten ej allt för mycket stöta våra finare seder och mildare tänkesätt; men på den andra borde ej heller det nationella, lefnadsfriska, natursanna uppoffras. En kall vinterluft, en frisk nordanvind kunde och borde blåsa genom dikten; ty detta hör till lynnet både af Nordens klimat och karakter, dock icke så att quicksilfret frös, och alla hjertats ömmaste rörelser voro, uteslutna.

Det är egentligen i hållningen af Frithiofs karakter som jag sökt upplösa detta problem. Det ädla, högsinta, modiga, som är grunddraget för all heroism, borde naturligtvis ej saknas deri, och elementerna dertill förefinnas både i denna och många andra sagor. Men jemte denna allmänna heroism, har jag sökt att i Frithiofs karakter nedlägga något individuellt Nordiskt, det lefnadsfriska, trotsiga, öfvermodiga som hör, eller åtminstone fordom hörde till nationallynnet. Ingeborg säger om Frithiof (p. 69):

perligare mönster för denna genre, än denna närvarande. Dock må ingen så missförstå Rec. som om han, med detta omdöme, endast inom dessa gränser skulle inskränka värdet af detta stycke. Tvertom bestämes detta ytterligare, genom sin milda ton, sin fulländade sammanlänkning, sin poetiska tydning af folkmythen, sin idylliska täkhet i målningen, sin ytterst ljufva diktion och intagande versification."

B. von Beskow, Nicander och A. Lindeblad uppträdde alla först i *Iduna*, den första med små lyriska stycken, den andra med *Runorna*, den tredje med *Göthen*. Ingenera är en skald af högsta ordning, ingendera en rent *lyrisk* natur.

V. Beskow har minst lyckats i lyriken, bäst i *Dramatiken*, nämligen den *historiska*. Hans lyrik mottogs af Kritiken med följande omdöme: "Om *) på ena sidan man ej här träffar spår till det sjelfständiga, mäktigt skapande geni, som oemotståndligt hänför läsaren; så måste man å andra sidan göra rättvisa ej allenast åt den unga Skaldens goda vilja, utan äfven åt hans onekliga talent, hans omvårdnad om språk och diktion, och framför allt, hans berömvärda sträfvande åt det rätta." — Man klagade äfven mycket öfver det *göthiska maneret*, som bestod i evigt återkommande skryt öfver Sverige, samt ett städse ordande om den nordiska kraften o. s. v., visserligen bevisande vacker fosterlandskänsla, men ej med poetisk originalitet uttryckta, ty samma bilder och typer återvände. Denna *göthiskhet*, en motbild mot fosforismen, fanns egentligen hos de mindre poeterna. — "Samlingen **) af Beskows skaldeförsök är interessant, mindre hvad han gifvit, än hvad han lofvat, nämligen ej ett stort, djupt, omfattande geni, utan en ädel och

*) Lit. Tidsn.

**) Hammarasköld i den tyske *Hermes*.

älsklig talent, som ej kan göra anspråk på ett af de första rummen bland stora skalder, men genom sin sirlighet och sitt behag ej ett af de sista. Idérikedom har naturen ej skänkt honom och sin bildning synes han hafva mottagit mer af de matta, men correcta, Matthiesson, Salis, Ingeman, än af de kraftfullt originella andarna. Hans fantasi är ej mångsidig, men correct, hans känsla är ej energisk glödande, men sann och varm för fosterland, dygd och allt skönt. Äfven i språket är han ej mästare och han synes ej hafva annat, att versification är något mer än blott yttre skiljemärke mellan poesi och prosa, att den är känslornas nödvändiga, genuina uttryck och skall schattera dessa — liksom veck på kläder i målningar — genom den alltid varierade nuanceringen. Hans versification är alltså, ehuru temmeligen flytande, hvarken correct eller betydelsefull, men ej sällan trivial. Bäst äro hans patriotiska sånger och de elegiskt-lyriska. Hans blick är alltför skum för alla djupare åsichter af natur och lif och sämst äro hans *romanser*, i hvilka man blott märker en barnslig jagt efter effect i en hoppande tact af dactyler." *Sveriges Anor* är ett galleri af taflor ur Svenska Historien, i hvilka man mest frapperas af den granna coloriten. *Carl XII*, liksom mycket hos Beskow, bär spår af imitation efter Tegnér, för öfrigt ett praktfullt stycke, blott enligt Beskows vana något för mycket, för uteslutande, fullt af bilder, visserligen sällan nya, men nästan alltid väl valda och träffande, och dertill effectrikt. Hörom: "Hvar är du — Hvar din anda, jette? Stormen frågande kring fjällen far. Med din blick Europas hälft du mätte, och dess dom du på dess panna bar. Jorden bäfvade, då ljust sig bredde, som ett norrsken, flammen af din harm och din klinga lik magneten ledde åskan mot dess barm. Hastigt, som en nordens vext uppsprungen, straxt din syn mot himlen rigtad var; så ifrån sin klippa örne-ungen blåa rymden till sin bana tar. Ensam var du. Intet jordiskt sinne fattat dig och makten som dig sändt. Solen flamar;

hvad hon eluter inne ännu ingen könt. Fråga icke jorden, då hon remnar, spörj ej bottnen af det svällda haf, hvi hon mer ej odlarns tegar jemnar, hvarför vinstens julle går i kvaf. Lavan slocknar; dubbla skördar hölja fåran der ~~deas blåa åder lopp~~; hafvet renas ej, om ej deas bölja stundom röres opp. Sparsamt blommar skönheten i Norden, kraften endast finner här sin vår; enkel, praktlös var du, Carl, på jorden, men din vagn em stjerneflock nu står. Blott för *tro* och *rätt*, sitt höga syfte, bröt ditt lejon fram ur stridens lund, skakade sin mahn och ramen lyfte öfver glöbens rund. Såsom dundret, föddes du att tåga, hämnande dit stålets skymt dig drog; icke blomman söktes af din låga, ekens trots du endast nederslog, Fjerran föll du, blixstens like, då han sänktes i den djupa sjö, fann som han uti ditt eget rike, icke rum att dö. Hjelten sjunker, hjelteanden flyktar; stjernan slocknar ut — och natt blir natt. Samma himmel står der flammen lyctar, samma hållar, der ditt lejon satt. Samma fjäll sig kring din aska sträckte, samma namn var kämpens, samma arm, men det Sverge, som en verld förskräckte, var uti din barm." — Icke talar detta till hjertat genom ett innerligt poetiskt lif, ej till fantasien genom genialiska fictioner, men det *låter*, det klingar för örat och kornblixtrar för ögat. Sammaledes *Borghuinerna*, *Kämpens graf*, *den gamle rustkammaren*, *kärlekens anda* m. m. Romanserna äro ej lyckade, emedan B. ej har något af folkvisans enfald och naivitet, hvilket äfven synes i hans dramer, der teckningarna af folklifvet aldrig taga sig väl ut. Från dessa lyriska försök, som vi beklagligen ej kunna särdeles berömma, skynda vi till hans *dramer ur Svenska historien*, ty på detta fält lyckas han väl, emedan uppfinning ej här är det förnämsta, utan smak och prakt i utförandet. Han har af de ämnen han valt gjort så mycket han kunnat. *Erik XIV*, *Torkel Knutson*, *Birger och hans ätt* samt *Gustaf Adolf i Tyskland* läsas med nöje för den blomstrande framställningen, de träffande bilderna, vas-

kert uttryckta reflexioner öfver lif, stat och tidsförhållanden, värden om den historiska troheten i teckningen af characteren och seder, hans flit att samla drag för denna tidsskildring, försök att individualisera, hans fosterländska känsla och högst utmärkta och fina smak. Hvad man deremot såsom sträng konstnare tvingas att anmärka är bristen på *Geni*. Äfven den lyckligaste talent kan ej ge annat än omstufningar af historien och krönikan, der formen är det enda, som förändras, ej det inre. Snillet uppfattar de handlande personernas characterer djupare än någon historiker och idealiserar d. v. s. betraktar det oväsentliga och förvandlar charactererna till allmänt menskliga, med bibehållande af all individualitet. Hvarje uttryck gör han icke allenast motsvarigt mot den talandes lynne och förhållanden, ty detta förmår talenten mycket väl, utan han inlägger i dessa yttranden en djupare betydelse. Dessutom gör han det hela till en liten afrundad värld, som organiskt sammanhänger och som genomlöpes af en tråd af inre nödvändighet. Läger man härtill den alldeles egna lifskraft, lifsfullhet, originalitet och hänförelsemagt, som utbreder sig öfver det, af en Genius framalstrade, helas både ljus- och skuggpartier, utan att Geniet ur andras arbeten sammanplockat uttryck, bilder och vackra tankar, så har man alla requisita för såväl den historiska drammen, som den historiska romansen och historiska romanscykler. Emellertid kan en mindre originell behandling, särdeles när den med så mycken omvårdnad och så nitiskt bemödande är gjord som Hr v. B., ej vara utan intresse för ett fosterländskt sinne. Flera partier i dessa dramer äro verkligen poetiskt både tänkta och utförda och på theatereffecter äro de öfvermåttan rika. Såsom *dramatisk-theatralisk* författare är Beskow Sveriges berömligaste och hans taflor ur Svenska historien skola, oakadt grundade anmärkningar mot planer och characterer, beskådas med förnöjelse äfven af en sen efterverld.

Lika med *Beskow* äro *Nicander* och *Lindeblad* deri att de nog mycket älska den yttre praktens med ett mindre mått af poetiskt djup och rent lyrisk åder af poetisk reflexion, att de förråda brist på invention och förmåga af stora sjelfdiktade och helgjutna skapelser, men i utförandet äro mästerliga. Båda ega mera af hvad *Beskow* nästan alldeles sakna, *lyrisk åder*. *Nicander* är en mästare, en verklig konstnär i formen, en pittoresk skald, särdeles i beskrifningar ytterst praktfull, men saknar deremot ofta djupare poetisk blick, originalitet, starkare hänförelsemagt, med ett ord *geni*. Efter försöken i *Iduna*, uppträdde han i *Kalender för Damer med sånger af August*, hvilka af nya skolan i Lit. Tidningen helsades med för stort öfverflöd af beröm. T. ex. "*Ätthögen* är ett foster af en lycklig ingivelse, svensk, kraftig, men utan göthiskt bång och prål. — *Skaldens Blomma*, ett högst ljuft och intagande stycke. — *Ufven*, en naturton, hvilken såsom isolerad här stående kanhända saknar full betydelse. — *Offer åt Adlerbeths skugga*, icke övärdig sitt ämne, allvarligt och redligt menad. — *Frid med våra fäder!* Ganska läsbar. — *Kungen*, en dithyramb diktad med sann känsla. — *Lyrklang till Hilma*. En obeskrifligt vacker miniaturbild af *Oxenstjernas* stora målning *Dagens stunder*, af hvilken dock intet drag är lånadt. Alla dygnets väcker äro med så varma, så liffriska och harmoniska färger målade, att man har svårt, att gifva företräde åt någon viss. — *Gräshoppan*, samt *Till sångens ursprung*, en värdig Epilog, till denna klangrika samling."

Året derpå utkom *Runesvärdet*, ett sorgespel, som skildrande Kristendomens strid med Hedendomen, i anläggning och charactersteckning lemna åtskilligt att önska, men som har sköna partier af lyriskt innehåll t. ex. *Vikingasången* i början. *Barnet gick i rosenlund &c.*, *Alriks sång* s. 78. *Med stilla gång &c.*, *Alriks svansång*

sång och monolog. — Dernäst följde *Fjärilar från Pinden* och *Linda i blomsterkorgen*. "Mångfärgade *) af mer och mindre lycklig börd, men af en ädel, för alla gemensam, äro dessa bevingade blommor; de sväfva oss till mötes på fagra, solbeglänsade, om ock stundom något svagt tecknade, stundom något ojemnt lyftade vingar. — *Blomstrens Morgonbön*. Prologen och Epilogen äro ganska intagande. *En fallen Engel*. Förträffligt uttryck af en djup tanke, innerligt känd, enkelt framställd. *Skaldens död*. En ljuf och rörande taffa, i mildt melodiska verser. — *Kyssten*, ett litet täckt mellanting af visa och romans, man kunde kalla det en nordisk madrigal. — *Lilvana*. *Arions Pällgrimssång*. En ljuf och melodisk hymn till den älskades ära: hvarje tonfall andas oskuld och sällhet. *Dufvobref till min syster*. *Norna Gest*. En lika lyckad composition som *Sigurd Jorsalafar* är en misslyckad. Detta lilla romantiska poem i trenne afdelningar, bildar tillsammans ett helt af så snillrik halt, att det fullkomligt (?) kan täfla med de berömda *Fri-thiofs-romanserna*. Det är tvifvelsutan kronan i denna samling. — *Grekinnan*. En dikt, som har många herrliga partier; men dess plan är, åtminstone för mängden af läsare, nog dunkelt uttänkt. — *Hymn till Jesus på Tabor* är deremot ett i alla hänsigter fullmoget, helgjuttet skaldeverk; man känner, vid dess läsning, vederquickelsen af den milda klarhet, som från det höga ämnet genomstrålade skaldens hjerta, när han stämde sin harpa till dess lof. Intet enda drag är här att tadla, om man ej skulle vilja dröja vid ett misslydande rim i midten af tredje strophen. — *Linda i Blomsterkorgen* eller *Trojas belägring* är en så kallad hjeltedikt i fyra sänger. Det vill vara en komisk dikt, ett skämt, — så mycket inser man: men allt skämt, hvad är det utan ett innehåll, som gör verkan och träffar?" —

*) Lit. Tidsn.

Rosalfs lefnad och död är "en idyllisk monolog, utmärkt genom många lyckliga vändningar, lefvande naturbeskrifningar och en älskvärd naivitet, men både plan och ton hafva många dissonanser." — Sina Dikter utgaf Nicander 1825—26, och de mottogos af Kritiken som följer: Af dikter af Nicander, I: a H. "äro *) utan tvifvel *Napoleons Monolog* (s. 8), *Till Almlöf* (s. 13), *Basreliefer på Lord Byrons urna* (s. 17) och den i sin enkelhet oändligt vackra "*pilgrimssången: Djupadal* (s. 51) de utmärktaste. Hans vers är flytande och harmonisk; hans språk bevittnar, öfverhufvud, ett nu för tiden ganska sällsynt nit om ädelhet, renhet och svenskhet." — *Nicanders fostertandskänslan* förtjenade sitt pris. "Det **) innehåller många vackra tankar, vackra skildringar, vackra stropher; och skalden har, så vidt vi förstå, uppfyllt alla de fordringar, som i afseende på en dylik täflingskrift billigtvis kunna göras. — — *Vågen* s. 30 är något utmärkt skönt; också *Ringerikes portar* s. 49, samt *Tycho Brahes syn* s. 53. Dessa stycken borde vederlägga dem som frändömma Hr Nicander känsla, bildningsgåfva och sinnrikhet."

I den derefter utkomna *Botzaris* har skaldens "ädla ***) tillgifvenhet för Grekernas sak och det nya Greklands hjeltar, bland hvilka namnet "Botzaris" alltid skall såsom en lysande stjärna förena sig med det forna Greklands herrligaste minnen, i denna sång ej varit understödd af en mot ämnet och afsigten svarande poetisk ingifvelse." — 1827 utkommo hans *Nya dikter*, hvaröfver dömdes †) mycket strängt. Äfven den oändligt prägtfulla lyriska berättelsen i romanzen *Kung Enzo* och *Tassos död* funno ej nåd. Emedan vi annars i det hela gilla dessa omdömen anföra vi dem.

*) Svea 1826.

**) Svea 1827.

***) p. s. st.

†) Kometen 1827.

Om Kung Enzo heter det: "originalitetsbrist, affectation, uttryckets förkonstling och fäfänga, igenfinnes i denna Kung Enzo, som väl kunnat tillägna sig Frithiofs yttre Romansform, men som till det raskt fortskridande, ungdomsfriska, mångfaldigt omvexlande och analoga anpassande af framställning till innehåll, icke hade någon tillgång, hvarken i sjelfva Historien, som utgör ämnet för poemet eller i skaldens talent. Berättelsen huru en ung Prins uppträder, egentligen blott för att förlora en herättelse, blifva fången, föras som ett triumfens offer in i den segrande staden, försöka att fly genom att inkrypa i ett stort vinfat, röjas af sitt långa ljusa hår, som uthänger genom sprundet, sedan i fångelset frambringa en son och för resten rimmande der, förmurkna och dö, har just icke tillräckligt interesse att fylla elfva sånger, helst som en bland dem, eller den tionde, egentligen att tala är utsträckt till fyra särskilda. Äfven i den yttre versformen af dessa sånger, ehuru konstlad den ofta är, röjes endast förmågan att härma hvad redan är förhanden, ända till den grad att metern af Hr Leopolds *det slutande århundradet* här igenfinnes. Samma öfverflöd på ord med samma idkeliga bankruttering på poetisk lifsvärma och poetiska idéer råder hela dikten igenom, ehuru, på de flesta ställen ett öfvermått af bilder och troper blifvit packade på hvarandra, såsom plägar ske med meubler."

Andra Häftet af hans nya dikter innehåller först det, vid Svenska Akademiens sista sammankomst belönta poemet, *Tassos död*, till hvars början utkastet är gifvet först af Lord Byron och sedan af en Fransk skald: Ed. Mennechet; slutet åter är nästan intet annat, än praktbeskrifningar på tillredelserna för en fest." — Annars heter det om Nicanders *Tassos död*: "det förtjenar verkligen den belöning detsamma eröfrat och är, så vidt vi kunna bedömma, det lyckligaste af förf:s sednare alster,

Kung Enzo inberäknad. Det utmärkes af en ädel och varm känsla, liflighet i färgblandning, renhet och harmoni i formen; också af en viss rundning och helgjuttenhet. Det hela stycket påminner nästan om den skald, som var diktens föremål; det har någon frändskap med den Italienska poesians behag och försmältande vekhet. — Vi tro oss hos Hr Nicander i allmänhet finna mycken lätthet att komponera, ledighet i det eleganta, ofta styrka och fågring i uttrycket, talang för detaljer; men skulle åter önska mera characteristisk individualitet i inbillningsgåfvan, mera friskhet i koloriten. För det naiva tyckes hans skaldegåfva mindre egna sig; han är deruti icke så lycklig, som i det upphöjda högtidliga. I denna riktning har han en styrka uti hvad man kallar *Poesi der Sprache.* — "Under titeln *Pantheon* har han meddelat åtskilliga Epigrammer, öfver vissa — som han sjelf i en not yttrat sig. "Konstens och Historiens märkvärdigaste snillen och characterer," utan dock att i dem hafva kunnat inbringa den concentrerade målände sinnrikhet, som utmärker de i Grekiska Anthologien intagna, eller de af Goethe författade Epigrammer, samt utgör det förnämsta behaget af dessa små poetiska bilder. — Som all mäktigare Genius tyckes oemotståndligen öfvervældiga Hr Nicander med begär till efterliknande, råjer man i stycket *Tystnad* (s. 24) ett tydligt bemödande till imitation af Stagnelius, men det oemotståndligt uppskakande genialitets djup och den hänförande återflägt från poesians innersta paradis, som var den store af döde så egen, stod Hr Nicander icke till båda. Det enklaste, innerligaste och derföre vackraste bland dessa stycken, är den lilla romansen *Hjeltebröderna*. Syftet med stycket: *Minne af Carl Bernhard Wadström*, hedrar i högsta grad Hr Nicanders hjerta och har flera ganska vackra partier; isynnerhet är beskrifningen öfver scenerna på Negerkusten ganska lycklig. — Med den brist på verklig poetisk, skapande genialitet, som vi i dessa och nästan i alla samtliga af Hr Nicanders dik-

ter anmärkt, måste man åter tacksamt erkänna förljens-
sterna hos honom af en ledig versification och en myc-
ket bildad, skimrande diktion, så att han väl kan gifva
behaglig skepnad åt det, hvad en annan högre genius åt
honom uttänkt. Deraf må vi sluta, att Hr Nicander väl
bör kunna blifva en ganska utmärkt öfversättare." Detta
är för hårdt. Han var en utmärkt lyriskt-skildrande skald,
om ej rent lyrisk.

Från Italien hemförde han en *resebeskrifning* och
sköna *Hesperider*. "I Nicanders *) *Hesperider* lägga vi
största vigten på det som han gifvit oss i versform; och
deribland på det rent lyriska. Vid sidan deraf förblek-
na hans *Bref* och *Betraktelser*; emedan i dem, natur-
ligtvis, mera måste framträda det reflecterande element,
hvari han ofta nog förräder brist på den styrka, som fordras
att göra reflektionen på en gång rikhaltig och poetisk.
Synen i domkyrkan, *Månskensnatten i Albano*, *den lyck-
liga veckan i Venedig* eller *Afsked till Italien* äro styc-
ken, dem en hvar af den ny-europeiska skaldekunstens
mästare skulle räkna sig till ära, och som alltid skola i
vår vitterhet bibehålla platser af första ordningen." —
Hans sista arbete var *Lejonet i öknen*, hvars romanser,
utom de redan bekante styckena, voro matta. —

Assar Lindeblad har allt det blomstrande och prakt-
fulla, som tillhör Nicander, men någon gång mera eld
och lif, mera originalitet i bilder, då Nicanders sällan
äro rent af nya, men också vida mindre konstnärlig full-
ändning, besinnning och smak. Han uppträdde först med
alltför slafviska imitationer af Tegnér, men blef sedan
mera sjelfständig. Mer än en granskare förfar obilligt
mot den unga skalden, blott för denna förlåtliga Tegne-
risering, när man derunder likväl såg äkta poetiska an-
fag, som ovilkorligen skulle emancipera sig förr eller

---

*) Atterbom 1835. Sv. Lit. F. T.

sednare. Heimdall mottog år 1829 hans: *Blåkingsblom-
mor*, "De äro hvarken utan färg eller doft. Rec. ut-
märker med särdeles nöje dem, som hafva till öfverskrift
Greklands frid, Tullpanen och nattviolen, samt, till en
del, sången öfver *Schartau*. Förf. saknar icke poetisk
jubillingskraft, hans vers är i allmänhet harmonisk,
stundom musikalisk, hvilket våra lyriska skalders verser
äro mera sällan, än man tror; men det begär, att Teg-
nerisera, som så allmänt bemäktigat sig våra yngre skal-
der, har i denne liksom potentierat sig. Olyckligtvis är
Tegnér en af de författare, hvilka minst af alla låta imi-
tera sig. — Hos Tegnér ligger det enkla, naiva, idyl-
liska alltid bredvid det höga, djupa, betydelsefulla. Han
nyttjar, med en konst, som är honom egen, hvardagliga
talesätt, för att utsäga sublimes ideer; uttrycket i sig
sjelf simpelt, blir hos honom alltid ädelt genom använ-
dandet, och han påminner om den store målaren, hvil-
ken, för att framställa de skönaste figurer, stundom be-
gagnade sig af ett sotkol. På samma sätt inför han teck-
niska ord, lånta från främmande språk, utan att hans
eget språk derföre kan sägas upphöra att vara Svenskt;
det är det tvertom mer, än de flestas. Denne samman-
ställning af heterogena ämnen utfaller icke så väl hos
andra. — Rikedomen af bilder, som hos honom, liksom
hos Jean Paul, ligga i sjelfva idén och osökte frambliftra,
sammanletas af hans efterapare med synbar möda, hvar-
före den poetiska färgglansen hos dem äfven ej kan kal-
las kolorit, utan utgör ett brokigt, kallt hvimlande färg-
skimmer, som tröttrar ögat, utan att ge något egentligt
lif åt framställningen." — Dermed öfverensstämma vi ej
alldeles. Äfven i denna skalds mest Tegneriserade quä-
den, finnes verkligt lif, ej kallt färgskimmer. Flera af
hans stycken äro sköna, om ej helt och hållet dock par-
tiellt. T. ex. *Völas sång, Riks quäde, Främlingen och
Missionären*, båda prisbelönda, *Sång vid jubelfesten
1830, afsked till Skånska nation*, och flera sköna till-
fällighetsverser. Han är ännu i blomman af sin ålder

och torde snart ge större arbeten och lyriska af full mognad.

d) *Originella Skalder, som bildats i eller genom nya skolan, men för hvilka "den slagan var för trång."* Stagnelius, Almquist, Vitalis, Livijn, Dahlgren och Fahlcrans.

Den första är *primus inter pares*, ej blott deri dem olik att han är *allvarsam*, då de öfriga äro helt och hållet eller på en gång *humorister*, utan äfven deri, att han hittills af alla Sveriges, ja Nordens, skalder är den den mest *rent lyriska* natur, helt och hållet *idé och känsla*, när hans ämne är han sjelf, dock äfven öfver allt quarlemnande sig sjelf. Den värld, han skapar, är ett stycke af honom sjelf, det är en blott illusion, när han tror att den är en annan. I Epos och Dramat, öfver allt återfinner man hans subjectivitet, öfver allt saknar man epikens lugna objectivitet.

"Stagnelius *) var en af de sannt poetiska varelser, hvarpå kan tillämpas Goethes vackra liknelse, der skaldens lefnad jemföres med silkesmaskens stilla och idoga verksamhet. Han var så fullkomliga skald, att alla hans tankar, ord, handlingar, ja, sjelfva hans villfarelser och utsväfningar buro stämpel af en poetisk impuls. Han är märkvärdig för en ton af djup melancholi, af djup mystisk åskådning utaf lifvet och naturen och af längtan efter en stund, då den fängslade anima spränger sin jordiska hydda, och svingar sig till pleroma, — såsom han kallar det, — till de högre rymderna af en himmelsk luft. Dessa åsigter, underhållna genom Schellings filosofi och Nazarenernas gnostiska läror, förekommande i Adams bok (utgifven af den ryktbare Svenske orientalisten Norberg) utmärka Stagnelii poemer från

---

*) Foreign Review.

allt hvad vi sett af Svensk skaldekonst. Bland främmande poeter kunna vi ej jemföra honom med någon, utom den Tyske Novalis. Båda trodde sig i den synliga världen se blott ett symboliskt uttryck af en tingens öfversinnliga ordning, och båda blefvo tidigt kallade till de fyksaliga rymder, till hvilka de så ifrigt traktade, och hvilkas klara strålar syntes tjusa deras blick, medan de ännu voro innevånare i denna världen.” —

Stagnelius har ett visst frändskapstycke med Lidner, Byron, Novalis, Vitalis, Wordsworth och Atterbom. Vi nämna den sednare sist derföre att den är hans enda svenska vederlike till rigtningen, ty båda äro Sveriges djupaste lyriska skaldenaturer, ehuru, af olika skäl ingendera fullkomligt utbildat sig till hvad han borde. *Stagnelius* har i allmänhet företrädet af mera åskådlig-
het, renhet och genomskinlighet i lyrisk form, magt öfver språk, rim och meter; *Atterbom* är mera christligt glad, mångsidig i verldsåskådning, ej besmittad af *Stagnelii* monotona gnosticism, har mera sinne för folkvisans toner, mera förtrolighet, naturligen blott jemförelsevis, med det verkliga lifvet, alltså mera förmåga att ge objectiva gestalter i dramat, mera mildhet och oskuld i känslan och idyllisk ljufhet i framställningen. Just på grund af denna frändskap, hvarigenom den ena bättre kan karakterisera den andra och sig sjelf på samma gång, äfvensom i anledning af det träffande i omdömet och det poetiska i uttrycket vilja vi höra *Atterboms* mästertliga skildring af *Stagnelius* *), endast då och då afbruten af andras t. ex. *Hammarskölds* omdömen, som af alla Sveriges skalder valde honom till sin älskling. Men först vilja vi betrakta *Stagnelii* *lyrik*.

De arter af *Lyrik*, i hvilka *Stagnelius* på grund af sin öfvervägande speculativa rigtning minst skulle lyc-

*) Svenska Litt. För. Tidsn. 1834. Rec. öfver andra upplagan af *Stagnelii* dikter.

kas äro *romansen*, *psalmen* och *idyllen*, emedan han aldrig kunde glömma sitt jag och hängifva sig åt föremålet; i *romansen* lika litet som i *historiska dramer* och *historiska eposdiker* förmådde försätta sig i *tidens ton och anda*, hvarpå de fornnordiska dramerna lemna tillräckliga bevis, ty de äro blott till namnen fornnordiska; han saknade all naivitet, folkmessighet och enkelhet; kan därför aldrig bli *folkskald* såsom Tegnér. I *psalmen* kunde St. af samma skäl ej försätta sig i den enkla religiösa tonen af kristlig känsla och biblisk reflexion; han filosoferade äfven der. I *idyllen* lyckas han blott, der han får beskrifva naturen, därför äro dessa idyller såsom dikter i allmänhet vackra. I följd af hans beskrifvande förmåga och lyriska objectivitet äro hans *Elegier* de yppersta vi ega, kristalliskt klara och försmältande i välljud. De kunna fullt mäta sig med Goethes. — *Sonetterna* äro de vackraste på vårt språk. Kronan af hans dikter intaga dock *Liljorna i Saren*, visserligen de mest gnostiska, men ock de djupaste af hans dikter, fullständiga uppenbarelser af en i sitt slag helgjuten verldsåskådning. I *Tillognan* säger han: "ut från ett vrångvist släkte betraktelsen mig tog. Ett mörkt och grusadt Babel allmensklig visdom är. I dräkten blott af fabel det sanna träffas der." — Än framställes här *Anima* som en Nunna, hvilken af en Engel mottager blommor från Äonernas Konung ur himmelens park: Anima skiekar till sin brudgum tillbaka en sippa, hvarpå glänser hennes tår. Än sitter hon fången i verldsfurstens harem och längtar till Pleromas salar. Hela naturen framställes såsom fånglade ljusgnistor från himlen, hvilka sträfva att befria sig. Hela världen är en samling af bundna andar. Skalden förstår öfver allt *creaturens suckar*, deras längtan efter befrielse, och återförening med ljushafvet. Detta är pantheism, men en mera poetisk form tog den aldrig. I denna liljekrans finnas högst få blommor, hvilka icke äro förträffliga, såsom: *Dialog*, *Fången*, *Liljan*, *Vårsånger*, *Samtal*, *Till min far*, *Tårar-*

ng och blodet, *Rägen i världsfurstens park*, *Bönen*, *Syn-
dofallet*, *Kyrkans döttrar*, *Aftonen*, *Tanke och Känsla*,
Varningen, *Kreaturens suckan*, *Himmelen*, lika evigt
beundransvärda för sitt djup, som för sitt populärt skö-
na, musikaliska uttryck. En mera musikalisk skald eger
ej Sverige. Äfven af hans öfriga stycken hafva många
dessa företräden t. ex. *Kyrkogården*, *Flyttfoglarna*, *Suc-
karnes myster*, *Betraktelse*, *Vårtankar*, *Till Lyran*,
Vaggvisa, ett bevis att St. undantagsvis kan vara naiv,
Höstaftonen, *Afsked till lifvet*, *Dialog*, *Monolog*, *Till
Julia*, *Dora*, *Serenad*, *Näktergalen och Rosen*, *Läng-
tan*, *Blommorna*, *Dalen*, *Natten*, *Elden*, *Skaldekonsten*,
Uppoffringen, *Julquäde*, *Anakreontisk sång*, *Skaldens
invigning*, *Hymn m. fl.*

Låt om oss nu höra stycken ur Atterboms förträffli-
ga karakteristik: Då vi nu anmäla denna nya (den an-
dra) upplaga såsom fullbordad, eller att Stagnelii sam-
lade skrifter äro redan för andra gången fullständigt ut-
gifna, sker det med en fägnad, som är ännu mera fo-
sterlandsvännens, än vitterhetsvännens. En i detta land
så ovanlig afsättning ägde neml. ingen märkvärdighet,
om den Bortgågne varit eller vore en tidslynnets gunst-
ling, en mode-skald; men han innehade ej en enda af
de skickligheter, som dertill fordras. Genom hans Skrif-
ter går, från första bladet till sista, antingen ett omiss-
kännligt spernere vulgus, eller ock en fullkomlig glöm-
ska af denne Baal, inför hvilken så mången röker och
knäböjer, för att "hafva godt medan man lever," om
man också dör en dag dess förr. Hans snille skylde ej
under glittrande broderier en lappig hvardaglighet; hans
sentimentalitet var ätherisk, icke hetärisk; hans passion
talade ej i epigrammer; han satte ej Poesiens bestäm-
melse i att gifva skådespel af knallraketer, brandhjul och
eldqvastar; han dref ej apspel med brött, ånger, verlds-
fyrakt och gudsförnekelse. Hans patriotism satt mera i
hjärtat, än på tungan. Vid hans enskilda person hade

Intet epidemiskt societets-beröm fästet via nimbus eller dunstgloria; ingen vitter myndighet, hos hvilken han gjort sig tacknämlig, trummetade för honom på hans väg; till förmakens lekdocka höll han sig likamycket för god, som till källrarnes pagliazzo. Han genomvandrade sitt korta jordlif nästan alldeles okänd; till skepnad och uppförande, äfven för de få, som kände honom, en besynnerlig gåta. De af hans productioner, hvilka han sjelf gjorde offentliga, tillvunno sig visserligen det varmaste bifall af en och annan den äkta Poesiens vän; men de syntes ingalunda väcka något allmännare uppseende. St. fann detta högst naturligt. Att lägga det på sinnet till förtrytelse, dertill var han för mycket upptagen af föremål, som på ett helt annat vis uppstämna och nedstämna. Dessa föremål voro *himmel* och *helvete*. En ström från Elysium, hvari eviga stjernor spegla sig under engla-samfund, en ström från Tartarus, hvarur stafvelångor uppstiga under klagorop från det kolsvarta djupet, flyta båda bredvid hvarandra genom den underbara lunden af hans dikter, ömsom sammangjuta de sina vågor, — de klara och de hemska, de svala och de heta, — ömsom skilja de dem åter inom afsöndrade flodbäddar.

För hvilka herrliga skapelser har icke Sveriges vitterhet honom att tacka! — Af de episka försök, som i första delen meddelas, alla rika på originella skönheter, borde företrädet visserligen tillerkännas "*Proserpina*," om den vore fullhordad i motsvarighet till sin begynnelse, och om den i sin fullbordan framställde sig såsom en sjelfständig omskapning af den Claudianska dikten. Så storartad är inledningen, och så djupsinnig den förebådade natur-mythiska syftningen. Eljest är tvifvelsutän, i hänsigt till formen, "*Wladimir*" den mest fulländade. — Den har följande innehåll: Utanföör Theodosia ligger Nowgorods store, ännu hedniske, Beherrskare; orolig i sin själ och lysten att genom stridernes buller öfverdöfva hvarje tvekan i sitt inre. Under slum-

mern uppenbarar sig först för honom Olga, eller, som hon efter döpseln heter, Helena, i afsigt att leda honom ifrån sitt blodiga beslut och föra honom till Korset; men Satan, som genom Wladimirs vapen hoppas uppehålla den sjunkande hedendomen, framträder i hans faders hamn, för att uppelda honom till vidare hjältebragder. Wladimir lyder denna vink, anfaller Staden; hans anfall afslås i början, men hjälten eröfrar den slutligen med stormande hand. Här införes ss. fånge framför honom en flicka af en öfverträffande skönhet, och som fyller hela hans hjerta med kärlek. Denna flicka är Prinsessan Anna, Kejsar Basilii syster, den han med all tillbörlig vördnad låter återföra till Constantinopel. Snart följer han sjelf efter med alla sina Bojarer, för att låta döpa sig; hvarefter han erhåller den fromma Annas hand, och sålunda uppfylles den spådom, som Eremiten Antonius, under hans återresa till Constantinopel förkunnat Prinsessan. — "Det var ett besynnerligt infall, att förvandla den oskyldiga sagan om *"Blenda"* och hennes Värends-qvinnor till en lättsinnig Wielandisk epopé; men det vittnar åtminstone om rörligheten och mångtonigheten af Skaldens phantasi. För öfrigt passar ämnets uppfattning, som äfven i andra afseenden icke tillfredsställer, föga tillsammans med hans annars (nästan) öfverallt hierophantiskt-högtidliga stämning. Troligen härstammar detta försök från de allraförsta åren af hans skaldsbana. — I allmänhet, torde man kunna påstå, att hans snille, sådant det under denna banas korta tidrymd hann uppenbara sig, var mera episkt och framför allt lyriskt, än egentligen dramatiskt; och likväl framstrålar det klart och rikast just i hans "dramatiska dikter." Orsaken dertill är, att den dialogiska formen, tillika med det handlingsförhållande, hvori han försatte de talande och samtalande personerne, gäfvö mera consistens, mera (om vi så i god mening få säga) kropp åt hans lyrik; som eljest var nog mycket benägen, att hänsmälta i en mu-

sikalisk suck, der livvets hela betydelse upplöstes i trånad och saknad:

Hans dramatiska stycken äro derföre mestadels att betrakta såsom dramatiserade elegier, i hvilka han också vanligtvis älskade att genomflåta dialogen med chörer. Att hans snille innebar ett i strängare mening dramatiskt element, hvilket han vid förlängd lefnad hade kommit att utbilda, — derpå lemna likväl vissa scener i "Martyrerne," i "Riddartornet" m. fl. de omisskännligaste bevis; och med afseende på det slags framställning af individualitet och karakterer, som kan fordras af ett skaldeverk i antik anda, må man rättvist säga, att såsom ett *helt*, eller i *artistisk* hänsigt, är "Bacchanterna" det mest fulländade af alla hans dramatiska arbeten. Men på den utvecklingsgrad, som han uppnådde, var han, ehvad än det *helas* begrepp månde kräfvä, sällan i stånd att tygla sin dubbla älsklingsböjelse, den för lyrisk musik och den för episkt-utförliga taflor. Ett exempel derpå, bland många, är i begynnelsen af Martyrerne Centurionen Gabinii tal till Proconsuln Hilarianus. I ett ögonblick, då denne måste tänkas såsom blott viljande veta att hans befallning blifvit uppfylld, ger Centurionen honom en förtjusande beskrifning på den grotta, der de christae upptäcktes och fängslades, efter en lika förtjusande inledning om den gångstig som ledde dit, och den skog, hvaraf hon omgafs; men hvilka skildringar tillsammans, i tryck-upptaga tre sidor. Sjelfva "Thorsten Fiskare," en ung svensk skärgårdsbonde, som enligt Skaldens afsigt blott skulle vara hvad han kallas, håller stundom långa tal i alldeles samma stil: så ogörligt var det att descriptas servare vices operumque colores, när frestelsen påkom att måla och musicera. Till en icke ringa del kom denna lockning visserligen från hans stora språktalent. Aldrig har vårt modersmål klingat skönare från någon skalds harpa; det blommade under hans fingrar; vid hvarje ny accord slog der ut en

ny rosenknopp. I denna trollmakt öfver allt det väljud, som svenskan innebär, var han icke blott jemlik Kellgren (om hvilken ock t. ex. Balletten "*Narcissus*" och Operan "*Cydippe*" i flera hänseenden påminna), utan öfverträffade honom i ty och hans klångspel ägde ett större omfång; han förenade egentligen Kellgrens med Lidners. Mot den lag, som nyss nämndes, har han för öfrigt svårast förbrutit sig i de båda sorgspel, der han velat behandla historiskt-nordiska ämnen; ty äfven det *inng* af karaktererna, — särdeles de qvinliga, — är i "*Sigurd Ring*" och "*Wisbur*" mestadels uppoffradt för denna målände och sjungande vältalighet, som både genom sin utförlighet och sin ton rycker dem helt och hållet ur deras tid och all dermed sammanhängande personlig naturesanning. Hilma (i *Sigurd Ring*) ordar till och med om en "*mystisk trånad*," och spåqvinnan Huld (i *Wisbur*) inträder med en qvidan, som nog mycket liknar bedagade ogifta fruntimmers från våra dagar. ("Ack, ingen sällhet för mitt hjerta skaptes" o. s. v.). I dessa sorgspel, och synnerligen i *Wisbur*, äro derföre de aldrig tillfyllest beundrade Chörerna det bästa. Med dem veta vi, på svenskt tungomål, ingenting i denna art jemnförligt, utom Chörerna i *Lings Agna* och vissa hos *Lidner*; endast dessa medtäfla i stämningens skärhet, i föreställningens känslodjup, sinnrikhet, och omfattning, i lyftningens majestät, i versens prakt och fulltonighet. Mellertid, om han ej riktigt förstod behandla det historiska af våra ättfäders *Konungasaga*, förstod han sig desto bättre på det *mythiska* och *speculativa* deri. Det sublimes fragmentet "*Svegder*" låter i detta afseende gissa till ett storverk, hvars uteblifna fullbordan vi skatta för en af vår vitterhets hårdaste förluster. Den aning af Christendomens mysterium, hvilken genomstrimmar det innersta af all helgedom, samt derföre utgör deri det med vårt tänke- och känslösätt närmast beslägtade, öppnade här, liksom i "*Bacchanterna*," för Skalden det

fält, der han måhända mest var hemmastadd i egen person, eller både som konstnär ock människa *).

I "Martyrerne" och "Riddartornet" ville han lemna Skådespel, der en helt annan form motsvarade en helt annan anda — den christliga, eller christligt-romantiska. I dem blef derföre Choren alldeles bortlemnad; ehuru, i det sistnämnda, hans lyrik ej kunde neka sig nöjet af ett och annat sångstycke. Skådespelet "*Martyrerne*" är, om vi ej bedraga oss, det, hvarmed flertalet af Stagnelii vänner ännu fäster sin förkärlek, och i sanning, det förtjenar det. Vål bör icke nekas, att fullkomligare "christliga tragedier" både kunna tänkas och verkligen finnas (se t. ex. en och annan af Calderon), men det är, om icke mera, en till Christendomens ära dramatiserad elegisk triumfsång, hvilken, såsom sådan, icke lätteligen öfverträffas. Skulle dervid någon väsendtlig önskan med fog kunna yttras såsom otillfredsställd; så vore det den, att Legendens (eller rättare Christendomens) enkla gestalt hade blifvit höljd i ett drapperi, som varit mindre utstofferadt, än det här understundom är, ock att det *gnostiska* föreställningssätt, som tyvärr beherrskade Stagnelii själ, ej hade fått inmäga en och annan skugga i

*) "Jag bekänner också, att jag (Hammar-sköld. Kometen 1826) anser det hvad fragmentet *Soedger* låfvar, vara till riktningen så genialiskt stort, att jag icke vet något af allt hvad Svenska skalder hittills lemnat, som, med hänseende härtill, dermed kan komma i jemnförelse. Hvilken idee, att låta materiens, d. ä. dödens gamla, vilda, naturmagter uppträda till kamp mot de himmelska ljuskrafterna och deras barn: människorna, förande denna strid med dessas egna passioner såsom vapen! Hvilket mestycke hade detta icke blifvit till Prometheus af *Æschylus*, ännu djupare fattad, emedan christendomens klara anda här förmildrande framblickar öfver hedenomens nattgestalter. Säg sjelf om ej minnet af att denna idé utaf en ung skald blifvit fattad, ehuru han ej hunnit utföra den, borde troget bevaras såsom en juvel i hans odödlighets krona?" —

den äkta Försoningslärans klarhet. Till all lycka äro dessa skuggor, såsom det synes, blott för ytterst få läsare märkbara, och kunna således hvarken störa eller förvilla. De fleste hålla sig till de oförvanskligt skära ljuspartier, hvilkas himmelska mening är och förblifver entydig; t. ex. den scen, der Perpetua undervisar sin son i konsten att bedja *). Att i denna skaldedikt Christendomen framstår *endast* såsom en Lidandets religion, vilja vi ej klandra, ty anledningen dertill låg i den valda legenden — om ock orsaken, hvarföre just denna legend valdes, nära sammanhängande med Skaldens djupt melancholiska världsåsig, för hvilken jorden i allmänhet, liksom kroppen i synnerhet, ej var annat än ett af onda dämoner beherrskadt plågorum, ett tukthus för andar, som från den goda Gudomligheten affallit."

"Handlingen," säger Hammarcköld (i Ups. Lit. Tidn. 1822); "är högst enkel. Den tilldrager sig i Carthago, vid början af Cesar Septimii Severis Regering. På befallning af Proconsuln Hilarianus, har centurionen Gabinius först utspejat den aflägna, undångömda grotta, der de förföljde Christne i hemlighet höllo sin gudstjänst och slutligen, under det de med gemensam bön och sång stärkte hvarandra i tron på den evige Fadren och den häändt hafver, låtit gripa dem allesammans. I kedjor bundne framföras de inför Proconsuln, som använder alla medel, dem vältaligheten erbjuder, att förmå de olycklige till afvikelse från deras bekännelse; men allt fåfängt. Bland dessa offer är ingen ädlare än Perpetua, dotter af en bland landets ädlingar, enka efter en Romersk Rid-dare, som hjeltemodigt kämpat i fäderneslandets tjänst, sjelf utmärkt genom sin börd, sin skönhet, sina behag. Det rörande i hennes martyrium är hennes inre strid mot
sin

---

*) Hvad är mot den här förekommande parafrasen af "Fader vår,"
Popes och hvarje annan?

sin broder, sin far, sin moder, Proconsula sjelf, som varit hennes afiidne mans vän och vapenbroder, hvilka anyända alla skäl, som naturen lånar blodsbandet, alla grunder, som talegåfvan mäktar uppfinna, för att förmå henne att afsvärja en lära, som verlden då ansåg som ett månadiskt raseri, eller åtminstone att med en utvärtes hyllning af statens fordringar söka sin räddning. Redan står hon jemte de öfrige anklagade inför Blodsdomstolen: slutligen störtar hennes far fram bland vakten, ännu gör han ett nytt försök att beveka sin dotter, men då äfven detta misslyckas, vill han med våld slita henne ur sina bödlars händer, faller genomborrad af vakten för Perpetuas ögon till följe hvaraf en strid mellan honom och vakten uppkommer, under hvilken Albanus, hennes fader mördas inför Perpetuas ögon. Dock svigtar intet ögonblick hennes tro, och då af hennes exempel äfven de öfrigas förtröstan stärkes, afkunnar Hilarianus öfver dem dödsdomen.

Hela detta stycke är författadt i ett språk, som lärnar sina uttryck från ett hjerta, genomträngdt ända intill sin yttersta grund af andakt och det stora ämnets helighet. Vi tycka oss förnimma en harpa, spelad på en högre stjerna, hvars toner, förirrade i dessa lägre rymder, uppfylla våra bröst med en oändlig längtan att på trons och kärlekens Jacobsstege med den tillbaka uppstiga till den eviga samklangens ursprung. Allt hvad denna längtan har brinnande, upplytande, hänförande speglar sig här i skaldens själ, som utbreder sina mäktiga himmelssträfvande svanvingar, för att med sig höja beslägtade själar från en värld, der de blott känna sig såsom främlingar, till dessa boningar, der fridens palm är färdig att svalka den trötte vandrarens tinning. — Personerna äro ganska väl individualiserade, ehuru en djupare characters-utveckling icke hörde till detta konststyckes syftemål. Väl har förf. träffat tidehvarfvets

karakter och färg, som ofta framställes med blott ett par penseldrag. Allra tydligast och mest utförligt framträder tidslynnet i de Christnas tro och handlingssätt och denna trohet leder oss till en anmärkning, till en grundåsig, hvarpå ej blott hela detta stycke, utan äfven all denna författares poesi hvilat, nemligen temat: "att blott den är till, hvars skugglif här försvunnit, blott döende man lifvet återvunnit." Denna verldsåskådning sprider öfver alla denna författares stycken en dyster färg, som bannlyser glädjen och äfven det oskyldiga nöjet såsom straffbart, som, oaktadt formernas, bildernas och uttryckens rikedom, ändock breder öfver det hela en melancholisk monotoni, som förvandlar lifvet till en enda lång suck, — men som, å andra sidan, äfven antager de mest glödande eldsfärgor, då skalden skildrar sin själs fädernesland, den starkaste spänning, då han på trånadens vingar höjer sig till de eviga rymder, från hvilka hans själ under några ögonblick af smärta och lidande ser sig förskjuten. Då Förf. i sin dramatiska skaldedikt framställt denna verldsåsig, så har han således visserligen skildrat de tänkesätt, som voro rådande bland den första tidens Christna. Från en historisk synpunkt är här följaktligen ingenting att tadda. Men då han ville skildra en christlig Hjeltinna, som segrat öfver de bittraste af alla frestelser, af alla marter, öfver en ädel faders, en älskad moders förebräelser, förbannelser, tårar, jemmer, som sliter sig ur en spädsöns armar, den hon ännu ej hunnit undervisa i den nya trons läror, (hvilken hon lärar att bedja i en hänförande scen, hvaruti förekommer den skönaste af alla otaliga försök att omskrifva *Fader vår*), så hade skalden kanhända ännu fastare bort binda hennes inre böjelse och tänkesätt vid naturen, verlden, för att göra striden svårare och segren sålunda så mycket skönare. Vid samtalet med sin broder är hon temmeligen kall. Hon är för mycket helgon — enligt den tidens begrepp; för litet människa. Men sådan är Christendomens förträfflighet att ju mer

man är Christen, ju mer är man äfven menniska, barn och make; ju mera älskar man allt, äfven världen och naturen, hvilka, för Perpetuas ögon endast visa sig under ett nattligt töcken; den skapande naturen är enligt denna åsigt endast en skimrande hieroglyfik utan eget inre värde, då vi deremot måste erkänna naturen både såsom en bokstafsskrift, som sinnbildligt uttrycker en högre mening, hvilken den sjelf icke förstår, men som tillika sjelf lefver ett eget lif, värdt att äfven för sin egen skuld lefvas och älskas.

Bland felen räknas äfven att "vissa personer framföras, som det tyckes, endast för att tal till dem må hållas, utan att de för öfrigt något egentligt till det helas utveckling bidra, t. ex. Senatorn Sylvius, Krigs-tribunen Cornelius, Flavius, så vida ej genom hans inträde den moderliga kärleken i all höjd uppenbarades. Likväl har det förekommit besynnerligt, att af honom intet vidare bruk göres; att en så öm mor icke före sin död vill ännu en gång återse sitt barn; derigenom har skalden sjelf beröfvat sig tillfället af ett rörande uppträde, i hvilket Religionens seger öfver den moderliga kärleken lika skönt kunde förherrligas, som öfver den dotterliga och systerliga. Äfven har han låtit Theodorus för kort, tomt och obetydligt besvara Pro-Consulns beskyllningar, då man likväl här väntade en herrlig utläggning af de Christnas glada hopp. Emellertid är sorge-spelet *Martyrerna* den yppersta skaldedikt vi äga på vårt språk," (i dramatiskt-religiös art).

"*Riddartornet* (säger Hammar-sköld i *Kometen* 1826) är af utgifvaren intaget i samlingen, såsom han säger, "emedan ingenting klarare uppenbarar viddan af en poetisk förmåga, än sättet huru ett vidrigt ämne behandlas: och att visa hvad Stagn. var såsom poet, utgör enda afsigten för utgifvandet af hans dikter." Den sanna ar-

tistiska framställningen — anmärker Goethe — har intet didactiskt syftsmål. Den billigar intet, den tadlar intet, utan den utvecklar sinnelag och teeknar handlingar till deras följder, och derigenom upplyser och undervisar den.” Den djupa sanningen af dessa ord hafva flere yttranden af åtskillige författare i äldre och nyare tider bekräftat, och Leopolds uttryck. ”Det största mästestycket är, hvart ni går, geniets moral,” säger alldeles detsamma, och är träffande och riktigt äfven i sin vidsträcktaste mening. Också ligger samma ämne, som här i Riddartornet förekommer, till grund för *Konung Oedipus af Sophocles*, och för *Hippolytos af Euripides*, och således äfven för *Voltaires Oedipe* och *Racines Phedre*, och ingen menniska har funnit någon styggelse i deras ämnen, eller ansett behandlingen, såsom konstverk, afskyvärd. Hvarföre skulle då närvarande tragedi beläggas med dessa epitheter? Det torde också verkligen blifva svårt att uppgifva några för alla öfvertygande skäl, hvarföre, på moraliska vågskålen, en incast ligger tyngre än så många andra brott, hvilka, utan fasa och missbilligande blifvit använda såsom motiver vid framställningar på skådebanan. Sannt är, att detta brott, lyckligtvis sällan förekommer, men just derföre är det så mycket mera effectrikt för tragisk behandling, då denna dess egenskap ger anledning till en så mycket häftigare motsträfvan, af de invecklade personernas sedliga natur, och sätter karakter och passioner i ett så mycket våldsammare spel. Genom det sätt skalden valt att behandla ämnet i sitt sorgespel, *Riddartornet*, uppnår han också säkrare högsta syftet för all tragisk konst, det nemligen att visa huru föga de ethiska Theorierna gifva råd i collisionsfall, utur hvilka ensamt det hvad man kan kalla moraliskt geni och religens inspiration förmår att reda. Och kan någon sätta i fråga att Mathilda i Riddartornet icke valt rätt, i conflicten mellan att antingen låta sin lidande mor ohjelpigen förmultna i ett rysligt fängelse, eller att vika för sin fars fordringar? Dessutom med

hvilken sann genialisk konst har icke St. behandlat detta svåra ämne och genom sättet att motivera dess möjlighet, liksom förmildrat det! Genom den otrohet *Rheinfels* erfarit, och den hårda, ständigt fortfarande hämad han därför utkräver, till sin inre harmoni sönderslitna och till sinnet fördystrad, lefver han ännu i sina bästa år, ensam på sitt slott, ser en dotter i ensligheten uppblomstra, hvars ursprung inträffade omständigheter göra tvifvelaktigt. Mathilda åter, nögd genom den henne förevisade enda möjligheten att frälsa sin mor och en gammal trogen tjänare från marter, ger slutligen vika, uppför sin ungdomskärlek och gör sig den ovärdig, — begär det brott, för hvilket hon fassar; men sedan hon dermed förvärfvat den dyrköpta lönen, straffar hon sig själf därför, under det att himmelens budskap förkunna hennes förlåtelse. Sådant är i största korthet innehållet af detta stycke och hvad kan vara mera sönderslitande och mera lugnande tragiskt, således äfven mera förträffligt, helst som det framställes i den skönaste diction."

"Om *Glädjeflickan i Rom*," säger Hammarsköld (Kometen 1826), har man anmärkt, att den icke är nog theatralisk, och att den deri uppträdande vålnaden, för att vara ett spöke, dröjer för länge. Sådana äro våra critici! — Jag framställer till dig huru mycket af denna invändning kan anses träffande, då *Glädjeflickan i Rom* påtagligen icke är ett theaterstycke, utan en versifierad dialog, och vålnaden endast en personifierad framställning af Laurettas eget samvetsförehållande. Hvad för öfrigt dylika andeväsendens bruk och sedvänjer angår, känner man ju dem icke annorlunda än efter folktraditionen och det sätt, på hvilket stora snillen redan tillföre användt denna tradition. Nu kan man anföra mångfaldiga berättelser, enligt hvilka spöken, ända till ett par timmar, vistats utur sina grafvar, och dröjer t. ex. Klytaimnestras vålnad, — i tragedien *Eumenidernas af Æschylos* — och

Hamlets hos Shakespeare, på scenen, vida längre tid, än här Olinde föreställes talande med Lauretta. — Så har man förebrått Stagnelius, att han, i sina piecer icke utvecklar en så noggrann, så ända på djupet gående characteristik, som den, hvilken vi beundra hos Shakespeare. Det är märkvärdigt, att man af en börjande skald, en ung man, som ännu icke hunnit länge vistas bland människor och hvilken dertill med af ett sjukligt lynne stämde för enslighet, genast fordrar samma fina menniskokännedom som den falländade mästaren, under ett verkamt lif förvärfvat och dessutom icke heller ägde i sina första stycken i den grad som i de sista. Man jemföre Lovis Labours lost t. ex. med Macbeth och Hamlet. Men att påstå det personerna i Stagnelii piecer tala precis samma språk, den ena som den andra, är i alla fall den högsta orättviss. Ty hvilken annan individualitet utvecklar icke de trenne Romarne, icke allenast mot christendomens bekännare, utan äfven-sins emellan, i skådespelet *Martyrerna*. Och underligt är att vilja finna det t. ex. Rheinfels, tjenaren Herman och de båda Bönderna, i Riddartornet, uttrycka sig på samma sätt. Dessutom är den omständigheten icke att öfverse, att trenne af Stagnelii piecer äro affattade alldeles i Grekiskt-antik anda och form, till hvilken denna noggranna och fina characterisering icke hörde. Äfven må jag nämna dig det faetum, att tragedien *Sigurd Ring* fanns endast i författarens första utkast (med undantag af de två första scenerna, hvilka voro omskrifna) utan interlocörernas namn utåtta öfver talen; och likväl gör jag mig fullt säker om, att hafva hänfört hvarje tal till sin rätta person, hvilket således bevisar att Stagnelius äfven vetat iakttaga den fina nuanceringen af hvarje särskild individualitet, för hvar och en som har öra att förnimma den! — Slutligen har man påstått, att Stagnelii ton är så enformig, då i hans stycken råder endast den mest nedslående dysterhet. Dessa anmärkare måste då icke hafva läst baletten *Narcissus*, icke fragmentet *Thorsten Pi-*

skare, icke Brudtärnornas företeelser i *Sigurd Ring*, icke scenen mellan Hilarianus och Silvius eller den mellan Perpetua och hennes son i Martyrerna, icke så många andra ställen, som bevisa att utom andra beundransvärda egenskaper af hans djupa snille, besatt han äfven fordringar. Och såsom något väsentligt för characteristiken af Stagnelii dramatiska poesie vill jag göra dig uppmärksam på den hemskhet, hvilken är grundkänslan vid slutet af hans hedniska piecer, ej mindre af *Sigurd Ring*, än af *Visbur*, och den lugnande harmonie, hvilken intager läsaren vid slutet af de stycken, till hvilka han hämtat ämnet ur christna tiden, eller i hvilka han satt det i någon hänsyftning på evangelium. Så har han bevisat sig icke alienast som en skald af första rangen, utan äfven som en sannt inspirerad tänkare." — Hvad karakteristiken beträffar, tro vi, att H. ser saken för ljust.

Alla *) biographiska uppgifter om de sista åren af hans lefnad tyckas nemligen bekräfta den sorgliga förmodan, att hans tidiga bortgång, en lycka för hans nästan i hvarje tänkbar hänsigt lidande personlighet, äfven (och just derföre) var en ej mindre lycka för hans författarskap. Härutinnan gynnades han med en förmonngare lott, än *Lidner*; med hvilken han eljest, både såsom enskild och poetisk person, ägde så många och så påtagliga likheter, att om *Lidner* hade dött kort före *Stagnelii* födelse, i stället för kort efter den, kunde man blifvit frestad att på lamaistiskt vis anse den sednare för en ny (och af nyare culturförhållanden modifierad) incarnation af en och samma skaldesjäl. Öfver den förmålning, som i *Stagnelii* egen individualitet sammanknutit *Psyche* och *Hyle*, ägde han sina särskilda grundade skäl att klaga. Hans vänner veta det; men också de, som icke historiskt känna dessa skäl, kunna lätt ur hans skrifter gissa dem, och enkannerligen i det tredje bandet, under njutningen af dess ymniga lyriska

*) Atterhom p. a. 9t.

skönheter, icke sällan förnimma de mest obesløjade confessioner. De skola utan möda förstå, huru starkt dessa skäl inverkat på hans allmänna åsigt af lifvet; och således, då de begripa hvarför en grundton af sorg beherrska hans sång, tillika begripa hvarför hans öfverjordiska längtan, i sig sjelf englaskön, dock esomoftast befinner sig invecklad i den förfärligaste kamp mot en alldeles motsatt längtan.

Den förevigade Skalden är tillräckligt stor, att aldrig kunna förlora genom sanningen färgor. Det måste alltså sägas, att Naturlifvet, oaktadt de många vackra och bländande tafflor, i hvilka det äfven af dessa odödliga qväden skildras, dock i sitt hela blifvit af Stagnelius behandladt såsom en i ett fängelse inbragt laterna magica, hvilken väl i ögonblick kan behaga och roa, men på längd erinrar om den fångenskap, som icke tillåter verkligare syner. Halft af smärta, halft af stolthet höll han det alltid på ett visst afstånd ifrån sig; med brinnande passion frestad vid den *ideella* materiens, vid Språkets daningar, inom hvilka han fritt rörde sig med åtlydd herrskarestaf, brydde han sig föga om den *reell*as och om de relationer, i hvilka det *utom* och *inom* oss lefvande Naturliga re ipså motsvarar hvartannat. Deraf har följt, att äfven i de sånger, der en friskare lefnadsvind fyllt hans bröst och susat öfver hans strängar, framstiger det Natursköna mindre ofta i sin karakteristiska omedelbarhet, sin menlöst tjusande nakenhet, än i en viss präktig costum-drägt, som han sjelf tillverkat och befallt Naturen ikläda sig. Det är benägenheten för denna ensidigt ideal-poetiska rigtning, som (andra olikheter oberäknade) åtskiljde honom, liksom hans landsman och själafrände Elgström, ej blott från Goethe, utan tillika från Novalis och Tieck, till hvilka de annars bägge stå i förhållande af närmare släktskap. Hos Stagnelius yttrar sig tvärtom oftare en böjelse att förinta Naturen och den med henne sammanhängande in-

dividualiteten, såsom ett rent af syndigt och oheligt, hvilket måste undanrödjas, om det Heliga (och således äfven det äkta Sköna) skall kunna möta oss. Det är detta anachoretiska lynne, som stundom gör hans lyriska åskådnings-bilder dimmiga, stundom förluftigar dem ända till abstracthet (t. ex. i klagovädet "Skuggan)."

På dylikt vis råkade äfven Stagnellus, icke sällan, att famna molnet i stället för Juno, eller en öfver Naturen phantomistiskt sväfvande Reflexionspoesi i stället för den äkta Ideal poesi, som är ingenting annat, än det menskliga och människobeslägtade Naturlifvets *egot utsjungande* af sin Idée. Deraf kom, att han, med all sin rika, sin vidtomfattande sängkonst, vanligtvis ej förmådde riktigt tillegna sig Sagans och Folkvisans ton; han kunde nemligen, äfven då, ej hindra sig att bifoga hvarjehanda coloraturer, — granna, men till *denna* ton ej passande. — Vissa individuella omständigheter föranledde, och en ofullgången Speculation befrämjade en sådan rigtning. För de läsare, som inse detta, kan sannolikt icke heller fördöljas, att det är den föruthämnda reactionen, som yttrar sig i den strid mellan Venus Urania och Venus Pandemos, hvilken genomgår alla banden af Stagnellii skrifter, men i det sista erhållit ett större spelrum, än Utgifvaren hade bort tillåta.

Man har beskyllt Stagnellii Poesi för *sjuklighet*. Vi ha sökt antyda det hos honom *verkligt* sjuka. Det bestod icke, såsom man behagat föregifva, i hans benägenheter för metaphysik, mystik och svärmod, — så *tillvida*, som alla dessa benägenheter innerst uttryckte hans kärlek till ett Skönt, hvilket visserligen är ingentädes på jorden att finna *i det skick*, som det bland englar och af englar skådas. Också torde man väl drista påstå, att om människan icke vore en för förnäm gäst för jorden, vore hon icke den af jordens alla varelser förnämsta.

För öfrigt kan väl antagas såsom visst, att Skalden så i detta afseende, som i andra mindre viktiga, skulle ha kvarlemnadt betydligt färre anledningar till klunder, om Försynen tillåtit honom sjelf ombesörja sina akrif-
 ters utgifvande. Mycket (särdeles i sista delen) hade då säkerligen blifvit uteslutet; annat, som nu synbart är utkast, hade blifvit bearbetadt till fulländning; mången dimma hade blifvit skingrad, mången skugga uppklädnad, mången form utbildad, mången fläck utplånad af den sista konstnärshanden. Dit höra också de åtskilliga smärre brister, hvilka äfven i språket och versen understundom störa, ehuru de naturligtvis af sina omgifningar öfverglänsas och öfverklingas. Har man härvid en recensents pligt att uppfylla, så nödgas man först och främst nämna ett nog ofta upprepadt bruk af vissa älsklingsbilder och talesätt (t. ex. det myckna alösandet af *kristall, ambra, ether, asur*, m. m. till *kristallokällor, kristallsalar, ambravingar, ethergarn* o. s. v.) äfvensom af en hop utländska och i poetiskt språk, om icke rent af obehöriga, åtminstone högst sparsamt användbara ord, särdeles adjectiver (äoner, zoner, symboler, idoler, mystér, astralisk, solarisk, metallisk, musikalisk, elegisk, typisk, hesperisk, elysisk, olympisk, ambrosisk, paradisk, magnetisk, magisk, mystisk med flera; i en af hans "psalmer" förekommer till och med papaverdorft). Skalden hade sannolikt, om han fått längre lefva, fortfarit att höra "löfven susa *elegiskt*," låta "lyran gråta *musikaliskt*," sett "sömnen *typiskt* uppenbara dödens *myster*," förnummit "dödens skugga *mystiskt* gömma det helga Lifvens ord," och så vidare: men han hade för sina varseblifningar då undvikit alla sådana osvenska (någongång äfven oskaldiska) beteckningar, ehuru melodiska de — till större delen — i sig sjelfva äro. Troligtvis hade han då jemväl utgallrat många af de uttryck, liknelser och allusioner, som äro begripliga blott för läsare, hvilka kända Gnostikernes, Orphikernes, Pythagoreernes m. fl. läror, men för alla andra insvepa hans

framställning i gåtaktig halmdag — ofta äfven i stycken, som eljest utmärka sig genom icke mindre enhelhet, än hjertlighet och andakt.

I det hela är strömmen af hans rytmer och verser en verklig "Kristallflod," på hvilken sångens genies väggar sig med ett strängspel, som lika mäktigt förtjusar, antingen han svingar thyrsen, eller kröner sig med eypress-kransen, eller pröfvar Melpomenes dolk eller bildar omkring sig en skimrande färgbåge af fagra visornas gullblå och fjärlilar. Särskildt hafva vi ej nämnt de af hans lyriska dikter, på hvilka vi sätta högsta värdet; ty vår förteckning hade då blifvit lika lång, som för våra läsare (åtminstone de Beste) obehöflig. Hans qväden skola klinga från tidevarf till tidevarf, så länge Sveriges tungomål af Svenskar talas eller af andra folks vittra förnimmes; i samma mån, som de förre förena sig att hylla honom med rättmätig kärlek och beundran, skola de sednare hasta, att gifva hans namn dess förtjenta europeiska ryktbarhet." Så långt *Atterbom*.

Almquist, förf. till *Törnrosens* bok, Sveriges på en gång *originellaste* och *productivaste* vittna författare, en af de få som äro skälder i sak, ej blott i ord, öfverensstämmer med *Stagnelius* deri "att (säger *Atterbom*) behandla poesien såsom en konst, som i ordets äktaste bemärkelse, eller utan att uppoffra sin konstsjelfständighet, är *didaktisk*; en konst, som då hon tolkar sin egen sanning eller sig sjelf, i och med detsamma äfven tolkar en *Gnosis*, en religiös filosofierande visdom." De äro ehka deri att *Stagnelius* är en ensidig idealist, som af dualismen blifvit ledd till en negation mot allt ändligt, då *Almquists* hela sträfvan är den, att tillvägbringa en försöning mellan verldslifvets båda poler, *ande* och *natur*, *idealism* och *realism*, hvarvid den sednare får lika mycken rätt som den förre och der *idealism* liksom litet är en falsk romantika grillfångeri efter meln,

väscnlösa gestalter och barocka underverk, som realismen är en blott köttslig, blott prosa och hvardaglighet. Han vill sträfva att rena konsten från vidunder, att borttaga hvad som är egentligen omöjligt, onaturligt, opassande, omenskligt, men rädda det ädla, lifliga och till och med fantastiska genom en djerf och finkänslig melankolis sublimes ironi, att framställa allt såsom det är i och för sig; och verkligheten har rätt fattad i och för sig nog mycket underbart. Romantiken återförde idealismen, men återförde med detsamma de historiska former, under hvilka den sist uppträdde, medeltidens under, det föräldrade och öfverlefdade, mot hvilket redan Cervantes polemiserade, men denna idealism var ensidig, ty på andra sidan låg realismen, verkligheten, objectiviteten, hvilken de icke upptogo. De förde konsten till stranden, men kunde icke åt den slå en brygga öfver till den motsatta sidan. Detta är framtidens riktning, hvars poetiska Siare och förebådare Almquist är; hkasom i andra länder Goethe, Walter Scott m. fl. (se Almquists franska afhandling öfver framtidens poesi). Almquist är äfven en kämpe för den nya tidens stora politiska riktning, till ett fritt folklif, hvarföre han ock synnerligen på sina taflor framhafver folket t. ex. bonden, hvilken lefnad förut ansågs opoetisk. Almquist anser ingen sfer opoetisk, hvarken den lägsta eller den högsta, ty han finner hos alla någonting rent menskligt och allt sådant, det må vara vackert eller fult, helt eller brustet, är poetiskt då det fattas med *konstnärblick* eller från artistisk ståndpunkt. Deri ligger till en del Almquists Shakespeariska natur. Denna Almquists theoretiska åsigt af poesien tror man ännu icke hos honom hafva kommit till full klarhet och consequens i *tillämpningen*. Deraf härleder Atterbom det bizarra och barocka i hans arbeten; andra härleda det af en inre disharmoni, ännu andra, och dessa med minsta skäl, af affectation och dæmonisk eller satansk illvilja. "Den rätta orsaken," säger Atterbom, "ligger fastmera i ett ännu

ej tillbörligen begränsadt öfvermått af de tvenne redan nämnda böjelserna, — nämligen dels den natur- och naturlighet älskande, dels den öfver människan — särdeles den moderna societets-människan — ironiserande. Den ena lockar förf. understundom att så fördjupa sig i det minutiösa, det oväsentliga, exeretoriska af Naturen och naturligheten, och att derpå lägga så mycken afsigtlig vikt, att derigenom uppkommer en ny art af *gjord* natur — en natur, som är *factice* i smått, liksom de idealiserande fantomisternas är *factice* i stort. Sådant sker, då det *lagom* förfelas, hvori egenskapen af *smak*, känslan af naturens aldrahemligaste sanningar, yttrar sig; skönhetsuttrycket störes då af de "små naturlagar, som lagt sig i vägen för de stora." Den andra böjelsen åter lockar honom att någongång äfven *der*, hvarest intet slags objectif nödvändighet i ämnets behandling dertill föranleder och berättigar, antaga tonen af en bitter och skärande reflexionskyla. Förf. använder *ironien* till en mellan sig och de profana uppdragen skiljomur, inom hvilken han undangömmar sitt aldra-helgaste — det behagliga, det vackra, det ömma, det Himmelska, — för att först pröfva, hvilka bland hans läsare äro invigde eller till invigning mogne, och sedan småningom insläppa dem. Dock framkommer det ironiska skämtet stundom obehörigt, mestadels genom en viss långsträckthet, en viss uttänjning, hvori det då esomoftast sammansmälter sig med den anmärkta benägenheten för obetydliga naturlighets- och sannolikhets-detalyer." — Andra hafva trott anledningen vara en *dissharmoni* i hans inre, hvorigenom han saknar konsistens, helgjutenhet och fulländad konstnärlighet. Jag har förr sagt *) att här vore *styoken af en skald, icke en hel skald*, att Almquist hör till de naturer, hos hvilken alla stycken visserligen finnas, men aldrig riktigt äro till ett stort helt sammanfogade. De äga den rikaste fantasi, den innerligaste

*) Eos 1839 N:o 1 och 2.

känsla, den skarpaste blick in i tidens förhållanden och tankens afgrunder, den mest dialektiska begreppsförmåga och ändå äro de icke skalder, ty dessa förmågor ligga merendels ej såsom hos andra människor i behaglig ordning, utan stå i alldes ovanliga förhållanden till hvarandra, bilda föreningar och processer, som ingen andens Chemi förmår lösa och som därför förblifva underbara Probleme, ouplösta gåtor för samtid och efterverld.

Deraf att själens synorganer äro hos dem genom besynnerliga sammansättningar annorlunda construerade, se de äfven mycket i lifvet annorlunda än vanliga människor, ofta djupare men också ofta skeft, paradox, inconsequent. Deras öfvermåttiga själ, som äfven ofta sönderbryter den sinnliga existensen, är lik Volkanen: evigt lif men ock evig oro: I deras inre ljuda eviga striderop, eller åtminstone råder der endast tidtals ett skenbart lugn. Än uppenbarar sig denna inre oro och såsom en otillfredsställelse med allt, som för den vanliga människan gäller för heligt, aktaingsvärdt och samhälleligt, än såsom en tillfredsställelse med hvad som af andra anses för likgiltigt eller trivialt eller naturalistiskt. Med ett ord de äro irrationella storheter.

De äro *kraft*, men icke *harmoní*, att begagna Theoride Theori (han var sjelf en af dessa brystna naturer, ehuru mera närmande sig till dem af företa slaget). Denna harmoni kallas inom konsten *smak* och utgör just det konstnärliga elementet i all vitter production. Genom denna smak följer snillet de regler, som mensklighetens största skalder under alla tider medvetet eller omedvetet följt och derigenom gjort sina skapelser till mikrokosmer, små väl ordnade verldar, sköna och fullfärdiga. Deras åskådande gör oss lugna, lyckliga och belåtna, fast det tillika höjer oss till en sfer, som är vida upphöjd öfver det hvardagliga lifvets torftiga prosa.

De brustna naturernas utan denna harmoni, denna smak, förakta under begubberi reglerna såsom någenting arbiträrt och yttre, då de tvärtom hos hvarje harmoniskt snille äro med hans innersta skapelsekraft likasom sammenvuxna. Dessa stormfoglar i sångens lunder visa oss vägen icke till en mikrokosm, utan till brustna världar, der det tillåtes oss att vandra, men ibland spillror och spridda oaser. Man kan icke gifva deras skaldeverk en mera passande benämning än *Fria fantasier*.

Men icke nog dermed, att de förakta de sedvanliga formerna, låta sin fantasi såsom "en irrande hind" ila öfver ökända och obesökta trakter, der inga andra blommor finnas än vilda "Törnrosor," ofta rätt tjusande; de äga äfven någon ting annat, som särskiljer dem från fullbildade konstnärer och harmoniska snillen. När dessa nämligen verka försonande på läsaren, antingen tala till hans mildare och ljufvare känslor och försätta hela hans varelse i en stilla, men öfverjordisk, fröjd eller också, om de tala till starkare känslor och våldsamt uppskaka själen, likväl åter försätta den i ett tillstånd af en mild försoning, — de grumla själens lugna yta för att göra upplärningen så mycket skönare; — så verka åter de brustna naturerna på helt annat vis. Det demoniska, som sväfvat på gränsen mellan Gudomligt och menligt, och som förlämnar alla snillens skapelser en hänförande magt, kan nämligen på olika sätt uppenbara sig, antingen på ett mildt eller på ett stormigt, våldsamt, magiskt gripande och fångslande, blott ögonblickligt fridsamt, aldrig på annat sätt än blott till skenet försonande. Dermed mena vi en försoning, som man ej rätt väl kan förlika sig med, emedan man fruktar att der under lurar en gömd strid. Öfver slutet af deras arbeten liksom öfver det hela hvilat en hemlighetsfull halfdager, som till hälften är en demonisk lockning och till hälften en skeptisk uppskakning.

Likasom hvarje skald af snillrikare art är ett uttryck af sin tids sympathier, så är äfven detta, vi kunna kalla det, demoniska snille ett uttryck af någon egen sann, half sann eller half falsk riktning af hans samtid. Det är ofta någon social fråga af stor vikt, som länge varit förbisedd, hvilken desse genier göra till föremål för uppmärksamhet och detta med en djup rikedom af aning om denna frågas betydelse åtminstone för framtiden. I följd af det fragmentariska i deras själ ligger dock en lurande inconseqvens i uttrycket, ehuru ett slags inre sammanhang, såsom nedanföre antydes, ej alldeles saknas.

Detta allt må vara tillräckligt att åskådliggöra skillnaden mellan ett stort snille och en stor skald, det vill säga ett snille såsom fullbildad konstnär. Hvad vi sagt om de brustna snillena är en allmän Charakteristik öfver författaren af Törnrosens bok, ty på honom och hans originella skapelser kunna alla dessa kriterier tillämpas. Han eger stora gåfvor, han har rik fantasi, som är mäktig att ge kropp åt de spetsfundigaste tankar och karaktärsdrag, gjuta en glans och en färg öfver hans taflor, som stundom är nästan allt för skimrande, försätta sig och oss i alla de länders och de tiders sensationer, dem han vill skildra. Hans dialectik är mördande; det ges knappt en sofism, som han ej vore i stånd försvara. Hans känsla är djup, brinnande och volcanisk, parad med hans dialectik har den frambragt en underlig mystiskt kabalistisk verldsconstruction. (*Det Hela i Skandia*, som andas lika mycket Christendom, som andra hans reflexioner låta oss ana motsatsen.

Hans observationsförmåga har riktat honom med så många förråder af människokänedom, att han af alla Sveriges skalder är den mest dramatiska, och att hans uppsatser i afhandlande stil öppnat nya utsligter öfver de ämnen han behandlat, i hvilka visserligen mycket bisart,
half-

hafsant och underligt finnes, men äfvenledes mycket sant, som första gången blifvit insedt. (Se Hans *Manhems förbundets Historia*, Afhandlingar i Hermes, Hans *Några Drag i Skandia och Sättet att sluta stycken* i Törnrosens Bok.) Men han är lika rik på Begrepp, som ideer, och lika händig i deras behandlande. Icke alltid uppträder hans reflexion i en form på gränsen af poesi och prosa, som dessa oaktadt sin prosaiska form hafva, äfven i rena förståndssaker t. ex. Grammatik och Matematik uppträder han med framgång. Det är således en förunderlig mångsidighet af kraft hos denna man. Finnes äfven der *harmonien*? — Vi tvifla. Åtminstone har han ännu icke gifvit ett stort och fullfärdigt helt, hvars betraktande fyller oss med lugn och fröjd öfver det ideellas uppenbarelse och förkroppsligande i den ändliga världen. Öfver strödda ställen liksom öfver det afklyppta slutet af hans poetiska arbeten hvilat stundom ett dunkel, som ej väl låter sig genomträngas. Sammanställas partier med partier, fragmenter med fragmenter, visa de stundom sig vara byggda på olika ståndpunkter af verldsåskådning. Ibland tror man sig finna ett försvar för naturlifvet, såsom högre än andelifvet, för sjelfmordet, en Simonistisk åsigt af äktenskapet, en yttlig uppfattning å det christliga lifvets hjertpunkt, omvändelsen, hvilken här ofta tyckes kunna för godt pris katholskt, utan en förändring af djupare art, vinnas, och åter finner man uttryck af en christens hela resignation och eftergifvenhet för bestämda former, såsom helgade och evigt vördnadsvärda. Och slutet, huru besynnerliga, otillfredsställande är ej ofta dessa! Försvarares Dialektik förslår ej att deri alltid visa oss idén af en inneboende försoning. (Se Runebergs snillrika uppsatts öfver *Ramide Marinesco*.) — Detta allt, hvartill man kan lägga så mycket underligt, falskt originellt, i hans arbeten så väl i enskildta rader som anläggningen af partier och det hela, bevisar ett disharmoniskt inre, så-

dant vi ofvanföre skildrat detsamma. Visserligen har han sjelf på slika tillmälen svarat de märkliga orden: "Så jag målar, ty så roar mig att måla," visserligen har han derföre kallat sin bok: "*Fria Fantasier, en irrande hind*," och sagt: "*lifvet är ej annorlunda*," men detta allt, både nyckens herravälde, och den uttalade dogmen, att lifvet, (såsom det i skenet är) är konstens förebild bevisa att A. har alla stycken af en hel skald, men är ej konstnär, hvilket sednare han äfvenledes, såsom han sagt, bryr sig så hjertinnerligen litet om. Konstnärens regel är *harmonien*, smaken, sträfvan efter *mikrokosmen*, ej ett fritt skapande af fantasier, som blott äro materialier för en konstnärlig byggmästare af verk för evig förtjusning; Konstnären skall i allt framställa *försoning*. Det är hans kallelse. Försoningens Gud måste vara hans, ej Nycken, hvilket är så mycket som att ha ingen Gud, annat än sig sjelf. Konsten vill försoning. Deri skiljer den sig från *lifvet*. En uttagen händelse ur lifvet är ej fullfärdig, der ser man ofta just derföre icke försoningen, emedan denna händelse är lösryckt ur världssammanhanget. Emedan en händelse i lifvet ofta slutas abrupt, utan försoning, skenbart ofärdig eller halffärdig, får derför ej konstnären handle likaledes, sägande: *Lifvet är ej annorlunda*. Har han sjelf inom sig försoning, harmoni, smak, konstnärlighet i dess stora betydelse, är han sjelf en fullfärdig mikrokosm, så ger han sitt diktade lif hvad det verkliga ej har, slut, helgjutenhets, sammanhang, försoning. Han ger små världar, ej bitar af en värld, söndertagna organismer, som han låter ligga i sär derföre, att åskådaren skall kunna sysselsätta sig med att sammansätta bitarne och fantisera liksom han sjelf gjort. Alltså kunna *Fria fantasier* aldrig visa annat än en bruten natur, som kanske vär för stor för att hålla hop, eller af någon anledning ej kom att hänga samman. Få äro de som med stora stycken af en skald fågo ett helt t. ex. Shakespeare.

Alltså bör detta brustas, såvida det är brutet genom ett eget förvällande, tadlas, emedan snillet är en Guds gåfva som har samma mission som allt stort i lifvet, den att uppenbara det gudomliga i menskligheten såsom förebild och ledning; att afspegla det Guds rike, som är fridens hem och mensklighetens mål. "Äfven *Skalden* måste svara på Häfdernas Allshärjarting." Härmed är dock ingalunda sagdt, att ej ett inre sammanhang kan anas, om ej förefinnas verkligt närvarande hos ett sådant brustet snille. Så äfven här. Det ges ingenting stort utan åtminstone möjlighet till sinne för och förmåga af sammanhang i stort, af verldsåskådning, åskådning af tingen i helt och stort. Lika litet är härmed sagdt att ej ett sådant snilles dikter uppfylla konstens lägre mål, att förströ och lära (*delectare et prodesse*); tvärtom finnes i dem en magisk tjuskraft, som klamrar fast läsaren med Harpyjors klor och fasthåller honom inom besvärjarens trollkrets, äfven som man i dessa skrifter finner mången ny utsigt öfver tankens eller verklighetens värld, mången ny åsigt, insigt och omsigt, men — tjusningen är ej alltid gagnelig, lärdomen med falska beståndsdelar, så mycket oskiljbarare, ju inskränktare betraktarens blick är.

Vi sade, att en ny utsigt öfver någon af samtidens och världshistoriens nyaste riktningar måste divineras af dessa snillen. Så äfven här. A:s världshistoriska betydelse är, såsom annorstädes är af Förf. visadt, den, att han vill upphöja menniskan ifrån en ren spiritus till ett animal *coeleste*, (liksom Signora Luna förvandlas från helgon, som dödat det animala, sträfvat att vara ren spiritus, till *wenniska*, ett ändligt, animaliskt, ej mindre än ett evigt, rent andligt väsende). Han talar för det *materiella*, liksom tiden för *Industri*, *historiska romaner*, *realism*, det *practiska*, *folkelement*, mot allt ensidigt herravälde af den abstracta Christendomens spi-

ritualism, Feodalism, Aristokrati, Fosforism, Fantasteri, med ett ord, som Geijer säger, mot *Ideella pretensioner*. Det är det stora hos A. att i och med detsamma han ger materien sin rätt, han också åtminstone i Theorien tillåter menniskan att vara ej blott ett *animal*, utan äfven Cœleste, ett himmelskt djur. Så gör icke den så kallade förlupna Juden Hejne (säkert den qvickaste Jude som någonsin lefvat) hvilken öppet predikar ej om Judarnes emancipation utan köttets, ty han förnekar med den halstarriga Skeptikerns hela köld *anden*.

Detta är A:s plats såsom snille. Han särskiljes från Sveriges öfriga skalder äfvenledes genom öfvervigten af hvad man kan kalla *Dramatik*, ty A. är Sveriges enda och alltså största Dramatiska skald. Än Leopold, Ling, Stagnelius, Beskow? *Leopold* var visserligen skald och har skrivit flere förträffliga saker, men i Dramatiken tyckes han sakna, åtminstone enligt vår tids fordringar, Dramatiska anlag. *Ling* är en stor och originell lyrisk och beskrifvande skald, men ingalunda Dramatisk; sammaledes *Stagnelius*, denna Nordens yppersta speculativa skald. Äfven *Beskows* visserligen icke geni men vackra talent har mera teatralisk, än rent Dramatisk förmåga; det vill säga han eftersträfvat hvad som kan göra effect på scenen genom pikanta situationer, granna kostymer och en utsökt och hopsökt Rhetorik; hans Dramer äro intressanta tafvor ur Svenska Historien, men sakna den djupa Characteristik af personer, den smidiga uppfattning af de handlandes och deras tidehvarfs sentiment, den fantasirika och nästan dialectiska utveckling af det hela, hvilket allt ger A. framför alla sina medtäflare rätt till den dramatiska skaldelagern. Denna Dramatik finner man i hvarje konstform, som A. begagnar. Allt rör sig och lefver i hans panoramer, hans personer kan man stundom kalla *typer* i Nodiers bekanta mening.

Anledningen har jag dock sedan trott vara en helt annan. Dissharmonien ligger icke hos skalden, utan i

verkligheten, alltså äfven hos objecterna, afspeglade inom konstens verld. Detta sker genom den nyare konstens största häfstänger, hvilka ock utgöra Shakespeares hela storhet, *ironien* och den *dramatiska objectiviteten*. Det ~~brustna disharmoniska och falska~~ i lifvet, låter han med den dramatiska författarens hela likgiltighet och köld klart och genomskinligt uppträda i sin egen form, för att dymedelst för läsarens fantasi visa sin egen lumpenhet och sjelfförstöring. Det disharmoniska hos vissa personer i hans verk är alltså ej skaldens, utan blott den eller den personens, byggt på likhet med verkliga händelser. Skalden behöfver icke stå till ansvar, för hvad hans personer behaga tänka och göra. Så är Richard Furumo ingalunda Almquist, ehuru han visserligen uttrycker dennes polemik mot den falska lärdomen och den falska herrskapligheten. Vi neka emedlertid icke, det som i lifvet är till endast undantagsvis stundom blifvit nog mycket öfverdrifvet, äfvensom vi betvifla, det konsten bör befatta sig med det abnormalt och icke rent och allmänt menskliga. Vi vilja icke neka, att formen, särdeles den metriskastundom är högst curieus och affecterad eller vårdslös, grundidéen i hans arbeten stundom är dunkel och att man sväfvat i ovisshet, om man skall taga konstverket för en fri fantasi, ironiserande öfver lifvet i allmänhet eller om det skall uttrycka någon bestämd tanke och hvilken, samt att denna tanke stundom är paradox.

Fornrosens bok skall bli "ett helt, hvars delar väl äro sjelfständiga hvar för sig, men tillika dock lefva uti och genom hvarandra," såsom han säger. "Det åsyftar*) ingenting mindre än att "omtala hela världens historier från början till slut;" och vill således verkställa hvad betjenten Jacob just med dessa ord tilltror den förutnämde Richard Furumo. Det är ämnadt att bilda en

---

*) Atterhem p. a. st.

cykel af poetiska taflor, hvilkas form mestadels är eller närmar sig till den vanliga Novellens, och stundom öfvergår från obundet språk till bundet; någongång är den äfven versificerad alltigenom. Det har den likhet med Tiecks "Phantasus", att berättelserna föreställas utgå från en krets af själfulla, bildade, hvar på sitt vis originella släktingar och vänner, som förtälja dem för hvarandra och dervid tillika sammanbinde dem genom en fortgående kedja dels af samtal, dels af egna händelser. Samtalen behandla liksom der ämnen ur poesien och konsten, ofta jemväl i allmänhet ur Menniskans sedliga och religiösa lif: de afspegla, äfvensom händelserna, alltid någon viss bestämd ståndpunkt af de till kretsen hörande personernas sinnesförfattning eller invärtes mensklighet, och inverka på denna inre lefnads vidare utveckling. En omständighet deremot, hvari planen för närvarande verk skiljer det från Tiecks (och ännu mera från Boccacios "Decamarone"), är den, att Förf. med alla dessa noveller, samtal och lefnadsöden åsyftar ett helt, som är detta i en mera sträng betydelse: så nämligen att i den mån läsaren gör bekantskap med berättelserna och de förtäljande personerna, lär han också känna en *systematisk* världsåsi, hvars betraktelser först tyckas regellöst sväfva omkring människolifvets djup och höjd, men i alla meddelningens hufvudmoment omisskänligt hänvisa på en viss gemensam grundprincip, ett för alla variationerna ursprungligt thema; hvilket ännu bestämdt framlyder, ännu undanflyr, men städse återvänder till ännu sorgfälligare utbildning." — Nu till det speciella!

Jagtslottet är en inledande målning af Hugo Löwenstjerna och hans familj. — *Hermitaget* har förträffliga partier af en historisk roman. Flera skildringar af folklifvet äro ypperliga t. ex. *Vargens dotter*, m. fl. *Hinden* är högst intressant, särdeles genom inströdda reflexioner, hvilka äfven ge *Fröken Eleonoras reseminnen* betydligt interesse. Märkligare ännu dessa alla i poe-

tiskt afscende äro *Tintomara*, *Ramido Marinisco* och *Signora Luna*.

Tintomara framställer *) : "en skön naturbild af en menniskoehet, för hvilken den vanliga söndringen och den vanliga återföreningen mellan *manlig* och *quinnlig* mensklighet är främmande; det tillstånd hvori menniskan, höjd öfver alla bildningens och missbildningens strider, är ett himmelskt — *djur*, d. v. s. på en högre lifsgrad lefver och handlar med samma reflexionslösa, samma orubbligt harmoniska sjelf-enighet, som tyckes, i *lägre* grad och mått, vara den *jordiska* djurlighetens allmänna egenskap. Förf. har låtit ett sådant *animal caeleste* antaga kropp i en skön quinna, som nyss trädt öfver barndomens gräns, och som, begåfvad med all slags inre rikedom och yttre tjuskraft, är blott och bart *natur*, samt för den skull äger all *den* godhet, all *den* renhet, som Natur och Instinct, utan allsköns tillhjälp, kunna skänka. Men denna herrlighet är dock en hednisk; så länge nämligen som ägarinnan ej varseblifvit åtskillnaden mellan den *egna* sjelftillräckligheten och den gudomliga, samt derföre icke heller sitt behof att af denna omfattas, för att dymedelst upphöjas till den enda fullkomliga enheten. Derföre har han låtit den oskuldsfulla tjuserskan vara och förblifva en o-christen midt i vårt christnade tidevarf och fädernesland. De omständigheter, genom hvilka möjligheten här af är motiverad, har han ganska fintligt uttänkt; och de utvägar dertill, som Gustaf III:s tid framför hvarje annan erbjöd, äro så lyckligt begagnade, att personens poetiska sannolikhet går ytterst nära intill en historisk."

"*Ramido Marinisco*, öfver hvars slut hvilat en dimnighet af oupplösta motsägelser, en tvetydighet i sista utsägandet af det helas tanke, hvarifrån förf. sökt reda

*) Atterhög p. 2. st.

sig med mera konstighet, än kraft — har följande innehåll: Hjeltens är en son af den vidtberömda, mångbesjunge, redan i hans barnår bortflyktade Don Juan; sin fader lik endast i älskvärdhet och erotisk antändbarhet, men för öfrigt af ett lynne som är hjertligare, blidare, frommare, mera benäget för studier, contemplation och ästhetisk sysselsättning; hvartill han ock blifvit uppfostrad af en from och lärd munk, Anselmo, som bor i ett till hans moders slott närbeläget kloster. Modren, Donna Bianca, stolt öfver sonens egenskaper, nödgar honom att segla från sin hemö, Majorca, till Spaniens fastland, för att der utmärka sig genom ridderliga bragder, vinna ära och en genom äran förtjenad kärlek. Det första lyckas honom; och äfven det andra i så rikt mått, att han sedan i Valencia, dit han först begaf sig, tid efter annan förälskar sig i fyra de skönaste adeliga jungfrur, med en af hvardera genast besvarad låga. Men just i det ögonblick, då han i hvart och ett af dessa förhållanden vill för lifvet fästa sitt öde vid sin älskarinnas, upptäcker han, att hon är Don Juans dotter, och således hans syster. Svärmodig öfver detta fyra gånger inträffade missöde, afskedar han slutligen all tanka på jordisk kärlek, allt hopp att i en personligt lefvande quinnogestalt skönja ett föremål, der det tillåtes honom att finna sitt hjertas begär tillfredsställdt. Han återvänder till Majorca och mödernesslottet, sin Anselmo, sina forna sysselsättningar; men en af hans fader *målad* skönhet, en i slotts-kapellet befintlig taffa, hvilken hans moder fåfängt sökt undångömma, öfverväldigar honom nu med intryck, som snart stiger till så häftig lidelse, att han tillbringar all sin tid i hennes beskådning, och slutligen öfverhöljer henne med kyssar. Ty värr hade Don Juan, sig lik äfven såsom konstnär, blandat *gift* i sina färger; gift, hufvudsakligen hämtadt från de Pityusiska öarnas ormar, och af så förfärlig art, att hvarje kroppsligt vidrörande ofelbart måste föranleda en skyndsamt död. Angripen af gifvet, ledsagd, enligt sin önskan,

af sin moders och Anselmo till hafsstranden, affider han der i deras åsyn; hvarefter Anselmo förmanar den sörjande modren att ofvaneftersöka tröst, men tillika besvärjer henne att *hata* den ännu alltjemt af henne älskade Don Juan. I otålighet och vrede svär hon att *hata* Anselmo, — slutligen att *hata* honom, "hvem än han är och varit." Då tackar Anselmo henne, faller den maskerande capouchonen, och befinnes vara *Don Juan* sjelf, som gör bot för sina synder, och som, utom andra penitenser, ålagt sig såsom den svåraste, att förvärfva sig hat och afsky från alla *dem*, hvilka han fordom lockat till en brottslig kärleksflamma."

Runeberg söker sinnrikt förvara detta styckes slut (Sv. L. F. T. 1837 N. 46): "Hatet mot Don Juan *förstöraren* är kärleken till Don Juan *penitente*. I förstöraren har han sprungit ut ur sig sjelf, i blod och yra, i upphöjning och död, i botgöraren återgår han ur tomheten till sig sjelf med jordiskt qual och himmelsk glädje. Derföre är hans yttre krossadt, botklädt, qualdt, och derföre hungerar han efter sina fordna offers hat, för att se tomheten af sitt lif i oordning af allt besannad. Deras hat är den graf, i hvilken tjusningen af hans förra skenlif skall jordas till en evig död. Här är hans kamp, det jordiska qvalet; men segren, jublet, den himmelska glädjen röjer sig i hans dom öfver sin yra, en dom, som i ständiga pulsslag återkommer; den röjes i hans kärlek till klosterklippan och i det lugn, hvarmed han ser sin stofffröjd dö, sin skapelse förvissna."

De fyra quinnornas characterer skildrar Runeberg förträffligt: "*Estella*? Quinnsans quinnlighet, den uppförande, sucklika, som äger intet, eller äger blott hvad hon låter en annan äga, den genom sin vapenlöshet segrande, den genom sitt offer af allt allsmäktiga. *Ximena*? quinnan som person, sedan form, sedan något i sig sjelf, ehuru blott bildlik och fordrande att kallas till

lif af en annan, — sköheten i sin sjelf-fullhet, i ana hjertat vaknat och den sprittande pulsen födt en längtan, som på engång kufvar och förädlar sjelfvet. *Armesinda?* Den fullt vaknade Ximena, den genomandade formen, den tonlika som har sitt eget lif, men lefver blott för att älska, som har sitt eget ljud, men ljuder blott för att förmälas i en harmoni. *Juanna?* Quinnan uppgången i flamman af sin egen eld, ägande sjelf sin kärlek, hängifven, men lika som lägan, som är fientlig mot hvarje annat famntag än läkans. Estella är sucken, Ximena formen, Armesinda tonen, Juanna flamman. Alla söka de hos Romido en läga; den första för att förstöras, den andra för att bestrålas, den tredje för att försmälta, den fjerde för att förenas."

Columbine, säger Atterbom, "är en slags Magdalena, en ung och skön botgörerska, men som återfår jordlifvets glädje i förädladt, i sannt skick. En ädel yngling har uppsökt henne, emedan han redan vid hennes första åsyn anat, att hon mindre genom böjelse, än genom olycka, är åt lasten och föraktet hemfallen; gripen och räddad af kärlek till denna yngling, förvandlas hon till hvad hon ursprungligen var ämnad att blifva, renas genom ånger och himmelsk förlåtelse, och förenas med sin räddare genom äktenskapets band, sedan hon blifvit värdig att vara hans maka.

Signora Luna är "till namnet *Tragedi* mera berättigad, än något annat oss bekant inhemskt försök i samma slag af skaldekonst; ty det uttrycker fullkomligare denna diktningarts innersta väsende." — Grundtanken har förf. sålunda utvecklat: Hufvudpersonen är en olycklig quinna. En anblick af personlighetens stigande, af utvidgning, af gång uppåt, af en *människans divinisering* är vanligen det som visar sig i ett helgons historia. Likväl är det alldeles icke så i Lunas dram. Tvärtom. Här är det en människa, som af naturen och olyckans verkan

pedan står högt, som vid scenernas sjelfva början står på spetsen — men som derefter går *utföre*, går allt mera ned till menniskor, inskränkes, hopfattas, sammandrages till individ af vanlig begränsning. Med andra ord: en *helgon-character* *humanisering* är, hvad jag tycker afspeglas här... Den Tragiska katastrophen, hufvudolyckan, slaget, som krossar, står för Luna icke vid styckets slut, utan vid dess begynnelse, händer henne straxt i början. Sedan går hon allenast fram som en lyrisk åder, en ringa sång, en bön, midt igenom och emellan alla de öfrigas tragiska spel. Deras katastrof står vid slutet. För dem är det en Tragedi. För Luna sjelf är det en lyrik. — — Det finnes i stycket ingenting sagdt om *Ödet*, ingenting taladt om *Försynen*. Likväl om Gud så, som folket och den enkla enfalden menar.” — De öfriga hufvud-charactererna, säger Atterhom, *Moharrem*, *Rinaldo* och *Vialanta*, är genomtänkta och utförda med berömlig sorgfällighet. Att egentligen en och samma personlighet lefver i alla trenne, fastän i hvardera genom egna skiftningar bruten till en särskild, — så att *Rinaldo* är en manlig *Vialanta*, hon en kvinnlig *Rinaldo*, och *Moharrem* lätt igenkännes i båda — bör lika litet kunna undfalla läsaren, som huru mästerligt andra actens första scen upplåter *Moharrem*s innersta, och tredje actens tredje scen *Rinaldos*. — Näppligen har man på Svenskt tungomål sett ett islamitiskt hjeltelynne skildradt med en så sann ton af africanskt modifierad orientalism, med så glödande och likväl i intet afseende öfverdrifna färgor, som *Moharrem*s. De öfriga personernas karakteristik är utförd i förhållande till deras underordnade ställning, jemut opp så långt som nödvändigt var för det helas thema och utvecklingsgång. Omgifningen af local o. s. v. är öfverallt noga passande till de handlande och deras vexlande belägenheter; och för dem, som af dylika skaldedikter framför allt annat fordra liflig framskridning i dialog, handling,

situationer, har förf. gjort så mycket, att det måhända här och der kunde kallas för mycket.”

Araminta May eller Ett besök i Grönhamns prestgård. Brefvexling. En tack novell, oändligt ledigt och smidigt berättad. Man tycker sig ofta se Frih. Knorrings penna — *Urnan* är en besynnerlig, hemsk berättelse, hvars syftning är att visa oförnuftet af en *ed.* — *Palatset* är en österländsk japansk saga. — *Kapellet* är den hjertligaste af förf:s arbeten, en from fiskaridyll, der kärlek spelar, ej romanens, utan den högsta, den *Kristliga*. Den är tillika en fulländad målning af folklifvet. — *Godolphin*, en comedi på lediga rimmade alexandriner, är ganska underhållande. — *Skällnora quarn* är en djupt tragisk berättelse ur bondlifvet, i det mesta förträfflig, i något onaturlig. Som denna dikt väckt mycken sympathi, såsom Almquist säger, ”emedan man här ser en bondflicka uppträda, som menniska idealisk, ädel, fin och graciös, ehuru hon bibehåller alla former af bondiskhet, och hennes språk är den vanliga uppländska *patvis*” — torde det interessera läsaren, att se huru Författaren sjelf uppfattat sitt stycke. Vi anföra hans ord, som vi någorstädes haft tillfälle se: ”Detta stycke är äfven (akt- och scen-form afräknadt) i ett visst betydligt fall en egentlig tragedi. Ända sedan Aristoteles hade man vant sig vid den besynnerliga åsigten, att endast förnåma personer, kungar, prinsar, hjeltar, drottningar, eller åtminstone någon af adeln måste vara ämnet för tragedien. Jag finner, att *menniskan*, i hvilken samhällsklass som helst, kan vara det. Här är det bonden Jan Carlson. Denna man hade en syster (mor Anna), som blifvit gift med bonden Mats i Wisinge. Jan Carlson, af begär till sin systers egendom, vill rödja både henne och hennes man ur vägen, för att sedan ”såsom sin systerdotters förmyndare” förvalta — sig till nytta och såsom han behagade — hemmanslotten. Detta är på bondhorizonten ett ganska begripligt thema, och

alldeles detsamma som då hjeltar eller furstar intrigera mot hvarann och söka undanrödja hvarann, för att under någon förevändning bekomma riken eller provinser under sig. Jan Carlson söker förgifva sin syster, och sedan, genom vändandet af skulden på hennes man, Mata i Wisinge, få honom till tings, dömd och dödad. — Men Jan Carlson är tillika, såsom de flesta skurkar, feg. Genom Britas berättelse (mot slutet af stycket) inser man, att J. C. väl sökt förgifva sin syster, och således i sitt samvete bär bördan af ogerningen, men att systemen troligen dött på naturligt sätt. Detta hindrar icke J. C. att anse sig för mördarn, söka vältra allt ifrån sig, åtminstone till skenet, på en annan, och att, — såsom människor i denna ställning alltid bruka, — rasa emot hela världen. Nu katastrofen. Det är i en sågqvarn, der han genom ett grymt påhitt söker förmå Brita att vittna falskt emot sin husbonde. Genom händelsens utgång (så kallade Nemesis) blir likväl J. Carlson den, som faller offer för sin tilltällning i qvarnen, krossas af hjulet och nedfaller. Nu visar sig Britas karaktersskönhet i glömskan af hvad hon sjelf lidit och i mildhet emot den döde, hvilken genom sin död liksom försonat brottet. Man ser nemligen, att så fört Jan Carlson sjelf krossats och dött, uppträder såsom slutlig räddare en *fogel*. — Poemet vill här alldeles icke antyda någon bestämd metempsychosis, så att J. Carlssons ande flugit in i denna fogel, hvilken nu, sedan den förre jordiskt dött, vill göra hans ogerning god igen, genom att *ställa till rätta* allt och frälsa flickan. Detta är endast mystiskt angifvet, emedan en sådan sak ej annorlunda kan och bör (och ingen må falla på den dumma tanken, att *jag* tror på själavandringen, för att jag här låtit en fogel, såsom det ofta händer i naturen, inträda i en handling, som Gud sjelf i sin outgrundliga vishet och plan ordnat). Emedlertid ser man fogeln (med sin krokiga näbb liknande J. Carlssons romarfysionomi), sedan han räddat flickan, hvilande på stenen åskåda liket, och liksom nicka en

facksägelse emot dem, som med förlåtande ömhet och en viss omvårdnad lagt J. C:s lik vackert under granruskorna och på detta sätt liksom ändå skänkt det en jordfästning. ~~Der efter flyger han bort.~~ — — Ser nu en läsare fogeln så, så inkommer han i styckets högre mysterier; — ser han honom åter *endast* som en fogel, så går det också ganska väl an. Det är då en historia, som slutar på det välförtjenta sätt, att skurken faller ett offer för sina egna stämplingar: man behöfver då ej se någonting vidare, det är nog med det. Det är alldeles såsom då, i den aristoteliska eller gammalfranska tragedien, någon *tyrann*, just på höjden af magt och på vägen att vinna sitt slutliga mål, stupar för någon dolk som han sjelf lagt." — De utmärktaste bland Almquists nyaste skrifter, som förf. haft tillfälle att se, äro hans *Folkskrifter: Grimstahamns Nybygge, Ryska Minnet i Norrköping och Arbetets Åra*, alla tre vittnande om A:s alldeles oförlikneliga förmåga att försätta sig i lifvets enklaste förhållanden, i allmogens tänkesätt och synpunkter och likväl ur denna sfär utlocka det allmäntmenschliga, det vackra och ljuftva, hvilket likväl träffas i borgarens hus, i bondkojan, i torparstugan, som i palatsen. Det är hans sträfvan att tillkämpa *folket* rätt att uppträda i poesiens helgedom, då det förut fick stå utanföre dess tempelport; eller på den högadliga romanens tafvor tjens till grå bakgrund. *Grimstahamns Nybygge* är en skildring af tvenne nybyggarghjon, så naturlig, så oskuldsfull, så genomandad af den läckraste poes och prydd af de finaste drag af själsskönhet, att vi sätta denna berättelse vid sidan af *Kapellet* och *Skällnora Qvarn*. *Ryska Minnet i Norrköping* är en lifligare målning, der äfven starkare passioner och interessen spela. Den framställer en fosterländsk stridshändelse för att underhålla och lifva nationalkänslan mot den borna nationalfienden på andra sidan Östersjöns vågor; men der dånar ej blott stridstummet, der spela ej blott fosterlandsförrädare sitt trolösa spel, der rasa icke blott Eu-

ropas barbarer med asiatisk vildhet; der upprullas äfven taflof af den ljufvaste och innerligaste kärlek och själskänhet. Man läse Samtalet mellan Johanna och Martin i trädgården, en dialog, värd att ställas vid sidan af Romeo och Julia. *Arbetets ära* är gnomisk, i profetiskt inspirerad ton, sublim, men tillika folkmessig och enkel, dels lik ordspråksboken, dels lik Lammenais; liksom den sednare vill Förf. göra folket medvetande af sin anborna adel och mana det att göra sig värdigt sin framtid. —

I Fortsättningen af *Törnrosens Bok* behagar oss mest: *Schemsel-Nihar*, ett nubiskt epos, genomandat af afrikansk glöd och nubisk colorit, och tillika i planen enkelt och skönt och i utförandet musikaliskt vekt. *Arthurs Jagt* har åter en helt egen nordisk färg, i den gamla sagans djupaste tonart; ett i sitt slag fulländadt mästerstycke af episk skaldekonst. — *Ferrando Bruno* är ett drama, djupt till plan, orientaliskt praktfullt till utförande. Det symboliserar Egoismen såsom det Ur-onda och visar att det ondas själfmedvetande är just pånyttfödelsen till sitt frö. — *Månsången* är en versifierad berättelse, som i utförande något liknar *Vargens Dotter*. — *Isidorus of Tadmor* och *Marjam* äro två sammanhängande dramer, hvilkas localfärg är palästinisk och tid Apostlarnes och Jungfru Marias efter Christi uppståndelse. De hafva sköna partier, men äfven några oförklarliga t. ex. Johanan (Johannes), som talar som en vansinnig; äfven synes oss det hela sakna äkta kristlig anda och Apostlarnes karakterer och tal, ej motsvara de bibliska föreställningarne. — Om *helsans Evangelium* är ett slags poetisk predikan, *Melia* är en skön martyrlegend. — *Svangrottan på Ipsara* är ett djupt tragiskt, förträffligt utfört, sorgespel. *Simiramis* är en fantastisk berättelse om denna Assyriens mångbesungna sagadrottning. *Ormus och Ariman* är en komisk berättelse, en parodi på många samfundsförhållanden. — *Björninnan* är

en liten ryslig berättelse, åtföljd af en vild sång. — *Ifrån Leonard* beskriver huru en älskare besöker sin flicka på ett kurhus (!). — Till flera af sina originella och än dämoniskt tjusande, än melankoliskt smältande melodier har han satt lika originella lyriska ord, visserligen aldrig i lyrikens häfdvunna, harmoniska, versarter och stundom abstrusa, men dock ofta vacker, djupsinniga och hänförande.

Jag har ännu icke nämnt något om det besynnerligaste af denna genialiska och utomordentligt productiva mans vittra arbeten, nämligen *Amorina* eller *historien om de Fyra*, en dramatisk roman. Dess plan är, formelt betraktad, ganska organiskt sammanhängande; det abnormalt, jag vill icke säga, felet ligger deri, att Förf. gjort undantagsmenniskor till figuranter på sin tafla, alla hufvudpersonerna hafva något skeft, något på tok, i sina karakterer. Så är *Amorina* med all sin själsskönhet till öfverdrift exalterad, *Rudman* vansinnig, *Johannes* har en onaturlig lusta efter blod; *Libius* har med all sin gedigna humor och all sin triviala natursanning jemte sin lungsigtiga sentimentala hustru äfven något besynnerligt. Arbetet är ett dårhus, der de rysliga scener passera, och likväl synes att ett visst förnuft leder allt. Detta arbete är ej blott det underligaste och rysligaste, som svensk skaldekonst frambragt, det har äfven de äldra skönaste *stycken*, naturskildrande, lyriska, reflecterande o. s. v. *) —

I sina prosaiska stycken är Almquist mest genialisk t. ex. *Om det nya stridsättets idé*, *Om enheten mellan Epism och Dramatism*, (i *Hermes*) *Om Poesi i sak* (i *Dagl. Alleh.*), *Om de Gamles och nyares vitterhet* (i *Svea*), *Några drag* (i *Skandia*), *Menniskans Stöd* m. fl. *Svenska fattigdomens betydelse* är en djupsinnig afhandling

---

*) Jmf. min *Charakteristik af Amerika* i *Eos*.

Hög öfver Svenska nationens invärtes förhållanden, Om herrefolkets afstånd från folket genom en ytlig, nationell bildning, bygd på falsk baklärdom eller salongshyfsning, samt antydande att herrefolket endast blir nationellt genom närmare anslutning till folket. Derpå följer en genialisk karakteristik af Sveriges natur och djur, motbilder till hans redan af oss anförda förträffliga karakteristik af Svenskens förhållande till Litteratur. — *Menniskoslägtets Saga*, en världshistoria efter helt egen plan, der geografiska och reflecterande excursur afbryta den historiska framställningen, är ett högst originellt arbete, som öppnar många nya vyer öfver mensklighetens historia och samhällsfrågor. —

En äfvenledes genialisk romanförfattare, och hvilken likasom Almquist föraktar reglorna, men som deri skiljer sig från honom, att han ej har hans objectivitet, skarpsinne, logiska reda, men en mera Jean Paulsk, caustisk quickhet, och en tydligare disharmoni, är *Clas Livijn*, förf. till flera noveller och romaner, af hvilka de märkvärdigaste äro *Axel Sigfridson* och *Spader-Dame*. Om den förra yttrade sig en Rec. *) "En roman är den således icke, men den är en dyster och skuggrik taffla af en rik individualitets inre lif, genom yttre förhållanden trängdt inom hvardaglighetens inskränkta krets. Sentimental är den rådande tonen dock icke; ty en djup ironi, stundom frambrytande till ett convulsiviskt skratt, utgör teckningens grundfärg.

Den bok, som gifvit anledningen till dessa aphorismer, hör till de utmärktare bland vår senare vitterhet. Den är full af originella och genialiska anmärkningar isynnerhet öfver livvets begränsning genom stat och samhällsförhållande och deras ofta fiendtliga sammanverkan

*) Lit. Tidsn. 1820.

mot högre och fritt uppsträfvande individualiteter. Men färgen är för bitter; andan för människofientlig; den förbränner, utan att skapa. De spridda förträffliga teckningar, som här framställas, göra icke allt det intryck, som de kunde, ifall de voro fullkomligt artistiskt sammankedjade. Hvarföre? emedan man märker en afsigt; och hvarje känsla, all phantasi kallnar, då man märker en anlaggd plan, en gifven ensidighet, en redan fattad öfvertygelse, som måste genomdrivas. Här upphör konstens värld, och vettenskapens begynner. Fantasien har en gränslös frihet sig förbehållen; men förståndet kan ledas. Tonen är dessutom för enförmig. Man ser en sjudande vulkan; men ingen vulkan på ett leende landskap, utan i en öcken, hvilken den rundtomkring sig förbränt. Anblicken är ofta stor och förvånande; men man ledsnar att vandra bland lava och förstörelser; man längtar tillbaka till människor; till en mindre majestätisk, men mera mänsklig natur.

Flera poemer i olika versformer och tonarter förekomma äfven, och äro med undantag af Elegien (sid. 69), som är nog torr och kraftlös, af ganska stort värde; så vida man blir ense om rättigheten, att nyttja poesien såsom en omklädnad för reflexionen."

Spader Dame *); "denna novell skiljer sig från mängden af Svenska Romaner på ett märkvärdigt och fördelaktigt sätt — ty den är verkligen genialisk. Men denna genialitet har till en del sjelfvilligt, till en del, såsom det synes, utan afsigt och medvetande, trädt i vansinnighetens tjänst. Hos Shakespeare, Tieck, Jean Paul, Walter Scott m. fl. spela Narrar och Vansinnige en stor och betydelsefull role. Men de inträda hos dem endast episodiskt: en stor bok uppfylld af idel förryckthet, öfverväldigar oss alltför smärtsamt, och sjelfva ryelighe-

---

*) *Sv. L. Tidsn.* 1824.

ten förlorar snart sin skakande kraft genom vanan att se den. Vidare är det ej det *rena* vanvettet, såsom sådant, utan det i konstens spegel reflecterade, som frambringar en poetisk verkan. Dessutom har förf. ej uppdragit någon bestämd gränslinje mellan förståndet och Galenskapen; nästan öfver allt tillägger han vansinnigheten ett afgjordt företräde framför Förståndet: liksom i Rövvar-romanernas period, då Rinaldinerna föreställes såsom de ende ädle män på jorden, låter också vår förf. sin galne hjälte tillerkänna sig besittningen af alla dygder, all verldens vishet, — och alla andra prosaiske förståndsmenniskor, som bredvid honom uppträda, äro antingen skurkar eller slöa kräk. Det har för öfrigt varit Rec. alldeles omöjligt att upptäcka, om det verkliga varit förf. afsigt, att Hjelden skall vara vansinnig ända från bokens början, eller om han först, efter förlusten af sin älskarinna, menas förlora den gnista förstånd han anses i början äga. Åtminstone skickar sig studenten Zachäus Schenander så, att denna första förmodan blifver den mest sannolika.”

”Vår Zachäus uppträder först i Upsala. Han längtar från detta ställe.” Jag vill något bättre än höra ett evinnerligt kärlekskirr af vitterlekens småsvenner; änskönt det är muntert att se, huruledes dessa smäktande mennisko-adagier med kinder som pioner och ansigten som fullmånaden, hafva ett dagligt tråk och bråk med aningens trängtan; ... jag äcklas vid dessa helgon utan gloria, vid dessa riddare utan svärd” — Han far på condition åt Vestergöthland. Hans första idrott, samma afton han anländer till Slaggmyra, består deruti, att han öfverhoppa sin patronessa med otidigheter; hans andra idrott, som också tillhör samma quäll, är att förälska sig i fosterdottren — Spader Dame; — hans tredje idrott är den att han några veckor derefter ställer sig att lyssna i ett yttre rum, och förnimmer dymedelst att Spader

Dame "bortsäljes för något ännu lumpnare än en grynvälling" åt Captén Lejonbraak. Genast förklarar han för patronen, "att också han gör anspråk på flickan," och ömsider slutar han sitt bragdlif på Slaggmyra dermed att han nedsätter Capténe "bakom kakelugnen, så att träden dansade dervid." Det bör förlåtas Herrn och Frun, om de nu gäfvö Öfversittaren afsked från huset: man behöfver dervid alldeles icke antaga, att den förre är en "svag man," och den sednare "en vällustig quinna." Vid afskedet är patronen höflig och lemnar honom äfven en temmeligen hederlig summa penningar: Studenten Zachäus skickar sig dervid åter som en grobian: patronens godhet besvarar han med ett impertinent bref och till Patronessan testamenterar han "Morsus Diaboli" eller den lede djefvulens bitt. Denna bok utgjorde tredjedelen af hans bibliothek, ty genier, som man vet, behöfva icke böcker. Han tager nu sitt quarter i ett lida på torpet Kråkbygge, i nejden af Slaggmyra; för att med systerdottren i det hus, hvarifrån han blifvit bortkörd ingå en hemlig correspondens. Såsom passlös person och miss-tänkt för tjufnad blir han häktad, afförd till Upsala och der lätt frikänd. Återkommen till Vestergöthland finner han sin förmenta älskarinna förnäld med Capiténe; och nu förlorar han äfven efter förf:s eget medgifvande, hela sitt förstånd, i fall, såsom redan sagdt är, denna olycka ej tilldragit sig långt före romanens början. Han blir en skolmästare — han blir spelare, ehuru i den ädlaste afsigt — han lägger sig i mordiskt försåt för Capiténe, också i det ädlaste uppsåt — han blir fängslad, förklarad för dårhushjon och slutar med ett bref till "S. T. H. Hr Regnbåge." —

"Schenander är ett genie, anser denna naturens fullmagt innebära rättigheten att sätta sig öfver moralens första bud, människokärlekens, samhällslifvets, anständighetens enklaste reglor. Han afvisade Knigges bok om Umgänget med människor, emedan den vore ett herba-

riam af smörblomster och palsternackor för medelmåttiga "gräsläsare," "hans appetit kan ej förnjöjas med dessa "allmosor, hvaraf de bettlande koka en försvarlig bänk-välling." Nej — "sanning och skönhet, rättvisa och konst omkretsade hjertat, till dess att aningen derom antog form, glödde för lifvet och lågade för döden." Vi se nog, att Studenten Schenander gerna ville vara en broder till Schoppe (i Titan), men han är ej engång hans skugga; ville man afslita honom den blänkande manteln af genie, originalitet och hånande paradox, skulle man upptäcka ett hjerta, fullt af högmöd, sjelfbeundran, känslöhyckleri, och ett djupt förakt för andra. Bland de öfriga här uppträdande gestalterna är *Spader Dame* alldeles obetydande. Förf. har icke ens försökt att teckna henne i *sillouet*. Den anledning — spådom i kort, — hvarigenom hon erhåller detta namn och boken sin titel, är för öfrigt alldeles betydelselös. Vidare är Capten Lejonbraak en bof af det sämsta och plattaste slaget. Deremot äro patronen och patronessan verkligen komiska gestalter: den förre, en spenslig och harthjertad figur, talar ideligen om den nordiska kraften — hans fru åter, en colossal skeppunds-matrona, klagar oupphörligen öfver sina späda nerver, sin finkänslighet, sitt lättförda hjerta. Förf. har dock ej dragit tillbörlig fördel af dessa figurer."

"Öfver ett chaos af ironi och allvar, af poesi och prosa, af lyftning och platthet, af sanning och vanvett, af kramp och matthet, har en mäktig Genius ofta strött sina gnistor: i den djupa skymningen af orediga fantasier, feberyrande drömmar, i hvilka spridda ideer, bilder och uttryck af ganska lösa band svagt sammanhållas, uppgår ofta en underbart ljus och präktig regnbåge, men som hastigt åter öfverhöljes af djupa, irrande skuggor. Förbrylladt af dessa brokiga, sig underbart gestaltande *ombres chinoises*, står läsarens förstånd ofta stilla, osäkert om i detta skådespel är ett djupt allvar, eller om det blott är] ett ovärdigt spel med det heligaste eller

åtminstone ett tomt, fantastiskt, endast för stunden uppfunnet gyckel, utan inre sammanhang och betydelse. Oaktadt att han i denna roman träffar många sinnrika tankar, många lysande ideer, så flyger dock det hela liksom ett brokigt fyrverkeri, hastigt och ilande förbi hjertat, utan att dit intränga, utan att der quarlema något blifvande spår. Här brusar ett element, hvaruti tusende skapelser, många ännu alldeles embryoniska, många ännu endast halfskepnade, ganska få organiskt utbildade simma omkring i en tumlande hvirvel, vid hvars anblick åskådarens sinne fattas af oro, förvirring och svindel."

Vitalis, Dahlgren och Fahlerantz äro på en gång humorister och rent allvarsamma poeter, alla af stor förträfflighet, den första mera satirisk, den andra lyrisktidylisk, den tredje mera lärdt-humoristisk. Af dessa var *Vitalis* i positiva arter den djupaste skaldenaturen, en frände till *Stagnelius*, ty hans verldsåsigt var mörk och uttalade sig ej blott i längtan till himlen såsom *Stagnelius*, utan äfven i ironiskt hån öfver verkligheten, och blef djupt kristlig. Han liknar äfven deri *Stagnelius*, att han var objectiv och paluniserade på grund af denna öfvertygelse mot Fosforisterna, hvilkas stora förtjenster han dock äfven erkände, ty han sade t. ex. om Atterþom: "älskingsstjernan du är bland diktens odödliga stjernor; helig du strålar och skön, då du ej skymmes af moln. Mången oskyldigt förveklar dig dock med den slemme Saturnus: ögat förvillas så lätt uppå drabanternas mängd." — Geijer karakteriserar honom i Företalet till hans Dikter så: "Fasthet, redlighet, renhet voro de aldrig miss-tänkta grundtonerna i hans väsende, som för öfrigt syntes ock verkligen var en sammansättning af contraster. Liksom hans fysik var motsatsen till hans själsstyrka, så var själen själf i många afseenden sin egen motsats, visande bredvid och om hvarandra vekhet och kraft, blidhet och stränghet, ödmjukhet och stolthet, öppenhet och misstänksamhet, löje och smärta, barnslig nyck

och manligt förstånd. *Menniskans* beståndsdelar vore äfven *skaldens*; och den högre harmonien fattades bägge. Torftighet, bekymmer, lidande grepo ock alltför ofta in i det underbara strängospel, hvars renade klång nu tillhör högre sfärer. *Vitalis* språk är äfven bilden af en själ, som arbetade att få sitt rätta uttryck. Det är stundom hårdt, stolt, skrofligt, rått, — stycketals rent och förtjusande. Det är ej ett vatten, hvars rännil med lindrig konst ledes att afspegla hvarje mötande blomma. Det är en metall, som smälter för inre eld och då drifver helgjutna klingande former. I allmänhet är *Vitalis* såsom skald ojemn, — öfver medelmättan eller under. Mest lycklig förefaller han mig i början och slutet af sin korta bana. Mellantiden utmärkt genom de båda medlersta, äfven allt för snart på hvarandra följande, Häftena af hans utgifna dikter, betecknar ock ett slags stillestånd och mellanstånd i hans bildning, ur hvilket han ryckte sig opp genom ett utbrott af polemik mot de förr hyllade mönstren. Det var ett kraftsprång ur Göthisk och ännu mer ur phosphoristisk imitation, hvaråt han under ett slags hvila öfverlätit sig."

"Genast vid sitt första framträdande väckte *Vitalis* uppmärksamhet genom sina anlag såsom komisk och humoristisk författare. Dessa försök vore visserligen gedigne och det har, för att hinna förträffligheten; endast fattats honom en rikare åskådning af verlden. Nu var han för mycket stängd inom sig sjelf och sin närmaste omgifning. Han grep derföre kanhända för ofta till parodien af det alldagliga och bekanta, (ehuru det under hans pensel har en egen kraft) eller förirrade sig i det räsnonnerande komiska, som föga duger. Den lätthet och glättighet, som leker på tingens yta, saknade han dessutom nästan helt och hållet. Hans komiska kallelse var af en högre art. Det äkta löjet är en blifxt ur själen, som med ens gör den träffande dårskapen transparent; det är så långt skildt från oförmågan af alfvaro,

att tvärtom ur känslans, fantasiens och förståndets djup dess underbaraste dagar tända sig, och dess mest strålande gnistor tillhöra en stor enkelhet och sannfärdighet i characteren. Det *själfullt* komiska är det högsta och tillika det *sanna* som det *humoristiska*. Och hvem kan neka att i denna oefterhärmligaste af alla gåfvor *Vitalis* var utmärkt? — om man äfven medger, att han ej alltid är sann och ledig.”

Vid sitt första framträdande med sin vän *Nicander* i *Kalender för damer* 1819 mottogos hans dikter så af Upsala Litter. Tidning: ”Dessa dikter förråda en verkliga mindre harmonisk bildning, en mera osäker takt och en mindre fulländad teknisk färdighet än Augusts, men de förråda derjemte en högre lyftning, en djerfvare flygt och ett mera afgjordt originelt snille. Förvånande har det varit för Rec. att hos en nyss uppträdande Förf. finna en i vår vitterhet nästan okänd humoristisk quickhet, icke af den Trallingska arten, som man hos oss hittills blott beundrat, utan af en äkta poetisk adel. *Vitalis* fallenhet för det starka, vilda och rysliga är förfrikt så afgjord, att Rec. knappt skulle hafva tilltrött honom förmåga, att hos läsaren väcka motsatta känslor, om han ej genom sin beundransvärdt tjusande dikt: *Blomsterklagan* bevisat, att ingen af själens grundtoner för det erkända Geniet förborgar sig. — *Till Fullmånan*, en ironis Dedikation, i en ton som redan antyder en sann originalitet. — *Skaldens tröst*, en rörande sång, ursprungnen af en djup melancholi. — *Till Floden*, i samma tonart och af lika vackra. — *Enslingens sång i den stora öknen*, liksom skrifvet med blodet af ett förrunnet, isadt hjerta. — *Orden*. Detta har olyckliga ställen, slutet är ypperligt, men det hela är alltför vidläftigt och äfven något förvirradt. — *Under en sjukdom*. En mild, harmonisk elegi, utan blandning af den bittra gallan. — *Till mina Vänner*. En ädel och manlig sinnesstämning, uttryckt i kraftiga drag. — *Komi-*

ska Fantasier. Af dessa är den andra endast vild och bitter, men de trenne öfriga äro diktade i en humoristisk anda, som förtjenar de högsta loford. — *Blomsterklagan*, ett stycke som ej allenast är det yppersta i denna anthology, utan hörer äfven till de utmärktaste vi äga på vårt språk." Öfver de följande året utkomna *Sednare Dikterna* yttrar samma Tidning:

"Vid sitt första uppträde røjde, såsom vi redan då anmärkte, Vitalis en bitterhet, ett missmod, en menniskofiendtlighet, som ofta gaf en originelt skarp färg åt hans taflor, men någon gång äfven gjorde vissa alltför starka drag opoetiskt vidriga. Dock gaf äfven ännu der ett och annat herrligt stycke i en ljufvare tonart tillkänna, att också denne Skald, liksom hans andra bröder, engång måste blifva Gudars och människors vän. I den sednare delen, och isynnerhet i *detta* häfte, märker man, med dubbel glädje, att kärlekens strålar smält iskorpan kring det beklämda hjertat, att den första försoningen redan är skedd med en verld, der mellan ett glest skimmer af ljus och kärlek tunga drifvor af köld, liknöjdhet sammanvälta sig. — I den ofvanbetecknade brytningen, hvilken man vanligen kallar sentimentalitet, och hvarmed de fleste poeter annars pläga begynna, befinner sig vår skald. Af denna sinnesstämning, med icke många undantag bära alla poemer i denna Samling spår. De elementer, af hvilka dessa skapelser äro sammansatta, äro äfven här barndomsminnet, längtan, obesvarad kärlek. Blott ett enda, den Kämpandes Sång, bär ännu vittne om den förra perioden."

"Vi tro *) oss hos Vitalis märka 3 hufvudelementer: det *sentimentala*, det *verldsironiska* och det *skämtsamma* eller det egentligen komiska. Då vi här nyttja ordet sentimental, är det icke att beteckna någon mjelt-

*) Heimdall 1829.

sjuka, utan en på en långtande och elegisk känsla grundad diktning. Uti denna tonart vore det, som Vitalis skulle, för att låna Hr Geijers ord, vara "phosphorist;" också utmärka onekligen Vitalis i denna ton diktade stycken en bildning, och kanske en öfvergång, ur Atterboms skola. Hållningen, språket, verldsåslgten vittna derom; om också, på sätt det anstår en verklig skald, uppfinningen i hvarje stycke är hans egen. Denra, mellan skaplynnat af Italiens och Spaniens skaldekonst ligande färg och blomstrande diktion, hvilken Hr Atterbom infört i Svenska vitterheten, och som de flesta våra yngre skalder, till och med Stagnelius, mer eller mindre tillagnat sig, finna vi äfven stundom hos Vitalis. Vi behöfva nämna blott *Prolog*, *Till Englarna*, *Till vestavinden*, *Värfantasi*, m. fl. och det skönaste stycket bland dem, *Blomsterklagan*. Mera fria från ett främmande manér äro *Aftonpsalm*, *Försakelse*, *En suck från altaret*, och ännu några. Om poemerna ur förstnämnda klassen äro, af Vitalis poemer, de mest harmoniska, äro de icke de mest originella. Derjemte är öfverhufvud tanken något sväfvande, och compositionen har ingen inre afslutning och sjelfbegränsning. Det är till det mesta blott ett målande föredrag och en poetisk åsigt af världen i allmänhet. Å ena sidan äger Vitalis ej Atterboms styrka, artistiska genomförande af ideen och filosofiska djup; men å andra sidan alltså ej den abstracta hållning, som ofta är Hr A. till skada, ur den poetiska synpunten. Vitalis har mera sinnlig klädnad och är äfven gemenligen till uttrycket mera ren. — Eljest vittna dessa Vitalis poemer om en rörlig fantasi, en djup och ädel känsla, samt ett varmt hjerta. Anmärkningsvärdt är ock, att de alla ha mycken både inre och yttre harmoni, men tillika mycken vekhet och blomsterpragt, hvilka egenskaper lifligt kontrastera mot den vilda och förtviflade tonén, den färglösa ytan, den ofta kärftva, afhuggna formen i andra hans dikter. Man skulle tro dem för-

skrifva sig från en helt annan man, än den i karakteristisk mening kända Vitalis."

"Dessa mera originell är Vitalis i de dikter, vi benämnt *verldsironiska*. Dit höra *Enslingens sång i den stora öknen*, *Enslingens klagan*, *Den kämpandes sång*, *Dödsbetraktelse*; det sistnämnda, besynnerligt nog, icke förekommande i denna upplaga. De äro liksom en fläkt af Byrons anda. Hoppets af verkligheten krossade bilder, världens gäckeri med känslans auingar och inbillningens löften, förakt för livvets gyckel, misströstan om vänskapens heder och den sanna kärlekens tillvaro, — dessa äro de föremål, hvarmed skalden här sysselsätter sig. De äro skildrade med en styrka och en känslans allmakt, som tillhörde den ädle Lorden på Albions ö. I det förgråtna ögat sitter ingen tår mera, skalden trampar lutan under sina fötter; men en stråle af en högre sol tindrar dock här och der fram öfver den bleknade tafan."

"Ett tredje och för Vitalis lika characteristiskt element är det *komiska*, eller om man så vill, *humoristiska*. Det afdelar sig dock i tvenne rigtningar, den *satiriska* och egentligen *humoristiska*. Alltsammans innefattas under den af utgifvaren antagna benämningen *Skämtsamma dikter*. Det är svårt att beskrifva Vitalis humor. Den har ingenting af hvarken Cervantes eller Shakespeare, Sterne eller Swift, Jean Paul eller Tieck, Hamann eller Hoffmann, Bellman eller Hallman, Rabelais eller Berauger. Den är ej heller så beständ, som någonderas. Det enda vi skulle tro oss finna såsom i detta slag föregående, är Prolog Zum grossen Magen, hvilken liksom utgjort temat för Vitalis komiska fantasier, ehuru han i dem vida öfvergår besagde arbete, hvad angår komisk styrka, liflighet och sammanträngning. Vitalis humoristik syftar sällan — utom i den rena satiren, såsom *Ligmunds ideer*, *Rustningar till Ragnarok*, *Amen m. fl.* —

till något visst mål; han synes äga ingen viss afsigt, utan leker blott för sig sjelf med sina pilar. Detta gör honom i det hela mera intressant; det ligger deruti en abandon, som pryder skalden. Ofta blir han dock härmedels nog sväfvande och långsträckt. Hvad vi mest skulle önskat, är att han sett världen i flera skiftningar och under flera gestalter. Det råder en enformighet i ton och föremål, som icke är lycklig för en humorist. Emellertid är han i denna genre så egen, och har så rikt förråd af äkta qvickhet, att man gärna omläser hans stycken. Det ligger ock i dem något oförargligt och roande, som icke alltid träffas hos författare af denna art.”—

Han har äfven skrivit två quicka humoristiska arbeten: *Fosforisterna i Olympen* och *Sv. Akademien*, båda af honom sjelf sönderrifna.

Dahlgren är en originell och humoristisk skaldenatur; en humoristisk fantasie är hans öfvervägande kraft, smaken det, hvaraf han i allmänhet eger minsta. Mest genialisk är han i *naturskildringen*, ty hans rika fantasi *personifierar* hela naturen. Han uppfattar den *mytiskt*, ej såsom Romantikerna mystiskt. Han *förmenskligar* naturen, ej *förändligar* den. Hans naturskildring är alltid fantastisk och humoristisk, hjertlig och målande, lyriskt-episk. *Bellmanismen* blir visserligen adlad genom ett fantastiskt lif, men det elegiskt-djupa hos Bellman har försvunnit. Dessutom framstår stundom manéret och imitationen. Hans humor är mild, ej skärande, ty Dahlgren har *hjertlighet* eller *konstnärsförstånd*. Smak och *planförmåga* eger han i mindre grad. Vi villja nu betrakta hans arbeten:

Hans första större arbete *Aurora* är en roman *).
*) Förf. har velat höja sig öfver den vämjelliga smutshög

*) Sv. Lit. Tidsn.

af dräng- och hållkarl-rolligheter, hvori våra Svenska roman-författare älska att tumla sig. Detta bemödande är visserligen berömvärdt. Han har velat skapa någonting romantiskt. Äfven detta förtjenar loford, men då måste man först skapa en romantisk värld, romantiska situationer och händelser. Föga hjälper man sig i motsatt händelse med ett poetiskt språk och svärmande och fantastiska bilder och liknelser — — ännu mer: Förf. har velat spela humoristisk, velat satirisera öfver vissa litterära och samhälleliga fördomar. Deri har han minst lyckats. Man förlåter i nödfall i det allvarsammas område en platthet, en öfverspänd idé. Men en skeppsbruten naivitet, ett återstudsande löje förvrider den skratandes leende till ett faunistiskt grin. — — Det bästa i denna roman äro poemerna: ehuru väl temmeligen gestaltlösa och fantastiska öfverdrifter af åtskilliga i tidskriften phosphoros och poetisk kalender införda stycken, från hvilka otaliga reminiscenser öfverallt äfven i prosan äro inflätade. — Här råder ett chaotiskt hvimmel af tvetydiga Englar, yrande silfer, halvesinniga febergestalter, af hvilka väl en och annan yttrar en fläkt af verkligt lif, men de flesta blott äro foster af en convulsivisk inbillning. — — Med ett ord: vår förf. har en talang, som vi ej misskänna: han har vida mer poetiskt sinne, än alla de skriftställare, som hos oss på inhemsk grund sökt skapa en roman-verld: men må han ej inbilla sig att man då är romantisk, när man följer ingen plan och ställer allt vanligt vett och förstånd på hufvudet. Ty det romantiska blir icke derigenom romantiskt, att man på vinst och förlust lössliter sig från det alldagliga, utan derigenom, att man skapar en skönare värld, ädlare förhållanden och handlingar än det vanliga praktiska lifvets."

Mollbergs Epistlar. I H. 1819. "Tonen *) har någon likhet med Bellmans; men den är mera romantisk. Förf.

*) p. 2. st.

uppträder som en humoristisk landskapsmålare, ständigt förherrligande och parodierande naturen. Stockholms i sig sjelft förtjusande nejder spegla sig med ett förtroladt sken i konstnärens glas, och deras strålar, återstudande från dessa med omväxlande konst slipade ytor, skapa mångfaldiga bilder, underbara, men alltid retande och sköna. Rec. vet också icke, om hans känsla missledt hans omdöme: han erfar vid dessa, af konsten framtröllade, landskap samma intryck som han ofta känt, sedan han länge ensam beskådat ett ej mindre skönt landskap i naturen: — han kände längtan efter menniskor. På förf:s taflor uppträda visserligen äfven menniskor, men de äro endast figuranter, naturproducter i mänsklig skepnad."

Till prof anföras vi: "Den som ej förstär läsa i naturens bok för honom äro alla böcker tillslutna; de äro dock intet annat än commentarier till den stora himmelska upplagan, som vår Herre lät trycka *anno mundi I*, och hvilken foliant ingen mäktat genomläsa mer än han sjelf. Hvad är stjernorna på himmelen annat än bokstäfver i denna upplaga, månen ett stort ord som börjar capitlet om natten och dess stjernedansar. Hvad är solen annat än ett cursivt ord, som ingen kan öfverhoppa, emedan det bränner i ögon och hjerta och betyder: *Jehova Gud* . . .

Mollbergs epistlar 2 Häft. innehåller följande: "*Djurgården* *) *den 1 Maj. En camera optica i 9 taflor.* De af våra äldre skalder, hvilka i egentligaste mening kunna räknas bland Humorister, äro Wallenberg och den odödliga Bellman. Men i den förres verkliga förtjenstfulla verk: *Min son på Gallejan*, har det burleskt-komiska elementet för mycken öfvervigt, och hos den sednare uttalar sig öfverallt nästan endast en djup elegisk

*) p. s. st.

stämning, under det groteskt-bacchanaliska jagabonde-
 livets fantastiska bilder. Som humorist i strängaste me-
 ning, kan man således säga, att nu ifrågavarande förf.
 bland oss på visst sätt skapat sin genre och uppträdt
 med lika mycken originalitet i själva manerret som i be-
 handlingen. Dock har han visserligen icke uraktlåtit stu-
 dium af sina föregångare, och detta har utbildat hans
 talent, utan att lägga honom i härmningsband. Det parti
 i Mollbergs Epistlar, som mest bellmanniserar, är *sjette*
taflan (s. 47-53), så väl i anseende till den herrliga
 dryckessången; *Hvem är vår Fader?* etc. som till den
 efterföljande beskrifningen af folkhopens larmande, och
 likväl råder emellan båda skalderna, Bellman och Dahl-
 gren, en ganska bestämd olikhet, hvilken dock snarare
 låter känna än beskrifva sig. Båda hafva det dock ge-
 mensamt med hvarandra, att deras så väl rent poetiska
 som fantastiska målningar äro fullkomligen nationella, ja
 nästan locala. Det är Stockholm och dess omgifning,
 dess natur, dess seder, nöjen, dygder och oarter, hvil-
 ka utgöra föremålen för bådass pensel. I första häftet
 sågo vi egentligen några sommaryarma landskapstaflor af
 de herrliga trakterna kring Sveriges konungastad; i detta
 åter en rörlig och fullständig bild af det stojande hvim-
 let under vårt fäderneslands Carnevalsdag den 1 Maj, då,
 enligt ett gammalt bruk, Stockholms innevånare fira de
 första tecknen till vårmans ännu ovissa seger öfver vin-
 terkölden, och på djurgården med promenader, skiftan-
 de lekar och fyllda glas, helsa den sig ändtligen när-
 mande våren. Denna enthusiasm har födt närvarande
 composition, som erbjuder oss en lefvande, intagande
 och objectiv bild af denna dagens så natur- som men-
 niskolif. Solen är högre uppstigen på vår horisont, och
 derföre har ljuset slitit sig ur den dvala, i hvilket vin-
 termörkret höll naturen bunden. Detta symboliseras i
 första taflan genom Auroras vaknande ur den gamla Ti-
 thons armar, och den helsning, som svanorna hemhäre
 henne. Men ännu har vintern icke fullkomligen bortvi-

kift; fastän till sin styrka försvagad, afträder han dock ovilligt sitt välde, enligt hvad andra taflan framställer, låter Nordanstormen i en utmärkt lycklig sång tolka sitt beröm och ännu en gång försöka att med yrande våld upprätthålla hans thron. Men värman är honom för mäktig, och denna firas af svanor och lärkor med de herrligaste toner. Denna värma har äfven lossat Mälarens fjättrar. Huru dess bölja åter blifvit liflig, målas i tredje taflan. Men sommaren hvilken fröjdar de flesta, bereder dock här och der en enskild bedröfvelse och detta uttryckes på det mest intagande sätt i en fiskarffikas täcka sång, i hvilken hon sörjer sin nu bortseglande fästman. Ännu en gång framsteg dock vestans ljumma fläktar, hvilka dock nu egentligen framfara för att utropa vinterns slut. Och nu börjas teckningarne af dagens glättiga menniskolif och beredelser till djurgårdsfärden med en grotesk-poetisk och mycket väl lyckad målning af bacchanaler på skomakarhärberget, i femte taflan. I de återstående taflorna se vi lifvet vid Djurgården, först mera symboliskt, i början af sjetten och hela sjunde taflan, hvaremot förf. egnat hela åttonde åt teckningen af promenaden i parken, och uppdragit den så omvexlande, än beskrifvande, än lyrisk, än dramatisk, än satirisk, än elegisk, som de förbihvillande föremålen i sig sjelfva äro. — I nionde taflan har han med den påkomna aftonen naturlifvet återtagit sitt välde, men i glättigare, mildare och lugnare gestalt, genom Elfvors och vänliga skogstrolls lekar symboliserad och djupare i hjertat intryckt, genom den intagande målningen af fjärlins begrafsång, och ändteligen uppkommer sömnens Genius, för att med en skön sång gifva en lika ljuf hvila, som dagens fröjder varit gycklande och oskyldiga. Och denna sig utvecklande, milda stämning, fruktan af hvarje ren fröjd, är just det som gifver en så förträfflig hållning åt denna composition, liksom dess enhet bildas deraf, att allt står i ett nära förhållande till vårens och Majs förening, och det-

detta har vållat att en hvar, med öppet sinne för friska och lefvande behag, måste med innerlig tillfredsställelse sluta läsningen af dessa epistlar.” —

Babelstorn har följande innehåll. (Sv. Lit. T. 1824)
 ”Ett företal, som icke bör läsas. Detta företal innehåller en stor skatt af quickhet och *humour*. *Phantasien* är en halft-komisk, halft allvarsam idyll, öfver hvilken *sommarmorgonen* utgjutit allt sitt vexlande behag, hela sin livväckande friskhet. I choren af detta allmänna jubel blandar sig äfven skalden. Men denna naturens löfsång afbrytes sluteligen af en bland dessa nyttans tjennare, som öfverallt i naturen endast se ett matmagazin, och värdera dess alster endast i den mån de lemna en bastant proviant för magen. Dennes klagan hör till de bästa ställen i denna bok: hvarje drag är träffande och står på sitt ställe. *Thorilds Monolog* är ett ej mindre lyckadt stycke. Skalden har der riktigt uppfattat den hufvudsigt, som ligger till grund för Thorilds poesi och filosofi — ett slags naturförgudning, hvilken dock slutligen hos vår skald sjelf finner, att alla sphärer måste hafva ett andligt centrum och att naturen blott är det inres lösa, halft genomskinliga, klädnad, samt att ”Gud är medelpunkten, en och evig.” — — *Vågen och Molnen* kunde kallas för naturens drömmar. Såsom sådana hafva de af skalden blifvit uppfattade och gifvit anledning till en kedja af svärmiska tankar, hvilka spegla sig i ett romantiskt element. I *Marcheroute för Våren* igenkänner man tydligt den tonart, som är denne skald ursprungligast egen, — ett slags idylliskt-komisk vaxelspel af naturmålningar, hvilka hastigt frambyta och hastigt åter försvinna för blicken. — *Den gungande flickan och Zephyr* är åter ett litet naift idyllion i *Moschi* lätta, skalkande, något sjelfsväldiga manér. Men den naivitet, hvaraf detta stycke lånar sitt behag, är detta helt och hållet eget. — — I *Bachanalisk Furioso*
Svenska Poes. Hist. 35

— som af sin titel hämtar sin ursäkt, *En gyllene önskan* i Bellmans stil och *Till en vän vid dess afresa till sitt pastorat* sammansmälta skämt och allvar på ett behagligt sätt. Under det skalden upphöjer landtlifvets behag, försummar han icke dess mindre, att parodiera både landsbygd och stad. *Brudfärden*, *Mjödets*, äro stycken, som intaga ett värdigt rum bland sina öfriga syskon. *Sannfärdig berättelse om den märkliga Batalj, som i medio af November månad 1824 levererades mellan några böcker i Hr Mag. Wiborgs boklåda i Storkyrkobrinken*, förtjenar det loford det från alla håll uppburit, ehuru väl det har några matta, utdragna ställen. Mellertid kan det stå vid sidan af den bokbatalj mellan den classiska och moderna Litteraturen, som Swift skildrat. *Strödda tankar öfver Tragedien. Ett fragment i frågor och svar, ungt folk enfaldeligen att förhålla* är en Lill-cateches, som innehåller en parodi af den fransyskt-svenska ästhetikens trosartiklar och äger olika värde; några bland dessa frågor väcka löjets gällaste och giltigaste bifall: andra återigen äro matta och något hårdragna." —

Argus i Olympen är en aristofanisk komedi riktad mot Tidningen Argus. — Juno kommer med kon Jo till Argus, för att hos honom sätta henne i pension, hvilket Argus beviljar. Apollo och Bachus i en skogstrakt åhör Momi berättelse om Jos öden. —

Jupiter skickar Mercur att utspeja, hvar Jo är. — Argi slott; utanför vänta folk på tidningen. Mercur utspanar Jos vistelse. I Olympen läses ett blad af Argus. Det besluts, att man för ro skull skall taga opp honom i Olympen. — Argus tror sig der snart vara Jupiter och behagar åtaga sig verldsstyrelsen. Momus här fram 15 säckar suppliker från månan, som vill ha den andra halfvan upplyst, 383 påsar böner från Uranus, att få 12 månader till, samt en packlår smädelser och en half-

ankare svordomar från Tellus. De fyra elementerna inlemna suppliker. Verldsbyggnaden i ett skåp frambäres af Mercur. Argus ser alla himlakroppar, tycker att himlen har förmycket embetsmän, vill indraga månen m. H. Då utbryter uppror. Argus kryper in i en trumma och sjunger: "Jag icke någon vällust känner att i en trumma packas in." Momus uppläser efterlysning efter honom. Juno kommer och förvandlar Argus till påfogel och låter en broms förfölja Jo. — Här persifieras äfven båda skolorne. Den nya var "en sprätt, bar på hjessan en sonnett, till skärp en canzon, till toffel en glossa." — Dahlgren uppträdde visst i Poet. Calender och hjälpte äfven skolan försvara sig, men hade i sin pöesi ingen sympathy dermed.

Samlade ungdoms skrifter. 1 H. 1828. "Sverige *") har varit rikt på humorister; har fordom haft Bellman, Hallman och Wallenberg; i sednare tider Dahlgren, Vitalis och författaren till Noachs ark. Dit bör äfven föras auctorn till Ottar Tralling och Uno von Trasenberg, ej af våra yngre konstdomare uppburne så, som de förtjenat. Ett mera enskildt parti af humorn är bearbetadt af förf. till Axel Sigfridson, Samvetets fantasi och Spader Dame. Tiecks verldsäsigt synes, ehuru originellt, antagen af förf. till Noachs Ark, med tillsats af en ofta mera lyrisk styrka, Shakespeariska betydelsefulla ordlekar och Fransyska putslustiga calembourer. Hoffman kunde nästan anses försvenskad i Spader Dame. Bland utländningarne träffar Dahlgren ingen förebild, fastän Jean Paul i några delar, t. ex. naturbeskrifningen tyckes ha eldat honom. Deremot röjer han någon likhet med Bellman; stundom ock med Wallenberg. Med den förre i den egentliga bachantiska lyriken; med den sednare i bilder, egna och dristiga sammanställningar m. m.

*) Heimdall 1829.

Min son på Galejan speglas ofta fram. Härmed är icke sagdt, att Hr D. är härmare. Man kan fritt och sjelfständigt tillegna sig vissa egenskaper hos sina föregångare, och deraf skapa en egen individualitet. Det finnes också i vissa hans stycken såsom *den badande flickan*, *Zephir* och *den gungande flickan*, något skalkaktigt, som alldeles tillhör honom sjelf. Äfvenså äger hans penna något skyndande, sprittande, hvilket är honom lika eget. Den allmänna karakteren af hans skaldegåfva ville vi sålunda utmärka, att han öfverhufvud har mera fantasi, än hvad man menar med poetiskt förstånd. Hos Hr D. är den diktande inbillningskraften öfvervägande, och äger, till sin skada, ofta för liten motvigt af den ordnande principen, hvilken leder till ett mål, — icke ett yttre, ett nyttigt, ett moraliskt eller hvad helst sådant, utan poesimens mål. Detta ger sig hufvudsakligen tillkänna i hans större produktioner. Det ligger i dem icke sällan något sväfvande, något icke fullt klart och genomfördt; man saknar svar på ett *hvarföre?* De synas vara för litet genomtänkta och för litet utarbetade, samt bära för många spår af improvisation, hvarföre hans alster sällan uthålla kritiken (?). — Vidare skulle vi vilja säga, att Hr D. har mera uppfinning i detaljer, än i det helas plan. I sina fantasistycken är han derföre lyckligast. Uti sådana fordras ingen uppställning, ingen komposition. Inbillningen gungas än hit och än dit på fria vågor, instinktliskt förd af en inre kraft, hvars valde den ej kan emotså, och af hvilken den sjelf ej har fullt medvetande."

"Det andra utmärkande draget i Hr D:s poetiska natur är *qwickhet*. Denna *qwickhet* är äfven fantasiens, och således poetisk. Han har denna egenskap i fullrågad mått, men den leder honom ofta för långt. Hans sammanställningar äro icke sällan alltför vågsamma, alltför starkt tilltagna. Han skär i allmänhet till för mycket i vexten. Bilderna äro ej heller alltid rena; äro äf-

ven stundom nog bizarra och kolossala. Också råder hos honom, liksom hos Jean Paul, gemenligen i detta bildspråk ett öfvermått, en öfversvämning, ett hopande på hvartannat, som förslappar i stället att elda. En annan irring på samma väg är, att ej prättan tid sluta sin teckning, hvilket, hvad Hr. D. beträffar, synnerligast förtagit den poetiska effecten af de första tafforna i andra häftet af Mollbergs Epistlar."

"I första rummet ville vi sätta *Den siste Dryckeskämpen, Zephir och den gungande flickan, Hök och dufva, Sjömansvisa, Åkerspöket, Vårbacken, Städfartiet, Den första Lärkan*. De spela i olika tonarter, men äro alla vackra och rena inspirationer. Ett ljuft och innerligt stycke är *de små barnens Julafton*, ehuru reminiscens från *Julljusen* af Euphrosyne. *Thorilds Monolog* är djuptänkt, men icke rätt klar och genomförd; början är förträfflig. Äfven finnas genialiska drag t. ex. i *phantasien, Sista paret åt, Flickan och Kärleksguden, Octoberregnet, Det nya Eden, Kärlekens snaror*; men dessa äga här och där fläckar. Att detta jemväl är fallet med det tjusande stycket *Hvad är kärlek?* beklaga vi så mycket mer, som det dessförutan vore en af de herrligaste ingifvelser."

Odal gumman *). "I den naturbeskrivande poesien röjer Hr. D. oftast nyhet i åsigten, lif och värma i färgen t. ex. *En blick på Naturen, Vårvisa, Städfarten, Nordavvindens sång för böljan*. Vid hans framställningar af verklighetens löjliga sida, finner man åter en lyckligt parodierande förmåga, som väl tillvägabringer besynnerliga och ofta alltför vågade sammanställningar, men likväl ej sällan har naiviteten och derföre åstadkommer nöje, i synnerhet då skilldrigen har fart och kraft, t. ex. *Hymn, Dödsbetraktelse, Den 24 April, Galgfog-*

*) Heimdall 1880.

lärns (en rolig parodi på Flyttfoglarne, hvilka äfven tåga åt Söder), vissa partier i *Festen på Drottningholm* d. 30 Aug. 1829. — Här förekomma ock dryckesvisor, men hvilka, enligt Rec:s åsigt, ej höra till de bästa poemerna i denna samling! De kunna väl här och der ha en udd, ett muntert infall; men utmärkas ej af den inspiration, den omedvetna hänförelse, som är ett *sine qua non* för den Bellmanska genren. Af ett helt annat lynne är det slags visa, som Hr Valerius behandlat, och för hvilken det svärmiskt bacchantiska ej är kännetecknet, utan pointen, antithesen, den bestämmande karakteren. Emellertid låta dessa D:s poemers ganska väl läsa sig.”

Nahums Fredrik Bergströms Krönika *) ganska underhållande. Den börjas med ett artigt beskrivande kärleksäfventyr i den sentimentala eller lyriska stilen; öfvergår så till en humoristisk teckning af en informators lefnad på landet, jemte de första capitlen af en mindre idealisk kärleksroman; och innehåller slutligen inledningen till en ny intrig, der en grefflig student, Julius, med dess guvernör, Bosander, innehar hufvudrollen. Den första kärlekens ljufva svärmeri och barnsligt lekande behag äro framställda med lika mycken naivitet, som de mest burleska uppträden och tokroliga påhitt. Tanken följer lika gerna med älskaren, då han genom det borrhade hålet på planket ser den lilla Christine vattnande blommorna, som då hästen hoppar ut genom ett fönster från Asistancen, eller då informatorn vaknar i ett urväder af linhäckling, som i hans rum förehafves af 7 pigor och fru patronessan, hvilken ber honom ”ej låta genera sig.” — D. har en stor talang att i lätta och raska drag pittoreskt afmåla dylika grupper, och ehuru väl hans inbillning spekar vida omkring, och ofta samlar de mest olikartade föremål, ligger dock gemenligen till grund för kompositionen en viss enkelhet.”

*) Heimdall 1831.

Aftonstjernen. — "Sedan en lång tid tillbaka (säger Palmblad i Sv. L. F. T.) har knappt någon stor helg nalkats, åtminstone ingen jul, utan att Herr D. på dik- tens eller skämtets sjö rustat ut någon speljagt, än af den ena än af **den ändra formen**; och bjudit Allmänheten till en lustfart derpå. Denna farkost är, liksom de föregående, lätt och sirligt byggd, och dansar muntert fram på vågen. Dess brokiga vimplar fläktas för dagens vindar, däckets bildar en löfsal, tackfäna äro prydda med fantastiska blomsterfestoner och kransar; ombord ryka bålar och klinga glas; der vankas musik af Mowitz, Mollberg, fader Bergström, in summa, hela det Bellmanska herrskapet; der står ock Herr Dahlgren sjelf, som alltid har något lustigt att förtälja. Hvem vill ej gerna vara med? — Visserligen skulle en sådan lustfärd så kunna inrättas, att den, sedan festen vore slutad och dagens glädjernas dunstar bort, i minnet kvarlemnade ett bestående intryck, en poetisk ljusstrimma, en aftonrodnad, hvarvid man gerna blickade tillbaka på det som flytt. För bristande förmåga dertill kan denne Förf. visst icke beskyllas. Hvem glömmer så många andra af hans poetiska skapelser, som skola fortleva så länge Svenska våren blommar och Stockholms nejder äro Nordens paradis?" —

"*Naturforskningen* har skänkt oss ett verkligt, ett varaktigt nöje. De öfriga är Dahlgrenska *stereotyper*. Troligen har mången läsare, liksom Rec., sett sig mätt på dessa mera brokiga än konstrika väfnader, der Bellmanska dryckesåsigter utgöra sanningen, Bellmanska naturparodien inslaget, och politiska allusioner eller andra trådar ur dagens samtalshärfva broderingen. Visserligen är Hr Dahlgren ännu outtömlig i uppfinningen af dylika naturbilder och jemförelser: men det hjälper icke på längden; man ledsnar att höra eviga variationer af samma thema, vore än dessa aldrig så sinnrika och qvicka. — För öfrigt hör följande anmärkning till char-

akteristiken af Hr D:s sångkonst. Den är en utgjutelse af ett glädtigt ungdomligt sinne, en flod af poetisk berusning, men den är icke sällan oklar och grumlig. I hans dikter finnes vanligen mera glans, än värma; der finnes strålande eruptioner, öfverraskande partier, poesi i detaljen, men alltförmycket — fyrverkeri. Man ser poetiska löpeldar tändas, blossa och slockna. Än en knalleffect — och allt är förbi! — Herr D. har ej insett det falska i sin tendens att vara en fortsättning af Mowitz' och Ullas sångare. Han har, af denna skald, spridda egenskaper; men, med allt sitt snille, äger han ändå icke *den*, som gör Bellman till Bellman."

"Ännu en anmärkning. I de noveller, farcer och små romaner, vi hittills äga af Hr D., röjer sig mycken uppfinning i afseende på *detaljer*, men liten eller ingen i afseende på något *helt*, såsom sådant. Man får en rad af mer eller mindre putslustiga äfventyr och situationer; men ingen egentlig plan, ingen egentlig intrig eller handling förvandlar denna rad till någon af inre nödvändighet sammanhängande kedja. Detta slags invention tyckes vara främmande för Hr D:s eljest så rika bildningsgåfva." — "I *Förlofningen* är frånvaron deraf mindre märklig, då den handling, som en idyll fordrar, ej behöfver vara annat än högst enkel. — *Förlofningen* är ett slags idyll; man kunde egentligen säga, en *modern pastoral*: ty den spelar i en prestgård. Vi vete ej, om den Wientska, som *Ödmann**) så oförlikneligen skildrat, sväfvat för Förf:s minne; Rec. har ej kunnat hindra sig, att under läsningen tänka derpå. Båda visa oss sederna och lefnadssättet i ett gammaldags hederligt presthus, med sträng tukt och svenskt allvar. Men i den *Ödmannska* idyllen är verkligheten, utan att vara mindre sann, lyftad till poesi; i den *Dahlgrenska* är poe-

*) *Ödmanns* hågkomster från *Hembygden* och *skolan* äro mästerliga teckningar af ett svenskt pastorshus under förra seklet.

sien neddragen till den verklighet, som näppeligen kan vara crassare. Herr D. har drifvit karakteristiken ända till caricatur, gjort sina figurer till boneffoner, och öfvermålat dem med tjocka, skärande färgor. — Emellertid är allt hvad D. diktar friskt och trefligt, allt andas glädje, "lefnadslust och mod och hopp" och det är i dessa allvarsamma tider rätt skattbart. Rätt är derföre anmärkt: "Ett utmärkande drag hos *Dahlgrens* sångmö — och ett som säkert icke haft ringa inflytande på hennes bibehållna lifskraft — är att hon aldrig pustat och suckat, pjunkat och famlat om i "aningarnes" och "maningarnes" lungsigtiga dimma. Melankolisk är hon — från Svenska sångens anlete utplånas svårligen detta drag — men det är då en varm och innerlig, stark och förhoppningsrik känsla, som slår de sorgsna, men derföre ej alltid *klagande*, aldrig *jemrande* accorderne. Skalken och natursångaren taga dock snart lofven af melankolisten och om den första ibland i sitt yra själfsvåld far fram bland metor och rim och reson, som en hel svärm lössläppta skolpiltar i en fruktträdgård, äro dock upptågen alltid roliga, gnistrande af qvickhet och — oförargliga. Förnuftet, tankens allvar och helhet komma dervid ofta nog i klämman, men hela virvvarret är ändå så lustigt och gör, med allt buller och bång, i det hela så liten skada att ingen har hjerta att förarga sig öfver dessa Rabulisier med mjölkulor till gatstenar. Det är en Nordisk Carneval som här drifver sitt spel. — Men plötsligen kastar *Pulcinellan* af sin löspuckel och sina brokiga lappar — och för den öfverraskade blicken framstår en gestalt, furstlig i skick och åtbörder; han rör sig med ädelhet och behag; allvar och djupsinne hvila på den höga pannan, poesins eld brinner i hans öga och den af blixtrande diamanter öfverströdda drägten är rik, skön och harmonisk, från det största till det minsta. — Sådan är *Dahlgren*." (Dagl. Alleh. 1838.)

Samlade skrifter, "Dahlgren") har en egenkap, som

*) Atterbom. Sv. Lit. Tids. 1835.

öfver de lyckligaste af hans dikter gjuter det egentligen vackra. Det är en naiv, glad, hjertlig sympathi med naturens lif — dels naturlighet i och för sig sjelf, dels menniskolifvet sådant, som det i sina enklaste förhållanden är ~~naturlivets~~ omedelbara fortsättning och förhöjning; det är ett på en gång idylliskt och komiskt sinne af ganska egendomlig art, samt friskt, trefligt, sprittande af lefnadsfröjd och gnistrande af qvickhet — kort sagt, både älskvärdt och prisvärdt, så ofta det håller sig rent från inmängningen af ett element, hvaröfver en icke ringa del af svenska allmänheten låter förljuda bittra klagomål. Vi talade icke sanning, om vi nekade, att till denna del höra de personer, hvilkas dom är *most* magtpåliggande för framtiden af förf:s ryckte. Detta element är det *vulgära*."

"Vi mena dermed en benägenhet att för den halfbildade läsare-massa, som anser sin invärtes råhet vara allt snndt menniskovetts egentliga kärna, förespegla en själsfränskap, i sinnesstämning, lustar, hugskott; och vi önska mer än tro, att han för sin vidsträckta folkgunst har att tacka något annat, än just denna förespeglade själsfränskap. Men vulgaritet är icke popularitet, d. v. s. icke *den* popularitet, som äger ordets ädla och äkta betydelse. Och bör väl en annan för skalden, för konstnären synas önskelig? — Till det vulgära elementets ingifvelser räkna vi de *flesta* af försöken att fortsätta Bellman, så i bunden som obunden stil; äfvensom öfverhufvud slika sammanflickningar af de disparataste ämnen, som t. ex. *Märcheroute för våren*, der brokigheten vill föreställa en rik bildningsgåfvas ystra framfart, och det roliga skall bestå i combinationernas fullkomliga begrepps-löshet. Det samma gäller, *styckevis*, om Talen i Par Bricole."

Jungfrun i det gröna, Dahlgrens sednaste samling, hafva flera utmärkta stycken: *Pastoral s. 1*, *Farväl till*

en Flickas s. 12, September-Aftonen s. 20, Augustimånskenet s. 24, Slädföret s. 48, Vaggvisa s. 52, Värvisa s. 61, På en lysningsdag s. 68, Till en packhusinspector s. 77, Till mig sjelf under en sjukdom s. 81, Till professor Nervander s. 85, Korsvägen s. 97, Till Andersen s. 135, Nordens skuggsida s. 149, samt partier i det komiska och idylliska epos *Hans Jacob Seseman*.

Fahlerantz är en rik humoristisk natur, hvilket han bevisat i *Noachs Ark*, men han är äfven utmärkt i den allvarsamma skaldearten, hvilket synes af början till det episka försöket *Ansgarius*. Af *Ansgarius* hafva ännu endast fyra sånger utkommit, men i dessa finnas partier, vittnande om ett lika djupt poetiskt som religiöst sinne. Detta är första försöket till ett större religiöst poem.

Noachs Ark kallas (kometen 1827) "ett sannt genialiskt verk. Dock torde det vara för litet populärt, ätt allmänligen senteras. Det fordras nämligen en icke ringa grad af verklig lärdd bildning för att fatta det stundom djupa, stundom skarpt comiska af här förekommande bilder, skildringar och anspelningar, med ett ord, af denna öfversättning, i det moderna eller på Svenska, af syndaflo den och den under densamma vidtagna anstalt till de lefvande slägternas bevarande. Öfverhufvud taget kan man visserligen anse det hela såsom blott och bart ett gladt phantasiespel, en lekande marionettedram, der de ärevärdige Urfäderna afklädas sin fremmande, orientalska högtidlighet, för att i stället uppträda i en oss alla välbekant hvardagsdrägt. Dock tyckes poeten haft en djupare mening under sin lek och en glad symbol af närvarande seder och förhållanden har han framställt under bilderna af Arkens inneväanare. Under röjande af en vidsträckt kännedom af Orientens litteratur och travestrande Rubbinemas och Talmudisternas vidunderliga fabler — hvilket ger framställningen, för den som känner dessa, ett eget stickande behag, men fleststädes för den

okunnige förvandlar den till en nog dunkel hieroglyph, den de underskrefne noterne icke fullkomligen förmå lösa — symboliseras här under Chams, Japhets och Sems personer, de trenne, af världshistorien, antagna hufvudstammarne af **människoslägtet**, och deras egna anderigtningar. Så framträder här i Chams person, hvilken egentligen är den hufvudsakligast handlande i första våningen, den öfvervägande, och djuriska begärelserna egoistiskt hyllande sinnligheten, som utmärker de Afrikanska Negerstammarne. I Japhet åter framträder den splittrande förstånds-cultur och det sjelfförnöjda mångvetande som utmärker hans afkomlingar, Europeerna. Den andra våningen är också hufvudsakligen upplåten åt honom, som icke blott, i en prophetisk dröm, ser sig förvandlad i den Europeiska ytliga allkunskapens högsta blomma: ett conversations-Lexicon, utan äfven omedelbart försattes på den Rousseauniska människobildningens högsta spets eller på fyra fötter. Sem åter, hvilken, om man får gissa, i tredje våningen torde bli herrskande, framstår såsom representant af den österländska i from och allvarlig tro på en rättfärdig och mildrik öfversinnlig magt öfvergångna phantasiödlingen. — I första våningen framställdes huru Azael, uppeggande Chams begär, lockade honom till ett förstulet besök hos sin trolofvade Nahlat, hvaraf vållas för alla arkens människoinnevånare en högst orolig natt, under hvilken en hvar var besvärad af symboliska drömmar. — Den andra våningen, hvars specialtitel är: *Den gra vildåsnan skall omskapas till människa* — börjas med en monolog af oraket, dagen efter den oroliga natten, och är verkligen ett högt, beundransvärdt mästerstycke, i hvilket, på det delicataste sätt, uttryckes den egna föreningen af minnet om njuten välust och yppande oro öfver begånget felsteg. Då han inslumrar, inkommer Cham, talande vilda orediga ord, med afséende på hans inre disharmoniska tillstånd. Under detta hör man Japhet, från den nedom belägna stora lärosalen, för djuren hålla en föreläsning, visserligen

alligenom satirisk, men af en satir, dels icke nog allmän, dels alltför superfina att af Publiken kunna fattas och allmänligen behaga. Dessutom äfven för lång, ehuru hafvande sin stora märkvärdighet, derigenom att prof anföras ur trenne Persiska skalders: Dschami, Eneveri och Mirchond. Sedan efter en scen i djurens rum och ett samtal mellan Haikal, Japhet och Arisisah, kommer en annan scen af underbart härlig poetisk kraft. Haikal är ensam i köket, blåser upp elden och talar derunder till lågan, entusiasmerade ord till dess lof, då i ett ögonblick gnistorna få röst och slutligen framträder Salamanderförsten sjelf i synlig gestalt, förklarande Haikal sin kärlek och endast sedd af henne, då oförmodadt äfven Noach tillkommer. Så beredes ett samtal, i hvilket icke blott den rikaste och skönaste poesie, t. ex. sid. 75, 76. O, hvad är ungdom etc., omvexlar med de qvickaste satiriska drag, utan äfven något rätt putslustigt förekommer, neml. då Noach, i sitt samtal med Haikal, duetterar med den för honom osynliga Salamanderförsten Ormuzd, och troende honom blott vara en vanlig eldslåga, påtänder sin tobakspipa vid denna sin rivals hufvud; och dels äfven något mindre passande och långsläpigt, i den vidlöftiga, visserligen till tonen humoristiska, antuphysicokabbalistiska föreläsning, med hvilken Ormuzd, sid. 65—68 inleder sin kärleksförklaring. — Nu följa dels åter några scener, af hög, innerlig skönhet, såsom den mellan Salit och Sem, den der Sem är ensam, den mellan Salit, Arisisah och Haikal, då de läsa om Englarnes kärlek, och der ett profstycke af en öfversättning af *Moore's the lory of the Angels* införes, och förnämligast Phenix's milda elegiska sång, som omvexlar med gubben Noachs radotterier, under det han brygger punsch och gömmer mycket till sina skål-propositioner i boken: En man af verld. Dels åter andra, der Japhet allt mer, i åtskilliga samtal och monologer, utvecklar sin löjlighet, som en modern Europeisk elegant litterateur. Ändtelliga kommer ett så kalladt extra arktal — ty de olika

scenerna kallas här arktal — föreställande huru jätten Og, i samma verstact som Frithiofs Vikingabalk, först ensam beskriver, på det mest tilltagna groteska sätt, sin superlativa jättenatur, sedan samtalar med en väl ej så stor, men mächtigare varelse, den Og kallar Oncle, och här betecknas med bokstafven A. Denna A tager slutligen Og om strupen och kastar honom från spetsen af Himalayabergen, ut åt det allt öfversvallande hafvet, der arken flyter. Också faller han ned tätt invid arken och förorsakar dermed en sådan skakning, att de innevarande damerna svimma och Japhet störtar ned på händer och fötter, hvarmed det till frände af Noachs födelsedag gifna skådespel afbrytes, der djuren voro actuerer: haren Lampe förestälde Achilles, hunden Hector, räffen Reinecke Menelaus, gumsen Bellyn Paris och elephanten den trädhäst, genom hvillken Troja skulle förstöras. Af det anförda kan ungefärligen inbemas, huru phantastiskt rik och omvexlande denna dikt är. Men den utmärkta talent, som röjer sig i det skönbildade språket, den lifliga dictionen och den lediga versbyggnaden, liksom den rikedom af qvickhet och infällen, som så tidt lika osökt som piquant förekomma, kan icke beskrivas, utan måste under igenläsning njutas.

Nyare Roman- och Novellförfattare.

Mörk var, såsom vi sett, den första romanförfattaren i Sverige. Vid slutet af samma århundrade öfversattes i otrolig mängd romaner af utländsk fabrik. Ja "Mången *) har förmodeligen gjort den anmärkningen, att Romanlitteraturen, som, under mer än ett tiotal af år, räknadt från medlet af 1790:talet, i vårt fädernesland hotade, att öfversvämma all annan, på de sednare åren märkligen aftagit. Lafontaines huslighets-lif begynte bli äfven så enformigt och tröttande som läsarens

*) Sv. Lit. Tidn. 1814.

eget: Spiess' gästar, liksom allslags faslighet, hade genom vanan förlorat hela sin skräckförmåga; ingen intressant röfvere, hvarken såsom människovän eller ryslig mordbrännare, ville sedan Rinaldini visa sig, och sjelfva Kotzebues nyaste uppställningar, fastän ständigt mera kittlande krydda tillades, retade ej så som fordom. Den sysslolöse läsverlden skulle således, af brist på näring, måst vända sin hug antingen på intet eller någonting bättre, om ej lyckligtvis några original-quickhufvuden uppstått och med eget korn börjat beså Svenska romanhedarna. På detta sätt hafva Ottar Tralling, Lifberg, Fuselbrenner, Trassenberg m. fl. småningom och långsamt mognat, utan att man dock vågar påstå, att dessa frukter såsom inhemska tills vidare mycket omtyckta, gifva en sundare föda än de förra . . . .”

Cederborgh blef den första komiska romanförfattare i Sverige. Han förklarar sig i företalet till sina arbeten högst anspråkslöst, aldrig ha aspirerat författareära. — Dock hvem *) är som ej läst *Uno von Trassenberg* **) och *Ottar Tralling*? Hvem som ej skrattat åt

*) Rydquists förträffliga karakteristik af C. i *Rec. öfver Ungdoms tidsfördrif*. Lit. För. Tidn. 1834.

**) ”På en spatsergång erfar Uno, att han skulle omkring nyåret få resa till Stockholm, för att engagera sig. Han bestjäl under vägen på en gästgivaregård af en flicka och hennes förförare — såsom i hundra andra romaner. Undergår examen och blir extra Notarie. Vid inskrifningen gör Uno bekantskap med Katurin, som ledsagar honom dit läsaren lätt gissar. Han träffar der den flickan, som på vägen bestulit honom och nu af sin följeslagare blifvit öfvergifven, att den arma förförda räddas af Uno så vidt hon räddas kan, och att hennes far — en ärlig gråhårsman — visar sig och öfverhopas med välgärningar, förstås af sig sjelft. Mellertid hade den unge Fr. blifvit införd i Svea Grisar-Orden och receptionen beskrifves icke utan quickhet. Om aftonen förlorar Uno hela sin kassa och denna spel-scen är för öfrigt målad med verklig virtuositet. Lyckligtvis räddar honom en lotterivinst från den yttersta nöd.

de tokröliga äfventyren, de glada infallen, de löjliga namnen; eller intagits af den täcka och lefvande idyllmålningen, eller ömsom fröjdats, ömsom lett åt dessa kärlekshändelser, der man än ser en Amor med fylldt pilkoger, än en Faun med hornets spets? Det torde finnas få skrifter, som så lefva i allas minne, och som så framställa ett galleri af bilder, färdiga att inställa sig på första vink af den, som en gång skådat dem. Än recipieras man med Uno i Svea Griser-Orden: än ger man Sophi nattlugget: än sitter man i fönstret på Österlånggatan, och ser pigorna vid brunnen språka med stadsvakten, och kastar sedan en blick på Fröken Odalsvärd, der hon, i huset midt emot, bakom en röd taftsgardin visar sig i sin förföriska morgöndrägt: än sitter man med Cantor Torrstadius i den blårutiga ländstolen, hos Mamsell Gnath, under det hon sitter i soffan och nystar omgifven af sina mopsar: än blir man, genom det misslyckade nitet hos Mamsell Fredrikas gamle väktare, i sin halflädsel hufvudstupa inskuffad i den sedesamma flickans sofrum på gästgifvargården, o. s. v. Allt detta lefver och rör sig i föreställningen, och hvem lyssnar ej ett ögonblick åt Fröken Hönshuset och Fröken Ömkänsvärd, ja åt sjelfva Fröken De la Wrak, om ock blott för

---

Åsynen af tvenne kattor, som curtisera hvarandra på en takränna, väcker hos Fr. tanken på kärlek; han blir också genast kär, så snart han sett ut ur fönstret, i det första ansigte han får se midt öfver gatan, hvarefter han gör flera försök att vinna den person, hvilken detta ansigte tillhör. Men ledsen öfver den olyckliga utgången, sätter han sig på en chäs och ankommen till Kyrkoherden Huaälius, der han är dennes fosterdotter Sofi behjelpig, att afbryta syrener, och, till så många läsares innerliga förnöjelse, med henne nedfaller i en tunnna, på hvilken de båda hade uppstigit. Förf. har funnit denna situation så pittoresk, att han här slutar första delen. Äfven Rec. lemnar nu de bägge älskande åt sitt eget öde, och tillägger endagt, att sista delen är ännu torftigare än de båda föregående."

för de adliga namnen? Eller hvem kan neka en blick åt Löjtnant Flycht von Striden, eller glömma att bjuda La Sarrette Winstén till en anglaise? Hvem besöker ej Hrr. Wanck & Lythe på deras kontor, eller försummar tings-
turen i Lagman ~~Struthens~~ domsaga uti Nyse, Trass-
linge och Luske härader?

Herr Cederborgh förrådde — ännu ung, såsom vid författandet af hans första roman — en stor lätthet för composition och en hos våra landsmän sällsynt gäfvä att berätta. Tilldragelserna voro väl sällan mera öfverraskande, än att en hvar kunnat upplefva dylika; men få äro de, som i ett mötande föremål se det karakteristiska; och än färre de, som veta att framlocka physionomien, och på ett rätt lefvande sätt framställa det i tinget eller hos personen inneboende skaplynnnet, eller den i händelsen förborgade anden. Hr C. ägde denna dubbla konst, och ägde den så att säga medfödd. Jemte förmågan att både upptäcka och i bild träffa det komiska, hade han ett öga för det goda och ett hjerta för naturens skönhet. Det är hos honom, i det burleska lika väl som det sentimentala, någonting godt, älskvärdt, trefligt; åtminstone uti de lyckligare ögonblicken. Der finns något af Washington Irwings godsinta anda och oförargliga humor. Visserligen icke dennes bildning, adel, stil i composition och föredrag. Men i anlag röjde Hr C. något af hvad denne mästare hunnit genom konstodling utföra till full skönhet. Han har visat det på flera ställen, och har mer än en gång ådagalaggt sin skicklighet att gifva en viss oskuld åt skenbart tveydiga uppträden; t. ex. då Uno och Sophi nedfölla i tunnån, eller då den bednare nedföll i den förres säng; hvilken sistnämnda scen är ett komiskt motatyrke till en nära liknande i *Wilhelm Meister*.

Hr C:s största förtjenst synes oss ligga uti framställningen af sjelfva *scenerna*. Mindre tilläfventyr i
Svenska Poes. Hist. 36

uppfinnigen af dem, än i deras modellering och anordning. När de varit af den art, att de lemnat ämne till ett rätt träffande skilderi, så har han gifvit dem med ledighet och sanning, ofta med djerfhet, ofta med behag; ej mindre i det idylliska och erotiska, än det komiska. Mer än *utkast* blifva sällan hans alstringar; men dessa äro uttrycksfulla; icke just eldiga, men ändå varma; alltid klara, merendels underhållande. Quickheten, om den stundom hugger i stenen, skjuter deremot någongång på målet rätt hvassa och blänkande pilar: naiviteten, om den väl nog ofta erbjuder en alltför grotesk naturlighet, visar sig emedlertid då och då i en lätt och angenäm negligé, öfverraskande genom sin enkelhet, intagande genom sitt täcka löje. Uti allt detta uppenbarar sig en egen ton, ett eget sätt, någonting riktigt originellt.

Mindre framgång har Förf. rönt vid återgifningen af *charaktererna*. Uno von Trassenberg och Ottar Tralling, såsom hjeltar, äro föga individualiserade; och äga sins emellan ett alltför nära slägtycke.

Förf. har med sitt öfvervägande anlag för det lätt och flygtigt utkastade, icke ägt en jemlik gäfv, eller ock ej haft en tillfyllest utbildad talent, att i större scala utföra sina tankebilder, eller underhålla dem i en längre följd af handlingar och tilldragelser. Fördenskull är det, som bipersonerna äro de mest lefvande, t. ex. Mamsell Gnath, Dragonen Wigg (Mamsell Fredrikas vaktare) m. fl. De skymta hastigt fram, och med blotta ritstiftet får man deras figurer att bli tillräckligt igenkännliga. Så lätt går det icke med en person af högre inflytelse; vare sig att han inverkar på händelserna, eller är deras offer. I både den activa och passiva ställningen skall hans individualitet utgå från en högre nödvändighet: han skall handla och lida, verka och emottaga enligt lagen för den mensklige varelsens särskilda

organism: kastad i hvilken tillfällighet som helst, skall han så bete sig, som han enligt sin idé *måste* göra det. Men för att kunna alltid vara sig sjelf, måste han vara en fulldanad skapelse, i dikten lika lefvaude och personlig, som hans motbild i den materiella verkligheten.

Och man måste då erkänna, att Hr C. i sitt *sketch*-manér ofta med några få drag lyckats göra en person mera åskådlig, än de flesta andra i en utförd tafla. Någon gång kan han blott genom personens *namn* måla dess karakter.

Men åtskilliga af de i Trasenbergs och Tralling förekommade benämningar synas oss utomordentligt lyckliga och träffande, och i motsats mot en annan Recensent (*Svensk Litteratur-Tidning*, 1814, N:o 15), anse vi dessa långt mera naiva, än hvarjehanda likartade hos Jean Paul, hvilken i det, som mycket annat, är affecterad. De Cederborgska namnen lefva ock på allas läppar, och nästan hvarje försök, att häruti efterfölja honom, har mer eller mindre förfelats. Understundom äro de — vi vilja ej bestrida det — något närgångna, såsom Fröken Lägervall, Sekter Fnaskert, Hr Lyméll Petersson, Häradshöfding Bything, le Baron de l'Orten. Men hvem kan neka, att de äro roliga och quickt uppfunna: att de, jemte sin komiska egenskap, på ett lyckligt sätt föreställa välnaden af hvad man i allmänna lifvet träffar? Deremot är ovedersägligt, att flera namn äro tråkiga och långsökta. — Vi behöfva blott tillägga, att han, mer än någon föregående och efterföljande Roman-scribent i vårt land, är *nationell*.

Så väl i natur- och local-beskrifningen, som framställningen af en mängd smärre familj-scener, serdeles på landet, har Förf. lyckats att gifva sina skildringar icke blott lif och åskådlighet, men ock ett så äkta Svenskt tycke, att vi veta ingenting, som klarare, enklare och

lifligare lemnat bilden af det i dessa hänseenden nationella; och otvifvelaktigt var det denna fosterländska stämpel, i förening med det för öfrigt snillrika, som tillvunnit dessa romaner en popularitet, större än någon akrift i denna väg för eller efteråt skördat.

Trasenberg upplefde inom få år 4 upplagor, Tralling 3; en hel litteratur, af bättre och sämre slag, upplöckades af denna framgång, t. ex. *Fuselbrenner*, *Frikerre Dolk*, *Lifbergs Lefverne*, *Uggelviksbaten* och en otalig mängd andra, af hvilka dock Fuselbrenner ensamt kunde skaffa sig en publik, och var dertill berättigad. Genom efteraparnes, synnerligast "Uggelviksbardens," råa och talentlösa alster, förgrymmades Kritiken *) mot

---

*) (Sv. L. T. 1815) "Ehuru humoristisk esprit eller witz egentligen icke tyckes vara en svensk naturgåfva, och den hemfödda *quickheten* yttrar sig på ett alldeles eget sätt, skulle dock alla debutera med Satirer mot andryga herrar, Rangsjuka fruar, snåla prester, skrytaktiga militärer, dumma borgmästare och nyfikna käringar. Alla dessa satiriska experiment framställdes dock i orimlad form, ehuru versificationen hölls så lös och obunden, att den icke concentrerade behandlingen just betydligt: dock tröttnade man efter en stund vid besväret att söka rim och dessa *Sagor* och *Moralsatirer*, som de kallades, voro derföre vanligtvis ej längre än att de på ett halft ark kunde rymmas. Äntoligen uppträdde en viss känd författare för att äfven i fullkomligen obunden stil *ridendo dicere vitrum*, och skapade ett alldeles nytt slag af romaner, om en sådan production må kallas Roman, som saknar hvarje spår af det romantiska, till och med af denna allralägst art, som har sin grund i invecklade händelser. Uno von Trasenberg och Ottar Tralling blefvo de mönster, som gifvo lif åt Münchhausen den yngre, Fuselbrenner, Hippeldans, Uggelviksbaten etc. Men dessa mönster saknade dock icke vissa goda egenskaper: en säker uppfattning af svenska naturens egenheter, en intagande, idylliskt munter framställning som onakligen förrådde en icke afgjord stjufruoderlig natur; men hvilka, efter gammal vana, alldeles saknades hos hans härmare. I så mycket större mått äga dessa copior de brister, som tillhöra deras förebilder. Och dessa brister äro förnämligast: 1) ett

sjelfva Upphofsmannen, och, i stället att leda honom på rätta vägen, misskände i de flesta delar hans sannskyl-
diga förtjenst; hvilket hade den påföljd, att auctorn log
åt tuktomästarna, utan att lägga deras anmärkningar på
sinnet, www.libtool.com.cn

För det första saknar man i dem en genomgående tanke, en bestämd åsigt af icke blott konsten, men verlden och lifvet. Den konståskådning, som deruti uppenbaras, lyfter sig icke till en mera öfversinnlig region, än den, hvarest dikten uppfattas, såsom ett af sedelärens praktiska medel; och lefnads-philosophien syftar icke till ett högre mål, än att anbefalla menniskan akt-

---

planlöst experimenterande, hvad slut man möjligen skulle kunna gifva den bok man börjat; ty så outtänkt, så utan all inre nödvändighet är intrigen i alla dessa böcker. 2) En öfver all beskrifning låg åsigt af verlden och alla lifvets förhållanden; en afgjord åhåga att vistas bland drängar och den, i anseende till seder och bildning, allralägst folkclassen. 3) Herrskande enformighet bland de personager, som Förf. på scenen framkallar. En halfdum och halfärlig landtjunkare eller inspекters-son, som först kommer till Stockholm. En liderlig stadsmamsell som förför eller vill förföra, och en gauche landtärna som gifter sig med hjälten i pjecen. Några oduglige och opålitlige embetsmän, helst i den juridiska vägen och en skock biribispelare — se der de interessanta menniskor, till hvilkas bekantskap läsaren inbjudes. 4) Endast ytlig individualisering af de uppträdande figurerna, till det mästa genom sökta, osmakligt talande namn, såsom Byting, Limpander, Hippeldans, Lymell etc. 5) En osammanhängande, ovärdad, skräflig diction, sammansnodd af alla möjliga stil-arter, än affecterad sentimentalt predikande, än eftersträfvadt putslustig, genom hvardagstermer och ogrammatikaliska böjningar; än dialogiserad, än berättande; än periodisk, än couperad o. s. v., samt 6) En lika så rå, som för all skicklighet sårande, jagt efter equivaler och pöbelinfall. I betraktande af dessa egenskaper torde vara billigt, att (Uppfinnaren till förtjent ära) benämas detta slag af Svensk Romantik för en trasenberger-art, hvilken dock ännu har en hufvudegenskap noml. pretention att vara morslik och sedeförbättrande.”

symmetri, misstroende till så väl sveket och egennyttan, som oskulden och kärleken. Om förf:s lyckliga instinct och poetiska hjerta, äfven här, stundom tagit ut sin rätt, och röjt sig än i en behaglig naturmålning, än i ett stilla offer åt Astrilds gndom eller skönhetens och oskuldens blida makter, än slutligen i en äkta komisk skildring; så har likväl det hela blifvit alltför mycket betingadt af en realistisk betraktelse öfver mensklighetens förhållande till lifvet, och poesimens till de högsta idéerna för all timlig varelse.

För det andra företer sig i Hr C:s vittra alster en brist uti plan, helgjutenhet och underhållen konststil. De äro öfverhufvud löst ihopkomna; kunna på flere ställen afskäras, liksom de kunna fortsättas ännu längre. De äga — med andra ord — ej tillräcklig enhet och symmetri, och utgöra icke en sjäfnödvändig utveckling af en viss tanke, klart fattad, säkert genomförd. Händelserna växa ej upp på en gemensam rot, och sluta sig ej tillhoppa i en löfkrona. Det är derföre, som man kan med välbehag dröja vid en detalj, utan att känna sig omotståndligt förd af längtan efter resultatet. Förf. har för litet beräknat perspectivet. Men han har jemväl förbisett, at en poetisk främställning, som upptager längre eller oädlare föremål, dess mer har behof af konstens förädlande, renande hand. Hr C. har — hvarför man håller honom räkning — undvikit i allmänhet denna slippriga grund; och hans afsigt har aldrig varit, att genom några för den rena sedekänslan anstötliga drag skaffa sig bundsförvandter i människans svagheter. Men deremot har han icke alltid kunnat förhindra, att en och annan bekrifning, som ögonskenligen innebär en nyttig och lärorik åsytning, genom sin brist på adel gifvit ett oangenämt och i det hela lika litet moraliskt, som ästhetiskt intryck; t. ex. berättelsen om Mari Syring och hennes moder (tiggarkäringen), galanteriet mellan Klooken Torrstadius och Mamsell Gnath, mellan Länsbeck-

hällaren och Anna Stina; att icke tala om Sector Nordensudds öde i trappan m. m. Dylika saker, om de skola af dikten behandlas, böra åtminstone vidröras med en lätthet och elegans, som förtager det i sig sjelft fränstötande af ämnet. **Betraktelserna** om pulex synes också kunnat uteblifva, och hvarjehanda af samma upphöjning; så snart icke det komiska lynnet derpå använt sina blixtar, såsom vid teckningen af Mamsell Engels utstyrsel. Det är förut visadt, att Hr C. ofta fört en fin och behagfull pensel. Hvarföre har han icke alltid gjort det? —

Med Hr C. inträffade, hvad som här i landet är det vanliga med största antalet af vitterhetens odlare, att neml. hans första uppträde inför Allmänheten visade hans förmåga i all den utmärkelse, hvaraf den sedan blifvit mäktig. Den moräliska ordningen företer i detta afseende enahanda ställning, som den fysiska. I båda — samma vårens ymnighet af brodd och grönska, samma sommarens tunna ax och höstens svaga äring. Den litterära världen har i Norden sina hagelskurar och frostnätter, sin torka och vattensjuka, lika väl som den yttre naturen. — Ottar Tralling, som följde tätt på Uno von Trassenberg, kunde ej ådagalägga någon stor förkofran; och sedermera blefvo de vackra anlagen förskingrade i smärre productioner, för att slutligen afmattas i ett dagblad, — hos oss en icke ovanlig tillflykt för den vittra talenten.

De öfriga småsakerna i dessa häften påkalla ej uppmärksamheten; hvilket ej heller är fallet med ett slags komedi: Riddare-Kandidaten, i annat afseende, än att den bevisar, huru litet Förf. varit danad för den dramatiska föreställningen."

Palmblad började i Poet. Calender arbeta i *Novellarten*. Sedan egde vi inga lyckade försök i hvarken roman eller novellgenren förrän 1828 *Gumælius* uppträdde med *Thord Bonds* och Mamsell *Bremer* med *Tecknän-*

garne, samt 1829 *Mellin* med *Blomman på Kinnekulle*. Den första, den första historie-roman-författare i Sverige, väckte *Per Sparre* att utgifva *Den sista Friseglaren* 1832, och *O. K. Snapphanarne* 1831; den andra väckte *Frih. Knorring* att 1834 utgifva *Kusinerna*, *Fru Flygare*, *Waldemar*, *Klein* m. fl.; den tredje väckte *Kullberg*, *Lälja* m. fl. till *Noveller*.

Om *Thord Bonde af Gumæltus*, hvilken äfven skrifvit i *Poet. Calender*, yttrar en utmärkt granskare: "Vår *) förf. har sökt likna *Scott* i det dramatiska sättet att införa sina hjeltar, något *Scott* alldeles eget; han ställer läsaren i ett för denne alldeles oförberedt läge, förer honom i en krets af idel främmande föremål, hvilka dessförinnan icke äro på något vis kända. Läsaren får, såsom det oftast tillgår i det vanliga lifvet, sjelf göra bekantskap med de personer, med hvilka han skall umgås; han sättes i stånd, att på egen hand vinna erfarenhet, på egen hand göra sig sina begrepp om hvars och ens karakter o. s. v. Hr G. har väl icke häruti alltid lyckats, icke ens så väl som *Smith* eller *Cooper*; men man bör hålla honom räkning för det vackra försöket. Utom en och annan uti situationerna förekommande erindran från *Scott*, är dennes vidare efterföljd i bemödandet, att för det diktade få en fast grund i verkligheten; att åt handlingen inrymma mera sannolikhet, än som allmänligen träffas i en hop svärmiska och öfverspända känslömma romaner. Förf. låter personerna tala och handla i likhet med hvarderas egenheter, stånd, bildning m. m. Detta mål har ej alldeles blifvit uppnådt. Förf. tyckes ha velat förena de nu omförmälda egenskaper af den *Scottska* romangenren med karakteren af den *Tyska* romanen eller snarare novellen. — Denna första del af Hr G:s roman är utmärkt af flera lyckliga situationer, och är, särdeles i begynnelsen, rätt underhållande. En bland

*) *Rydquist, Helldell 1820,*

Hr G:s största förtjenster är onekligen hans sätt att gruppera. Han har ådagalagt ett verkligt konstsinne i uppställningen af sina figurer, och derigenom gjort flera lägen mycket pittoreska. Han röjer äfven en, åtminstone i vårt land, mindre vanlig talent för berättelsen. I denna hänsigt utmärka sig synnerligast "Sagan om Jungfrun" och den i romanerna intagna beskrifningen öfver tornerspelet. Men han beräknade illa läsarens uppfattning, när han med en lång följd af romaner trodde sig bibehålla eller öka intresset. Vore äu de versifierande partierna till innehåll lika gedigna och iderika, som formen är fullbildad, ren och vacker ("de höra till de mest fulländade verser vi äga på vårt språk"), skulle intrycket af dem, der de här stå, ändå till stor del försvunnit." —.

"I afseende på plan, blefve naturligtvis allt bedömande ännu förhastadt. Äfvenså är fallet med karakterernas hållning. Oss har teckningen i allmänhet hittills förefallit något oredig; men vi frugta icke, det ju allt skall klarna under händelsernas fortgång. Lokalfärgen tyckes deremot redan kunnat tydligare anläggas. Något, som utmärker en Svensk lokal, röjes litet eller intet. Dock vore det kanske orättvist, att bestämdt uttala något om det lokala och historiska tycket, innan det hela hinner veckla ut sig fullkomligt. — Diktionen är nätt och underhållande, om ock naiviteten då och då skulle vara litet förfelad. Någon ojemnhet spörjes i tonen. Det gammaldags enkla sticker besynnerligt af, då det står tätt invid det nymodigt skimrande eller sentimentala. Språket är ovanligt rent och med stor omvårdnad utarbetadt. Man kunde här använda Celsii uttryck om Voltair, att "han har en väl skuren penna." Den stora noggrannheten kan icke alltid freda sig från ett visst utseende af sökt och pensladt, hvilket föranleder till för stark uppmärksamhet åt detaljer."

Fredrika Bremer är Sveriges största romanförfattarinna. Hennes *Grannarne* är ett mästertligt arbete.

vi skola lyckönska henne dertill." — N. H. *Nina* har djupt poetiska partier och reflexioner, men svärmar i molnen, har förlorat verkligheten. "En stor del") af boken upptages af reflexioner, bland hvilka ganska många äro högst träffande, sinnrika, djupa eller rörande; *alla* äro de "bekännelser af en skön själ," alla skönt och angenämt uttryckta. Igenom det hela går en skär harmonica-ton af renhet och klarhet; än utbreda sig för läsaren scener af idyllisk ljufhet, än himmelsblåa taflor af frid och försoning. — Handlingen stagnerar allt för ofta på sandöknar af lyriska monologer och æsthetiska reflexioner, hvilka i och för sig sjelfva, såsom redan blifvit erkändt, vanligen äro af stort värde — fastän också någongång alltför uttänjda och anlagda på bred- den — men hvilka likväl dels icke höra till styckets ton- art, dels förefalla såsom utvexter, emedan de hämma och fördröja handlingen. Det kan icke väntas, och bör icke heller önskas, att författarinnan nu mera skulle återgå till det stadium, på hvilket hon befann sig vid de älsta teckningarnes utgifvande; ett stadium, då hennes psyche ännu icke lyftat sig till denna höjd af ljus, af besinning och verldsåskådning, men då hon ännu lek- te bland blommor, i en menlös oskuldsverld, mera anande än begrundande, mera divinerande än refle- cterande. Hennes taflor ägde då mera än nu en ung- domsfriskhet, en godsinnad ironi, en naivitet och o- skuldsfärging, i hvilket diktningsslag hon af ingen blif- vit öfverträffad, och som mången ännu torde ause för hennes författarskaps triumph. De äga det ännu så ofta förf. behagar sänka sig till denna idylliska målningsart; vi erinra t. ex. om målningen af presidentens bröllopp, promenaden vid Ramlösa, Grefvinnans "lätta" bal, be- söket hos Edwards moder. Dock äro dylika scener här ty värr alltför sällsynta: men de visa dock, att reflexio- nen ur hennes själ icke undanträngt dessa ungdomskäns-

---

*) Palmblad. Sv. Lit. F. Tidn. 1836.

lor, denna ljuftva blandning af skämt och allvar, denna afundsvärda förmåga, att genom ringa sinnebilder utsäga det högsta, att i enkla tritonier tala till själens djup." —

"Grannarna *) sluta sig närmast till sina äldre sy-skon, särdeles till den ännu, i många hänseenden, icke öfverträffade *Familjen v. H*** i de första teckningarne. Denna nya roman är också fri från de flerfaldiga orimligheter i compositionen, de misstecknade gestalter, de äfventyrliga utsprång, af hvilka den annars på filosofiska blickar, sinnrika reflexioner och poetisk kärna så rika Nina lider. Den är ett vida mer fulländadt helt; helgjuten från början till slut; här är knappt någonting vågadt, som ej är träffadt; teckningen nästan öfverallt sann och säker. Det är hufvudsakligast i biomständigheter, som man upptäcker några enskilda, från natur-sanningen afvikande drag. I den verld, hon här fram-trollar, flägrar frid och trefnad; ondska skyr hennes paradys eller förlorar der sin galla; ingen lemnar det, som icke — åtminstone ögonblickligt — känner lidelsens stormar lugnas, själen renas och förädlas. Deröfver hvil-lar en atmosfär af elysisk renhet, af moralisk helsa. Det är egentligen icke konsten, som gör teckningarnes skaldinna till en stor författarinna; det är icke heller *det* slags snille, som blixtrar, skakar, förvånar; men det är hjertat, som hos henne diktar. Det är *godhetens in-spiration*, som är hennes sångmö." — Vi kalla detta ar-bete hennes mästerstycke derföre att både plan och teck-ning af karakterer och situationer, af lifvet, äro så förträffliga, visande en mognad konstnär. Både de goda människorna och de onda har hon här objectivt och lifslef-vande målat. Till detta "lilla paradys af frid, oskuld och menlöshet, som här afspeglar sig i diktens vågor, framtränga från ett dystert fjerran toner af en vild pas-sion, af qual och förtviflan; den dämon, som väckt dessa

*) Palmblad. Sv. Lit. F. Tids. 1837.

främmande missljud, visar sig snart, i början hemlighetsfull och från fjerran hotande, sedermera i sällskap med en ännu fruktansvärdare gestalt, mer och mer utvecklande sig och boda, ehuru på olika sätt verkande, färdiga att mekaniskt spränga sönder hela denna värld af frid och stilla lycka; men slutligen rensofras äfven de från allt vildt och förstörande, och smälta sina hittills skära dissonanser i samklängen af det hela. Genom dessa skuggor förhöjes den annars alltför bländande ljusglansen i detta *still-lif*; i idyllen blandar sig ett tragiskt element, och enformigheten af den annars enharmoniska tonarten brytes ehromatiskt." — "Det är en *hvit Magi*, som hon är stor mästare i, ty genom en viss artistisk af få förstörd alchemi förvandlar hon prosa till poci, slaggtill metall, förgyller hvardagslaget derigenom att hon beslöjar och mildrar det stötande, men uppsöker i hvardagliga händelser eller karakterer det högre, bättre och ädlare och ger deråt adel, pregling, relief. Ty hvarje mennisko-physiologi, äfven den trivialaste, har dock en viss högre intention, ehuru ofta för vanliga ögon undangömd; men den, som upptäcker den och framställer den på duken, utan att derföre borttaga likheten af en stor porträttmålare. Det smutsiga kolet är ju i sjelfva verket icke annat än en utbildad diamant; chemien har väl förgäfvat försökt att deraf bilda ädelstenar, men konsten är dock i besittning af en sådan talisman. Den divinerar naturen, den fallbordar och förädlar hvad hon lemnat ofulländadt, eller hvad genom omständigheterna i typen blifvit bortakämt eller missbildat. Likaså hafva de flesta lifvets små bestyr och omsorger en viss högre rigtning, en inre adel; det tillhör konsten att upptäcka den. Denna sällsynta förmåga att ge betydelse åt det skenbart obetydliga (hvilket icke bör förblandas med den lätta handverkskonsten att behandla det obetydliga såsom obetydligt) öfverraskar och glädjer läsaren ofta mer, än då han ser det stora

och sublima på ett stort och snillrikt sätt utfördt. Derföre är *Grannarne Sveriges bästa roman.*"

Mellin är mycket lycklig i *Novellen*, genom sin lediga och målande stil, sin talang att teckna tidascostymer och gruppera sina romantiska skildringar af det yttre lifvet och den rena anda, som i hans noveller uppenbarar sig. I *Novellens* mera idylliska och mildare slag är han i Sverige ej öfverträffad. För de *djupare* arterna har han ej förmåga; ej nog rik fantasi, nog mångsidig bildning och lefnads erfarenhet, nog skarp blick och kraftfull ande; egenskaper; utan hvilkas fulla mått man icke afslöjar den *inre* människan. Det yttre, dräkten, ytan, det hvardagliga lifvets scener, täckare och mildare naturer, skildrar han ypperligt; derföre äro hans noveller, emedan de företrädesvis välja sådana ämnen, ofta utmärkte.

"M. *) är lycklig att träffa det pittoreska af historien. Det inskränker sig väl — såsom ock novellgenren föranleder — mera till seder, bruk, moder, lekar och hvarjehanda sysselsättningar, än till historiska charakterer och tilldragelser, målningar af tidslynnets i högre mening: mera till sällskapslefnaden än lifvet i allmänhet. Men äfven i de förra finner man interesse, så snart det föreställes lifligt och individuellt. M. röjer en berömlig omsorg, att göra sig underkunnig om alla dessa små omständigheter, som gifva den förflutna tiden en egen fysiologi, och man blir så hemmastadd i hans local, att man i den vistas med all den träfnad och beaktanhet, som man finner i sin egen bequämliga bönings."

Sinne för det nationella är en af hans förtjenster. — Han är i sitt slag lyckligare än våra få historieromanförfattare i deras: *Per Sparre* och *O. K.*

*) Heimdall.

Per Sparre har i *Den sista friseglaren* och *Adolf Findling* sökt ge historiska romaner, mer lyckliga i historiska teckningar, än i poetiskt afscende.

Den sista friseglaren karakteriseras som följer af en granskare (i Sv. L. F. T.). — "Handlingen spelar i brytningstiden mellan K. Sigismund och Hertig Carl, och är med stor skicklighet anlagd, så att den jemnt underhåller läsarens deltagande. Den är dock i allmänhet tagen, mera enkel än konstigt slungad, och om den än ej starkt spänner läsarens väntan, så störes den ej af orimligheter och osannolikheter, så vida vi ej skulle antaga den okända Kapprocksmannens allestädesnärvaro och måhända hela hans role och förhållande i allmänhet. Charaktererna, ehuru ej skarpa och mycket originella, framträda dock lefvande, och äro med säker hand uppdragna. Hertig Carl visar väl egentligen blott sin skuggsida, men de ljusare dragen i hans bild äro åtminstone antydda. Den olyckliga tiden är skildrad med en sanning och åskådlighet, som hos dess författare bevittnar både forskning och lefvande sinne. I målningen af slaggen vid Stegeborg och Stångebro igenkänner man tillika krigaren, i teckningen af skeppslifvet och en å Östersjön förefallande strid, Sjömannen, om än dessa scener ej äro framställda med Coopers episka virtuositet. Äfven genom contrasten mellan Svenskar och Polackar, mellan de serskilda landskapens seder och lynnen har förf. vetat åt sin bok bereda mångfald och omväxling. Särdeles con amore är Blekinge måladt: julsценerna, der lek och slagsmål, dans och mord fordomdags i ögonblicket följde hvarandra, så att en hustru aldrig följde sin man på en sådan lustbarhet utan att medtaga hans svepning, äro det *egnaste* och tillika enligt vårt tycke, det *interessantaste* i boken. Hvad man hos oss sällan, annorstädes än i Komedierna, vågat — införandet af provincial-dialekterna — har förf. med lycka försökt; till och med

med forntidens språk förekommer på vissa ställen, t. ex. i bref äfven af allvarsamt innehåll, utan att läsaren der af störes. För öfrigt är stilen enkel, jemn och vårdad: man kunde blott stundom önska den något mera kraft och raskhet, något mera färg och varme. De Historiska Romanerna, hvilka i Natursanning och utmålingens utförlighet närma sig till Spopeens natur, äro, liksom denne, utsatta för tvenne faror: den ena, att upptaga sådana elementer af hyardagligheten, hvilka omöjliggen äfven genom den skickligaste behandlig kunna fullt genomträngas af poesien, den andra, hvilken till en del sammanhänger med den förre, att i framställningen förlora sig på bredden och liksom stagnera. Mot den förra klippan har förf., såsom oss synes, då och då stött; den sednare har han mera lyckligt undvikit, än stundom sjelfva Walter Scott. Till undantagen hör Gustafs sednare vistande i Blekinge, der handlingen sjunker till obetydlighet och deltagandet mattas. Upplösningen af den Obekantes incognito kunde af oss ej gissas, och slutet är öfverraskande och praktfullt.

Det mest underhållande i denna roman och den fördelaktigaste sidan af Förf:s talent är äfventyrens mångfald och lediga sammanbindning; tvenne omständigheter, i samma mån förtjenta af utmärkelse, som de äro mera sällsporda hos Svenska författare, de der i allmänhet röja en brist i uppfinning och anläggning af ämnet. Också är det hufvudsakligen uppträdenas vaxling och lycklige hopkedjande, som förf. har att tacka för den uppmärksamhet, hvarmed man läser hans bok. Att händelserna synas naturligt följa på hvarandra, är så mycket mer anmärkningsvärdt, som de samma ofta nog ej framstå genom en inneboende nödvändighet, utan fastmer förekomma som coulisser till ett skådespel, dem man efter behag, och utan rubbning af hvad som förefaller på scenen, kan ombyta och förändra. Man finner en mängd tilldragel-

Svenska Poes. Hist. 37

ser och olika uppträden; skådeplatsen växlar ständigt; det ena nya äfventyret vidtager der det andra slutar, och allt detta faller sig helt lätt. Icke dess mindre vill man stundom anse alltsammans för en blott tillställning af författaren. Det bör ingenting som säger mig, att detta måste så ha passerat: jag kan ej taga det för fullt allvar: illusionen är ej fullkomlig. En förklaringsgrund kan här sökas. — Förf. har en sällsynt lätthet att sammansätta händelser och hopbinda situationer. Med ett böjligt sinne, och förmågan att tänka sig in i olika belägenheter, förenar han en viss sjelfbeherrskning, och kan anordna det tillfälliga efter en plan; — allt egenskaper, som hos en romanförfattare äro ganska aktningvärda. Men han förräder icke i lika grad förmåga att intränga till tingens sjelfva kärna. Det är i hans berättelser ofta någonting ytligt och flackt; det egna och särskilda i föremålet, dess egentliga physionomi, kommer ej riktigt fram; händelserna utveckla sig ej omedelbarligen, och liksom organiskt, ur karaktererna, utan ställas i en nästan materiell förbindelse med dem. Det är icke i situationen, som skall gifva karakteren interesse, utan tvärtom. En situation är, inom konstverlden, ingenting för sig sjelf; den är blott en handlande persons ställning till andra eller till lifvet i allmänhet, och måste således få sin bestämmelse och riktning från det handlande väsen, som uppträder. Det tillfälliga, som möter, kan förvandlas till ett slags nödvändighet, derigenom att den förnuftiga varelsen, som handlar efter en inre nödvändig regel, påtrycker allt sin stämpel. Man bör således ej kunna säga: *hvarföre skedde detta?* — Det är ju sådana frågor, man i denna roman ofta kan göra sig."

Adolf Findling "har *) förtjensten af en mestadels correct conception, af säkerhet i teckningen, af jemnhet

---

*) Palmblad, S. L. F. T. 1836.

och värdighet i stilen, af historiskt studium, af trohet i costymeringen, i natur- och local-skildringar; ingenting är helt och hållet misslyckadt; äfven Recensentmikroskopet upptäcker få fel. Deremot är den icke utan en viss svaghet i poetisk penetration, i idyllisk uppfattning och i färgläggning. Hjelten är såsom älskare något för torr och systematisk; om en och annan bland kärleksscenerna i denna bok skulle man till och med kunna säga, att de vore något litet i träsnitt-stil. Sann är likväl att man den tiden icke var sentimental; men äfven den historiska romanen kan icke umbära det historiska elementet, hvilket just dock icke behöfver så an i denna tonart; den måste ej blott vara en afskrift af några historiens blad, med inblandning af litet dikt; utan sjelfva det historiska måste i romanen äfven afspegla sig på ett idealiskt sätt; den måste icke blott afspegla det reella, det bokstafligt sanna, utan äfven sjelfva det poetiska, den djupare *intentionen* hos tiden och de handlande." —

Mera utmärkt är *O. K.*, förf. till *Snapphanarne* m. fl. Rydquist*) bedömmar honom så: "Såsom historisk roman, har den föga värde; såsom roman i allmänhet, är den ej utan förtjenst. — Förf. har tagit till grundämne för sin beskrifning ett bekant moment ur Carl XI:s historia, eller Snapphanarnes ströfverier i Skåne. Det synes dock kunnat försneda till en teckning, som varit mera karakteristisk både för tidehvarvet och landet. Någon historisk costym och localfärg finner man i ringa grad och händelsen tyckes kunna hafva tilldragit sig i det näraste under hvilken tid och uti hvilket land, som helst. Historiska personer, såsom Carl XI, Helmfelt, Gyllenstjerna och bröderna Wachtmeister, framskymta såsom skuggbilder öfver scenen, och Ascheberg

*) Heimdal 1881.

här man blott talas om. På denna duk hade en rik och säker pensel kunnat frambringa en präktig taffa. Men de egenskaper, som skola göra den historiska romanen på en gång lärorik och intressant, synas icke vara de utmärkande hos Förf. Hans personer äga ingenting, som motsäger verkligheten, men de äga i allmänhet ej nog individuell bestämning; hans sceneri är ofta rätt skickligt, men det är ej nog karakteristiskt. Det är santt, om man, så vill, men ej pittoreskt; seder, bruk, nöjen — allt har en vanligare pregel, och det, som är historiskt i tilldragelserna, är icke synnerligen utveckladt. Ej heller har språket något träffande för den person, det tillhör. — Såsom roman i allmänhet deremot, är närvarande skrift långt mera tillfredsställande. Förf. har öfverhufvud vetat att gifva berättelsen, särdeles hvad, som förknippar sig med kärleks-intrigen, det dramatiska intresse, som spänner uppmärksamheten på utgången, och han har derigenom åstadkommit en läsning, som man ej vill lemna, när den en gång är börjad, utan till och med gerna fortsätter. Om han afsilat åtskilliga saker i den historiska stilen, så att blott kärleksintrigen återstode, skulle boken blifvit en ganska intressant roman." — En annan recensent dömmet:

"Snapphanarne, en roman, som, enligt vår öfvertygelse, intager ett af de första rummen bland vår romanlitteraturs inhemska alster. Den är egentligen *icke*, hvad man af namnet skulle förmoda, en historisk taffa, hvilket vi snarare nämna till loford än till tadel, då annars de flesta af Walter-Scottska genrens efterapare släpa sig så slafviskt i hufvudernas fotspår, att de, besparande sig all egen uppfinning, snarare lemna en stympad, vanställd och halfsann chrönika än en sjelfständig konstproduct — en art skriftställereri, som utan tvifvel är det lättaste i världen. Här tjänar åter det historiska elementet till målningens bakgrund, och är för öfrigt anbragt med så mycket förstånd och urskillning, att det gifver tafflan sin

bestämda karakter och en högre betydelse. Kärnan utgöres af en familjehistoria, som är väl uppfunnen, väl berättad och ganska underhållande. De handlande mestadels tillhörande phantasiers värld, äro dock djupt invecklade i detta tidenvarfs oroliga uppträden, hvilka med stor åskådlig het skildras. Tidens och ortens seder åter spegla sig äfven troget i berättelserna, och förf. har hållit sig fjerran från en här icke passande sentimentalitet. På ett och annat ställe har han likväl anslagit några djupare strängar, hvaraf en och annan ton intränger i hjertats innersta och hemligaste kamrar. Något hufvudsakligt vete vi ej att tadla, mer än det, att en af hufvudpersonerna, Kammarherre Kevenborg, i tredje delen öfvergår till en fullständig bof, utan att denna öfvergång förut antydes eller på något sätt motiveras. Vi anmärke ock, att förf. vid beskrifningen af en tvekamp låter en af parterna "noga sigta" på sin motståndare, en omständighet, hvilken vi tro vara stridande mot de i alla tider erkända Duell-lagarne."

I Mamsell Bremers art har Friherrinnan Knorring försökt sig i *Kusinerna*, *Axel*, *Ståndsparaller*, *Vännerna*, *Quinnorna*, *Illusionerna*, *Tant Lisbeths 19:de testaments*. Jemförd med Mamsell Bremer kan man säga att i talent, eller (om man vill) snille, öfverträffas hon knappast af M. B.; de hafva endast egnat detta snille åt olika håll. Båda hafva framalstrat det sköna, ehuru i olika former. M. B. vänder sig företrädesvis åt det ideala lifvets företeelser, ehuru hon låter dem uppträda på hvardagslifvets grund, den hon äfven förstår med öfverträffliga penseldrag skildra; denna har mera egnat sig åt målningen af hvardagslifvet såsom hvardagligt, men tecknar det ingalunda blott i dess prosaiska läghet och betydningelöshet, utan äfven det evigt godas uppenbarelser och segrar deri; och äfven hon har gjort detta med mästarehand. Den förra liknar mera den italienska målarskolans konstnärer; den sednare mera den Neder-

ländska skolans. Det fordras lika mycket snille, att natursannat afteckna det rent af alldagliga hvardagslifvets företeelser, eller människan sådan hon vanligtvis yttrar sig, hos sig eller i samquäm, samt att äfven i denna omgifning åskådligt framställa de sköna mennisko-andar, i hvilka en högre verld uppenbarar sig, — som att uppfatta och teckna detta högre lif hufvudsakligen såsom uppenbaradt i rikare begåfvade och därför alltid sällsyntare individer. Frisk, glad, hjertlig, ofta quick och nästan alltid lika sannt träffande som åskådligt framställande uppfattning af natur- och sällskapslifvet; i synnerhet det *lilla* i detta lif, hvilket får æsthetisk betydelse i samma mån, som det skildras naivt och blir treffligt; en angenäm naturlighet, en viss — äfven i sina värdsbösheter — älskvärd beqvämlighet i sjelfva skrifsättet, hvilket tillika utmärker sig genom ett frimodigt upptagande af åtkillliga lyckligt använda provincialismer. — I dessa omdömen öfverensstämma äfven Palmblad och Rydquist.

"Oefterhärmlig*) skicklighet finnes här att skildra och berätta; att genomskåda och måla stora världens flärd och gröna dårskaper; hon har vexling och rörlighet; sylphidisk lätthet och grace."

"Berättelsen **) är liksom Mams. Bremers nätt och ledig; ett själfvalt quinnöga tittar fram, icke blott ur tolettens gömslen, men ur hela lefnadsphilosophien och fakttagelsegäfvan. — Hon har ej samma originalitet och uppfinning, ej samma lif och rörlighet i tablör, ej samma stilens quickhet, humor, snille, som Mams. Bremer. Man finner icke här åter denna fintlighet och behändighet att bryta modulationerna, att vexla sceneriet från det pathetiska till det komiska, att på en gång gifva en

*) Sv. L. F. T. 1837. Palmblad.

**) Rydquists p. a. st. 1835

slängkyss åt Amör och Faunen. I Mams. Bremers skrifter är alltid en viss behaglig oro, ömtålighet, nyck: ett behof att idealisera, äfven då hennes personer träda ur köket eller barnkammaren. Ehuru man här och der igenkänner rätt **trogna bilder ur allmänna lifvet**, lefver dock det hela i en värld, som har ett visst öfvermått af poesi: Här åter är prosan grundval, och phantasien bygger derpå ett litet artigt sommarhus, hvarifrån dock ingen utsigt öppnar sig öfver det osynligas rike. Emellertid är det denna grund af materiell verklighet, af sanning och natur, som fördelaktigt utmärker denna förf. Nätt-het och enkelhet i karakteristik, smidighet i berättelse rundning och behag i skriftsätt, utgöra egenskaper, som man icke ofta har tillfälle att njuta af; helst då de äro förenade med en väl genomförd plan och en klar åsigt af ändamålet. Skulle man önska sig något, så vore det ett mera gripande interesse, en större beherrskning af läsaren."

Bäst finna vi *Kusinerna* med dess fortsättning *Asel* samt *Ståndparellerna*. Den förra är en svensk *Wahlverwandtschaften*. "Detta *) romanslag hörer till det ofta förekommande, som utgör en art af romantiserad lefvernesbeskrifning. Man träffar en följd af lefnadstafvor öfver en skön qvinnosjäl, hvilken väl icke räknat några särdeles ovanliga öden, men sådana som icke dess mindre djupt ingripit i tillvarelsen, och på sitt särskilda sätt utdanat en af olika former mäktig natur. Denna gren af composition är otvifvelaktigt bland de lättare, emedan dertill i ringa mån fordras uppfinning, dramatisk sammanveckling och utveckling. Hufvudkrafvet är en fin och noggrann varseblifning af så väl psykologiska företeelser, som händelser och föremål i det yttre lifvet: derjemte så mycket poetiskt öga, som behöfves, för att ur mångfalden söka ut det karakteriserande; så

---

*) p. a. st.

mycket compositionsförmåga, som behöfves, för att till ett helt gjuta ett continuum af tilldragelser, och i en brännpunkt samla hvad som är spridt öfver en yta; slutligen så mycket af skriftställeriets talent, som behöfves, för att jemna delarne, ge gången rörelse och enskildheterna interesse. Dessa egenskaper kan man tilldömma förf., som i allmänhet med urskillning och takt både valt och behandlat sina ämnen, de der visserligen ej höra till de mest öfverraskande erfarenheter, men i alla fall äro så beskaffade, att de vinna sympathier. Läsaren blir införd i flera af det enskilda lifvets mest inflytelsesrika belägenheter, och såsom afvexling dertill, i många af de gemenligen förbisedda tillstånd, som, i verkligheten utan uppseende, icke dess mindre inflyta på våra förhållanden, på våra så yttre, som inre öden, ändock skulle denna diktens välkomna återspeglung af erfarenhetens lilla universum, med sin endast medelmåttiga andel af poesimens förtrollning, ej förmått efterlemnas en utöfver sjelfva läsningen fortfarande betraktelse, derest icke berättelsen liksom utpräglade en allmänna idé, förtjent af besinnande. Denna hufvudtanke är en slags modification af det platoniska begreppet om kärleken, tänkt såsom en, så att säga, förutbestämd böjelse, en *enda* sympathi." Denna verkar först efter äktenskapet med en annan och, utan att uttala det, antyder sin *helighet*. Likväl söker förf., att visa äktenskapet såsom det enda *heliga*, derigenom att subjettet går under för sitt öde. Liksom i *Wahlverwandtschaften* har "här sedighetskänslan i dessa betänkliga förhållanden blifvit så mycket som möjligt skonad, och förf. har sökt hos de i hvirveln indragna personerna uppkalla all den ädelhet och sinnesstyrka, som phantasien kunnat bilda, utan att kränka sannolikheten. Likväl flyter ofvanpå den speglade ytan här och der ett skum, i sina beståndsdelar icke fullt rent och i alla fall af fraggningarörelsen grumladt. Det är äfventyrligt, att ur mörkret besvärja känslor, som det fordras den högsta menliga kraft att hålla

i djupet fängslade." — *Ståndsparellerna* *) hafva behandlat samma ämne, men med vida renare moralitet. Denna roman är tillika märklig derföre att förf. lemnat aristokratien på några ögonblick, för att titta in i folk-lifvet. Dessa besök hafva haft till frukt lyckade idylliska genremålningar. I sitt sista arbete har förf. tecknat blott scener ur borgarlifvet, men ej från dess vackraste sidor. Hennes öfriga romaner innehålla förträffliga partier dels idylliska, dels quicka societetsmålningar, med mången träffande reflexion öfver umgänges-lifvet, Plan och karakterer af oklanderlig halt äga de sällan. — —

Att öfver andra nyss börjande roman-förf. falla omdömen är förtidigt. Vi nämna dem derföre endast i öfversigten.

De yngre Lyrikerna, som en längre tid varit inför allmänheten.

Utom några äldre, hafva de flesta yngre bildat sig efter någon af våra stora skalder, Tegnér, Franzén, Atterbom m. m. Särdeles har den första blifvit spolierad på bilder och vändningar. Det fanns en tid för några år sedan, då denna mani i Calendrarne nått sin höjd, sedan har den aftagit, när skalderna mera mognat. Den ej obetydliga mängd unga lyriker, som åt Poet. Jul-Calendrar och Tidningar lemnat bidrag, dels anonyma, dels halfanonyma, ofta ej utan betydlig talent, ehuru få eller ingen utrustad med egentligt genå, kunna vi ick upptaga, emedan dels de ej samlat sina dikter eller deri utsatt sina namn, dels de ännu ej mognat till någon be-

---

*) Rydquist. p. a. st.

stämnd karakter, dels många äro medelmåttiga, endast framlockande ur sitt inre lyriska reminiscenser ur de författare de nyss läst, dervid underlättade af det nu utbildade, poetiska hvardagsspråket — vi skola nämna dem i Öfversigten, här nämna vi endast: *Wadman, Runenberg, Böttiger, Ruda.*

Wadman är en quick, men plump folksångare, en Dahlgren i sämre upplaga. I hans *Samlingar* äro följande stycken poetiska: "Kära *) *Doctor kom, Colloquium familiare domesticum*, rörande nyckelknippan till husbonde-väldet emellan Mad. *Anima* kärande, och *Monsieur Corpus* svärande, i prydliga carmina affatta, d. — Sept. 18 — då de lefvat ihop uti 50 år och firade sitt gullbröllop; *Jag vill hem; När jag dricker; Discontena intåg; Beställningen; Svart och hvitt; Att quäda vid rykande bål*; flera stycken ur *Jägarlifvet*, såsom *Jagttiden, Jägare-reglor* (parodi på *Vikingabalken* i *Frithióf*). De prosaiska talen äro på sina ställen rätt roliga, men icke sällan märkes jagt efter *bizarra* bilder och sammanställningar. Ut i de alfvarsamma styckena har *W.* stundom stämt en högre ton — såsom i *Varnaren* och *Skalden*, — eller en religiös, såsom i *Kyrkinvigningen* och *Lifvets skiften*. Ehuru detta ej företrädesvis synes vara hans element, har han dock derigenom visat böjligheten af sin talang, och med bibehållande af en viss originalitet i ton och stil förenat en omsorgfullare diction och större teknisk utbildning. Hans flesta stycken voro tillfällighetsstycken, beroende af locala och personliga förhållanden, men eljest improvisationer af en alltför fri och stundom något cynisk anda. De hafva ej i sin integritet kunnat från trycket utgå. De bästa sångerna, och de, som haft den största popularitet, hafva neml. antingen måst utslutas, såsom händelsen är med en ryktbar visa öfver en bekant politisk karakter, eller hafva de undergått en

*) Heimdall 1830.

sträng räfst och, såsom fallet är med all improvisation, förlorat till stor del sin naivitet, sin udd, sin kraft. Tankegången är afbruten eller förd i en annan riktning, det vilda, obehövade men starka naturbarnet har fått litet af den städade världens skick, utan att kunna föra sig så, som den förändrade ställningen kräver, och utan att kunna aflägga sina *gamla* later; — med ett ord, den som, lik en vanlig domare, endast håller sig till handlingarne, kan ej undgå att göra W:s skaldegåfvor orätt. Förf. har ej diktat för att göra den läsande världen bekant med sina foster; han har diktat för några lustiga bröder, som senterade honom och icke illa ansågo sjelfsväldet i hans sång — Gudinnaus klädsel; han har icke, i likhet med vår tids skalder, arbetat som konstnär, och har därför ej kunnat förvärfva skickligheten, att i konstens rena och intagande former öfverföra samma anda, som i den förra obundna ruskiga dräkten. Ändringarne äro sällan lyckliga, och vanligtvis har pointen och saltet gått förlorade, så snart förf. velat undvika en tve tydighet eller upputsa en lägre bild. Ändock har här och der quarstannat åtskilligt, som kan utdömmas.”

Böttiger, den milda, ljuft poetiska, hjertliga och formfulländade, sångaren mottogs redan i sin första poetiska samling såsom en ovanligt utbildad ung skald. En granskare sade: *)

Böttiger har kommit till den punkt af utveckling, då man rör om både tanke och uttryck. Derföre framträda hans ideer otvungna och klara; språk och vers hafva hela renheten, fylligheten och omsorgen af en säker och varsam hand: ingenting är konstladt, osmält, hårdt. Snarare skulle Rec. önskat hos en ung skald litet mera raskhet, kraft och lust för äfventyr; litet mer tillgänglighet för olika intryck, mer passion, mer begär för att

*) Heimdall.

Örrodda sina vingar i nya rymder, att våga det stora,
för att vinna det. Men en hvar pröfve sig sjelf och sin
kallelse. Förf. har i poemet *Den enkla sångmön* lem-
nat dragen af sin egen bild. Der heter det t. ex.;

www.libtool.com.cn

Men späd, mén blyg och rädd är sången:
Hon önskar ej bli hörd af mången,
Hon världens lof försmått.
Bland dældens skuggor vill den vandra,
Och aldrig än hon sjöng för andra,
Än dem hon älskat blott,

Ej sjunger hon om hjeltars under,
Och lyckans slott och ärans lunder;
Förbi dem tyst hon går;
Men åt de goda, åt de fromma
Hon bjuder då och då en blomma
Ur diktens unga vår.

Charakteren af B:s poesi är en oskrymtad religiös och
något svärmodig stämning, en stilla, sagtmodig känsla
af resignation, en ren fantasi och en älskvärd enkelhet.
Tonen är visserligen något enformig, idekretsen något
begränsad; tanken kunde äga mer styrka och gedigen-
het, färgen vara mera frisk och liflig. Men utgju-
telsen af ett *sant poetiskt hjerta* och en harmonisk
själfullhet väcker allestädes, äfven då de återkomma i
en föga ny skepnad, ett angenämt intryck, ett poetiskt,
och gifver en rörelse, som är ren och ädel."

Bland de *Nya Sångerna* äro särdeles följande fär-
träffliga: *De föröta blommorna*, *Färjekarlen*, *Skaldens
dotter*, *Hedvigs bild*, *Den älskades hem*. Översättning-
arne efter Uhland återge nära nog denna älsklige sån-
gares mästerstycken. Den i vissa stycken något för öf-
vervägande känslan, ehuru aldrig klädd i fosforistiska
dialektikens molnbilder utan i äskådlig drägt, har blif-
vit friskare, gladare, lifvigare och skalden alltså ännu
objectivare och äskådligare i den sista samlingen: *Lyriska*

stycken, der många förträffliga stycken finnas, fulla af poesi, intagande värma och den praktfullaste form: *Svanen*, *En afton i Tivoli*, *Schweizerstücken*, *Nordmön i Söder*, *Trädgårdsstücken*, *Skuggstycke i Neapel* och bland tillfällighetsverserna: till *Wallin*, *Mams. Bremer* och *vid en 16-årig landmans graf*. I tillfällighets-stycken är äfven Böttiger förträfflig; med mycken sinnrikhet vet han att afvinna tillfället dess poetiska sida. I alla sine bästa stycken är Böttiger *skald i sin art* och skall öfverleva sine tadtare. Mot arten har man polemiserat såsom vore den *ovärdig mannen*, liksom ej de finaste och oskuldskjufvaste känslor vore poetiska, liksom ej Franzén vore skald. Skillnaden är dock endast den, att Franzén genast med konstnärshand tyglade känslan och tvang den ingå i en objectiv form och låta sig omklädas affantasién, då åter Böttiger icke genast förmådde tygla en ingalunda diktad utan en *verklig* känslas öfvermått, hvilken just derföre ej blef nog befruktad af fantasién, ej nog objectiv. Hans känsla är alltså ej *oäkta*, ty det "gifves," säger Atterbom*), "en oäkta känslöfullhet, för hvilken vi, till skillnad från den äkta, föreslå namnet *känslösamhet*; och den är af tvenne slag: en rentaf ljugande, en blott härmande, som lånar sitt innehåll, eller rättare (ty hon är i sjelfva verket innehållslös) sine fagra talesätt, bilder, tirader ur utifrån inlärda hågkomster från *andras* sanna känslö-utgjtelser; och en från begynnelsen ärligare, men sitt ursprungliga innehåll förfuskande, som skämmer bort sitt behag genom behagsjuka, och för effectens skull ofta låtsar rörelser, hänförelser, ingifvelser, hvilka, vid skarpere påseende, äro blotta minauderier. Till båda dessa arter af oäkta känslöfullhet kommer en mellan-art, som är äkta i sin grund, men i sine företaelser röjer någon i viss mån desorganiserande inflytelse. Ofta sker, att personer, som ändock uppkasta sig till granskare, ej från de tvenne för-

*) Sv. L. F. T. 1867.

qtnämnda arterna. åtskilja denna sista, som är uppriktligen äkta, men i sina yttringar mer eller mindre sjuklig. Och äfven i det fallet gör man den vanligtvis ingen, eller för liten, rättvisa; man glömmar, att den har *sanningen* af den äkta känslöfullheten, fastän icke *helsan*. Tvärtom är det oftast denna sista art, mot hvilken man egentligen rigtar sentimentalitets-fördömseln, såsnart man icke rigtar den mot alla tre tillsammans; de fall att förtiga, då granskarön, i stället att vidkännas sin egen brist på tillräckligt mått af känsla, just i följd af sin känslö-brist anklagar det granskade föremålet för känslö-öfvermått, och således för en sjuklighet, som finnes i honom sjelf, men icke i föremålet. Och äro dessa fall sällsynta? —

Med det ej nog tyglade i denna känsla har äfven det omogna i tekniken försvunnit. B. "är;" säger Atterbom, "en skald med fullt sinne för vårt modersmåls skönhet, med fint och säkert öra för dess underbara välljud." Detta yttrande har genom hans "Lyriska Stycken" blifvit ännu fastare bekräftadt. Silfverklngen af hans lyra är i allmänhet lika svensk, som skär. Allt det väna och blida, som Sveriges språk och vers äro i stånd att äga, har han numera i sin makt; men har tillika förvärfvat ett större mått af detta språks styrka och spänstighet. När vårt modersmål möter oss behandladt så, som det — för att välja exemplen bland yngre diktare — behandlas af honom och Nicander: då blir man på engång glad och sorgligt erinrad, att den svenska herrligheten, storheten, hjertligheten, med all sin stolthet och stridslust, all sin fröjd och klagan, all sin enfald och djupsinnighet, alla sina minnen och förhoppningar, inflyttat i detta språk, för att lefva — endast *der*. Ålskade skalderna måhända dock, att det just derigenom säkrare, än någonting annat, propheterar om en framtid, som vi ej få upplefva, men i hvars förkänsla det är sällt att vara till." Så mörka åsichter af tiden hysa vi icke, vi se tvärtom

öfverallt en sträfvan till *verklighet* äfven i dikt. Den uttalas hos Almquist såsom teori och som praxis, hos *Runeberg* såsom poesi. Hvilken är *Runebergs* plats i Sveriges vitterhet? Vi hafva använt honom den: *) Hvar nation har sitt egna sätt att se tingen, alltså sin egen poesi, ty poesien är blott ett eget sätt att se tingen. Skönheten står visserligen på kosmopolitisk grund, ty det ges skönheter i en nations poesi, hvilka äro odödliga, ehuru icke nationella t. ex. *Stagnelli* dikter. Det är således blott ifrån en viss ståndpunkt, nationalitetens, som man kan ge det ena slaget företräde framför det andra. *Runeberg* är nationellt svensk, ehuru han kallar Finland sitt fosterland. Hvad är då det svenska elementet i hans och all poesi? Måne det lyrikska? Så säger *Slentrianen*, derföre att våra bästa och flesta dikter hittills äro affattade på lyrisk versform. Detta ytliga, blott historiska, bevis kan i en så ung litteratur som vår lätt jäfvas genom ett och annat nyare fenomen. Svensken är *realist* i lif som i dikt. De poeter i vår litteratur, som äro *idealister*, äro ofta stora, men hafva sällan varit *Svenska*. *Realism* i poesi är reflexion, måleri, skildring, solida former, förkärlek för verkligheten och antipati mot djupsinniga spegulationer; lyrikska tränadssuckar och ideella pretentioner samt en superflua pulveriserad eller sublimerad romantik. Vill man nu kalla den ideella sidan för den lyrikska och den reella för den episka, så är Svensken ej lyrisk utan episk. Dock namn förvilla. Denna realism har sina fel och sina förtjenster. Vår vitterhetshistoria lemna glänsande bevis på bådadera. Det är samma *realism* som ger folkvisan någonting reelt, händelsen, till motvigt mot en sjuklig känsla; samma *realism*, som i rimkrönikan under jäktandet efter någonting reelt miste känslan, som under 16 och 17 S. blef tillfällighetspoesi af panisk skräck för de ideella pretentionerna och som under det 18 tog sin tillflykt till

*) Sv. L. F. T. 1837 N:o 32. Eos N:o 6.

skrifvet i Akademien, till folkskrifvet hos Bellman och Hallman och Wallenberg, till borgarskrifvet hos Fru Leangren, till naturskrifvet hos Oxenstjerna och till barndoms-skrifvet hos Brunsén. Alla räddes de för tomma speculationer och lustiga fantasier, alla sökte någonting *reelt* till grundlag för sina skapelser.

Runeberg har såsom afgjord, nästan för mycket utslutande, *realist* — Realismen, Svenskheten, behöver förmedling af Idealism, Kosmopolitism, för att bli i stor mening, ej ensidigt, svensk — sluttit sig till *natur- och folkskrifvet*. Genom det sednare är hun, likasom många af Sveriges största skaldar, ifrån Bellman till Dahlgren, alldeles ingen aristokrat i poesien. Detta i förbigående, ehuru äfven detta folksinne hör till Runebergs berömvärdaste egenheter, hans odödlighet. Runeberg är såsom *realist* episk, alltså icke kallad till rent lyrisk skald, ej i stånd att framalstra mästerliga Oder, Visor o. s. v. När han öfvergifver skildringen af naturen och landtfolket och inlåter sig i den ideella sferen, eller när han ger sina skildringar lyrisk form under anspråk af lyrisk ton, blir han rent af medelmåttig. — Derföre finna vi ock att hans rent af episka idyller, *Hanna* och *Elgskyttarne*, *Grafven i Perrho*, *Zigenaren*, många af de stycken som hafva till öfverskrift *Idyll* och *Epigram*, äro hans mest utmärkta arbeten, men att utaf de öfriga styckena i lyrisk form endast de hafva mer än sköna partier, som äro rent af berättande eller skildrande t. ex. *Till Fransén*, *Burden*, *den Gamles Hemkomst*, *Svanen*, *Fogelboet vid landsvägen*, *Tjenstflickan*, *Bondgossen*, *Järgossen*, *Vid en källa*, *Hvad jag är säll*, *Ynglingen*, *Den döende*. Visserligen finnes äfven i dessa mycket utan concentration, kraft, lif, ombyte, och mycket matt och saknande den friakhet, den rena och milda poesi, som finnas i de stycken, som stå på mera idyllisk grund. I de halflyriska styckena är Runeberg, ehuru aldrig under

medelmåttan, lika mycket underlägsen Franzén, som han i de rent idylliska är honom öfverlägsen; i de förra finnes för liten lyrisk kraft eller konst hos Runeberg och i de sednare hos Franzén förmycken konst. Franzéns lyrik, ehuru äfven han är en *real* skald och episk, har på en gång det företrädet, att den ej besväras af Runebergs något för myckna expansion och uppräknande af evigt samma naturföremål, "sjöar, bäckar, källor, skogar, foglar, träsk" o. s. v., hvarigenom R. ofta dels glömmet bort dels ej nog kraftigt skildrar det väsendtliga, som inom denna ram skulle framställas, det kraftiga och genomskinliga uttrycket af de enkla, rena, oskuldsfulla barndoms- och familjekänslorna, hvilka Franzén, utan eller med ram, så klart, så genomskinligt, så lifligt, så concentrerad vetat att framställa. Genom hans idyll går en lyrisk åder, hvilken thyvärr! saknas hos Runeberg. Men när deremot Franzén uppträder i en mera episk form, ligger honom denna lyriska åder så till vida i vägen, som hans reflecterande *jag* förstör det episka lugnet och ger smaken af en viss förkonstling t. ex. Emili (uti hans sednare idyller har ålderdomen försvagat detta lyriska element, till fördel för deras episka värde, men till nachdel för deras poetiska, ty de hafva blifvit betydligt mattare). Runebergs episka idyll har derföre företrädet för Franzéns genom uteblifvandet af detta lyriska. Deraf har man det lugna, det omständligt och fullständigt vidlöftiga, det ointresserade och genomskinliga, som är R:s odödlighet och som bevisar lika mycket en medfödd afgjort episk natur, som ett djupt konstnärstudium. Hvar rad är noga öfvertänkt och ansad, man tycker sig se huru skalden vägt hvart ord på smakens väg och huru länge och med hvilken framgång han gått i schola hos Homeriderna. Också känner jag sedan nyare tider få så episka skalder. Man kunde nämligen äfven anföra Voss och Göthe, men den förra hörde ej till den classiska, utan den triviala skolan, och har derföre

en viss bondaktighet, som visar lika mytken ohomerisk affectation, som den sednare till sin fördel visar modernt alltså ohomeriskt idédjup. R. är visserligen vida mera ren och delikat än Voss, ty han vet att med sådan konst utan alla omskrifningar nämna de mest prosaiska saker, att de icke stöta, — men också vida mindre djuppoetisk än Göthe. Göthe insåg nämligen att ett Stilleben, en nteslutande genremålning i allvarsam ton, som icke be-
 förde några större och allmännare intressen och som icke hvilade på en allmännare världshistorisk eller nationell grund, icke kunde behaga den moderna tidens oreliga och iderika kosmopolitism. Han satte sin *Herrmann und Dorothea* dels i gemenskap med Franska revolutionen, dels lät han pastorn med sine vänner samtala öfver vigtiga frågor. Detta har icke R. gjort. Han har i *Hanna* målat en händelse utan samband med världen och nationen, ty den kunde likaväl tillhöra alla nationer och tider; rätt nationell är han ej heller i den vida finskare, mångsidigare Idyllen *Elgskyttarna*, och der har han blott lemnat enstaka skildringar, visserligen med inblandning af några finska namn: pertor, mujka, kalja, men utan att sätta händelsen i förbindelse med någon punkt i den nationella naturen, historien och sagan eller befrakta den med någon inflätad djupare poetisk reflexion. Poesi finnes, detta oaktadt, till viss grad i hans idyller, ty äfven de skildra allmänt menliga känslor, men dessa äro af vanligare art, och ej af de starkare, de romantiskt vekare, ej af lifvets egentliga högtidskänslor, alltså finnes här icke en högre grad af poesi. Det kommer, säger man, af R:s brist på lyrisk åder. Denna brist är dock så mycket märkvärdigare, som R:s prosaiska uppsatser bevisa en rik och djup subjectivitet, hvilken såsom all lyriks utgångskälla annars sällan plägar förneka sig hos skalden. R. måste därför hafva fastbandit vingarne på sin skaldegenius, på det han, af öfvertygelse öfvergifvande Romantikens lyrisk och ideella sferer, skulle sätta sig ned bland det

Finska landtfolket och besjunga dess sköna natur, dess husliga lif, dess idoga och fredliga värf. Nå väl! *Den tyglads kraften* är äfven värd sin del af beundran, ej mindre än de diktare som denna kraft framlestrat och hvilka till hedersnamnet "*den siste Homeriden*" berättiga R. ibland Sveriges skaldar.

Skönast framträda i *Idyll och Epigram*, som har allt det poetiska i Serviska poesien utan att vara en imitation, *Grafven i Perrho*, *Zigenaren* och *Elgskyttarne* och *Hanna* hans stora skaldeegenskaper. "Ett friskt sinne för naturen, så väl landets natur som folkets; en herrlig förening af vekhet och kraft, ett totalt förkastande af allt i dålig mening konstigt och ett så djupt konstnärförstånd, att konsten är dold och dikten tyckes vara ett naturlster, ehuru ett utomordentligt förträffligt; en känsla, som håller rätta vägen mellan känslsamhet och hårdhet, frisk som en *frisk* själ i en frisk kropp; ett poetiskt öga för det verkliga lifvets alla sidor, som icke allenast vet att utvälja det poetiska i den lägre verkligheten, utan äfven att flytta dem osminkade, utan falsk idealisering, på diktens duk; ett hjerta, hvars ädelhet, renhet och patriotiska glöd kastar lika mycket soldoft öfver hans sångarlund, som Franzéns öfver dennes idyllverld; en iderikedom, som nästan alltför mycket gömmer undan sitt öfvermått, för att ej beröfva skalden glädjen, att veta sig vara *folkskald* i ordets herrligaste mening; en phantasi, som af samma anledning fastbundit Pegasens vingar.

Elgskyttarne i 9 sånger är ett fulländadt idylliskt epos, som genom sina sedeskildringar är *skakt*. I ett bondhus öppnas handlingen. På Tjäderkulla vänta Petrus och hans hustru, Anna, den sednares broder, den raka Mathias från Kuru. Han kommer, männen följes åt på eigjagt. På Herrgården blir enklungen Mathias betagen i pigan Hedda. Till henne friade ock en ung Rys från

Archangel, en gårdfarihandlande, men får korgen. Istugan ske uppträden mellan de rusiga Ryssarne och några tiggare. Elgjagten beskrives i korthet, fast boken bär dess namn; vid återkomsten från den får Mathias ja, sedan Petrus friar för honom och beskrifvit hans hemman. Petrus far och hämtar de sina till dansen på Herrgården. Då medföljer äfven tiggaren Aron, som på vägen berättar sin intressanta lefnadshistoria. — Med oförlignelig åskådlighet och ännu beundransvärdare delicatesse skildras alla äfven de lägsta händelser och föremål, samt på en ypperlig hexameter. Andan är ren och hjertlig, på en gång kraftfull och vek. Karaktererna äro väl hållna och planen enkel.

Hanna är ett idylliskt epos på hexamer i tre sånger. Innehållet är enkelt, utan inveckling och intrassling. En pastor väntar hem sin son och en dennes vän från universitetet. Kronobefallningsmannen, en äkta svensk länsmansfigur, friar till dottren, som dock begär betänketid. Hon har aldrig älskat, känner icke heller för denna friare någon sympathi, men tänker dock i sin oskuld lyda pappa. Sonen kommer med ungdomsvännen, som befanns vara pastors bästa väns son och bror till hans egen sons älskarinna. De unga promenera i nejden. Vännen och flickan älska hvarandra och fadren ger sitt samtycke.

Planen är således enkel. Allt går kanske för fort. En antydning af en bekantskap förut emellan Hanna, dottren, och främlingen hade kanske ej varit ur vägen, emedan det går nog fort, att ankomma, bli kär och förlofvas på *samma afton*. Dock på landet göra ej sådana naturbarn långa effingar. — Den som i *Elgskyttarne* med förtjusning *åskådat*, — jag säger med flit *åskådat*, ej läst, ty Runeberg kan *måla* bättre än mången skald — de natursanna, folkmessiga, hjertligt naiva tafforna, ännu äfven här sådana af ej mindre fägring, ja några

äro fullt jemngoda med hvilken som helst i Goethes *Hermann und Dorothea*, att ej tala om *Voss' Idyller*, hvilken med allt sitt mästerskap dock är för trogen copist, för litet poet och idealist. Språkets musik blir på Runebergs harpa så vekt som Italienska och Finska, så kraftfullt som Spanskan, så kantigt som Engelskan, allt efter innehållets skiftningar, — hexametern blir under Runebergs hammare glatt som en damaskerad klinga, böjlig som ett vax, säker som ett stål — skön som Tegnér's hexameter, och har klang endast något mindre än Stagnelii, ty en mera klingande svarfvas kanske aldrig mer på svenskt språk.

Vi talte om *Hermann und Dorothea*. Visserligen har denna dikt väckt Runeberg att skriva episka idyller, men Runeberg är derföre lika litet en imitator, som Goethe för det han väcktes af Voss' Luise och Voss för det han väcktes af Homeri Odysseé, den första idyllen. Men någon skulle nu kunna fråga: är t. ex. Elgskyttarne poesi? Denna dikt är ju bara en rent nederländsk huslighets- eller genremålning à la Teniers eller Bond-Breughel; hvilka stora poetiska idéer finnas der? Äro tiggare, bondlurkar, gårdfarihandlande, gamla käringar, bondpigor, drängar, m. m. poetiska figurer? Ser jag lifvet ur någon större, vidsträcktare synpunkt i denna dikt? — Min vän! det medges, att i Elgskyttarne äfvensom i Hanna talas ej om riddarslott, kungamantlar, frökenvisdom, stjernor, Starkodder, Roland, Cupido, Mercurius, Verldsåsig, aningsdimma, tjuvningsflistring, Orest och Arist m. m., men icke dessmindre äro och förblifva dessa dikter poesi. Hvarföre? männe derföre att de äro idyller, och det står i Ästhetiken, att idyllen hör till poesi och enkannerligen episk poesi? Pah! en galning den, som svär att tro på allt som resonneras i tyska ästhetikor. Grekerna hade ingen Ästhetik, likaledes Engelsmännen icke ännu, och dock anse båda Homerus (Odysseén), Theokritos, Goldsmith (The vicar of Wakefield), Crabbe m. fl. för poeter. Hvarföre? Emedan allt

och falsk känslsamhet, liksom emellan sann och falsk sjelfbetraktelse. Han var fri från allt manér och coquetteri, — både det eftergjorda och det sjelfgjorda, — allt braskande med prål och prunk, lånadt eller härmadt." —

Hans första arbete var *Brynolfs äfventyr* 1828. "Stycket *) har partier, som äro rätt roliga, och det hela vittnar om en vid yngre år ovanlig lätthet, att röra sig i olika former, och ega en ledig versification. Hvad vi hos förf. sätta högst, är hans frihet från ett härmadt manér, äfvensom från anspråk och affektation. Det hela har en viss enkelhet och natur; ehuru vi skulle önskat, att ha erfarit geniets lifliga blixtrar och de starka, originella, om än ofullkomliga uttrycken af en eldig och mäktigt skapande bildningsgäfva. Eljest röjer dikten bildning och ett poetiskt, om ock ej egentligen humoristiskt, sinne." — — "Brynolfs och Annas bekantskap göres i en pension. Annas far var Grefve, men Brynolfs endast Kaptten. Barnen älskade hvarann. Emellertid måste de skiljas och återvända hvar till sitt hem. Kapttenen dör och *Brynolf tager arf efter sin fader*. Denna romans, äfvensom den föregående *Jul-kalaset*, synes Rec. förråda anlag för den beskrifvande komiska poesien, hvilken tyckes utgöra förf:s egentliga element. Bland arfskapet förekommer: Käppen, "Bondeskrämslan," dryckesbägarn och ångbåten. Brynolf, som förlorat sitt goda lynne, märker, att det kommer af hans kärlek till Anna. En vacker dag låter han sadla sin gamla Grälle och rider åstad till Grefvens slott, att fria. Man föreställer sig lätt, att han får korgen af Annas far, som utropar: "Hur vågar du väl att komma hit och fria till fröknar, du fattig-lasse! Du råa Basse!" — — I följande romans får han en duell på halsen med en liten man. Denna person, som i öfrigt icke figurerar i poemet, vet man ej, hvarifrån han kommit, och han hade gerna kunnat vara borta, tillika med händelsen, han föranledde.

*) Helmdall! 1829.

I stället för Frithiofs lycka, förekommer här *Nattbesök*, hvilken sång kunnat äga mera lif och kolorit. Derpå följer *Krigsmanna-balken*, som påminner om ett stycke af Vitalis, *Annas klagan* är kanske den svagaste sången. Nu uppträder en ny personage, Hertig *Agapetus* (svarende mot Kung Ring), som äktar den vackra Anna. Denna episod är en prosaisk berättelse, i den gamla sagostilen, stycketals icke utan talang. Den tolfte sången innehåller *Brynolfs återkomst*. Han finner nu sin gård pantad af fadrens kreditorer. Förtviffad öfver denna händelse begifver han sig, förklädd i bondekläder, till Hertig Agapetus, och blir antagen till dennes lifjägare. Under en jagt skjuter han eld på skogen, sedan han förut druckit i botten den enda källa, som fanns i nejden. (?) Efter den förfärliga skogselden nödgas han rymma, och får dertill en full plånbok af furstinnan Anna. Nu inträffar Hertigens frånfälle, som naturligtvis påskyndar Brynolfs återkomst. Han sitter en vacker Augustiqväll i en berceau uti slottsträdgården, då pastorn träder fram för honom och håller ett långt tal om "giftas och giftermål." Derpå inträder Grefven i löfsalen och försoningen försiggår. Att skön Anna sedan blir Brynolfs maka, förstås af sig sjelf, och "här slutas sagan öfver Brynolfs äfventyr." Stycket är dediceradt Frithiofs skald, medelst en dedikation på *ottavs rime*, hvilken har sina verkliga vackra ställen. Företalet, som skall vara humoristiskt, förekommer oss föga lyckligt." —

Det nästa arbetet var *Vildsvinsjagten*. En dramatisk dikt 1829. "Handlingen") är tagen ur första boken af Herodotus, och angår Croesi son "Atis," hvilken på en vildsvingsjagt af våda dödas af Adrastes. Så väl i fråga om sjelfva denna händelse, som Croesi samtal med Solon, Croesi dröm, Adrasti sjelfmord m. m. har förf. troget följt Herodoti förträffliga berättelse härom. — Förf., då han gifvit sin dikt antik form, har äfven sökt hålla den i antik anda, och icke så utan framgång.

) p. a. st.

Hållningen har något af de Gamles enkelhet och lugn, Skalden saknar ej heller en visse förmåga att objectivisera. Handlingen är ledigt genomförd och intresset temmeligen underhållet; men karaktererna hade kunnat vara skarpare bestämda och teckningen i allmänhet lifvigare, äfvensom färgen skarpare, högre, saftigare. Tycket är något svagt och obestämt; vi skulle önska mera samlad styrka och originell bildningskraft. Produkten vittnar eljest om en ren känsla, en redig uppfattning och lättbet för versificatorisk teknik. Uttrycket har äfven en anspårslöshet, som allsid är behaglig, och då man hos en ung författare, såsom här, märker ett förakt för prål och glitter, tror man sig deruti finna ett resultat af en ädlare bildning, serdeles studium af ålderdomens skaldeverk, hvilka utgöra det bästa korektivet mot de nyare författarnas sträfvan efter effekt genom besynnerligheter i uppfinning, retelser i detaljer, skimmer i kolorit."

Tragedien, *Hogbarts och Sigves*, "plananläggning hade Vitalis sett och särdeles omtyckt *). Publikken fann vigare att läsa den sönderslitande recensionen, än sjelfva dikten, hvars längd också förefön något afskräckande. I detta Rudas längsta skaldeverk är visserligen stilen något uttänjd och dialogen ofta matt; men dess egentliga fel torde böra sökas i saknaden af en nog djupt inträngande blick i det gamla Nordmannalifvet, som i allmänhet af Ruda, ehuru född vid Sotaskär, uppfattades vida sämre, än de med honom närbeslägtade Hellenernas. Han gaf deråt ej sällan en nog mycket rå och groft sinnlig karakter, mjödhornet går för ofta omkring och hos den barska, bredskäggade Nordkämpan tycker man sig igenkänna nog många af den nuvarande Svenska bondens vanor och drag."

En O. Fryxell, Ridderstad, Strandberg, Nybom, Gözansson, Carlén, Malmström, Braun, m. fl. skola i korthet tecknas i *Öfversigten*.

*) Böttigers Minnestal öfver Ruda.

Ännu en blick tillbaka på de skiftande tafior, som jag upprullat, tafiorna af mitt fäderneslands yppersta skalder, de lagerkrönta furstarne i den manligt djupa, den skönklingande svenska sångens häfder, och — sedan en blick genom de dimmor, som hölja dess framtid.

Eddan var stammoder för all skandinavisk, ej blott svensk, skaldekonst; genom forntidens skymning framsväfvade öfver tidernas flod dess djupa, allvarsamma, underbara toner. Med helig rysning tycka vi oss än i dag höra den grålockiga Wölan med nordanvindens döfva röst tälja sin visdom, som omfattar ej mindre än himmel och jord, ej mindre än Gudars och människors skapelsesagår; än tycka vi oss höra den gudomlige Asahöfdingen, den gamle Odin, från sin höga thron, hvarifrån hans blick spejar kring nio verldar, tolka sitt *Havamal*, dessa kärnspråk, fulla af nordmannakraft och nordmannavishet, ett forngammal sedolära, som dock gäller för alla generationer; än åter hör man sorgligt dystra, än glädtigt skämtande scener ur Valhallalifvet om den döende Balder och den gäckande Loke, än Sæmund den vise, gränsväktare mellan tvenné tidevarf i den isländska bildningen, lifvad af de gamle skalders anda, som med hans tid började försvinna, sjunga den hemlighetsfulla *Solsången*; än fälla vi medlidandets tårar vid den bår, vid hvilken den nordiska hjeltesångens herrligaste qvinnogestalt gret den hugfullaste af Nordlandens drottar, den herrliga Fafnersdödaren, då vi dela den ömma Gudrunas sorg öfver den fallne Sigurd, eller beklaga den sköldmödrottning, som föll offer för svartsjukans dæmoniska Alfer. — Sedan följa vi hofskalder och sagoskämtare kring Norden, än till hofven, der de sjunga stora och vänsälla furstars idrottar, än till slagfälten, der de med eldande kraft mana nordiska kämpar till strid för Konung och fädernejord, för segrens fröjd och för bragdens ära, än under sotad ås, den kalda vinterqväll, då brasan sprakar på den nordiska härden, och alla him-

lens stjernor lyssna utanför, ty der täljer en sagoman underbara berättelser om oförlitneliga kämpaidrotter, om öm, tyst, men djup kärlek och i döden trogen vänskap, under en följd af de skiftesrikaste härnads- och vikingaäfventyr. Hvert sagans ord är adladt af sublim enkelhet och sammanträngd fåordig kraft. På Norna Gest lyssna vi om bättre dagar, tills hans lefnad slocknar med det ljus, den goda Nornan lagt i hans harpa, med Wilkina sagans många hjeltar, med Ragnar och hans söner, med Holf Krake, med Frithiof hin fräkne lefva vi om, ömsom en Iliad, ömsom en Odysseé. Täckelset faller. Sekler försvinna. En ny tafla upprullas, en ny akt af den svenska sångens drama börjar.

Den gamle Odin har nu längesedan ristat sig med Gejrsodd, han lefver nu mera blott i sången; den hvite Krist för spiran öfver verlden. Den stormande yttre konsten har vändt sig inåt, till en strid för och mot inre magter. Svärdet byts ut mot korset; i de tempel, der förr gjöts offerblod åt snöda Gudar, gjutas nu fromma tårar af ånger och längtan. Jungfruburen, vittne till så många blyga älskogstankar, blir nu en klostercell, vigd åt tanken på den himmelska brudgummen. Fridens Evangelium är gånget ut öfver verlden och hvarje glafven är signad till strid för Kristus och hans Moder. Hedendomen måste fly. Nu höra vi derföre den sista skaldens hemskt förklingande toner vid sidan af den döende sista Kämpen, som båda öfverlevvat sin tid och längta hem till Odin. Men sången dog ej ut i Norden, ty hör! från borgen som från kojan klinga vemodsfulla, innerligt rörande ljud. De sjunga ej om kämpars blodbestänkta väg till Valhalla, utan om flygtigheten af all jordisk fröjd, af kärlekens och ärans korta sommarmånad på jorden, och stämma ett lof för troheten, som öfverlefver dem begge. Hela nationen är i sången som *en man*, hela folket är skald. En ridderlig, en poetisk tid, rustad på en gång med svärd och lyra, på en gång riddare och

sångare, då alla lifvas af samma anda, brinna af samma kärlek, hvilken jemnar alla förhållanden, för Konungen i armarna på det sköna, det ljufstjuggande vallhjonet, riddaren till Hafsfrun, Konungadottren till den silfver-skägghiga Necken, den rika bergakonungen och den händige Dvergadrotten till dödliga tärnor, samt för Englar ned från himmelen att hämta upp till sig den förföljda öskulden och jungfrun till den gudomliga blomstermästaren. — Några sekler förrinna. En ny akt.

Den tjusande sångens drottning, med det förtrollande vemodsdraget öfver det bleka anletet, sitter instängd i de djupt grubblande lärdes bokkammare, tvingas att lära grekiska och latin och fryser, endast klädd i lärdomens kalla, fastän brokiga, harlekingskappa; hon är omdöpt till tro på Jupiter Saturni son och Cupido samt hela det olympiska herrskapet, som med tvång blifvit öfverskeppadt från det soliga Hellas lagerlunder till den kalla, den fremmande Norden. Då inträder i stugan en man, af nordisk kraft, ett ideal af lärdomens och humanitetens innerligaste förening, och lossar fångens bojor, och lär henne tala den manligaste svenska. Riddaren var *Stjernhjelm*. Han glömde beklagligtvis endast att borttaga från dess skuldror den grekiska och romerska manteln. På den blef den räddade snart ertappad och igenkänd, samt inspärrad som förr och sänd att genomgå en kurs i Italiens och Tysklands och sedan i Frankrikes Poesi, hvarigenom hon glömde nära nog all sin svenskhet. En kort tid fick hon tillflykt hos Nordens Milton, *Spegel*, och hos den döende skaldeynglingen *Frese*. I från solstoftet togs hon och flyttades af *Dalin* i pension hos Lovisa Ullrika och *coterierna*, der hon lärde hovvets ton och stela manér och endast några ögonblick fann en själafrände i Sveriges Sappho, Fru *Nordenflycht*. Snart inrättades åt henne ett tempel med 18 öfversteprester, men templet blef blott ett fängelse med annat, med heligare namn. Öfver dess portar stod med

gyldens bokstäfver *Snille och Smak*. Der måste den ar-
ma fången än predika torra sedoreglor för allmänheten,
som dock samlats dit att höra lifvets djupaste mysterier
i diktens tjugande drägt uppenbarade; än måste hon stiga
ut på Hedningarnes förgård för att i moralsatirer och
skämtsamma berättelser begabba alla, som stodo utom
den vigda tempelgrunden. Dock slog snart befrielsens
timma. Det började likna sig till vår på Parnassen. Nå-
gra lärksånger drillade i loften och mellan drivvorna
framrittade de blyga sippor. En ljum värflägt gick fram
och man hörde tonerna om *Atis* och *Camilla*. Men vå-
ren var blott ögonblicklig, tills *Behagens* och *Skämtets*
vän, *Kellgren*, öppnade utsigten öfver *Inbillningens*
verld, och lärde den svenska sångmön uttrycka den mest
glödande kärlek; *Oxensjerna* förde henne upp på tin-
narne af templet för att derifrån i Guds fria natur låta
henne besé den nordiska skördefestens gladaste lekar för
gammal och ung och betrakta den verken, som dygnets
flyende stunder utöfva på svenskens natur- och menni-
skolif. Ännu var dock ej räddaren kommen, som förde
henne ut ur tempelmurarne. Men se, då kom der en
Orpheus, hvilken, liksom den gamla förde sin *Eurydice*
från underverlden, frälsande henne med sin sång, med
sin lyras rusande toner förde den svenska sången ut,
genom de af lyrans magt öfverväldigade tempelväktarnes
leder, till *Stockholms* alla mest romantiska nejder, alla
dess gladaste folkfester och då kände hon första gången
rätt att hon var *svensk*, att hon var kallad att styra
med sångens milda blomsterspira en ädel nation, som
hade inre rikedom för att kunna lefva på egen hekost-
nad, utan att behöfva vara en apa af utländningen, och
kom sjöng orfeiska sånger fulla af yrande jubel. Men
det vemedlsfulla draget genomakirade ännu kindernas
lägor och gjorde henne ännu mer förtjusande. Hvarföre
sörjde sångens drottning? Fruktade hon att bli återförd
till sitt kalla tempelfängelse eller att möta andra bojer
i en dimmig framtid? Nej, hon var medvetande af Ner-

dens och af lifvets djupa allvar, som alltid bildar bakgrunden af allt, som Sveas sångmö målar. Under dessa tankar mötte hon en lustig sälle, *Min son på Gallejan*, som kom hem från ett roligt vikingatåg, hvarifrån han hemförde gedigna skatter af skämt och qvickhet. Han var svensk, men föga fin i sitt skämt, hon rodnade och vek bort. Med *Lidner* lärde hon rigta sin blick till en inre värld af känslor och passioner, som stormade i hans svenska bröst och dref sitt dämoniska spel i hans innersta hjertkammare. Ifrån denna, i längden pinsamma, ställning frälsade henne *Thorild*, som öppnade för hennes blick vuer öfver verldslifvets afslöjade mysterier och lärde henne dyrka Gud i den omätliga, outgrundliga naturkraft, som lika starkt talar i passionen och fantasien i människans bröst, som i jordskalfvet och vårdrömsparne i naturens. Men dessa taflor ur känslans och ideernas Pantheon voro visserligen sublimes, men blefvö i längden tråkiga, ty den nordiska sångmön älskar liksom Nordens folk mera det i verkligheten existerande och lefvande hos släktet, än det blott tänkta och drömda och suckade. Hon följde derföre gerna den glädliga Fru *Lenngren*, och blef af henne införd i tidens societets lif, som dock skulle förefallit henne bra stelt och tungt, om hon ej hade af *Bellman* och *Min son på Gallejan* lärt sig skämta, hvarföre hon nu uppfattade föremålen ur det nobla och borgerliga lifvet med skämtsamblick och aftecknade dem med den finaste, den uddigaste satir. Än gaf hon derföre odödliga caricaturbilder af det svenska sällskapslifvet, än tog hon sin tillflykt till det husliga och barnsliga lifvets hjertligare krets, och besjög dess anspråkelösa, men idylliska fågring. I denna umgängeskrets helsade svenska sångens Gudinna första gången *Franzén*. Hon blef nu hans drottning, som han på ett så förtjusande sätt besjungit än under namnet *Fanny*, än under namnet *Selma*. Ljufvare, oskaldsfullare och enklare toner, liksom strömmande från en Engels lyra, hade Svenska folket aldrig förr hört.

Vid sidan af denna milda, vänliga Genius stod en kraftfullare skald med Davids harpan på sin arm, och anslog strängar, som under sekel varit orörda, och väckte toner, som ännu sekel skola genljuda i Sveriges tempel och ge vingar åt svenska folkets husliga och offentliga andakt.

Nu öppnas helt nya utsigter öfver diktens förlofvade land. Åt alla sidor af bildningens historia, på alla mensklighetens lefnadstaflor kastade sången sin siareblick. Först vallfärdades den tillbaka i tiderna, för att ifrån seklernas fjerran och det forngamla Sverige hämta medel till pånyttfödelse, till skapelse af ett sångens *unga Sverige*. Tvenne sångarchörer tågade samtidigt åter med reliquier och byten från sina peligrimståg till andra försvunna tider. Den ena Chören kom från Medeltidens romantiska regioner, och hemförde som spolia opima en rik skatt af djuptänt lyrik, en fin spiritualistisk lefnadsåsig, rik på tankar och känslor, men esoterisk, ty en och hvar kunde läsa på dess änne de stolta, men osvenska orden: *Procul este profani*. Denna sång var också sällan rent svensk. På färden från Romantikens källådror i det södra Europa, hade Karavanen besökt Dantes, Tassos och Ariostos, ja Petrarchas grafvar, i Tyskland gjort bekantskap med Cervantes och Calderon, med Shakespeare och Milton. Frankrike beträdde den ej med sin fot, om ej för att trampa på den Ludvigiska sångartidens trofeer. Den stannade längst i Tyskland, ännu i dag speculationens och glosornas, djupsinnighetens och tråkighetens, den djupaste poesies och den äkta kälkborgerlighetens förnämsta tillhåll. Ej under derföre, om den romantiska sångchören hade svårt för att i Sverige finna sig hemmastadd. Den lefde derföre till stor del på utländska lån, mest af poesiens tyska bankirer. Detta var så mycket underligare, som den hade rikedom nog inom sig, om den velat framtaga den och dra-

dragit en poetisk sundhetscordon omkring sig mot utländsk smitta, mot tyskeri och dylikt. Emellertid skola landets djupaste naturer alltid med behag lyssna till den Atterbomska sångens djupaste toner, liksom folket till dess folkmässiga. Med honom besteg den räddade sångmön *Lycksalighetens* tjusande *Ö*, med honom plöskade hon på svenska jorden evighetsblomster, en krans af oförvissneliga *Blommor*. Under tiden vandrade skaran kring Sveas äldriga sångartempel, vanligen i fornfransk stil byggda, men icke derföre utan sin skönhet i construction och sirater, hvarom än i dag *Leopolds* bär vittne: skaran kastade dock sten in i sångartemplet, derföre att de icke voro göthiska och öfverkritade med kritik Minnesstenarne der utanföre, som nationens kärlek rest. Nästa kritiska snöglopp rentvådde dem dock. Under detta vapenbrak, detta hamrande på sköldarne kom en man och bad dem beskedligen tygla sin skaldeglöds honungstrånad, sin aningsmaning, och låta templet stå der de stodo, för att af sig sjelfva falla i ruiner. Men med skämtets finaste gissel hudflängdes den utsända och *Sömnlösa nätter* fick han mer än en. Sjelfva byggde de väl äfven tempel åt skönheten och konsten, men ej af marmor, ej af guld, ej af murtegel, utan af Theorier och frusna toner. Dock hafva dessa ännu icke blifvit upptinade af sens commons ljumma väderkast; Tankarne voro beståndande, Theorien var sann. Några skiljde sig från den bildstörmande skaran och lefde i allsköns fred för sin sång, hvars grundtoner mera anslogo folkets känsla: t. ex. den naturfriska *Hedborn*, och den behaglige *Grafström*, den sinnrika *Euphrosyne*, möder till den tjusande *Jungfrun i det Gröna*.

En annan sångarehär hade gjort en längre resa, än Romantikerna. De återkommo från Odin och hans tidehvarf, de hade lefvat med Walhallas kämpar och skalder,

och druckit Suttungs mjöd, som gaf mærg i själen och fasthet åt Sångens senor; de hade lyckats att vinna Idunas odödliggörande frukter; att finna den svenska sångens guldtaflor på den fornnordiska häfdens Idavall. En af dem, *Geijer*, satt än på den stormslagna klippan med den skeppsbrutna *Vikingen*, som sjöng sin egen drapa och kastade sig i afgrunden; än uppträdde han med den *sista kämpen*, än sjöng han med den *sista skalden*, än qvad han förnöjsamhetens och frihetens lof under *Odalbondens* sotade ås, under det *Tegnér* blef *Frithiof* den tappres hofskald och båda förhjelpste hvarandra till odödligheten. I hans kraftfulla och inspirerade skaldebröst var der rum för annat än Valhalla. En den svenska sångens *Carolin* i kraft och anda, svärmade han än med ung *Axel*, än knäföll han, ett fromt Guds barn, med *Nuttvardsbarn* kring altarrunden eller sjöng han på det slagtfält, der tvenne tidehvarf i världshistorien drabbade samman, för att mana *Svea* till strid mot all flärd och till sträfvan att bli värd sina höga fäder. — Vid deras sida stod en väldig kämpagestalt med lyran i de seniga armar och sångens väldiga *Tyrving* vid sin sida, han *Asarnes* sublimesångare, sjelf en kristnad *Ase*, som dock i sin ungdom var af vekare lynne och besjöng *kärlekens lof*. — I den göthiska chören hördes för öfrigt många toner, endast icke käbblets, ty skolan var ej onödigtvis stridlysten, den lät hvarje furste i sångens värld behålla sin rätt, "hvar förtjenst taga sin krona." — Många toner hördes i dess sångkrets. Än sväfvade öfver den silfverskummiga floden ljuden af *Neckens visa*, än blixtrade *Runosvärdet* i samma hand, som från strängarne framlockat sången om tidehvarfvets *Prometheus*, och framdrifvit tjusande *Hesperider* i Norden, samt väckt minnet af den sköna *Emzio*. Än upprullades för oss lygande taflor ur det anerika *Sveas* historia: om den store *Thorkel Knutson*, den svage *Birger* och hans ätt, och om Nordens helgon, den store *Gustaf Adolf*.

Unga män hade lyssnat till båda skolornas sånger och af dem lärt sig sjunga diktens skala, utan att derföre egentligen tillhöra någon skola. De tillhörde åtminstone icke triviale skolan, ty de voro sjelfva snillen, och trustade med kraft att bygga sina egna sångartempel, som under sekler skulle sträcka sin spira mot Nordstjernan. I ett af dessa tempel uppfördes en concert, den de djupaste accorder förenades. Det var ett Panharmonion af alla de djupaste känslor och tankar, som få rum i ett poetiskt människobroöst, ty der var rum för himmel och helvete. Ej blott jordlifvet, äfven andeverlden upplät för Stagnelii blick sina hemligaste mysterier. Lyrikernas Konnög hade icke blott förmåga att sjunga *Vladimirs* qual, vålnadens besök hos *Glädjeflickan i Rom*, och att i andeverlden visa två älskandes *kärlek efter döden*, han kunde äfven visa huru Felicitas lärde sin son bedja och vann *Martyrkronan*, huru Mathilda stötte dolken i sitt eget bröst, sedan hon med en tvungen blodskam räddat sin moder ur *Riddartornets* natt; han kunde beskrifva för oss det inre stormande lifvet hos vissa af Sveriges Asakonungar, en *Sigurd*, en *Wisbur* och *Svedger*, och framställa skapelsens suckan efter försöning genom befriaren, döden, och längtan till Kristus, monernas Konnög i Ljusverlden. — En närbeslägtad natur, en ensling i den stora verldsöcknen, uttryckte än i sönderslitande toner sitt stolta förakt för denna lumpas värld af dårar, ropade åt den samma liksom sitt nöd *Tangers*, än sjöng han den frommes stilla lif, med undergiftvenhetens hela storhet, och var mild som en Englarnes, en Blommornes broder; än sjöng han med saknadens rörande toner den Lauras behag, som ej blomnade för honom, än åter målade han caricaturbilder af det hvardaglighets prosalif, som oftast lägger sina händer på skaldens mest ätheriska förhoppningar. — En annan ser i hela världen ett stort Danviken, hvarifrån han skrifvar genialiskt galna bref om *Spador Dame*, under

det åter en annan lustigmakare stiger om bord på *Noachs ark* och gör en verldsomsegling med stamfäderne för världens folkstammar, hvilka han i sin loggbok med bitande skämt afconterfejar; så humoristiskt träffande, att ättlingarne i sista led beklagligtvis kunna känna igen sig: — I Nordens Paradis, det romantiska *Djurgården*; har åter Dahlgren uppslagit sitt tält, utsiradt med all brokighet; som en humoristisk natur vet att samla hop. I hans skaldeverld ser man ett yrande hvimmel och sprittande lif i hvar mask. Se der Bellmans drufvokrönts bild, der leende landskapstaflor, idylliskt ljufva och pastoralskt treffliga, der vankar den *sista dryckeskämpen* fram med *den sista Fosforisten*, vid sidan af dem står *Fader Mollberg* och bror *Movitz*, der borta dör *Ulla Winblad* så skönt, och *Argus* gör sin lustiga himmelsfärd till Olympen. Ett nytt *Babels torn* af skämt och lek reser sig emellertid ända till — förbistringen; *Odal-gumman* går och plockar opp efterskörden, *Jungfrun* spatserar i *det Gröna* och Nordens *vår* får för tjugonde gången lof att infinna sig och låta Dahlgren hålla bo-uppteckning öfver sina blyga, flygtiga, men tjusande behag.

På annat håll förefaller det oss; som hade sången blifvit mätt på detta sentimentala och djupsinniga inre samt detta stormande yttre lif och, för att hämta nya krafter, för en tid dragit sig in till Hemmet, den fridlysta plats, der hvar menniska har sin tryggaste hammundan verldslifvets bitterhet och skeppsbrottet aflysande beräkningar. Odysseens viddtager ju der Iliaden slutar. Hemmet och det enskilda lifvet bli nu sångens mest älskade vistelseort. Genrebilder och Stillebens stycken ur denna verld är det vackraste; som vår sista tid skapat. Så målade *Runeberg*, som än fört oss med *Elgskyttarne* in i den treffliga finska stugan och på jagt på de finska skogar, än till den sköna *Hannas* fridfulla

hem, än uti Guds fria natur på jagt, på fiske, på skogsvandringar, på segling, och bland byggdens ungdom, der *Grafven i Perrho* påminner om en tragisk händelse, *Zi-guenarens* lada om en stor trolöshet, och der Tavastländarn *Djan Pavo* fångslas — i sin flickas famn. Allt är så treffligt, så friskt, så oskuldslyft. Skalden suckar ej öfver lifvet, han njuter det i lugn. — Se der en annan taffa. En blek, en sjuklig skaldeyngling blickar från ett fönster i den stjernklara natten upp till *Emmas stjerna* och utgjuter sin saknad i sköna veka, milda, nästan kvinnliga accorder. — Åter andra tafflor! Hvilken ljuf, men tillika frisk sångton; hvilken klar och fridfull himmel blickar icke der fram öfver allt ur tafflans bakgrund, hvilken själsskönhet i de handlandes anleten! Hvem har ej sett *Grannarne*, *Familjen H...*, *Nina*, *Presidentens döttrar!* — Der åter andra scener. Se hvad täcka, nästan sinnligt tjusande, kvinnogestalter, vackra ungherrar, gamla tanter, trätaktiga äkta män! Se idel bekanta ansigten: Baron Axel, Blenda, Tant Lisbeth. — Nu kunde vara tid, att gå bort från galleriet, men se der upptäckes ett underbart trollslott, som vi först måste besöka. Det är ännu ej färdigt; dess kolossala och fantastiska former höljas till en del af dimmor. Det är visst framtiden, som skall blåsa bort dem. Låtom oss dock inträda! Hvad prakt, hvad rikedom, hvilka mystiska toner, hvilka besynnerliga former! Än känna vi oss så varma om hjertat, och än så hemska. Allt bär spår af en splitter ny smak, som visst ännu ej är gillad. Det ser ut, som hela världens nationer skickat hit sina representanter in i palatset; allt är omvexling, stickande colorit, dramatiskt lif, och öfver det hela hvilat en dämonisk ton. Sådant sällskap! Glädjeflickor och helgon, bönder och riddare, Afrikaner och Stockholmare, Japanare och Gustavianer, Italienare och Spaniorer, Assyrer och Araber; Don Juan och Ninon L'Enclos, Jan Carlson och Semiramis, Columbine och Signora Lu-

na, Tintomara och Kung Arthur, Schemo-el-Nihar och Granriskajsa, Marjam och Vargensdotter, Isidorns och Amorina, Ferrando Bruno och Mamsell Rönqvist, Ormuds och Ahriam — — är ej detta smvexling! Öfver palatsets port kunde man derfore sätta Dantes ord öfver helvetet: Diverse lingue, oribile favells, Gemiti di Dolore, accenti d'ira, men tillika mähända Grekens skrift öfver sitt nya hus: *mäden cisito kakon*: måtte här intet ondt inträda. Jag kan icka heller önska något bättre, när jag nu dristar min in några steg i Svenska Poesiens framtid.

Öfver denna den Svenska poesiens framtid kan man yttra både förhoppningar och fruktan, ty anledningar till dessa båda känslor förefinnas, och i rikt mått. Glädjande är åsynen af en och annan utmärktare vitter talent bland det yngre släktet, hvilken lofvar fäderneslandets vitterhet sköna frukter af en gång mognad skaldeverksamhet, så väl i den lyriskt beskrifvande skaldearten, som i romanen; i en alltmära spridd ästetisk bildning hos våra konstdomare, hvarigenom de mer än förr ega förmåga att med billighet och rättvist lofordande mottaga allt det sköna, som framtida Svenska skaldar i olika arter torde kunna erbjuda; samt i den företeelsen, att de poetiska skolorna och coteriernas med sin ensidighet nu försvunnit, och det goda hos desamma först nu kan opartiskt uppskattas och njutas. Anledning till sorgligare känslor förefinnas dock äfvenledes. Motser man nämligen den tid, då våra stora skaldar, som redan hunnit sin äras solståndsdagar, bortgå, så ser man för närvarande få, som äro genom genialisk själsdaning och djup bildning kallade att värdigt träda i dessas fotspår. Svenska sängen behöfver dock sina framtidens män så mycket mer, ju flera skaldearter det gifves, i hvilka vi Svenskar ännu stå efter andra nationer t. ex. de *dramatiska*, ty hvad ega vi för *tragedier* eller *komedier*,

kvad för *Svenska romaner och noveller*? Anledningen till sparsamheten på de förra ligger dock ej så mycket i brist på dramatiskt skaplynn hos nationen, eller brist på dramatiska anlag hos våra skalders, som i saknad af en *Svensk nationaltheater*, som uppmuntrade inhemska talenter att försöka sig, i stället för att nu endast införskrifva obetydliga dussinfabrikater från Paris. Hvarföre vi ege ~~en~~ eller inga *rent Svenska* d. v. s. till ämne och anda ur *folkets* eget sköte hämtade, *romaner* ligger i öfverdrifven kärlek till det utländska och aristokratiska, hvilket sednare öfver hela Europa är sig bra lika och utan bestämdt uttryckt nationalitet. Kärleken för det utländska befordras ock af den stora mängden af öfersättningar af utländska romaner och theaterpiecer merendels af den art, att Svenska författare *kunde* lemnas lika goda. Dertill äro nationens medelklasser af folket i det hela ännu ej nog bildade, för att befordra vitter odling af nationell halt. Dock vilja vi hoppas att dessa mörka utsigter skola klarna; vi vilja hoppas att en allmännare utbredd kärlek för diktens lekar och samhällelig odling skall befordra uppkomsten af en i roten fosterländsk litteratur. Framförallt måste de politiska striderna och slitningarna upphöra genom en grundlig försoning af båda statsmagtarna i en välordnad konstitutionell monarki, en allmännare och djupare religiositet motarbete tidehvarfvets kräfte, den egoism, som i stat och litteratur söndersliter alla föreningsband till samverksamhet i stort för stora mål, samt en lågande kärlek för allt fosterländskt, allt äkta *Svenskt* i forminnen, i tanka och handling, i dikt, forskning och lif till högre grad af värma och ljus stegras. Endast genom denna stegring af national-känslan, genom inre och yttre krafters samverkan, kan äfven vitterheten bli genomträngd af en rätt nationell anda och med förtjusning mottagas af *hela folket*, ty så länge en nations vitterhet är till endast för landets, blott genom boklärdom och sa-

Löngsbildning odlade, klasser, så länge är den ej rätt nationell, hela nationens kraftigaste förtjusnings- och bildningsmedel. Dock vilja vi hoppas, att under den uppgående solens strålar, framtidens käraste namn, *Oscar*, litteraturens varma vän och höge beskyddare, den Svenska poesiens sköna vårdagar, som de fleste af oss öfverlevvat, skola efterträdas af en nordisk sommar, en ny den Svenska vitterhetens och konstens, liksom det Svenska nationallifvets gyllene ålder,

www.libtool.com.cn

ÖFVERSICHT

AF

SVENSKA POESIENS

HISTORIA.

---

www.libtool.com.cn

å fvercast
www.flibtoor.com

af

Svenska Poesiens Historia.

Inledning.

Edda-Sagans Period.

Ända till uppteckningen af de äldsta landskapslagarne på 1200:talet var språket och alltså äfven poesien gemensam för hela Norden: Sverige, Danmark, Norrige och Island. De äldsta Skandinaverna hade sina *Skalder*, som till Kungar och folk intogo samma ställning, som de Walesiska, Iriska och Gäliska *Barderna*. De äldsta minnesmärken vi ega af Skaldernas poesi är den *Poetiska Eddan*, Guda- och hjeltemminnen, hvilka följde med Nordboarne till Island 864 och der nedskrefvos, liksom äfven de bearbetningar af folkvandringens sager, hvilka, besjungande Sigurd och Brynhilda, måhända såsom strödda hjeltesånger samlades af *Sæmund Sigfuson* kallad *hin frode* eller den lärde, hvilken, född mellan 1054 och 1057, var en bildad man, som studerat i Paris och dog 77 år gammal såsom preat på Odde på Island. Eddan innehåller: *Mythologiska* och *Heroiska* sånger. De *mythologiska* äro: *Völuspå*, en i sin fragmentariska form sublimt lyrisk sång om hela Gudasagan från skapelsen till verldsbranden; *Vaftrudnismal*, Odens täflan med jätten af samma namn; *Grimnismal*, Odens lärosång jemte folksagan om Kung Hrödungs söner; *Hymiskvida*, Thors fiskeri och förvärfvande af den stora kitteln för gästa-

budet hos *Æger*; *Skirnis-för*, Skirners resa och frieri på Freyrs vägnar; *Harbards-ljod*, Thors tröta med den trotsiga färgkarlen Harbard; *Thryms-Kvida* eller *Hammarhämtningen*, Thors förklädnad till brud för att återtaga hammarn af Thrymer; *Hrafnagalldr Odins*, Odins korprop eller Idunas nedfärd till Hel; *Vegtamskvida*, Odens dödsbesvärjelse; *Ægisdrecka* eller *Loka-senna*, Lokes smädelser på Ægers gästabad, i dramatisk form; *Alvis-mål*, sången om dvergen Alvis, *Hyndlu-ljod*, *Fjölsvinsmål*, *Havamal ok Runu-Tháttir Odins*, den Höges sång och Odens runolärosång, hvori den praktiska sidan af religionen framställdes; *Rigs-mål* Rigs vandring eller de tre ståndens, trälarnes, de frias och ädlas, härkomst från Odin; *Groaagalldr*, Groa's besvärjelse, och *Sólar-ljod*, Solsången, förmodligen af Sæmund. Dessa alla sånger äro utmärkte för en sublinitet, en kraft och en originell brutenhet, som man äfven återfinner i Eddans andra del, hvilken särdeles besjunger Sigurd Fafnersbane, men der mildrad genom inblandningen af verkare känslor af fornnordisk romantik. Dessa sånger äro affattade på egna, högst konstfulla, allittererade versslag. — Från en vida sednare tid är den *prosaiska Eddan*, der Gudaminnena äro upplösta på prosa och den poetiska tekniken blifvit föremål, icke för poetiskt begagnande, utan för theoretisk betraktelse. Den samlades af *Snorre Sturleson*, Isländska republikens sista lagman, mördad 1211. Den ger oss blott de poetiska Sagorna såsom exempel eller bevis, emedan hon egentligen är ämnad till en poetik. Den innehåller 1) *Dæmisögur* d. v. s. exempeltal: *Gylfes bedrägeri*, Gudasagan med inblandade stycken ur Eddasånger, och *Brages samtal* om Gudahändelser, samt 2) *Kenningar*, poetiska benämningar och omskrifningar med exempel ur äldre Eddan och förlorade sånger af nordiska hofskalder, *Målslistarrit*, en skaldisk bokstafslära och dess jemförelse med runorna och det latinskt-göthiska alfabetet, en Afhandling öfver grammatiska, poetiska och rhetoriska figurer, *Háttaly-*

kill, en prosodi. Dessa fornminnen bevarades i sång långt innan Island bebyggdes och sångerna nedskrefvos, ty före den tiden känner man flera nordiska skalder: *Stark-odder*, som följt Harald Hildetand i Brävallaslaget; *Ragnar Lodbrok* och *Aslög*, samt deras söner; *Brage den gamle*, som vistades vid Eisten Belis hof, *Erpur* hos Björn på Håga; samt flera hos Harald Hårfager, under hvars tid Island bebyggdes. Först 240 år efter denna tid började sagor och sånger *uppskrifvas*. Den sista Isländska hofskaöld var *Sturle Thordsson* hos Birger Jarl.

Isländska skalder brukade sålunda vandra omkring äfven till småkonungarnes hof och dikta *tillfällighetsverser* vid slagtingar, thronombyten, fredsslut; försoningar; dödsfall o. s. v. I tekniskt afseende fans ett stort antal versarter (136) och en mängd olika benämningar. Af dessa sånger äro blott stycken kvar, bevarade i sagorna; Dessa voro hofsånger. Men äfven rimmade folksånger började uppkomma; besjungande hedniska kämpars dater. Dessa kallades *Rímur*. När Kristendomen blef antagen,ingo visserligen dessa *rimur* en viss anstrykning af den nya Religionen; men ämnet förblef detsamma. Kristus och Thor stå der fredligt bredvid hvarandra.

Ett annat element af Eddatidens poesi utgöra *Sögorna*; hvilka antingen äro *historiska*, *historiskt-poetiska* eller *rent romantiska*. Deras stil är högst plastisk och målande, ej utan djupt rörande skildringar af menliga passioner, både starka och vecka känslor, stormiga och milda scener. De yppersta och mest poetiska äro: *Volsunga-sagan*; om Sigurd och Brynhilda; *Nornagests-Saga* har till en del samma ämne; *Ragnar Lodbroks-saga*, *Vilkina eller Niflungasagan*, hvars ämne är lånadt från Tyskland; tikt på äfventyr; *Thorsten Vikingessons*; *Þrithiofs*; *Rolf Krakes*, *Orvar Odds Saga* m. fl. Äfven de romantiska folkens förnämsta sagor omdiktades på Is-

ländska t. ex. *Karl Magnus, Flis och Blanceflor, Iwain, Parcival, Tristan, Magelons* etc.

www.libtool.com.cn
Första perioden.

Det romantiska tidehvarvet.

I. Folksång.

Före folkvisan fanns ett inhemskt bruk af den isländska versificationen på *Runstenarne*, men dessa inskrifter äro ingen poesi utan korta stenstibrader vid grafvar, broar o. s. v. Den mest *Scenska* och skönaste poesi vi ega före Stjernhjelm förvaras i våra *Folkvisor*, (samlade af Geijer och Afzelius, Stockholm 1814—16. 2 D. 8:o. — *Scenska Fornrader* af A. J. Arvidsson Stockh. 1834—36. 2 D. — *Nordmannaherpan* af Atterhem. Upsala 1816.) — De äro till stör del gemensamma för Danmark och Sverige, och i åtskilligt beslägtade med Englands och Tysklands folkpoesi. De utgingo från en ombildning af *Kämpvisan* ifrån hednisk till kristlig. Här inkom nu Katholicismen med sina helgon, sina martyrer och sin religiösa upoffring och undergifvenhet, samt idealiska och svärmande kärlek, fantastiska naturmystik o. s. v., och då försvann hvarje ljud af den forna Gudasagan. Dock qvarstod i många afseenden i folkvisan en öfverkörsad hedendom, ty Nordens folkvisa är ofta full af våldsamma, grymma och trotsiga kämpanaturer, och i allmänhet tyckes den rent svenska folkvisans riddare sällan eller aldrig hafva fullkomligt antagit det södra Europas chevalereska galanteri. Qvinnan är här ofta sångens goda genius; de älskvärdaste och rent menliga karaktererna äro just de qvintiga. Denna lyrik är realistisk, alltid berättande och endast i det hela stämning, i emqvädets toner och i särskilda känslöyttringar uttalar sig lyriken. Denna lyriska stämning är

är dock djup och hänförande. I varmännlig och innerlig anda samt en ursprungligen svensk grundton af melankoli kunna de jemföras med, om ej anses öfverträffa, det öfriga Europas folkvisor; deremot äro de något mera entoniga och mindre mångsidiga än dessa. Formens, meterns och rimmets ofullkomlighet är något eget för all folk- och natur-poesi. Ämnena äro dels till folkvisor ombildade Eddasånger, Isländska, Tyska, Danska, Norrska och Svenska sagor och historier, kyrkliga legender och allmänt mänskliga ämnen. Samliga hafva en dramatisk hållning, andra parodiera genom en komisk öfverdrift kämpa- och folkvisans tilltagsenhet, t. ex. Ramunder, Lager och Jon etc. — Af *Folksagorna* äro få rent svenska, ty Svenska folkläsnigen utgöres mest af utländska sagor i öfversättning. — *Folkläskarne* äro märkliga dels såsom rent svenska, dels såsom utförda under sång, liksom folkvisan, dels äfven innehållande en späd gryning af dramatiskt element.

2. Imitationer och öfversättningar.

Redan på 1400:talet började de lärde imitera folkvisan. Namnet på dem, som diktat de veritabla folkvisorna är icke bekant. *Folkvisor* heta de måhända endast därför, att de allmänt sjöngos, ej författades, af folket. Det sednare har man skäl att betvifla, emedan tonen och ämnet är aristokratiskt, folkelementet, der det framlyser, framställes ofta såsom det förtryckta, tragiska. Också är troligt att adeln diktade, ej de lärde, ty dessa studerade och skrefvo blott på latin, tills de funno att språket var nog utbildadt och andan nog allmänt stämd för folkvisans skönhet. Då först började de att imitera den. Den första imitatoren var *Nicolaus Hermann*, död 1391, Biskop i Linköping, hvilken diktade visan om Nunnan Elisif. Hädanefter valde de lärde denna form för behandlingen af historiska sånger, t. ex.

Haber och Signild, Axel och Walborg, Klosterrofvet, Offersången vid Ingemo källa, Staffans visa, Paris och Helena, Sverker, Konung Birger och hans bröder, Thord Bondes mord, Slaget vid Brunkeberg, Slaget vid Brännkyrka, Gustaf och Dalkarlarna, Gothlandsvisan, Hertig Magnus och Hafsfrun, Erik och Spåqvinnan, Stångebroslag, Konungen och Herr Peder af *Dahlstierna*, Christian IV:s infall, Slaget vid Narva, Carl XII:s fältmarsch, visor om Carl XII, folkets älskling; Malcom Sinclair af *Odol*; Hönsgummans visa, författad af Pastor *Cardius* i medlet af 18 secelet, om Konungahuset från Christina till Adolf Fredrik. Det synes tydligen på alla dessa att de äro konstgjorda. Det lyriska elementet i folkvisan blef, lika väl som det episkt-historiska, föremål för efterbildning. Sälunda utgjöt *Erik XIV* sin kärlek till sin Catharina och sin ånger inför Gud i sånger, som voro reminiscenser af folkvisan. Sin sorg uttryckte liksom kaledes, men utan den Kungliga kärlekssångarens värma, Grefven *Johan af Hoya*. *Gustaf Adolf* var ej blott hjälte, utan äfven skald; ty han uttömde sitt hjertas skönaste känslor i sånger till sin ungdoms-älskarinna, Ebba Brahe. Samma diktform begagnade äfven Christopher Johansson *Ekeblad*, en tapper krigsbuss från Vester-Göthland (1592—1664) död såsom Öfverste. Hans erotiska qväden äro vackra. Andra kärlekssångare finnas, men obetydliga. *Buræus* (född 1568, Riksantikvarie, död 1652) skref kabbalistiskt obegripliga *Nymare-visor* 1637 och *Runa Redus*, bevisande mot Ol. Worm att runorna voro en svensk uppfinning. Han gjorde äfven de första försök till hexametrar.

Öfversättningar förfärdigades, nemligen af Episka arbeten, versifierade riddardikter och prosaiska folksågor. De äldsta af öfversättningarne af första slaget äro de dikter, som Norrska Drottning Euphemia omkring 1300 låt från Norrska på Svenska öfversätta: *Hertig Fredrik af Normandi*, en hjälte i Artussagaus krets,
(tryckt

(tryckt i Idunas 9 och 10 häfte) *Ivan och Gavian, Konung Artus 1308, Carl den store, Flores och Blanzeflor*, tillsammans kallade Drottning *Euphemias visor*, (alla, utom den första, otryckta.) Äfven i handskrift förvarade äro några öfversättningar från medeltiden af didaktisk art: *Om en syndares omvändelse*, *Riddar St. Yrian*, legend, *Skaftavils Lek*, *Samtal mellan Jul och Fasta*, *Om huru kroppen och själen trätte*. Om *Radbandet* m. m. Romantiska äro deremot: *Alexander Magni Historia*, öfversatt på Boo Jonssons begäran, (Wijsingsborg 1672 4:o); *Riddar Paris och Jomfru Vienna*; *Konung Artus* i ny bearbetning, *Sibyllæ spådom på rim 1675*, *Dödsdansen*, *Reyncke Foss*, St. 1621, *Broder Reuses Historia 1645*, *Mårten Gås*, *Cyprianus*, *Jon Prest*. Alla dessa dikter, såsom blott öfversättningar, bevisa endast tidens smak och magt öfver språket, men icke någon egen skapelskraft. Det poetiska element, som de innehålla, är sparsamt och, der det finnes, tillhör förtjensten utländningen. Formen är högst rå, en oregelbunden knittelvers, språket har visserligen kraft, naivitet och en vördnadsbjudande gammaldags ärlighet, men är klumpigt och oöfvadt. Märkligt är äfven, att tiden icke utvalde de bästa Medeltidsdikterna till öfversättning.

Såsom sagdt är, diktade Svensken högst få egna sagor på prosa, åtminstone få af poetiskt värde; han efterdiktade. Några svenska finnas dock t. ex. *Hobergs-gubben*, *Pelle Båtsman* och en hop "tryckta i år," t. ex. *Lasse med Rovfan* med flera historiska i Afzelii Sagohäfder. De flesta Sagorna äro öfversatta, redan under 16:de seklet. Sålunda inkommo Europas mest omtyckta sagor. — Så öfversatte Wadstena-munkarne och nunnorna en mängd *legender*, förvarade i *Codex Wadstenensis*. Af andra öfversattes småningom Romantiska Sagor: *Carl Magnus*, *Valentin och Namelos*, *Josefs* och *Jods historia*.

Svenska Poet. Hist. 40

ria, Maria och Sancta Anna, Cardinal Manfredus, Jesu barndomshistoria vid slutet af 17 seklet, Judas Ischarioth (tr. 1674), Pilati Historia, Jerusalems Skomakare, Tolf Sibyllers spådom, Den tålmodiga Helena, Faust, Uhlspiegel, Fortunatus tr. 1675, Melusina, Griseldis, Magelona, Sju visa Mästare, Apollonius, Carsus och Moderus, Bidpais Fabler, Baarlaam, Lun Kentus, Fågel Blå, Fink riddare 1762, Marcolf, Tumme Liten, Lycksalighetens ö, Blåskägg, Hertigens af Luxenburg förbund med Satan, Mästerkatten, Hildegardis, om Fyra Köpmän, Två Köpmän, Shariton, Nisse i hvar gata, Sidonia Borch, Caloander, Prinsessan i sofvande skogen, Prinsessan Fortunes, Finetta, den svenska Robinson m. fl. De flesta af dessa sagor innehålla stor rikedom af poesi, af äfventyr och djupa känslor, stundom af kraftig folkhumor, oftast af ljufva kärleksskildringar. De innehålla mera ursprunglighet än många af vår tids romaner. De borde utgifvas till läsning för folk- och herrskapsklasserna.

3. Didaktik: Moraliska rim, rimkrönikor, psalmer och Bibliska dramer.

Reformationen gaf i Sverige liksom annorstädes tidsanden rigtning till det reflecterande, och förståndiga, hvarföre skaldekonsten blott skulle få ge undervisning och uppbyggelse. Den ännu kvarblommande Romantiken blef affrusen genom denna förståndsrigtning och derföre göra vi reformationstidehvarvet till den tredje perioden af Romantiken, såsom dess förstöringsperiod. Svenskens realism tvingar honom under tiden, då det hetsiga eller lyriska elementet undanröjes, att lägga sin hand på ett antingen moraliserande, eller berättande, eller predikande ämne, som då blir föga poetiskt behandadt. Hvad det moraliserande elementet beträffar, så funnos redan förut hos folket *Priamlar*, kärnfulla seds- och ordspråk. Sedan togo de lärde *moralpoesien* om händer. *Henricus*

Tydemanni, Biskop i Linköping, död 1500, författade flera sådana moraliska rim: om tukt, *Boskaps-handlet*, *Sveriges Lag*, *Hushåll*, mot *Karl Knutson*. Historien blef folke för poesien hos en stor mängd författare: *En lycklig liknelse om Sverige och Konung Albrecht*, en satir mot Tyskarnes framfart; *Sanct Olofs Saga på Svenska rim*, en bearbetning af Olof den Heliges Saga, högst torr och tråkig, från början af 1500-talet; *Om ett gyllene år i Danmark*, en rimmad berättelse om Hans krig mot Ditsmarcherne, öfversatt 1502; *Stora Rimkrönikan*, författad af flere, afslutad i början af Gustaf I:s tid på knittelverser och af nästan intet poetiskt värde, hvilket till ännu mindre grad finnes i den gamla och minsta rimkrönikan, författad 1449, innehållande endast korta mianesverser öfver hvarje Konung. Till de historiska rimen, hvilka nästan alla finnas i *Scriptores rerum Suevicarum* samlade, höra äfven följande: *Sång om Engelbrecht* af Biskop *Thomas* i Strengnäs, död 1443, en frihets- och kraftfull dikt, samt en annan af densamma om *Carl Knutssons* trolöshet mot *Erik Puke*; *Skara Biskopskrönika* af *Brynolf Gerlaci*, Biskop i Skara, utan all poesi, liksom de flesta följande Biskops- och Konunga-krönikor, t. ex. *Gustaf I:s: Någer stycker aff then Danske Crönske* och *de Svenskas Gensvar*, *Carl IX:s Rimkrönika* m. m. — Andliga författare äro: *Olaus Petri*, reformator, Pastor i Storkyrkan, död 1552, som författat och öfversatt *Gudeliga visor* i trenne samlingar, *betraktelser öfver Christi pine* och *uppståndelse* samt det första drama, *Tobie Comedia*; hvarom nedanföre. *Laurantius Petri*, Ärkebiskop, död 1578, *Erik XIV*, *Gustaf Adolf* m. fl. äro Psalmförfattare; *Arosiandrinus* har diktat tvenne ej misslyckade andliga poemer.

Dramatikens början är hölj'd i mörker. Ett folkdrama, *Fastlagsspel*, måste hafva funnits, åtminstone finnes från 1600-talet ett sådant: *Alle Bedlegrannas Spe-*

gel. Den lärda Dramatiken uppkom genom efterbildningar af Medeltidens antingen *Mysterier*, bibliska dramer, som sedan förvandlades till världsligt historiska, eller *Moraliteter*, Comedier med allegoriska personer. Dessa alla efterbildningar voro klumpiga, trädsnittartade, opoetiska och onaturliga, saknande de allraförsta requisita af ett dramatiskt arbete. Under denna period behandlades blott bibliska dramer, t. ex. af *Olaus Petri* i *Tobie Comedia* 1550, *Rondilius*, Nerkesbo, pastor, i *Judas Redivivus* uppförd 1594, den utmärktaste; *Aschanæus* i *Holofernis* och *Judiths Historia*; och *Menniskones skapelse och hennes fall*; en anonym, F. T. E. i *Josephs Historia* 1601, *David's Historia* 1604. Nästa Tidehvarf förvandlade *Messeniernas*, den bibliska dramen till världsligt historisk, och flere nya slag blefvo införda.

Andra Perioden.

Det sjuttonde seklets, det Germanico-Italienska eller Stjernhjelmiska tidehvarfvet.

Låtom oss betrakta det efter dess *Dramatik*, *Lyrisk* och *Didaktik*. Den första 1) den *Messeniska skolans* dramatik, fortsatte *Olaus Petri* sträfvanden, men valde ämnet ur världsliga historien, särdeles ur den svenska. *Joh. Messenius*, Juris Professor i Upsala, död i fängelse 1637 i Uleåborg för delaktighet i en sammansvärjning, har författat sex dramer eller *Comedier*, såsom alla dramer den tiden kallades: *Svanhvita*, *Blancka Mareta*, *Disa*, *Signill*, *Christmanna Comoedia*, och *Gustaf I:s Comoedia*, af hvilka blott de fyra första äro tryckta. De sakna alla dramatiskt och poetiskt värde, om man undantager några inflätade folkvisor. Hans son *Arnold J. Messenius*, Rikshistoriograf, afled 1651 såsom invecklad i fadrens stämplingar, har skrivit en *Comoedia*, i hvilken hela *Gustaf I:s Regemente* är författadt 1642, i

handskrift; *Andreas J. Prytz*, Gustaf II Adolfs hofpredikant, sedan Biskop i Linköping, död 1655, skref *Olof Skötkonung*, *Comœdia* och *En lustig Com. om Konung Gustaf I*, den förra 1620, den sednare 1622 tryckt; *Samuel P. Brask*, Pastor i Clara, död 1668, lät i Linköping uppföra en *Comœdiâ om den förlorade sonen*, en imitation, 1645. I samma stil skref *Urban Hjærne*, Archiater, död 1724, sin *Rosimunda*, som behagat Carl XI; *Genesis ætherea eller J. Ch. födelse* skrefs af *Er. Kolmodin* 1659 uppförd i Åbo, *Rebecka* af *Joh. Bero-nius*, Conrector i Söderköping, uppförd 1674. Sedan försvinna spåren af den Messeniska dramatiken.

En annan med denna nära beslägtade art var Moraliteternes, Comedier af sjelfdiktade ämnen med allegoriska personer, t. ex. *Surge* och *Bellsnach* 1647, 1649 af *J. J. Chronander*, Borgmästare i Wisby. Äfven denna för-stling var obetydlig. — Utom dessa dramer inkommo andra arter på 1600:talet: *Baletter*, lika Englands Masques; men hit införda öfver Frankrike, ”med fastlagsspelet för-enade moraliteter, förädlade och af friska antika till-satser förstärkta.” Sådana Baletter, mest af personer ur antika Mythologien eller Allegorier, som först upp-fördes på svensko, voro: *Balet om denna tidens fanta-sier* 1643, och *Om hela världens fröjd* 1645. Dessa Baletter fingo en mera fulländad form genom denna pe-riods centralskald, *Stjernhjelm* och hans efterföljare i Dramatiken: *Lindsköld* och *Isak Björk* m. fl. En utgre-ning af Balett-genren voro *Värdskaperna*; *Karusellen* åter (lika med *Stjernhjelm*s *Upptåg*) voro moraliteter förenade med tornerspelets former.

Stjernhjelm börjar detta tidehvars middag, afgjorde poesiens riktning för ett sekel, och efterföljdes af *Lyr-iker*, som under detta sekel lyckades bäst. Född 1598 i Dalarne, bergsmansson, blef han efter resor på conti-nenten Lector i Westerås, Landtråd i Liffland, sist Riks-

antiquarie, och dog 1672. Hans vitterhetsarbeten äro utgifna af Hammar-sköld. St. 1818, med Hærovis inledning. Stjernhjelm's arbeten äro dels *Epik: Hercules*, dels *Lyrisk*, antingen 1) *rena Lyrisk: Den hängde Astrild, Sonnetter och Epigrammer*, eller 2) *dialogisk: Balletter t. ex. Den fångne Cupido, Parnassus Triumphant*, m. m., dels *beskrifvande poesi t. ex. Bröllops besvärer ihugkommelse och Tidens seder*, så vida denna dikt ej är af Dalin eller någon annan. Stjernhjelm är den svenska skaldekonstens fader d. v. s. den första egentliga konstpoeten, ty han visade först smak, så i behandlingen af ämnet som i formen, utan att vi derföre våga påstå att denna smak var straxt oklanderlig. Han lyckades dock först att uppfatta just det af antikens poesi; som så länge i hela Europa på både latin och de nyare folkspråken ändlöt efterkonstlats, hvilket var tjenligt att införas i de Nyares poesi, nemligen den friska objectiviteten, det naturliga uttrycket, formens klarhet och genomskinlighet för innehållet o. s. v. Hans sedotärande poem *Hercules* på hexameter är utmärkt för mycken episk åskådighet, kraft i reflexionen, lif i målningar och en manlig hexameter, hvilken han, snart sagdt, i Sverige skapade, liksom så många andra af antikens och det södra Europas versformer. Hans rena lyrik är af en antik eller episk hållning, ty Stjernhjelm har icke någon frändskap till Romantiken. Hans *Klang- och Spetsdikter* äro målande, lekande, lediga och sinnrika. Hans *drömer* äro festspel på hofvet, alla af allegorisk riktning, gämd i antika personer, som uppträda ej handlande, utan sjungande, ty dessa dikter äro alldeles icke dramatiska, utan blott lyrisk dialogiska. *Bröllops besvärer ihugkommelsen* är en rätt målande skildring, som endast går för mycket i detaljen af föga poetiska hvardagsföremål. Det samma kan sägas om *Tidens seder*, om det är af honom. Någon gång skattar Stjernhjelm åt tidens smak för det obscoena. Stjernhjelm var visserligen i poesien blott en medelnatur, en skald af andra ordningen, men, jemförd

med sina samtida och efterföljande under en lång tid i Sverige, att ej tala om de föregående, en skald af första storleken, ty han har mäktigt inverkat på Sveriges efterföljande skalder ända till Dalin. Så inverkade han på Lyriken både i *dialogisk och ren form*, samt på *Didaktiken*. Något märkligare Episkt försök, som bildats efter Hercules, känna vi icke. Sådana Balettförfattare äro: *Erik Lindsköld*, som från lägre stånd bragte sig upp till Kongl. Råd och Carl XII:s informator, död 1690, och, utom obetydliga tillfällighetsstycken, skrifvit Baletten: *Den store Genius*, 1669, för sin tid dräglig; *Isak Rjörk*, som skref *Lycko-pris* på Carl XI:s födelsedag, romantiskt nog för denna tid, m. m.; *Dan. Wallenius* och Grefve *Stenbock*, som skref en balett, hvilken uppfördes på Carl XII:s födelsedag i *Lais*.

Lyrikerna, alla mottagande inflytande af Stjernhjelms, slöto sig af brist på sjelfständighet än till Italiens än till Tysklands samtida smak, i det förras lyrik öfvervägde Marinis effectsökeri, i det sednares dels den Schlesiiska skolans svulst, dels smak för tillfällighetsvers och moraliska krior. Flera skalder tillhörde båda skolorna, hvilka icke egentligen voro skolor. Det fanns en och annan, som utan all imitation enkelt och okonstladt utsjöng sin känsla i ömma och nästan romantiska *kärleks- och herdesånger*. Det fanns af den sednare arten under denna tid sådana, som tydligen voro folkvisor, fast i förädlad stil, rent lyriska, i stället för de förras berättande element. Sådana äro: *Kort relation huru Solicond förlorade sin käreaste Nasti*, som ock hans derpå följande *Sorgedikt: Tusslullerilull Skällkossan min, Några amoureuse Herde-visor*, 1695 tryckta, af hög skönhet.

Till den *Italienska lyriken och kärlekspoesien* slöto sig följande, åtminstone så till vida, att de äfven skrefvo Sonetter och begagnade slika italienska versformer. *Gunnar Dahletjerna* (Eurelius, sedan adlad, Landtmäteri-

Öfverdirektör, död i Pommern 1709) har först begagnat *Ottave Rime*, i *Kungaskald*, ett långt stycke öfver Carl XI:s död, med vackra beskrifvande partier, ehuru vissa uttryck, tydligen framtvingade af rimmet, stöta mot vår tids smak, samt författat fyra *sonnetter* och en misslyckad öfersättning af *Guarinis Pastor Fido*. (*Kungaskald* är upptagen i Carlesons samling, äfven särskildt tryckt). — *Gustaf Rosenhane*, President i Dorpts hofrätt, död 1684, har utom annat författat *Venerid*, tr. 1680, en krans af 100 *Sonnetter*, besjungande hans älskarinna, *Venerid*. Dessa sonnetter ha för sin tid en ledig form och somliga spår af varm poesi, men de flesta äro för oss prosaiska förståndsverk. Dessutom skref han: *Det Svenska språkets klagomål, att det som sig borde icke äradt blifver*, 1658; *Fyratio små visor* 1682, *Förklaring öfver Davids 103 Psalm* 1666, — alla prosaiska, — *Christoffer Leyoncrona*, Secreterare, död i början af 1700:talet, har diktat flera sonnetter och kärleksdikter, om ock utan fulländning i form, dock ej utan spår af poetisk känsla. (Några äro tryckta i *Eos* eller utg. af Lénström Ups. 1839.) *Thorsten Rudson*, Biskop i Linköping, död 1729, är mindre märkvärdig för sina tråkiga tillfällighetsdikter, än för sina vackra sonnetter och täcka, skalkaktiga kärleksvisor. — *Carl Gripenhjelms*, död 1694 såsom Landtmäteri-Direktör, (Poetiska Skrifter utg. af Lénström, Ups, 1838. — De flesta öfriga Lyrikers skrifter under denna tid äro otryckta.) var en af tidens lyckligaste kärleksångare, rikare på romantisk känsla, än smak i dess uttryckande. — *Johan Liljenstedt*, prestson från Finland, President i Wismar, död 1732, utgaf 1686—94 tvenne andliga rimmerier om Christus, men skref under tiden några vackra små kärleksvisor.

Till den Tyska skolan, mest tillfällighetsdiktare, räkna vi följande. *Samuel Columbus* (f. 1642, Cancellist, död 1679. Hans skrifter utkommo Stockh. 1688

4:o, under titel *Bibliska värld*) misslyckades icke i vissa andliga och världsliga visor och epigrammer, men var äfven i sina bästa stycken vida underlägsen sin lärare och vän, Stjernhjelm. — *Lucidor* eller Lasse Johansson (f. 1650, försupen student, mördad på en källare i Stockholm 1674. *Helicon's Blomster*. St. 1668. 4:o) var i dryckessånger Bellmans föregångare, i psalmer sublim, i kärlekssånger oftast okysk, någon gång ren, men i sina grift- och giftas verser, och hans poesier bestå mest af sådant tillfällighetskram, — smaklös, regellös, vild, burleskt-mythologisk, ända till vidrighet. Den Schlesiska skolans natur har ingen så återgifvit. Det samma finner man också hos *Wesionius*, f. i Åbo 1656, Guvernements-Secreterare, serdeles i hans, annars ej opoetiska, men af sökta och oskickliga liknelser fulla, "den klagande Dina," då deremot hans öfriga stycken äro triviala. — *Carl Arosell* har diktat 100 öfverskrifter eller Epigrammer (*Centuria Epigrammatum*. Westerås 1680) i Tysken Logaus smak, af hvilka flere äro rätt äddiga. — *Pehr Lagerlöf*, Rikshistoriograf, död 1699, skref en hop tråkiga tillfällighetsverser, men öfversatte väl tvänne psalmer och författade flera omtyckta kärleksvisor. — *Olof Gyllenberg*, död såsom Landshöfding 1737, utgör en af öfvergångsmännen till den Dalinska tiden. Hans poemmer (i Carlesons och Sahlstedts Samlingar) äro mildkänsliga och lediga. — *Carl Gyllenberg*, Riksråd, hufvudman för Hattarne, död 1746, skref 1700 tillfällighetsvers öfver slaget vid Narva, och flera andra, alla utmärktare än de flesta samtida. — *Israel Holmström*, Krigsråd, följde Carl XII, död 1708, har skrivit lediga ordlekande tillfällighetsstycken, t. ex. öfver Carl XII:s hund Pompe. — *Johan Risell*, juris studiosus, död vid 27 års ålder, har rimmat *beskrifning på en soldat*, en satir *Ämåls beskrifning*, ganska opoetiska, men visan: *Aoh, echo, du nymph* och *ode öfver en stadig man* äro bättre. — Joh. Gabr. *Werwing*, Legationssecreterare, död i Paris 1715, hade klar versification i sina tillfällighetsverser. — J. Tob.

Geisler, född 1683, bergverksambetsman i Fahlun, död år 1729, öfversatte olyckligt *Paster Fido*, skref några lediga tillfällighetspoemer och några andra, t. ex. *Bästa årstiden till giftermål m. m.* — *Olof Broms*, f. 1672, huspredikant, d. 1722, var en ej olycklig tillfällighetspoet. — *Rydellius*, Biskop i Lund, d. 1738, Sveriges första filosof, författade äfven tillfällighetspoesier, som visserligen hade mera tankar, men visade mindre fantasi, än de öfriga. — Den mest utskrikna poetissa under denna tid var *Softa Elisab. Brenner*, f. Weber 1659, gift med Assessor Elias Brenner, död 1739, som har i sina *Arbeten* (St. 1713, 32. 2 D. 4:o) bevisat vara icke, såsom tiden ville, den tionde sånggudinnan, utan en öfvermåttan fantasilös och tråkig tillfällighetsrimmerska. — Vi lykta listan på dessa tillfällighetspoeter med tvenne originaler, det 17:de seklets Haquin Bager och Matts Bjugg: *Runius* och *Dalius*. Johan *Runius*, född 1679, secretetare, död 1713, ällas att öfver de trivialaste tankar kasta en drägt, som lyser af ord- och figurlekar och de dummaste bilder. Se hans *Dudaim* St. 1714, 15, 24, 3 D. — Den äldre *Sveno Dalius*, född 1604, Capiten, död 1693, har publicerat de galnaste rimmerier i *Gratulant-Memorial* St. 1681, *En liten ny Cantilenbok*, Gthbg 1681, *Valetskänk* Götheberg 1681.

3) *Didaktik: Psalmer och andliga poemer.* Den största i dessa skaldslag var *Haquin Spogel*, född 1645, Erkebiskop, död 1711 (*Poetiska Skrifter*. Norrköping 1745 4:o), som var ganska lycklig som Psalmist och äfven är känd för öfversättningen af en dikt om Skapel- sen, kallad *Guds verk och hvila*, författad af Bargas på franska, derifrån af Arreboe öfverflyttad på Danska och sedan af Spogel på Svenska. Denna öfversättning har åtskilliga sublimes partier, men också en öfvervägande smaklöshet i uttryck. Han skref äfven *det tillslutna och återvunna Paradiset*, uteslutande för uppbyggelsen, samt en kraftig satir om *Riddar Högmöd Nodfall*. — *Jac.*

Arrhenius, Histor. Professor i Upsala, död 1725, har diktat flera psalmer, som äro milda och religiöst varmkänsliga, men i tekniskt afseende mindre correcta än *Spögel*. — *Jesper Svedberg*, Biskop i Skara, död 1735, skref psalmer, lediga, men af vida mindre poetiskt innehåll, än de förr nämnda. — *Jacob Frese*, Cancellist, död 1726, (Valda Skrifter utg. af Sondén. Stockh. 1826) var en mild, varmkänslig, from Lyriker, intagande genom sin melankoli, någongång religiöst sublim, men hans sångmö var i allmänhet alltför lungsigtig och gråtmild. —

Denna smak började skrida till fall redan med det slutande 1600:talet, ty en ny riktning, som sedan under ett sekel skulle behärra Sveriges poesi, började redan då att inkomma. Jag menar den franska smaken. Adelsresor till Paris och tjänst i Fransk sold under Carl XI:s förmyndar-regering gaf den smak för franska dramatiken, som den hemförde. Under Carl XI uppförde i Stockholm studenter på en theater, kallad Lejonkulan, omkring 1688 imitationer af franska stycken. Redan under Christina finna vi spår af den franska smak, som de unga ädlingarne hemfört. *Balletterna* äro derpå bevis nog, äfvensom sedermera efterbildningar af franska theaterpjecer; *Apollo*, *Orpheus*, *Darius*, *Philomela*, *Phaëton* och *Hippolitus*, 1688 alle och af *Isak Björk*, som förr nämnts såsom ballettförfattare. Sedan har man bevis på franska smakens utbredande i stor mängd under första decennierna af 1700:talet. Så var *Spögels* nämnda *Satir* 1711 efterbildad *Boileau*. — *Joachim von Düben*, Riksråd, död 1730, öfversatte *Boileaus* arbeten 1721, 22; *Didrik Granatenslycht*, Bokhållare i Statscontoret, död 1726, har utom en mängd högst tråkiga original-arbeten, t. ex. *Penningens beröm och last*, äfven författat en öfversättning af *Telemach* 1721; *Carl Gyllenborg*, som vi ofvan nämnt bland författare af tillfällighetsrim, har på gränsen af detta smakens tidevarf skrivit en imitation

från franskan, en localiserad svensk comedi, kallad *Svenska Sprätthöken* uppförd 1737, äfvensom han öfversatt två piecer från Engelskan, hvilka tillhörde den i England då rådande franska smaken. Den franska smaken hyllade äfven *Samuel von Triewald*, f. 1688, död 1743 såsom Danskt Statsråd, ty han lemnade 1728 med Hertigen af Holstein Sverige. (Lärospån. St. 1756 8:o.) Han författade skarpa, men föga delicata, satirer mot hela 1600:talets tillfällighetsrimmeri, som nu nått ett öfvermått af vidrighet. Med slående teckningar och starka färgor porträtterar han dessa rimmare med en form, efterbildad Boileau. Han är den utmärktaste gränsvaktaren mellan de tvenne smakperioderne. Alla poemerna från denna tid, som ej äro serskildt angifna såsom tryckta i samlingar, finnas dels i handskrift bland de Palm-sköldska samlingarne i Upsala, dels i Anthologier af *Carlson: Försök till Svenska Skaldekonstens upphjelpande* Stockh. 1737 8:o och af *Sahlstedt: Samling af verser på Svenska.* 4 D. St. 1751—53. 8:o. — Märkligt är, att de vid slutet af 1600:talet och början af 1700 med så mycken flit af Olof Verelius, Ol. Rudbeck, Reenhjelm, Peringskjöld och Björner utgifna Ialändska sagor ej bildade en göthisk skola i poesien. — Likasom reformationstidehvarfvets sista tid har sitt ästhetiska uttryck i *Lars Fornelii poetik* 1643, så har det stjernihjelmiska sitt i *Andreas Arwidi (Strengnensis) Manu-ductio* eller *Handledning till det Svenska poeti, vers- och rim-konsten* (Strengnäs 1651 8:o) mest en vers- och rimlära, för öfrigt högst platt i åsigt.

Tredje Perioden.

Adertonde seklets eller Gallicismens tidevarf,
1732—1809.

a) Gallicismens begynnelseperiod
den Dalinska tiden.

Ol. v. Dalin, prestson från Halland, f. 1708, Student i Lund, Cansellist i Stockholm, genom sin tidskrift

Argus, St. 1762—34 recommenderad till Kongl. Bibliothekarie 1767, reste utrikes, fick 1748 af Ständerne uppdrag att författa Sveriges Historia, Kronprinsens Informator 1751—56, Hofcanceller, död 1763 på Drottningholm. (Vitterhetsarbeten. 6 B. Stockh. 1767 8:o. Poetiska Arbeten 2 B. Sthm 1782, 83, 8:o en vackrare upplaga.) — Den, såsom vi sett, redan utbredda kärleken för allt franskt i vitterheten stadgades ännu mera genom Lovisa Ulrika, — hvilken deri liknade sin broder Fredrik den II, — och hennes gunstling Dalin. Dock finner man under den Dalinska tiden endast spridda förberedelser till en systematiskt ordnad Gallomanl, ett magert tidevarf, då det nationella elementet visserligen ännu frambröt, men föga poetiskt, hvilket har sin grund snarare i poeternas medelmätta och fattigdom så väl på poesi, som på språkmedel. Först den Akademiska tiden visar en systematisk eftersapning, då det nationella, mindre af brist på förmåga, än af brist på sjelfständighet att lösrycka sig från franska bojorna, smidda af Svenska Akademiens guldpenningar och Gustaf III:s hofgunst, likväl icke alldeles undertrycktes, men ofta slappt och förkonstladt uttrycktes. Denna förkonstling tvang sångarna sjelfva småningom att återvända till naturen, hvilket hos somliga uttryckte sig originellt hos andra i en melankolisk trånad, en fördömelse öfver lifvet i allmänhet, såsom man finner det hos Gustaf Adolfs tids skaldar. — Denna franska smak var dock ingen pestsmitta, den var en välgärning för Svensken. Huru mager och dess bildning, jemförd med vår tids, var, så hade den dock en hel hop nya elementer, som riktade konsten, särdeles ett sådant lands som vårt, der utom arbeten af Stjernhjälm och några få, ingen egentlig vitterhet förut fanns. I en sak öfverträffade den franska tiden afgjordt den föregående, i *smak*. Var ock dess kraft obetydlig, var dock dess sinne för det passande, det eleganta något stort och lofvärdt, der man förr sett så liten smak i uttryck. Derigenom blef språket i åtskilligt afseende stå-

dadt. Om denna smak höll sig i lifvets högre städer och uppreste en stark gränsmur mellan *de bättre* och folket, så var detta dess fel. Äfven den ntmattade Gallicismen öfvade ett välgörande inflytande på Svenska poesien Derigenom, att öfvermåttet af förkonstling väckte nya krafter till repulsion, krafter som sedan 1600:talets början omskapat hela vår litteratur. — Hvad nu begynnelselänken i denna vitterhetskedja angår, så har *Dalín* först och främst förtjensten af det svenska språkets bildning till möjlighet att uttrycka på ett ledigt och smidigt sätt tankar och känslor. Detta skedde genom *Argus*, som var bildad efter *Addisons Engelska Spectator*, hvilken skrift hade samma inflytande på Englands prosa, som *Argus* på vår. *Dalín* har som poet försökt sig i *Episk form i den Svenska Friheten*, *Lyrisk i Tvåfällighetsverser vid hofvet*, *Dramatisk i Tragedien Brynilda*, *Comedien den Afundajuke*, båda uppförda 1738, och ett *Herdaspel* 1756. *Svenska friheten* i 4 sånger är allegoriskt och platt anlagd, utförd på alexandriner. Poetiskt element finnes der icke, alltså icke heller episkt. I sin *Lyrisk* är *Dalín* till formen ledig, och derigenom upphjelpste han versificationen, men få af dessa stycken ega någon poesi. *Dalíns* qvickhet förstör verkan af hans *visor*, ty i dessa viser framlyser mindre lyrisk känsla än kallt förstånd. Öfver alla strunthändelser på hofvet skulle han rimma *Strövers*. Dertill kommer en mängd Högtidlighets-, Lyckönskings-, Brud- och Graf-verser af lika ringa värde. *Aprilverk om vår härliga tid* har dock ej endast ledig versification, den har också en, om ock prosaisk, satir. *Fablerna* äro prosaiska. *Andeliga verser* har någon gång mera-poetisk kraft t. ex. *Förbländade värld*. *Visorna* blefvo genom sin lediga form och qvickhet mycket emtyckta. Försäken att imitera *folkvisan* har slagit rätt illa ut och visat, att han och hans tid saknade allt sinne för folkvisans djupa poesi. Af hans *dramer* är *Comedien*, hvori *Holberg* var hans förebild, lyckligare än *Tragedien*, emedan förståndspotten

hade qvickhet att lifva den förra, men ej poetf för den sednare. Ingendersa är likväl öfver medelmåttan. Hans Argus och Sager hafva rätt qvicka partier.

I den franska smakens anda bildades Vitterhetscetterier, som omslöto hela den tidens utmärktaste poeter och fixerade smaken, ty ingen ville vara olika den andra, så vida han ej ville gälla för enstöring och smaklös. Dessa cetterier utgävo äfven sina dikter. Så utkommo *Våra Försök af Tankebyggare* och sedan *Vitterhetsarbeten*, utgifna af ett samhälle i Stockholm 2 D. 1750, 62. Deri deltog bland andra Fru Nordenflycht, Creutz och Gyllenberg. Detta genom Fru Nordenflychts död och Creutz's bortresa skingrade, sällskap samlades åter under namn af *Utile Dulci* af *Schwöderheim* och utgaf filialsällskap i *Apollini Sacra* i Upsala och *Aurora* i Åbo. De utgävo sina arbeten under namn af *Vitterhets-Nöjen* 4 D. Stockh. 1760, 70, 72, 81, der man bland andra författare finner *Tilas*, *Wellander*, *Liljestråhle*, *Osenstjerna*, *Bergklint*, *Adlerbeth*, *Paykull*, *Clewberg*, *Kellgren*, *Regner* och *Leopold*. Samtidigt bildades *Sällskapet Vitterlek* af *O. Bergklint* m. fl. och slutades 1766, sedan det 1760, 62, 6 St. utgifrit *Öfningar* 3 D. — År 1758 inrättade Lovisa Ulrika *Vitterhets-Akademien*, som fortfor till Drottningens död 1782, men 1786 förnyades under titel: *Vitterhets- Historis- och Antiquitets-Akademien*, dock hädanefter uteslutande ur sina Handlingar alla svenska poemer. — I dessa cetterier uppmanades tidens förnämsta poeter, äfvensom svenska Akademien, ty redan en af dess förebilder, *Utile Dulci* ntsatte prisämnen. Låtom oss nu betrakta denna periods författare efter olika skaldeslag.

Igrök. Fru Nordenflycht, Hedv. Charl. f. i Stockholm 1718, gift med Amiralitets-Pastor Fabricius, död 1753 (*Utsvalda Arbeten*. Stockholm 1774 8:o. — *Den öfrjände Turturdufoan*. St. 1743 8:o. — *Qvinligit Tan-*

kespel. 2 D. St. 1744. 1745. 47, 4:0. — *Det frälsta Soea*, St. 1746. *Andeliga Skaldeqväden*. St. 1758. — Stycken i *Skuggor af en förlorad vän* etc. St. 1759). Hon visade endast under kärlekens berusning eller saknadens melankoli anlag till en Svensk Sappho; men oftast var hon endast en fru Brenner i moderna kläder. Det var mera poesi i hennes lif, än i hennes böcker. Det var poesi i hennes själ, men den framträngde sällan genom den franska formens isande bojor. Vackra, djupkänsliga äro hennes elegier i *den sörjande turturdufvan*, samt en och annan visa och herdadikt. I dessa stycken finner man de första spåren af en egentlig konstpoetisk lyrik i Sverige. Allt öfrigt af henne är tråkigt och prosaiskt; t. ex. *Försök till en Caroliad*, *Epigrammer*, *Fru-timrets försvar* mot J. J. Rousseau, med lärda noter, *Andeliga verser* m. m. — Carl Joh. Lohman, Pastor i Tierp, död 1759 har i sina dikter (i Sahlstedts Samling) sådan rikedom på pikanta, ofta snillrika bilder, och en sådan målande åskådlighet, att de i detta afseende höra till tidens bästa. Dock har förståndet nog mycken öfvervigt. Hans psalmer äro ej förkastliga. — Carl Rudensköld, Riksråd, död 1783, och Ulrik, Commerce-Råd, död 1765, skrefvo rätt täcka smådikter, som finnas i Sahlstedts Samling. — Olof Bergklint, Lector i Westerås, sedan Pastor, död 1805, (Arbeten utg. af Sondén St. 1837.) var ingen activt poetisk natur, hade mera förstånd än fantasi och känsla, derföre hafva alla hans poemer visserligen en torr, didaktisk hållning, men en viss melankoli förlähar en intagande färg åt hans bästa stycken: *Ode öfver motgång* och *Den Blinde*. Hans lärjunge, Friherre Tllas, skref lätta och lediga, men matta verser (i *Svenska Parnassen* för 1785).

Idyll. Grefve Gust. Phil. Creutz, fd 1729 i Finland, Minister vid Spanska och Franska hofven, död 1785, har genom *Atis och Camilla* 1761, *Sommarqväden*,
det,

dst, *Elegi* och *Daphne* lemnat lyriska idyller af värde. (Vitterhetsarbeten af Creutz och Gyllenborg St. 1795. 2 uppl. St. 1812, 8:o.) Ehuru tidens förkonstling i uttryck någongång lade sin frost öfver äfven Creutz's späda poetiska blomsterverld, finner man i alla hans dikter en ursprunglig poetisk finkänslighet, en arkadisk naivitet och hesperisk värma. Det förstnämnda stycket är en idyllisk berättelse, som dock ej saknar allegoriska tillställningar. Många skildringar så väl af naturen som af känslan äro höget lyckade. De öfriga dikterna hafva samma förtjenster och fel. De äro blomster, som midt bland de smältande drifvorna båda vårens ankomst i den svenska poesians lunder.

Drama. Denna period börjades inom Dramatiken med *Carl Gyllenborgs* redan omtalade imitation från franskan, *Den Svenska Sprätthöken* 1737, den första piece, som gafs på den första svenska theater, ty en sådan inrättades nu genom Höpkens bedrifvande under inseende af Kammarherren *von Olthoff*. Redan förut hade man 1729 med *Den politiska Kannstöpären* börjat öfversätta *Holbergs Comedier*, hvilka uppfördes af ett kringvandrande Tyskt skådespelaresällskap. Likväl slog den franska dramen mera an och en stor mängd franska, ja äfven Holländska Comedier öfversattes och lifvade Svenskar till originalförsök. Så skref *Knöppel Mötessplatsen i mörkret*, lustspel 1750; *Modée Håkan Smulgrät*, Comedi 1739, *Olthoff Plutus eller Mammon*, Comedi 1740; *Palmberg Därhuset*, Comedi 1741; *Hammarberg Den beständiga Herdinnan*, Comedi på fem- och sextafviga trochaiska verser. Af onämnda författare äro från samma tid: *Missförståndet*, *Fru Rangsjuk*, *Gudarnes Rådslag om Fruntimret må fria sjelft*, *Den svartsjuke*, *Den lycklige Banquerouteuren*, *Baron Sjelfklok* och *Fröken Grannlaga*, *Riks-Badstugan*, *Amman*, *Jesper Hjernlös* m. fl. Att döma af de få af dessa, som vi sett, äro de

Svenska Poes. Hist. 41

föga poetiska och komiska, åtminstone är qvickheten blott sällan sann. Satiren framsticker förmycket bitter, äfvensom de eviga allegoriska personerna i sin mån bidraga att göra dessa målningar rätt litet intressanta. Svenska seder och svensk nationalitet blir der aldrig rätt kraftigt målade.

Tragedier, imiterade efter de franska, skrefvos af Frih. Er. Wrangel, f. 1686, Riksråd, död 1765, som, utom den föga lediga öfversättningen af Phædri Fabler, författat *Torilla*, eller *Regner och Svanhvita* 1738 (somliga göra Hesselius till dess författare), *Fröken Snöhvit*, Tragedi 1739, *Missförståndet i Kärleken*, Komedi 1748. De äro tråkiga och ha hvarken poetiskt eller dramatiskt hf. — *Anders Hesselius*, kallad *Americanus*, emedan han var född i Norra Amerika, kom till Sverige 1724 med sin fader, som varit Pastor, uppehöll sig såsom Språk-mästare i Upsala. Först utgaf han med O. Celsius en Satiriskt-moralisk tidskrift, *Det Svenska Nitet*, sedan ensam 1739—40 ett annat: *Den Svenska Sanningen*, på rim. Derpå följde en mängd politiska poemer öfver dagens händelser, lika mycket utan poetiskt värde, som våra sednaste Rabulistsånger. Dertill kommo tvenne Tragedier: *Vänskap och Trohet i döden* eller *den Indianska Prinsessan Zaletta* 1740 och *Brik IX*, af hvilka den förra är ganska chaoticisk och odramatisk, den sednare föga bättre; båda äro rika på moraliserande predikningar och uppösta trivialiteter. — *Olof Celsius*, Hist. Prof. i Upsala, Biskop i Lund, död 1794, var icke någon poet, ehuru en lycklig häfdateknare. Han har författat en tragedi *Ingeborg* och en *hjeltedikt Gustaf Wasa* och dessutom medelmåttiga psalmer och några öfversättningar. Den första röjer ett sträfvande efter något bättre men bristande förmåga och menligt inverkan de franska förebilder. Alldeles opoetisk till anda och form är hans *hjeltedikt*. — Den musikaliska dramen, *Operan*, hade äfven sina bearbetare under denna tid: *Lalin* och *Wel-*

Jandör. Latin, Hofsecreterare, död 1780, skref en lyrisk lärodikt: Helsans högnödiga betraktande och den straffade förmäthenheten eller Arachne förvandlad till en spindel, Komisk Opera 1750 samt Acis och Galathea, Heroisk Ballet 1773, som ha ledighet för sången. — Joh. Wellander, Kämnräspræses i Stockholm, död 1782, skref enligt Gustaf III:s plan Thetis och Palæe, Opera 1778, mest utmärkt för en ledig versification.

Epiken. Sådan har Sverige ännu ej haft af någon bättre beskaffenhet, om vi undantage Runebergs Epos-dikter. Svenskens lynne är dertill för lyriskt, hetsigt; det står hvarken ut att skriva eller läsa ett längre episkt arbete, särdeles der det skall glömma sig sjelft. Dessutom kunde Epos allraminst finnas under den franska smaken, som undertryckte det naturliga, kraftigt nationella, för att ge allt en gentil ton och göra det hela qvickt och pikant genom antitheser, allegorier och reflexioner. Derföre misslyckades Celsius och de följande. Likväl ansågs *Tuget öfver Bält* en lång tid för mästertligt. Denna hjeltedikt i 12 sånger på Alexandrinér utkom 1785. Författaren är Grefve G. F. Gyllenborg, Creut's vän, f. 1731, Cancelliråd, död 1808. Detta Epos, hvaröfver Leopold skrivit en bok, är i Henriadens smak, kallt, tråkigt, preflöst, och endast dess partier hänvisa på ett poetiskt inre. Detta skaldens poetiska element, särdeles hans milda känsla, uppenbarar sig på sin veckraste sida i hans Elegier och lyriska qväden, särdeles *Vår-, Sommar-, Höst- och Vinter-Qväden; Menniskans Nöjen och Eländet; Afshedet från Ungdomen, Odet öfver Själens styrka.* Hans *Satirer: Veridsföraktaren och Öfver minn vännar* sakna ej lifliga teckningar ur hvardagslifvet, men väl komisk kraft; hans 5 dramer: *Sveas högtid, Birger Jarl, Sune Jarl, Penelope och Det Nya Herrskapet* sakna i hög grad dramatisk lif; *Fablerna* äro ledigt nog berättade, men innehålla mera retorik än poesi, hvil-

ket äfven gäller om hans didaktiska poem: *Försök om Skaldekonsten*, 1798, poem i fyra sånger, der poesien tages ifrån tidens låga ståndpunkt. (*Sednare Vitterhetsarbeten*. St. 1795. — *Theaterstycken* St. 1797.) Han öfverlefde visserligen den akademiska tiden; men hans poeteri faller dock helt och hållet inom den Dalinska perioden. — J. W. *Lilljestråhle*, f. Bröms, Lagman, död 1807, är ohjelpigt tråkig i sitt episkt didaktiska stycke, *Fidei-commiss till min son Ingemund*, St. 1772, torra öfersättningar af *Belisar* af Marmontel, *Försök om Menniskan* af Pope och *Eloisas bref till Abelard* af den samma. Nätta och vackra äro deremot några småstycken, t. ex. *Nornorna*, *Saga*, *Fabler*; *Påskpsalm* (i Samlaren, Vitterhets-Nöjen m. m.). — *Erik Skjöldebrand*, f. Brander, Commerce-Råd, död 1814, har författat en Hjeltedikt: *Gustaviaden* i 12 sånger 1768, samt fyra tragedier: *Cleopatra*, *Habor* och *Signild*, *Aslög* och *Iphiginie i Auliden*, alla lika opoetiska. — *Joh. Göstaf Hallman Göstafsson*, fader till lustspelsdiktaren, pastor i Hedwig Eleonora församling, död 1757, var en skald af mera kraft, objectivitet och liflighet, dels i sin *Polska Konungars Saga och Skald*, St. 1736, som har episka elementer; dels i flera poemer, införde i Carlesons och Sahlstedts samlingar. — *Hans Bergeström*, Prost, död 1784, (Samling af poetiska arbeten 1 D. Lund. 2 D. 1784) har utom flere öfersättningar från *Voltaire*, *Thomson* och *Young* samt några *Oder* och *Satirer* författat tvenne stora poemer: *Dygden*, *Hjelteqväde i Sex Sånger* och *Konsten att kyssa* i tre D., som ega åtskilliga rätt lyckliga skildringar, ehuru anläggningen ofta är torrt allegorisk och det hela visar brist på högre förmåga. Han sökte äfven ej obetydligt att efterbilda *Montesquieus Lettres Personnes* i sina *Indianiska Bref*.

I den *Komiska Epopeén*, i hvilken Bergeströms sistnämnda poem är ett försök, pröfvade äfven *Rudbeck*, *Livin*, *Cederhjelm* och *Nyrén* sina krafter. *Olof Rud-*

beck, Cancellist, död 1777, har efter Boileaus föredöme författat tvenne komiska epopeer: *Boråsiaden* St. 1776 och *Neri* St. 1784, hvilka af onämnda poeter imiterades i *Widar*, *kämpe-dikt i tvenne sånger*, *Barrabasiaden* och *Säbomiaden eller Läsning i mulit väder*. Formen i Rudbecks epopeer är ganska ledig, men det komiska har man svårt att finna ut, det hela tyckes vara ganska allvarsamt, ty den låga sfären, hvarur händelsen är tagen, är ej sammanställd med en kontrasterande pompöst heroisk form. Ännu sämre är *Kyrkostöscopia Säbyensis* eller *Erik Jonssons*, *Kyrkovaktares*, *Brofogdes* samt *Orgeltrampares Lefvernesbeskrifning*. I D. Norrköping 1781 4:o, en efterbildning af Peder Paars, af *Zachar. Livin*, f. 1726, Major 1771, död 1789. Boken är utspäckad med lärda noter och rätt tråkig, utan komiskt lif. — *Carl Nyrén*, Prost, död 1789 har i tryck utgifvit *Mappa geographica Scelestinae* eller *Stora Skälmlandets Beskrifning*. St. 1786, en misslyckad imitation af Klims och Gullivers resor. I handskrift finnas af honom gjorda öfversättningar af Don Quixote, Yeung, Alcoran, Isländska Sagor &c. — Frih. *Carl G. Cederhjelm*, lemnade Sverige med Hertigen af Holstein, gick i Holländsk tjenst, bysatt, dog 1740, skref *Kärleksbalk* en qvick öfversättning från franskan St. 1759, som har en originell och qvick dedication till *Sveriges värda Fruntimmer*. —

Epiken i prosaform utgöres af en mängd *politiska sagor* samt af romaner af *Mörk*. *Politiska sagor*, utan poetiskt syfte, skulle vara formen för uttrycket af frihetstidens olika partiåsigtter. Dalin gaf claven genom sin *Saga om Hästen*, hvilken imiterades i sagor om flera högst prosaiska föremål t. ex. *Pliten*, *Sabeln och Bågan*, *Korfven*, *Eken*, *Grötfatet*, *Höns gumman* och *Hönan*, *Tuppen* o. s. v. *J. H. Mörk*, f. 1714, Pastor. död 1763, har författat de första svenska romaner, hvilka liksom hans förebilder Fenelon, Barclaus, Lohenstein, äro öf-

ver måttan omständliga, tröga, svulstiga, enformiga och vattniga, men dock hafva sina partier och bidrogo till prosans utbildning. Den första var *Adalriks och Göthildas Äfventyr* 2 D. St. 1742, 45, 8:o, sedan följde en djup christlig, men temmeligen långträdig martyrlegend, *Thecla eller den bepröfvade Trones dygd* 3 D. St. 1742; 52, 58; och *Eugenia eller den förvillade Vålmeningen: Tankospel* (på vers och prosa) Westerås 1757. *Mälningsarne på menskliga sinnen* kallas psykologiska teckningar i la Bruyère's genre. Hans imitation efter Dalins Svenska Friheten *Enigheten* i fem sånger är odräglig. — Han saknade icke sina imitatörer t. ex. *Weszel i Rolofs lefverne, Gustafs Sons, Prinsens af Goa*, St. 1750 och *Gyllenstolpes Östgötha Furstens Harald Ulfssons Händelser*. Dessa romaner blefvo ej sedan imiterade eller väckte ej till försök i samma slag, utom af Kexel.

Öfversättare från de gamla språken under denna tid voro, — att icke nämna Pehr Tviat, som i all enfald öfversatt Eneiden, på en rätt lustig prosa och hopsvettat några galna verser, — Frih. Gust. Palmfelt och *And: Nicander*; den förre, Riksråd, död 1744, öfversatte *Virgilii Ecloger* och början af *Georgikerna* St. 1740 med ett bemödande om trohet och vård om hexameterns reglering efter positionslagen, ej efter blotta tonvigten, såsom Stjernhjelms gjort, som, i sig berömvärdt, äfven väckte till efterföljd *And: Nicander*, Packhus-Inspector, sedan hugnad med pension och Professorstitel, död 1777, hvilken blef en uteslötande beundrare af och ifräre för hexametern, reglerad efter den latinska prosodien. Dessa regler använde han vid öfversättningen af *Eneidens* två första böcker St. 1751 och *Eclogerna* St. 1652, af *Syrach, Ordspråks- och Predikare-boken* och vid författandet af *Lefnadsreglor och Ordqväden ur Konunga- och Höfdingastyrelsen*. Calmar 1760. *Gamla Samlingar i ny drägt*. Götth. och St. 1760—67, 4 D. 4:o m. m. Hexametern i Virgiliska öfversättningarna är praktfull och smidig.

Innan vi öfvergå till nästa tidehvarf måste vi nämna denna periods Dalins och Runius, *Haqvin Bager*, Grosshandlare i Malmö, död 1782. Af detta tidehvarfs poetiskt-reflecterande eller ästhetiska författare äro de förnämsta *Jacob Fabricius*, Amiralitets-Pastor, gift med Fru Nordenflycht, död i Carlskrona 1741, som i *Amaranter eller några poetiska tankar* St. 1744 yttrat på prosa i ett stycke: *Vänkskapsång* stora tankar, ovanliga denna tid, likasom äfven *Bergklint* i sitt *Tal om Skaldekonsten* 1761, ty för dem var Poesien något annat och högre, än för samtiden. Vid sidan af dem fördunklas alla andra, som under denna tid räsonerat öfver konsten, t. ex. *Dalin* i *Tankar om Kritiker och Påminnelser vid Svenska Skaldekonsten*, *Sahlstedt* Om tankar i *Vitterhetsarbeten* m. m., *Celsius* *Tal om smak i Svenska Vältaligheten* med *Erindringar* af den förre; *Sven Hof*, Lector i Skara, *Den Svenska Skaldekonsten*, som thuyärr ej blef utgifven; *Brunjeanson* *Inledning till Skaldekonsten* och *Om Fabler och Sagor*; *Per Rudin* *Råd till en ung Skald* i hans *Vitterhets-Journal* St. 1777; *Ristell*, Secreterare (äfven författare till de correct versifierade Komedierna: *K. Gustaf Adolfs jagt*, *Visit-timman*, *Marcus Wimmerberg*, *Crediten*, *Mor Brita* och *Spöket*; tragedier *Iphigénie uti Tauriden* och *Electra*; Operan *Atys*) *Tankar öfver smak i Vitterhet och Konster*; samt *Lilljestråhle* i *Företal* till sin lärodikt. Utom *Bergklint*, hade dessa alla rätt prosaiska åsigtter af poesien. Antingen skulle den vara en *Predikant*, eller en *Rodocka*, den fick ej vara hvad den är, om den är sann, Skönhetens fullständiga uppenbarelse i Nationens minnen och sympathier.

b) Gallicismens middag, den Gustavianska eller Akademiska tiden.

Denna Period är i de flesta afseenden lik den närmast föregående och efterföljande. Man kan räkna alla

som skrefvo, innan den nya skolans åsigter hunnit rota sig, till det Gustavianskt-Academiska tidehvarfvet, sjelfva Thorild ej undantagen, ehuru olika han var med sin tid i åsigter af lif och konst. Dock var han, likasom andra, idkare af skaldekonsten på ett sätt, som stod i ren motsats mot det Kongl. Akademiska. Detta gör att vi till middagstidehvarfvet kunna räkna de starkaste naturerne, som i Akademisk anda diktade, eller de som, om ock med mattare anlag, utan särdeles afsteg fasthöll, dess smak. Derföre räkna vi hit: *Gustaf III, Kellgren, Leopold, Ozenstjerna, Stenhammar, Blom, Silfverstolpe och Sjöberg*, ehuru äfven ibland dessa funnos ögonblickliga smygtankar att denna bildning, i hvilken de lefde, ej var den bästa, t. ex. hos *Kellgren och Ozenstjerna*. *Gustaf III* inrättade 1786 *Svenska Akademien*, dels förberedd dertill genom den förra tidens vittra coterier, särdeles den Akademi, som hans moder stiftat, dels uppmuntrad dertill af den franska akademimens föredöme. Hans mening var god, men inrättningen detta oakadt antingen onyttig eller skadlig. De poeter, — äfven Grefvar, Statsmän, Prester, Vetenskapsmän till och med Kemister har man intagit der, men emedan de ej stå i något slags förhållande till Sveriges poesi, förbigå vi dem, — som suttit eller sitta der de äro: *Ozenstjerna, O. Celsius, Gyllenberg, Adlerbeth, Kellgren, Leopold, Sjöberg, Clewberg, Silfverstolpe, Blom, Stenhammar, Wallin, Franzén, Kullberg, Tegnér, Skjöldebrand, Geijer, Walerius, Brinkman, v. Beskow, Ling, Atterbom, Grafström*. af dessa 21 höra åtminstone en fjerdedel till de utmärktaste skalder som Sverige frambragt, en annan fjerdedel till dem af andra ordningen, alltså förtjenta af ett rum i Akademien; de öfriga äro vida öfverglänsta af icke-akademiska snillen, som bort och böra der ega en plats. Dess hufvudändamål, en den bästa Grammatikas och ett Svenskt Lexikons utarbetande, har ännu icke kommit till stånd, ty den förra, som 1836 utkom, är af kännare tillbörligt

vitsordad till sin mindre duglighet, det sednare har ännu icke synts till. Akademien belönar vidare prisskrifter. Den har dock icke framkallat många, som förtjena odödlighet, utom några t. ex. Tegnér's *Svea*; Tegnér var dock förut erkänd som stor skald. Nu till tidens skalder?

Gustaf III:s dramatiska arbeten äro i afseende på anläggning, ledigt utförande och interesse de bästa vi ega på prosa, och låta ännu med oförminskadt nöje läsa sig. De äro: *Gustaf Wasa*, *Gustaf Adolf och Ebba Brahe*; *Siri Brahe*, *Helmfelt*, *Gustaf Adolfs Ädelmod*; *Frigga*, Komedi; *Svartsjuka Neapolitanaren*, Dram; *Alexis Michaelowitsch och Natalia Narischkin*, Dram; *Bedragne Baschan*, Komedi; *Den ena för den andra*, Komedi och *Födelsedagen*, divertissement (*Gustaf III:s Theaterstycken* 2 B. St. 1826 S:o). Der är visst ingen poesi, i egentlig mening, utan snarare retorik, ty Gustaf III var den mest retoriska kungatur i våra häfder, men de visa mycket förstånd att arrangera. Prosan gör, att de äfven äro naturliga i föredrag, då deremot deras öfverflyttning på tidens konstlade versspråk beröfvade dem deras ledighet och natur, hvarföre man föredrager det prosaiska framför t. ex. Kellgrens versomklädnad. Gustafs snillrika *Tal* höra ej hit. — *Joh. Henr. Kellgren*, f. i Vestergöthland 1751, Docens i Vitterheten i Åbo 1774, kom 1777 till Stockholm, der han i sällskap med sin vän Carl Lenngren började utgifva Stockholms-Posten 1778, blef samma år bekant för Konungen och sedan af honom pensionerad, död 1795. (Samlade Skrifter 3 D. Stockh. 1796. Örebro Lindh 1838.) Kellgren, ehuru egentligen en lyrisk natur, har dock äfvenledes försökt sig i *dramat*. Efter Gustafs utkast skref han de lyriska dramerna, *Operorna*, *Gustaf Wasa* 1786, *Gustaf Adolf och Ebba Brahe*, 1788, *Drottning Christina*, och på eget beväg *Æneas i Carthago*, *lyrisk tragedi*. Ifrån den franska dramatikens ståndpunkt kan man säga mycket godt om dessa operor, men ifrån vår ståndpunkt finna vi der

brist på dramatiskt lif och naturlighet, hvaraf vi skrifa det förra på operaformens räkning, ty operan är aldrig rätt dramatisk. Lyriken öfverväger, men här är Kellgrens Lyrik gjord, oftast tvungen och färglös. De ha alla vissa affectscener och rhetorisk pathos. — Kellgrens *Satirer* äro qvicka och bitande, t. ex. *Ljusets Fiender*, *Mina löjen*, *Nytt försök till orimnad vers* och *Man eger ej anilla för det man är galen* m. fl. (idéen till de tre första är lånad, emedan Kellgren i allmänhet saknade uppfinning.) De hafva lefvat på hans landsmäns läppar äfven långt efter hans död. Skulle man mot dem göra den anmärkningen, att de ej hafva något af den godlynta humorn, som beskrattar ej en enskildt dårskap, utan en dåraktig verld, och tillika beklagar oundvikligheten af dess dårskaper, så faller anmärkningen på tiden, som ej höjt sig till denna högre ståndpunkt, ty naturen hade väl gifvit Kellgren ett af dessa snillen, som skynda före sin tid, men låtit det för sent bli medvetet af sig sjelf. Emedlertid äro Kellgrens *Satirer* de bästa från hans tids ståndpunkt. — I allt detta tillhörde Kellgren Akademiens middag, emedan han nådde den franska smakens ideal. Detsamma var också förhållandet med alla hans öfriga dikter, utom några få lärksånger bebådande i nysångens vår i Svithiod, stycken, i hvilka hans poetiska snilles hela kraft var nedlagd och i hvilka han under sina sista dagar uttryckte sin farhåga, det hans förflutna sångarlif vore barnlöst. Dessa oförgätliga lyriska qväden äro: *Nya Skapelsen*, *Vårvisa*, *Till Fredrika*, *Till Christina*, *Till Rosalie*, *Saknaden*, *Förtviflan*, *Dälden*, *Ord till Haydns Rosellans*, fragmentet *Sigwarth och Hilma* samt några herrliga öfersättningar efter *Propertius*. Dessa visa en ursprunglig lyrisk kraft, ett ogrumladt uttryck af den rikaste känsla, hvilket allt icke finnes i den rigtigt akademiska lyriken. Just derigenom hör Kellgren till öfvergångsnaturerna. Hans öfersättningar äro väl enligt tidens smak omskrifningar, men dock, åtminstone de nämnde, genomandade af en poetisk uppfattnings hela lif.

Från Kellgrens död 1795 förde *Leopold* under ett och ett half decennium Svenska Vitterhetens spira, nämligen under Gustaf Adolfs regering, då Gustavianska smaken visserligen obestridd uppehölls, men Leopolds och hans beundrare likväl sågo sig om efter några subsidier, förfriskningar och lefnadsmedel för den smak, som de visserligen beundrade såsom öfverträfflig, men dock idkade under en omedveten känsla af längtan till en annan skalderigtning, hvilken tog form af melankoli. Leopold vände sig till Englands *Pope*, som blef hans förebild bredvid *Voltaire*. Af *Pope* fick han rigtning till det *reflecterande*, som utmärkte Gustaf Adolfs Vitterhet jemte den förr omnämnda *melankolien*, som hade sin grund i trånaden från det sociala lifvets förkonstling till det enkla och hjertliga husliga lifvet, som i samma mån lofsjöngs, som verldslifvet fick uppbära allt hat, all satir, alla jeremiader, af hvilka man var mäktig. Alltså tyckas *Kellgren* och *Leopold* böra räknas icke till middagstiden, utan till Gallicismens upplösningsperiod, men det förhåller sig icke så, ty båda polemiserade aldrig mot sin tids smak, utan funno sig i det längsta väl deri, eller sökte blott att reparera den i dess anda genom likartade tillsatser. Båda tillhörde Gustafs Hof och Akademien. I flertalet af sine arbeten voro de äfven rent Akademiska. *Leopold*, den sista Gustavianern, son af en Tullcontrollör, f. 1756, Docens i Lärdomshistorien i Greifswald 1782, Lideniansk Bibliothekarie i Upsala 1784, Bibliothekarie vid Drottningholm 1787, numera Konungens gunstling och hofpoet, bodde af politiska och ekonomiska skäl 1793—95 i Linköping, sedan adlad och hugnad med titel af Statssecreterare, död 1829. (Skrifter 6 B. St. 1814—33.) Med något mindre anlag än *Kellgren*, var *Leopold* honom deri lik, att han förtjent sin odödlighet mindre genom hvad han skref med all flit och omvårdnad i sin tids smak, än genom några strödda småstycken, der han lät sin ursprungliga poesi, sin känsla, ogrumlad utströmma. Hufvudelementet var an-

nars i Leopolds poesi *förståndet*, ännu mer än detta var händelsen hos Kellgren. Båda voro lyckliga i det *skämtsamma*, ehuru satiren hade mera öfvervigt hos Kellgren, den komiska skildringen hos Leopold. I de dramatiska arbetena utförde båda sin tids teorier väl, men dessa arbeten behaga ej mer vår tid. De skola af nationen förgätas. Leopolds dramer äro: *Oden* eller *Asarnes utvandring 1790*, *Virginia*, båda tragedier; *Suppliken* eller *piecen på stund*, en liten tillfällighetspiece, samt 2 öfversättningar: *Metromanien* och *Den talande taflan*. Dessa theaterhjeltar och hjeltinnor passade för ett teatraliskt tidevarf, såsom Gustafs och Ludvigs, men vår tids realism älskar blott natur och sanning och låter ej med granna ord afspisa sina anspråk att i poesien och dramat se människohjertats starkaste som svagaste rörelser oslöjade framstå och lifvets alla conflictier öfva inflytande på anden. Den vill ha *menniskor*, ej manequiner, präktiga kläder och granna fraser, kungligt stånd och elegant umgängeston, samt en utsökt retorik. Detta allt förebrås med skäl dessa dramer, och dertill trasslig plan, och insequenta, slappa och ihåliga karakterer. Ännu en gång, endast ifrån vår tids åsichter dömma vi så strängt. — Svulst, retorik, vämjeligt hofsmicker och ett kallt förstånds oftast magra begrepp sammanvigdes i tidens Oder och tillfällighetslyrik i akademisk stil, hvilka alla foster man endast med den strängaste föresats numera kan förmå sig att in extenso genomläsa. Det tråkiga kan aldrig vara poetiskt, det må för öfrigt vara aldrig så correct, lärdt och förnumstigt. Likväl finnas hos Leopold *Oder*, som vi med nöje läst för formens ledighet, tankarnes sanning och styrka och frambrytande känsla, t. ex. *Häfdernas röst*, *Försynen o. s. v.*, *Moraliska* och *Erotiska Oder*, *Det slutande århundradet*, ehuru äfven här retoriken stundom öfverväger. — Bland hans öfriga Lyrik beundra vi: *Menniskolotten*, ett djupt gripande stycke, målade i starka färgor tidens scepsis; *Vänskapen*; *Sommar och Vinter*; *Till Sällheten*; *Ögon-*

kast på Naturen; ett odödligt mästestycke; *Sorgens son*, öfversättning efter Claudius; *Prestvigningen*, *Hvem har rätt*, *Kärlekens filosofi*, ypperligt; *De tvänne Nunnorna*; *Fideicomiss*; *Mina nya rum*; *Kellgrens Fredrika* och *Till den evigt ägrade* (skaldens maka), en herrlig svanesång; *Öfver Silfverstolpes Fösterlandskänslan*; *Till Franzén*; *Öfver Oxenstjernas Dagens stunder*; och bland de skämtsamma Sagorna: *Eglé och Annett*, lekande, qvick, gratiös; *Den vackra bedjerskan*, *Bysorna* och *Den nya Kolonien eller Revolution i Sångkonsten*. Visserligen har kritiken mot dessa stycken haft åtskilligt att anmärka, så väl om anläggning, som annat, men om man skjuter ofullkomligheterna på tiden och fullkomligheterna tillskrifvas Leopold, så torde man ej kunna frändömma Leopold ett rum bland vår vitterhets bättre skaldar, det förnämsta bland de Akademiska under hans tid. Vissa af hans stycken skola säkerligen öfvergå till odödligheten såsom classiska.

Äfven *Oxenstjernas* blomstringstid inföll under periodens middagsstund, äfven han tillhör genom flertalet af sina arbeten denna smak, ehuru han äfven genom sitt natursinne och sin lutning till Engelmännerna, Thomson och Milton, samt Tasso, omedvetet visade tidens tränad till något bättre. Född 1750, undervisad af Bergklint, blef han till slut Riksmarskalk och dog 1818. (Arbeten. St. 1805—15, 4 D., 1825 den 5:te D.) Han är *bekrifvande poet*, har i *Skördarne* och *Dagens stunder* tecknat Naturens lif, årets och dagens historia, landskapstaffor med Vingåkersbönder till staffage. Hos denna skald fanna känsla, fantasi och sinne för naturlifvet, men allt detta hade ej nog djup, ty hans uppfostran höll honom qvar på *ytan*. Det är smärtsamt att se denna verkliga poetiska naturs ofta fruktlösa tränad till en tid af mera innerlighet och ett djupare sjäslif. I vår tid hade hans naturmålningar, i fall man ännu haft smak för sådana *Still-lifs* stycken *på vers*, ty teckningar af Svensk

natur och Svenska seder på prosa intressera oss högeligen, blifvit vida annorkunda. I alla fall behålla hans båda beskrifningar sitt värde, äfven om de hvarken egå epikens lugna objectivitet och naivitet, eller den lyriska naturskildringens slående kraft. Det är en sträfvan efter Svenskhet, som är berömlig. Hans *Disa*, en skämtsam behandling af en folksaga, lider, utom det att det folkmessiga och enkla i sådana fornsagor blifvit utplånadt, af den pladdrande omständigheten, den vidriga jagten efter det moderna sällskapslifvets eleganta qvicka ord, och är vida underlägsen både Kellgrens och Leopolds sagor, utan att dock sakna förtjensten af speciella skildringar, fulla af lekande grace. Öfversättningarna af Milton och Tasso äro för den tiden lyckade. I den förra har skalden med djerffhet och kraft behandlat språket och temmeligen väl återgifvit originalets sublimitet. Vi äga ännu få poetiska öfversättningar, som öfverträffa dem. Öfversättningen af *Tasso* har ej slagit lika lyckligt ut, ty skalden har gått allt för fritt till väga och utbytt originalets sköna versslag, *ottavo rime*, mot oregelbundna Wielandska stänzer. Oxenstjernas öfriga poëmer äro många, dramatiska divertissementer och tillfällighetsverser, i hvilka han är helt och hållet ett akademiskt-gustavianskt snille, ofta äfven begagnande franska språket.

Ännu återstå några veritabla Gustavianare, ehuru alla vida ringare tröstade än de ofvannämnda. *Johan Stenhammar*, född i Östergöthland, Docens i Upsala, utnämnd Lector i Linköping, död 1799, (*Poetiska Skrifter*. St. 1807) har i sina prisbelönta krior: *Öfver Baltzar Horn*, *Sogren vid Svenskund*, *Religionens nödvändighet för samhällens bestånd*, samt det om Akademien pris tillfånne men återfagnat stycket *Till dem som söka ett odödligt namn ett tillbörligt mått af rhetorik och akademiska fraser*. Likå litet ansående finnes i hans satiriskt-didaktiska poëm i 4 sånger: *Nya Kärleken*, om

veneriska sjukans följder, Balladen *Herman*, och flera stycken, som skola vara satiriska och erotiska. Vi undantaga undan fördömsen endast några översättningar efter Kleist och Pfeffel t. ex. *Johannismasken*, ett mildkänsligt stycke; *Afsked till Camilla*, och ett qvickt men något plumpt försök i Blumauer's anda, *Pyrrhi infall i Priami slott*. — Isak, Reinhold Blom f. 1762, Justitie-Råd, död 1826, prisbelöntes för tvenne rimmade kror *Till dem som söka ett odödligt namn* och *Om Religionens nödvändighet för Samhällets bestånd*. (Samlade Skrifter St. 1827.) Han har författat en *Historisk och Kritisk afhandling om Svenska Vitterheten*, som förräder inskränkta åsigtter, men ej är utan rigtiga omdömen här och der. — Axel Gabriel Silfverstolpe, (f. 1762, hade i sitt inträdestal i Svenska Akademien 1795 berömt Fersens förhållande under riksdagen 1789, hvarföre Akademien af Renterholm upplöstes under en tid, Ridarhussecreterare, död 1816. Skaldestycken. 2 Uppl. St. 1814.) var en mycket aktningvärd patriot, men ingen poet. Han slöt sig mycket till Engelmännerna, liksom hela denna tid af Gustavianska perioden. Hans dragligaste poemér äro: *Fosterlandskänslan*, *Christina Gyllenstjerne*, *Medborgaren*, för den patriotiska andans skull; *Till Solen*, *De tre blommorna* &c. för känslans skull; *Djurkrötsen en Saga*, emedan den är ledig och småqvick, samt en dryckesvisa: *Menar du min bror att den är säll*. Hans *Moralsatirer* och *Sagor* sakna allt komiskt salt, och äro nästan platta. — Nils Lorens Sjöberg, en af Sv. Akad. 1787, Expeditionssecreterare, död 1822. (Skaldestycken 2 uppl. St. 1820) hade visserligen ringa poetiskt element, men saknade det icke, hvilket synes af hans ledigt versifierade stycken, der sanna och vackra ställen icke fattas: *Popes Allmänna Bönen*, *Skaldekonsten*, *Atheisten*, *Handeln*, *Jordbrukaren*, *Odödligheten* och *Kyrkogården*. — Abr. N. Edelerantz (f. Clewberg), f. 1754, En af Sv. Ak. 1786, President, död 1821, skref 1805 *Bevara Gud vår Kung* efter Engelska Folksången och

Ode till Svenska folket, der Nordiska Mythologien först användes.

c) Gallicismens upplösningsperiod.

www.libtool.com.cn

Denna period uttalade bestämdare den längtan efter förändring, som visserligen, fastän dunkelt, äfven fanns hos de redan omnämnda. Denna längtan uttrycktes dels positivt hos vissa stora och originella snillen med deras mattare imitatörer, dels hos den gamla smakens anhängare, hvilka öfversatte och efterbildade skrifter af nyare anda eller i allmänhet hade lyssnat till en ny tids fordringar. Der föra öppnade områden för folkvisan, som den rådande smaken ej ville beträda, t. ex. *folklifvet*, det *husliga lifvet*, *landtlefnaden* o. s. v., hvarje på olika sätt framställt.

Folklifvet skildrades af *Bellman*, *Hallman*, *Kezél* m. fl. *Carl Michael Bellman*, f. 1740, studerade i Uppsala, af Gustaf III utnämnd till Secreterare vid Nummerlotteriet med 3000 daler kpmt i lön, hvaraf B. afstod hälften åt den som förrättade sysslan, fick titel af Hofsecreterare, lefde ett gladt sångarlif, ej ett gement rummellif, till sin död 1795. (Valda Skrifter utg. af Söndén. Sthm 1835 o. f. 6 D.) Bellman var ingen simpel dryckespoet, utan Sveriges största skaldeförmåga, med en mångsidighet och ett djup, som han sjelf aldrig använde. Under andra förhållanden hade han måhända blifvit den största skald vi egt i hvad genre som helst. Han är Nordens Pindarus. År 1760 utgaf han 2 ark af en satirisk skrift på vers, *Månan*, 1781, 8 Nummer af en Tidning: *Hvad Behagus? Betraktelser öfver åtskillige Evangeliske texter på vers* 1780, som sedan 1783 utkom i ny förökad upplaga under namn af *Zions Högtid*; divertissementer: *Det lyckliga skeppsbrottet* 1766, *Värds-kuset* 1787, *Dramatiska sammankomsten* 1790; Baccha-

naliska Ordens-Capitlets Handlingar, innehållande en mängd dramatiska receptions-spel i Barbara-orden, kallad *Bacchi Tempel &c.*; *Fredmans Epistlar* utkommo 1790, *Fredmans sånger* 1791, *Fredmans testamente*, enligt Sondéns benämning, en samling visor, hvilken gjordes efter Bellmans död; *Gellerts* ledigt öfversatta *Fabler* 1 D. 1793, hvartill kommer en mängd *tillfällighets-verser*. Så productiv var denna skald och dock var han äfven tonsättare, ty åt många af sina stycken har han sjelf gifvit den mest passande melodi, som evigt skall förtjusa sångens vänner. — I hans dikter finnas många elementer förenade: ett *bacchanaliskt*, *humoristiskt*, *idylliskt* och *religiöst*, i lyrisk, episk eller lyriskt-dramatiskt form. I det *bacchanaliska* andas han blott "lefnadslust och mod och hopp," belåtenhet med lifvet, under njutandet af dess gåfvor: offrande åt vinets gudom, i ett vildt furioso tyckes han vilja förstöra lifvet i dess egen fröjd. Detta element har tillskyndat den genialiske improvisatörn hat af vissa opoetiska patrioter, som se i honom bränvinspoeten, den raglande vagabonden, som blott målat krogscener, der mensklighetens afskum figurerar. Detta element var dock ej hans enda och hur har han målat? Är ej eld i hvar drag? — Det *humoristiska* elementet ligger stundom gömdt i det *bacchanaliska*, ty enstaka står aldrig något hos ett snille, som alltid är mångsidighet. Dessa sånger höra till hans odödligaste. Der är ej satir eller ironi mot folklifvet och dess glädje, för det den så groteskt yttrar sig, utan är en melankolisk grundton, tagen ur djupet af menniskosjälens, sorgen, äfven under lifvets lyckligaste ögonblick, deröfver, att glädjen är så flyktig, och lifvet sjelft en kort sommarmånad, att fröjden är en enstaka ros på hvardagslifvets mörka grund af sorg och bekymmer. Detta *memento mori*, så väl i ord som ton, är med andra ord en uppmaning att ej låta fröjden gå till excesser, till laster, utan att man bör lefva och njuta så,

att man en gång *lugn* kan dö; det är andens eviga oro, längtan till den värld, hvarifrån den blef iakttad i den närvarande såsom guldmalm i en degel att renas och pröfvas. Det är en glädje med tårar i ögonen, ett solskensregn. — Det *idylliska* elementet består i lyriska, i få ord genom anklagens väckande i själen, gjorda teckningar af natur och folklif, landskapstafvor, pastoraler, fiskaridyller o. s. v. Näst det humoristiska elementet är detta det skönaste hos skalden och äfven häri är han ett oeffterhärmligt mönster. Här är det icke rusets Bacchanter som svärma, icke sjelfironiserande gestalter, utan milda, naiva känslor, som äro föremål för hans rika pensel. Nordens egna natur har ingen landskapsmålare så tecknat och Stockholms sköna läge är der i den herrligaste dikt förevigadt. Det *religiösa* uppenbarar sig i hans *Zions Högtid*, som innehåller flera oändligt vackra, stilla försmältande religiösa betraktelser, stundom i form af psalmer. Detta bevisar att äfven den mest till skenet världsliga skald, om han rätt förstår sin kallelse, är religiös. — I tillfällighetsdikternas träffa vi åter skalden i oförminskad styrka och mångsidighet, öfverallt framlyser hans innerlighet och hans hjerta, hans aningsdjup, hans lyra, hans pensel. — För öfrigt är *Bellman* i allt *lyrisk*, d. v. s. Detta element kom att öfverväga, hvarföre hans dramer äro lyriska dialoger, men hans lyrik dock *dramatisk* mer än någon annan skalds, ty hans gestalter *lefva* som sjelfständiga personer. Hans djupa *idylliska* förmåga samt vissa stycken bevisa att han kunnat vara mera episkt-objectiv än någon. Allt är hos honom natur, han är hvar tum skald. Vi kunde kalla honom Sveriges *Shakespeare*, ty för vårt nationella skalde-element, det *lyriskt-realistiska*, ha vi ej fått ett klarare uttryck. — *Bellman* fick naturligtvis många imitatörer (kallade sig derföre sjelf "den äldsta af Bellmännerna") bland andra *C. A. Roth*, död 1803, 39 år gammal, som i *Bacchi Ströskrifter* i *Floeken St. 1786*, *Parentation i anledning af Brän-*

vinsbristen 1785. St. 1786, *Den lidande Frälsaren* St. 1787, samt i den berömda *Slagtarhusvisan* visar ej obetydlig talent, så väl för det skämtsamma, som andliga skaldeslaget. www.libtool.com.cn

Vi hafva redan nämnt den smak för *komedier*, hvilka visserligen hade allegoriska personer, men likväl förberedde uppkomsten af en Svensk Komedie, som yttrade sig ifrån 1729 ända fram mot 1756. Denna tråd finna vi upptagen af flera af Gustaf III:s poeter. Den var aldrig släppt, var således en fortgående utveckling, som ej hade Gustaf III:s ynnest att tacka för sin uppkomst, såsom man föregifvit. Han skapade ej, han endast *gynnade* dramen, ty den fanns förut i Sverige nästan i samma smak. Den förtjensten måste man tillägga denna rad af komedier, att de originellt, utan imitation, sökte framställa dramatiskt samma *folklif* som *Bellman* under samma tid lyriskt skildrade. Det satiriska elementet behölls sedan seklets början; intet spår af *Bellmans* djupa humor finnes. Den snillrikaste af dessa Komedier är trifvelsutan *Carl Israel Hallman*, son af den förr omtalade skalden, f. 1732, anställd vid Bergs-Collegium hade han intet embete, dog 1800. (Skrifter St. 1837, 38.) Han har författat: *Casper och Dorothea*, Heroisk Djurgårdeballet. Parodi 1775. — *Plägning till Casper och Dorothea* eller *Corporal Ölbom*, Parodi. — *Finkels Parentations-act*, prolog till *Finkel* eller *det underjordiska brännvins-bränneriet*. — *Skeppar Rolf*. — *Boussaronerna* eller *det skall någon orsak ha*. — *Petis och Telle*. — *Donnerpamp*. — *Tillfället gör Tjusven* m. m. De äro lätta och qvickt lekande skildringar af folklivet, fått utkastade, om icke så komiska och väl karaktertecknande, som *Holbergs*, likväl egande nästan mera poesi och idyllisk lufthet, åtminstone i vissa stycken, t. ex. *Tillfället gör Tjusven* m. a. — *Olof Kesäl*, *Bellmans* och *Hallmans* vän, lefvande ett glädt vagabondlif såsom

dessa, utan embete, fick herberge på gäldstugan. (Skrifter utg. af Sondén 1837.) Han har skrivit *Mina tidsfördrif på Gäldstufvan*, St. 3 st. 1776, 77, innehållande smärre berättelser, uppsatser och ssor, bland hvilka en parodi på Simsons historia blef actionerad, *Zamale-schi* en berättelse, *Nya tidsfördrif på Gäldstufvan*, hvilket allt för sin tid var mycket omtyckt, men hvilka berättelser icke behaga oss. Mera förtjent af beröm är han för sina Svenska komedier, som täfva med Hallmans i värde och med dem ofta förrådande syskontycke, såsom hade bröderna hjälpts åt: *Kapten Puff eller Storprataren*, *Sterbhuskamereraren Mulpus* eller *Kaffehuset i Stora Kyrkobrinken* — *Michel Vingler* — *Bergslags-Fröken* — *Välgörandet på prof, Namnsdagen*, *Folke Birgeron till Ringstad*, en imitation. Om också något underlägsna Hallmans, äro de dock ledigt dramatiserade, skildra svenska seder och äro rätt sinnrikt anlagda. — *Elis Schröderheim*, Statssecreterare, död 1795, skref de qvicka komedierna: *Rångedala-Riddaren*, *Fjäskan*, *Sladderet eller Fjäskens Mirakler*, 1788—91, samt ett märkligt poem vid Sesemans bröllop. — *Joh. Magn. Lannerstjerna*, Capitén, död 1797, har författat fyra qvicka komedier: *Qvinnorna och förtroendet*, *äfventyrarn eller Kesan till Månans ö* m. fl. jemte öfversättningar, samt några ganska qvicka *Tal i P. B.* 1791. — *Carl Envalson*, Notarius Publicus i Stockholm, försåg 1780—1800 Svenska scenen med en mängd skådespel, (73) dels originaler dels localiserade öfversättningar, de förra ledigt versifierade och lätt uppfunna. Han hade komiskt kraft och öga för svenskt folklif, t. ex. i *Slotterölet eller Kronfogdarne* 1786, ett svenskt nationalstycke, *Iphigenia den Andra* eller *de gamla grekiska historierna*, parodi på Iphigeni i Tauriden, *Collin och Babet*, *Bobis Bröllop*, *Kopparslagaren*, *Den nya Secten*, *Nybygget*, *Gustaf Eriksson i Dalarne*, *De två jägarne och mjölkflickan*, *Den bedragna Kadi*, *Trollstafven*, *Sängkammars-echo*, *Musselmanniska Pelegrimer*, *Sorgen för glädjen går*,

Renaud d'Ast, Sven och Maja, Svart på hvitt, Den falska Svartkonsten, Bajocco och Serpilla, Den stormiga aftonen, Savoyardgossarne, Det farliga förtroendet, Marquis Tulipano, Fruntimmernas Jacobiner-klubb, Den unge Arrestanten, Peter den store och Strelitzerna, Det lyckliga äktenskapet, Det Indianske Campementet, Dalarö-slickan, Jul-aftonen, Herrgårdshögtiden, Klen-smeden, Njugg spar och fan tar, Pigan Husbondfru och Det lyckliga tillfället. Dessa äro hans alla original-dramer. — *F. G. von Holthusen, Capitén*, död 1818, har författat flera komedier: *Blomsterkrukan 1787, Flintbergs bröllop 1788, Borgersmännerna 1789, Slädpartiet 1790 och Förklädningen 1792.*

Folkklivet skildrades på prosa med verklig humor af *Jacob Wallenberg*, hvilken visserligen kunde räknas till förra perioden, men står i mera frändskap till denna periods vilda sångfoglar. Född i Östergöthland 1746, gjorde han 1769—71 en resa till China, hvilken han beskrifvit i *Min son på galejan*, St. 2 D. 1781, gjorde flera resor, beskrifna i *Strödda anteckningar under en uiländsk resa*. St. 1781, blef 1777 Pastor i Mönsterås, dog der ogift året derpå. Han har äfven författat en dram: *Susanna*, St. 1798, hvilken har sin tids lyten och oarter, men visade spår af författarens snille. Hans resa består af humoristiska skizzer, oändligt qvicka och lekande, på vers och prosa, om just icke så grannliga och vårdade. Sjelf kallade han det blött för "Bläckhornskram." Den skildrar ej föremålen, utan tager sig anledning af hvad som möter att fantisera qvickt och skämtsamt. Ehrensvärds resa är visserligen också subjectiv, en redogörelse för de tankar, som föllo honom in vid föremålens betraktande, men dessa tankar, om de ock ej skildra föremålen, karakterisera de dem dock oftå ganska djupt och träffande. Wallenberg ville blott roa och hans tankar apropos föremålen blefvo ett harmlöst gycikel öfver hela världen.

Näst *Bellman* egentliga vilda sångfoglar i den Svenska Akademiens franskt klippta trädgård voro *Lidner* och *Thorild*, båda älskande *naturer* och hatande ständsskillnaden, conventionella småaktigheter, undan dess förkonstling sökande sig en tillflykt hvar i sin inre värld, den ens till *känslans*, den andra till *tankens*, likväl hade den förre utom känsla äfven *fantasi*, men den sednare utom tanke blott *känsla*. Det brast den förre tankar, förstånd, den sednare fantasi; den förre hade ingen inneboende regel, som kunde disciplinera hans känsla och fantasi; den sednare ingen fantasi, att dermed ge form, åskådlighet och färg åt sina djupa tankar och känslor. Derföre blef ingendera en fulländad *skald*. Bengt *Lidner*, (organistson från Götheborg, f. 1759, flydde från Lund till Rostock, der han blef Magister, var sedan såsom sjöman till Cap, återkommen inskrefa han i Cancelliet, väckte Kungens uppmärksamhet, sändes med Creutz en tid till Paris, men som hans lefnad var mycket karaktärlös och han sjelf supig, öfvergafs han; for då till Finland 1787, gifte sig der med Fröken Hastfer och dog 1793 i stor fattigdom. Skrifter St. 1837.) Liksom det *Sanna* var *Thorilds* ideal, var det *Goda* *Lidners*. *Lidner* var en af tidens filantroper, insnärjd inom denna trångbröstad åsigts skrankor och helt och hållet *känsla*. *Fantasi* hade han i hög grad; men han hade stor brist på det rationella eller ideella skaldeelementet, ty ett styrande förstånd, rikedom på ideer och en bestämd karakter eller hållning saknades som oftast. Derföre är hans *Lyrisk* spasmodisk och sjukkänslig, samt hans fantasi ofta feberyande. Det var något sublimt och orientaliskt i hans diktsätt, *sublimt*, ty hvem var högtidligare, hemskare, dystrare än *Lidner* i målningen af förstörande naturscener? — en genre, som han gerna och med framgång begagnade, emedan han var alldeles obekant med poesien förnämligaste föremål, människoverlden, och derföre skulle ha något innehåll, på hvilket han skulle kunna utgjuta sin känsla; — *orientaliskt*, ty hvem var

øjernare än han, hvem förföll så lätt ifrån det sublimas högsta sfer eller från det lugna behagakönas milda zoner till det plattas dy? — I allt var han *lyrisk* och *beskrifvande*, i dramer ej mindre än i naturskildringar. En enda gång var han med hull och hår förskrifven till Akademiens smak, då var hans snille ofruktamt, och det var när han diktade *Erik*, en jemmerlig Tragedi. Sedan var han på sätt och vis sig sjelf nog. Visserligen afsakade icke en gång hans sångmö den frost, som hvilade på dess vingar, men hon flög dock i högre rymder, långt ofvan dessa magra ängar, dem den akademiska fliten beprydde med sina vaxblommor. Hans förnämligaste dikter äro: *Spastara* 1784, rik på sublimes skildringar och ett passionligt pathos; *Året* 1783 ett beskrifvande poem, fullt af imitativa ton-målningar, i hvilka man af sjelfva verstaten påminnes om objectet; *De Galne*, öfvermåttadt af vild fantasi; *Medea*, liksom alla en lyrisk natura dramatiska försök, icke dramatiskt, har sköna partier, både i den starka och milda arten; detsamma gäller om hans oratorier: *Messias i Gethsemans* och *Jerusalem's förstöring*; ett litet stycke *Den lyckliga skolgossen* är ganska qvickt och franskt. Från denna den Akademiska tidens Stagnelius vände vi oss till dess Geijer, Lidners bästa vän näst Bellman,

Thomas Thorild, (f. i Götheborg 1754, Länsman-son, efter att 1775 hafva inskrifvits i Lund, Student i Upsala 1785, utgaf 1788 *Critik öfver Montesquieu*, hvilken disputation Gustaf III åhörde, Juris Candidat, i England 1788—90, 1793 dömd till fyra års landsflygt, för en skrift: *Om allmänna förståndets Frihet* med Företal: *Ärligheten till H. K. H. Regenten*, 1795 Professor och Bibliothekarie i Greifswald, död der 1808. Samlade Skrifter 1—4 D. Ups. och St. 1819—35). Vi nämna icke hans skrifter på prosa, der genialiska utsigter öppnas öfver alla ämnen, som han berörde, Konstens, Statens o. s. v., och hvilka han med en vältalighet utan like stundom tol-

kar. Paradoxer och en stundom brusten form får man ursäga en till skenet *bruten* natur. Det första Bandet af hans Skrifter innehåller hans dikter: *Passionerna*, en storartad och genialisk lärodikt på knaggliga hexametrar, *Inbilningens Nöjen*, en lärodikt på en pathetisk prosa, ty vers och rim ansåg han för småaktighet och tvång; *Göthmanna-sånger* eller *Dahlvisan* på rim, än fulla af stora tankar, än enkla och kraftfulla, än mildt och ledigt versifierade, än skorrande, samt en mängd blandade dikter. Vi hafva förr sagt att det brast Thorild fantasi nog för att ge sinnlig form åt sina stora tankar och sina starka känslor. Deremot egde han fantasi tillräckligt, för att kunna ge sitt prosaiska föredrag ett alldeles ovanligt mått af lif och kraft; ty i prosan är Thorild en *mästare*. — Thorild fick många efterparere, särdeles i prosaiskt föredrag, emedan det pikanta hos honom ansågs lättare att attrapera. De stora tankarna ersatte man med stora ord och de starka känslorna med utrop huru starkt man kände. — En af dessa imitörer var *Per Enbom*, som utgaf åtskilliga skrifter 1793—1809, t. ex. *Skalde försök öfver ett odödligt namn, Kärleks- och Religions-Sånger, Gessners Idyller &c.* Det första vann ej priset af Svenska Akademien, hvarföre skalden utgaf det med ett företal, deri han först af alla visade denna Akademis skadliga inverkan på denna tids vitterhet. Derföre anföll honom Kellgren i Stockholmsposten, hvarpå Enbom svarade bland annat med ett litet stycke: *Ännu nyare försök i orimlad vers*, som sannt och kraftfullt uppdagade tidssmakens lyten. Nu uppträdde Leopold med sin qvicka visa, *Pelle Enbom*, som mördade hans litterära anseende, och i samband med hans Jacobinism stängde vägen till hans befordran. Dock understödde honom Leopold sedan. Enbom var ingen usel poet, om han ock stundom var svulstig, ojemn, platt; vissa stycken af honom ega verklig poetisk förtjenst. — En imitator var äfven *Gustaf Engzell*, f. i Dalarne, Prost i Skåne, död 1797. Största delen af hans arbeten, t. ex.

Dalkarlarne, är misslyckad, men hans tal till Dalkarlarna äro manliga, och några visor äro temmeligen lyckade. Han har äfven ledigt öfversatt *Gerstenbergs* sånger på prosa. (Strödda Skaldestycken. St. 1786, Nyare Arbeten. Fahl. 1790.) www.libtool.com.cn

En ny smak bebådades äfven af tvenne qvinnor, af hvilka den ena är Sveriges i sitt slag snillrikaste skaldinna, den andra en blygsammare och mildare natur. Båda hade de valt familjelifvet till grund för sina målningar, den förra för en mångsidigare behandling, den sednare för en sentimentell. Fru *Anna Maria Lenngren*, (f. *Malmstedt*, Professorsdotter i Upsala, 1754, gift med Commercerådet Carl L. 1780, död i Stockholm 1817. Skalde försök af Fru Lenngren, St. 1837) uppträdde först med öfversättningar af några operor, sedan började hon författa originaldikter. I dessa kan man särskilja flera elementer: ett *satiriskt-epigrammatiskt*, *moraliserande*, ett *idylliskt* och ett *pseudo-romantiskt*. Genom det första vänder hon sin satir mot dels den ihålliga aristokratien, hvartill franska revolutionens utbredda åsichter nu började ge mod, dels mot det lägre folkets råhet, äfven med slängar åt bourgeoisen, som ville lefva aristokratiskt. Med träffande penseldrag har hon bättre än någon svensk skildrat detta. Hennes caricaturer hafva blifvit oförgätliga typer. Nekas kan icke, att dessa färgor ofta äro temmeligen tjockt pålagda och naturtroheten sann ända till vidrighet, hvilket bevisar föga för qvinnans finkänslighet och smak, men med den komiska satiren får man ej vara så nogräknad och dessutom angår det ej läsaren, om en *qvinna* är författarinna eller icke. I det *moraliserande* slaget är hon minst lycklig, näst det *pseudoromantiska*, ty hennes romancer äro misslyckade, — ty tidens nyttighetsåsiigt kom de moraliserande sångerna att stundom sakna det djupt religiösa elementet och det sinne för det djupt poetiska i lifvet, hvarförutan de bli frukter af förståndet. — Det *idylliska*

är åter högt lyckadt, der är en *hjerlighet*, och en poet, som visar att den fanns hos Fru Lenngren, ehuru den ej alltid frambröt der den bort frambröta. Till de bästa i den *satiriska* genren räkna vi: *Kärleken och dårskapen*, *Minnsälig Man*, *Biografi*, *Björndansen*, *Fröken Lise*, *Fröken Juliana*, *Porträtterna*, *Stockholmsvåren*, *Den mödosamma världen*, *Vaushallen*, *Andra tider andra seder*, *Herrns och Fruns Morgon-conversation*, *Operan*, *Opera i tre Acter &c.*; — i den *idylliska*: *Den glada festen*, *Ekklog*, *Grefvinnans besök*, *De små på landet*, *Gumman*, *Pojkarns*, *Bouquetten*, *Lycklig den &c.*; — i den *moraliserande*: *Några ord till min dotter*, *i fall jag hade någon*; — i det *religiösa*: *Adams och Evas första morgonsång*. Äfven andra äro utmärkta, fast de ej kunna hänföras under något af dessa elementer, t. ex. *Dröm*. — Fru Lenngren är och förblir i sina lyckligaste slag en *klassisk* författarinna. Alldeles oförklarlig är den renhet i språk, den frihet från gallicismer och akademismer, som så fördelaktigt utmärka hennes dikter. — En motbild mot tidens konstlade erotik, som mest bestod i retorik, finner man i den milda och varma känslan i Fru *Widströms* f. *Forsbergs* *Exotiska Sånger*. St. 1799 och *Poemer* i Romanen *Victor eller Skogsbarnet* och *Munken*. Familjekänslorna har hon fint och naturligt uttryckt.

Dessa förberedare af ett nytt tidevarf gingo alla mer eller mindre originellt till väga, men det fanns äfven andra vitterlekare, som arbetade i förväg för en ny smak genom översättningar och efterbildningar efter nyare författare, som skrifvit i en anda motsatt eller fjermd från Akademiens eller en förnuftigare method att öfverflytta de Gamla. Till de sednare räkna vi: *Paykull*, *Boman*, *Regnér* och *Adlerbeth*. *Gustaf v. Paykull*, (f. 1757, Hofmarschalk 1815, död 1826. Samlade Skrifter 1 B. Ups. 1814) är ej märklig för sina ömkliga tragedier och en komedi, utan för sina översättningar af

Anakreon, Sappho, Bion och Moschus 1787, i en ledig och behaglig stil. Han har äfven författat några vackra kärleks- och dryckesvisor. — *Magnus Boman*, f. 1758, Skolmästare i Södertelje, död 1808, har återupplifvat hexametern, bestämd efter accenten i öfversättningarna af *Phædri Æsopiska fabler*, St. 1788, *Ovidii Fabler om Förvandlingar*, St. 1788—98, 3 Böcker, *Catos Disticha*, Nyköp. 1802; och *Hesiodi Arbeten och Dagar* (utg. af Hammarsköld, St. 1813). — *Gustaf Regnér*, (f. 1748, Expeditionssecreterare, död 1819,) har utgifvit många arbeten, äfven poetiska originaler, belönta af Akademien, men poet var han icke, deremot har han stor förtjenst om metrikens utbredning och öfversättningskonsten (i sina *Försök till metriskä öfversättningar efter forntidens skalder*, St. 1801, omtryckta i hans *Vitterhets-Nöjen*, 2 D. St. 1814, 17). — Dessa voro förbepedare för en man, som lemnat mästerliga öfversättningar, men sjelf liksom dessa hade för ringa skaldegäfvor att sjelf uppträda såsom originalförfattare, nämligen med framgång, *Gudmund Göran Adlerbeth*, (f. 1751, Stats-Råd, död 1818, *Poetiska Arbeten*, 2 D. St. 1802, 03.) Hans öfversättningar af franska dramer och hans originalförsök i franska smaken: *Ingiald Illråda* och *Kelonid* äro ej de, som göra honom odödlig, ehuru de sednare hafva många företräden t. ex. plan och karaktersteckning, men ej motsvara våra begrepp om en tragedi. Mindre berömliga äro hans operor: *Cora* och *Alonza*, *Amphion*, *Eglé* och en *Prolog*. Af hans småstycken äro endast *Alderdomen* och *Rosen* poetiska. Han har fulländat hvad Regnér börjat, grundlagt ett öfversättnings-system och bildat hexametern efter accenten såsom regel. Sålunda har han öfversatt metriskt: *Virgilii Æneis*, St. 1804, *Buqolica* och *Georgica*, St. 1807, *Horatii Bref till Pisonerna om Skaldekonsten*, St. 1807, *Satyrer* och *Skaldebref*, St. 1814, *Oder* och *Epoder*, Sthm 1817, *Ovidii Metamorphoser*, St. 1820. Trohet, värdig diction och vårdad meter utmärka dem alla. De hafva

olika värde. Skulle man sakna något, vore det måhända en ännu större trohet i sjelfva andan och högre poetiskt lif. —

Nu skola vi redogöra för några författare, hvilka, om de icke alla egentligen författade under tiden 1800—09, likväl dels bildades under densamma, dels så länge de lefvat äfven en sednare tid fasthållit denna tids smak med få förändringar, utan att låta sig ombildas af den nya tidens fordringar. Vi räkna dem derföre icke till *den nya skolans tidevarf* och förneka dem icke derföre flera rätt aktningsvärda förtjenster. Något eget hade hvar och en, derigenom betecknande, att han ej var fullt tillfredsställd af den akademiska smaken.

De märkligaste, som öfversatt skalder, som icke rätt voro i Akademiens smak, äro: *Stjernstolpe* och *Skjöldebrand*. *J. Mag. Stjernstolpe*, (f. 1777, Förste Expeditionsssecreterare, död 1831, Vitterhetsstycken 2 D. St. 1827, 29. — Efterlemnade Skrifter med Biogr. af v. Beskow. St. 1833,) utgaf 1801 sitt första originalarbete och derpå följde mellan 20—30 flera skrifter, dels originaler dels öfversättningar. *Wieland*, *Voltaire* och *Blumauer* voro hans förebilder. Hans genre var en *komik*, utan *satir* och *humor*, stundom *naiv* och *qvick*, ofta *slipprig*, *snacksam*, *vidlöftig* och *platt*. Uppfinning egde han icke, hvarföre han lånte ämnen af andra; det roliga utförandet är hans enda förtjenst. Bland hans öfversättningar äro de märkligaste: *Blumauers Æneis* med tillägg af *Æneidens* tre sista böcker, 2 Uppl. St. 1825: *Oberon af Wieland*, St. 1816, *Den bortröfvade Hårlocken af Pope*, St. 1819, alla förträffligt öfversatta, *Don Quixote af Mancha*, 4 D., St. 1818, 19, är berömd, ehuru den kunde vara trognare och mera träffande. Hans originaler äro: *Hexmästaren eller Vådan af de Skönas Resor*, St. 1820; *Lunkentus*, dramatiserad folksaga på vers, St. 1824; *Den oförnöjde eller fiskaren och hans hustru*, St.

1825, *Gamla Sagor på vers*, St. 1827 (Ragnar Lodbrok, Gyges med ringen, m. fl.). Det brast Stjernstolpe det djupa poetiska sinne, som yttrade sig i det komiska kallas *humor*. Denna egde hvarken *Voltaire*, *Wieland* eller *Blumauer*, derföre hörde han liksom dessa till vitterhetens amphibier, som lefva i två element, utan mod att helt och hållet tillhöra ettdera. Hade han slutit sig till den nya och djupare själsbildning, som under hans tid utbredde sig i Europa äfvensom Sverige, hade hans komik fått något af det nu saknade djupet. Emellertid är Stjernstolpe en glad och lefnadslustig sångare, som har förtjensten af att på sitt sätt utgöra öfvergången från den franska smakens skämtsamma sagor till den nyares humoristiska.

Grefve *And. Fr. Skjöldebrand*, (son af poeten *Brand*, f. 1757, Excellens, död 1835, är märklig för sorgspel: *Riddare-Ordet*, *Herman von Unna*, St. 1795, *Hjalmar*, St. 1827, *Carl XII:s död*, St. 1829; hjeltedikter: *Odin* i 10 S., St. 1816, *Gustaf Erikson*, 12 S., St. 1822; samt öfversättningar af *Tassos Befriade Jerusalem*, St. 1825, 2 D., *Byrons Childe Harolds Pilgrimsfärd*, St. 1832.) Genom så väl dessa originalförsök som öfversättningarna visade han sin längtan bort från den Akademiska smaken. Dramen blef under hans hand något vida naturligare, än den under den franska smakperioden förr varit; hans *Herman von Unna*, ehuru i vissa delar rhetorisk alltså akademisk, har mera karakter af en förnuftigare anläggning, än någon dram förut. *Epos* blef något annat än Allegorier, åtminstone ser man i hans hjeltedikter sträfvan att vinna objectivitet och ge en trogen skildring, äfvensom att han först begagnade det episka versslaget och först sökte begagna Nordens Myther i poesien. *Tasso* och *Byron* kunde ej anslå en man af gamla skolan, allraminst den sistnämndas vilda romantik. Det fattades *Skjöldebrand* endast poetisk talent, ty äfven i *Herman* spelar förståndet herre. Viljan

var god, men förmågan hade han icke. Sålunda äro alla hans originaldikter torra och förråda liksom hans öfversättningar brist på makt öfver språket. De sednare kunna knappast vara mera omusikaliska och tungfotade. Originalalets ~~verslag~~ ~~måttade~~ han icke begagna. —

Öfversättare voro ej följande, men de tillade i sina originalförsök ett eller annat eget element. *J. D. Walerius*, (Cancelliråd, *Vitterhetsförsök*, 1 H. St. 1831. — *Visor och Sångstycken*, 2 H. St. 1809, 11) är mindre märkvärdig för sina öfversättningar, sina dramer, sina prisbelönta lärodikter: *Sanningen*, *Tålmodet*, *Den allmänna Kärleken*, *Quinnan* och *Mannastyrkan*, som, ehuru i Akademiens rhetoriska smak, dock hafva ställen af kraftigt uttryck, lyckliga målningar och träffande tankar, än för sina visor. I dessa eftersträfvade han humor, men fick blott det epigrammatiskt-pikanta. Ej sällan har detta slagit sig olyckligt ut och gifvit effecter utan effect, likväl hafva andra lyckats ganska bra. Genren är egen, bör ej jemföras med Bellmans, som är helt annorlunda och troligen aldrig varit förebild för Walerius. Poemer sådana som *Braminen* och *Coriolan* hafva bredvid sig lika utmärkta dryckesvisor, af ljuft idyllisk färg, patriotisk värma och lyckad qvickhet, t. ex. *Jag helsar dig fredliga flagga* (öfvers. efter Overbeck); *Af-tonen*, *Förr lefde &c.*, *Min sista önskan*, *Önskningarne*, *Dryckes-utskott*, *Riksdagsvisa*, *Den Svenska visan*, *Mitt fosterland* och flera andra, som skola med nöje sjungas och läsas ännu rätt länge. Walerius har här visat en poetisk talent, som ej utan obillighet kan bestridas honom. —

Choræus, *Kullberg* och *Lindegren* äro hvarannan deri lika, att hos dem öfvervägde ett nästan hos alla samtida poeter befintligt melankoliskt element och ett utslutande lofsjungande af husliga sällheten. De delade ofta tidens tvänne grundförvillelser, den *ens*, att man

uppfattade Rousseaus mening att återvända till naturen såsom en maning att blott lefva inom sin familj i en af-lägsen vrå af världen, föraktande och skyende de faror, och stormar, som åtfölja alla offentliga nationella och verldsborgerliga sträfvanen, genom hvilka endast men-niskan dock kan verka i stor skala för andra, för fäder-neslandets odling och välstånd, och derjemte utbilda sin egen karakter; — den *andra*, att man i Religionen ofta endast såg en polisanstalt, en ringmur, ett koppel, som sammanhöll folken, ej den himmelska världen af högre känslor, ej den inifrån genomträngande och förädlande gudakraften. Vålgörandet prisades, men man uppmanades blott att tillfredsställa individens behof, ge tiggaren en slant. — Dessa åsikter ligga på botten af denna tids skaldskap och förnekade sig minst hos hjertligare natu-rer. En sådan var *Chorcæus*, (Comministersson från Fin-land, f. 1774, vid fadrens död öfversänd till Dompro-sten Fant i Westerås, som bekostade hans uppfostran, Theol. Adjunct vid Carlberg 1802, död 1806. Samlade Skaldestycken-2 Uppl. Örebro 1826.) Han var en mild, men matt, poetisk natur, med djupt allvar på botten af sin själ. Hans långa och tråkiga krölor, som prisbelön-tes, äro alla i Akademiens smak, men älskvärdare, lif-ligere och hjertligare är han i några småstycken, t. ex. *En tanke på min graf, Bortresan, Ederna, Rosen, Fjä-riln och Biet, Sommarnatten, Till mina barndomsvän-ner, Enkans visa, Blommor till de sköna, Fastlagsris* m. m. Franzén var hans afgjorda förebild. Hans öfriga stycken ha hvarjehanda uppbyggligt, föga poetiskt. Hans *psalmer* i vår psalmbok äro omarbetade af Wallin. — *Anders Carlsson af Kullberg*, (f. 1771, Statssecretera-re, Biskop i Kalmar 1860, Poetiska Försök, 2 H. St. 1816) har besjungit *Den husliga sällheten* 1805, och *Ålderdomen* 1802, visserligen utan särdeles fantasi, men den melankoli och den hjertlighet, som andas i dessa dikter, tala till hjertat. Hans öfversättningar af *Bür-gers Leonora* och *Amalia von Helwigs Sjöandarne* äro

förträffliga. — Samma melankoli gör vissa stycken af C. J. Lindegren intagande, (f. 1770, Cancellist, dog i fattigdom 1815 i Stockholm. Samlade Arbeten, 3 D., St. 1805—07.) Han skref dramer: *Den försonade fadren*, *Skyddsönglet*: m. m., hvilka äro rika på effect-scener och ledigt versifierade, men hafva alla svagheter, som hushighetsdramen vidkännes, t. ex. Ifflands. I flera af hans stycken röjer sig en disharmonisk, åt en oreglerad känslotröm hängifven själ, i andra är känslan mera reglerad. Dessa hafva ock alla en ledig form. Hans dryckesvisor äro icke misslyckade variationer på den djupa texten *memento mori* eller *sape lætus dona præsentis horæ*.

Dramat öfvades af Granberg, Altn, Nordforss och H. A. Kullberg. P. A. Granberg, Secreterare i Landtbruks-Akademien, en ganska productiv författare, vann 1812 pris för en lyrisk tragedi *Jorund*, som inför den akademiska smakens forum ej är alldeles misslyckad, ehuru hela slaget numera förkastas. Flera andra historiska tragedier af honom visa ren brist på alla dramatiska anlag, fantasi och idéer. Känsla deremot har han och den melankolisk, och denna har gjort att man öfverser med hans inskränkta förmåga, ty stycken sådana som: *Vänskapen*, *Hoppet*, *Den lycklige*, *Min önskan*, *Den olyckliges tröst* äro visserligen icke djupt poetiska, men hjertliga lofdikter öfver förnöjsamhetens stilla fröjd. Det rör och behagar ofta mer, än de grannaste oder och sonetter, ty man återfinner flera af sina egna skönaste känslor. (Skaldestycken, St. 1813.) — *Mårten Altn*, f. 1764, Secreterare, död 1830, har öfversatt öfver 40 theaterpiecer ganska ledigt och riktigt, och sjelf författat: *Den förföljda oskulden*, St. 1798, der han sökte förena Lessings manér i *Emilia Galotti*, Schillers i *Kabale und Liebe* och Kotzebues. — C. G. Nordforss, (f. 1763, uppmuntrad af Gustaf III, Öfverste, död 1832,)

vann priset för *Sång öfver Baltzar Hörn* 1789 och *Carl August* 1810, som ej sakna vackra partier, samt öfver-
 natte bland annat: *Cendrillon*, *Den lilla Matrosen*, *Don Juan*, *Gubben i Bergsbygden*, *Målaren och Modellerna*,
De bägge Arrestanterne för theatern, samt författade
 Tand-doctorn och ett nätt stycke *Föreningen*. — *H. A. Kullberg*, Syssloman vid Wadstona Hospital, (Mindre
 Vitterhetsstycken. Linköp. 1829) har öfversatt flera thea-
 terpjecer och romaner, samt författat några lediga kö-
 medier: *Mågarne*, St. 1814, *Den häftiga Friarn*, St.
 1817. Han har äfven författat den föga lyckade folk-
 sången *Carl Johan vår Kung*.

Öfriga anhängare af den gamla skolan, äfven under
 en sednare tid, äro följande. *Carl Joh. v. Becker*, (Lag-
 man 1803, död 1831, *Försök i Skaldekonsten*. St. 1820)
 har visat rent språk i sina prisdikter och andra stycken,
 af hvilka det vackraste är en *Serenad* s. 102. — *P. A. Wallmark*, f. 1778, Cancelliråd, skref 1804 *Handen*,
 ett alldeles opoetiskt beskrifvande stycke, som prisbe-
 löntes, äfvensom ett 1809 *Öfver Finska armeens ära*,
 bekämpade i *Journal för Litteraturen och Theatern* 1809—
 1813, *Allmänna Journalen* 1813—23, *Journalen* 1824—3,
Fosforisterna, äfvensom i ett serskildt *Försök ett upp-
 lysa publiken om föremålet och beskaffenheten af den
 elfvadriga tvisten inom vår litteratur*. Ett bidrag till
vår Vitterhets Historia för åren 1809—20. St. 1821.
 Han har dessutom författat på prosa *Amalid eller de
 Finska flygtingarne*, St. 1808; en slags quasi-humori-
 stisk roman: *Fusvöbrenner*, samt ett historiskt skådespel
Sulioterna, St. 1827. Hans Svenska Anthologi, *Svenska
 Språkets Skönheter*, St. 1810—28, 3 D., upptager nä-
 stan intet af Vitterheten sedan 1809 och är annars ej
 väl vald. — Hans poetiska arbeten äro, utom några små-
 stycken, t. ex. *Vid min lilla dotters graf* och *Till en
 ägrenknopp i December* m. m., till största delen under
Svensku Poes. Hist. 43

medelmåttan. Säsom ifrig och ensidig förfäktare af den gamla smaken i sin strid mot Fosforisterna har han i åtskilligt ganska rätt, i annat orätt. — *Anders Lindberg*, Capitän, Redaktör af Stockholms Posten 1820—1833, har författat en Tragedi *Blanka* 1822, som icke anslagit, samt flera lyriskt-beskrifvande stycken, som vunnit pris, äro affattade i modernare anda och ej sakna vackra partier, t. ex. *Vid åhörande af Cherubinis requiem*, *Mänskensnatten*, *Napoleon*, *Lifvet*. Hans öfversättningar för theatern och egna bearbetningar förbigå vi. — Flera andra af mycket mindre vigt hafva vunnit pris för dikter i Akademiens gamla anda, men vi vilja ej trötta med obscura namn. Sådana ega dock icke *H. Järta* och *G. Adlersparre*, som i gamla smaken äfven poetiserat.

Denna tids Bagrar voro: *Matts Bjugg*, Tullförvaltare, hvars *Skalddedikt öfver Sverige, Till Allmagentens lof, Sago-brott öfver Forn-Saga och Saga i Alland* 1789—92, äro mästerstycken i det rasande, — äfvensom *Arithmetices Magister Hans Jacob Sesemans* (Collega Scholæ i Wadstena, död 1819), *Skrifter af, öfver samt utgifne af H. J. S.* Upsala, motbilder mot Borgmästar Yckenbergs i Upsala *Tul öfver Gustaf Adolfs födelse* 1778.

Theoretiska Konstforskare voro under denna tid följande: *Ehrensvärd*, *Thorild* och *Höijer*, bland våra aldrastörsta ästhetiци, skrefvo under denna tid, förstodos icke af tiden och öfvade på dess skalder icke ringaste inflytande. *Ehrensvärd*, (f. 1745, General-Amiral, död 1800,) har i sin *Resa till Italien* 1780, 81, 82, St. 1786, *De fria Konsternas Philosophi*, St. 1786, *Promemoria till Gustaf III*, (Skrifter. 1838 St.) uttalat högst genialiska åsigter, som äro sammanställda af *Atterbom* i Phosphoros. Lika genialiska äro *Thorilds ästhetiska åsigter*. Djuptänkande, men alltför abstracta för tidens poeter voro *Biberg* och *Benjamin C. H. Höijer*, (f. 1767, Phil. Prof. 1809, död 1812.) *Samlade Skrifter*, 5 D. St. 1825—27. — Dessa alla förstodos först af

en sednare tid och inverkade först på den. Motsvarande tidens begrepp voro följandes encyclopedistiska åsigt. *Nils von Rosenstein*, (f. 1752, Statssecreterare, död 1824, Samlade Skrifter. St. 1838) har i åtskilliga ingenting ej särdeles djupsinniga afhandlingar och företal på ett vältaligt språk; *Gustaf Regnér* har i 2:ne artiklar *Æsthetik* och *Æsthetisk* i första häftet af Gjørwells Encyclopedie meddelat, den förra Encyclopedisternas, den sednare Sulzers smakläror. *Leopold* och *Ax. Gabr. Silfverstolpe* följde Fransmännen, *Anders Lidbeck* Ty-skarne, Æsthetises Professor i Lund, död 1829 (*Anmärknigar angående ämnen ur Psychologien, Esthetiken och Svenska Synonymiken af L. utg. af Wieselgren*, Lund 1830). En *Isak af Darelli*, landthushållare; död för några år sedan, har utom flera öfversatta och originaldramer (Theaterstycken. 1 D., 2 D. 1 St. Stockh. 1822, 28) äfven efter den franska dramatiken uppgjort reglor.

Fjerde Perioden.

Den Nya Skolan från 1809—1839.

Efter dessa alla förberedelser skedde en förändring i åsigt, ty en ny anda uttalade sig mer eller mindre klart. Den Tyska Filosofien hade genom Kant, Fichte och Schelling fått en djupare bearbetning, som öppnade vidsträcktare utsigt öfver vetenskap och konst. Denna sednare hade äfven genom förberedelser af Winckelmann, Lessing, Herder, Goethe och Schiller m. fl. blifvit på ett sannare sätt uppfattad. Dertill kommo Schleglarne, Novalis och Tieck, som visade det sköna i medeltidens och andra tiders och länders romantiska konst. I Danmark kade redan Oehlenschläger, väckt af Ewald, börjat bearbeta de fornnordiska mytherna på snillrikt sätt. I England hade poesien återvänt till besjungaude af det

husliga lifvet och naturen. Franska revolutionen hade borttagit tron på regentens absoluta makt af Gud, den glans som omgaf den suveränas hofstat; medelklassen blef genom industri och förvärfvad bildning upphöjd till motvigt mot, ja öfvervigt öfver feodaladeln, hvars gloria nu började förblekna, och folket blef höjdt nr sin obetydlighet. Sinne för det nationella, det folkiska hos ett folk vaknade och förjagade all nationell bildning. Religionen upplyftades till den heliga världsmakten, Encyclopedismens samhällsförstörande fritänkeri mistade sitt försvar, historien lossades från retorikens bojar, naturvetenskaperna uppmuntrades, öfverallt började man ropa på *sak, realitet, praktisk duglighet, karakter och frihet*. Detta, dock under många motsatta rigtningar och karrikaturbilder, har varit vårt sekels stora mission att bedrifva. Den är på långt när ännu ej uppfylld. Många krafter samverkade för detta ändamål, ja hela tre sekel arbetade på denna explosion. Det vore förmätet att tillskrifva några få ynglingar allt detta, de voro sjelfva medel för osynliga driffjädrar. Detta allt har äfven ombildat poesien, återfört den till *nationalitet, natur, frihet och mångsidighet*. Aningen om detta allt uttalades redan hos en Bellman, Thorild med flere, som vi ofvan uppräknat bland förberedarens. När aningen började fyllas var naturligt, att partier skulle uppkomma och att hvar parti skulle *ensidigt* strida för sin sak, misskännande andras sträfvanden. Så försvarade Akademien sin position, förnekande insteget af allt nyhetskrämeri såsom ledande till regellöshet och osmaklighet, förbiseende det stora, som låg i den nya rigtningen, så väl den romantiska som den göthiska. Det *romantiska* eller *fosforistiska* partiet förfäktade *ensidigt* en sydländsk romantik och en tysk filosofi, fränkännande all sång på andra toner dess förtjenst, lämpande de nya ästhetiska reglorna på ett heterogent skaldeslag, och derföre förledda till obillighet mot de förtjenta poeterna i Akademiens smak. De uppfattade icke det nationella i Sven-

skens karakter, det *realistiskt-lyriska*, som lika litet kan finna sig vid en sydländsk romantiks spetsfundighet, känslo-idealism och spiritualism, som vid det göthiska manér, som ville påtvinga nationen sig sjelf, göthiskheten, såsom konstens enda föremål och enda värdiga målet för nationens beundran. Dock må man säga; att vissa skalders sedan Akademiens tid och hela göthiska skolan ej inlät sig i någon polemik utan i allsköns lugn skapade hvad bäst den förmådde, icke försmående resultaterna af den nya forskningen, så vida de ansågo dem vara vinstbringande för landets litteratur. Låt oss nu öfverskåda denna tid i dess alla poetiska riktningar.

a) *Franzén och Wallin.*

Dessa kunde man på visst sätt kalla den Gamla Skolan i den nya eller rättare *den nya skolan i den gamla*, ty Franzén var allt ifrån början den nya skolans men redan i förra seklet *Wallin*, ehuru först en den gamla skolans alumn, blef den nyas, d. v. s. ombildad, dock icke af Fosforisterne.

Frans Michael *Franzén*, (f. i Uleåborg 1772, rest utrikes, Professor i Åbo 1798, Kyrkoherde i Kumla 1810, Biskop i Hernösand 1831. Skaldestycken, Örebro 1824 o. f. 5 B., *Columbus eller Amerikas upptäckt*, 1 D. St. 1831, *Gustaf Adolf i Tyskland*, Episka fragmenter i Odalmannen, Svea, Vinterblommor.) Hans segerfält är *visan*, der han på en gång visar sig ega en lyrisk åder och tillika nog episkt element, för att uttrycka det i solida och åskådliga bilder; derigenom aflägsnas å ena sidan alla torra skildringar, ty der fins lyriskt lif, å den andra all sinnlig känslosamhet, ty der finnes frisk natur, enkelhet och klarhet. I det lyriska uttryckets klarhet och objectivitet liknar han Göthe. Han vistas helst i borgarlifvets husligaste och barnligaste, och just därför innerligaste, områden och skildrar de för alla oför-

derfrade hjertan dyrbara känslorna för barnsliga oskul-
dens skönhet och det husliga lifvets sällhet. Dessa vi-
sor voro ej uppvuxna på Akademiens grund, men eröfra-
de honom dock allas hjertan. Sjelfva *sången öfver Creutz*,
som prisbelöntes 1797, eröfrade sig lagren, ehuru pris-
domarne icke funno sig vid det dithyrambiskt snillrika
i denna lyrik, ty det var obrukligt. *Menniskans anlete*,
Champagne-vinet, *Stjernorna*, *Blommorna*, *Modren vid*
vaggan, *Gossen*, *Modersvården*, *De Små*, *Till de hem-*
mavarande, *Riddar St. Göran*, *Det nya Eden*, *Till en*
ung flicka, *Till en yngling*, *Lärkparet*, *Glädjens ögon-*
blick, *Tidens trénne döttrar*, *Den gamla Knekten*, be-
rättelse, *I Svenska Akademien 1824*, *Nyårsvisa 1797*,
Bort plog och spåde &c., m. fl. skola bli oförvissneliga
blommor i Svenska Sångmöns krans och för att behålla
dem, skulle man, om det åstundades, med nöje uppoffra
åt den eviga glömskan flera af de öfriga banden tillfäl-
lighetsverser, dramer o. m. s. Allt för mycket i Aka-
demiens smak är *Emilie eller en afton i Lappland*, en
didaktiskt beskrifvande dikt; deremot finnas rätt vackra
idylliska beskrifningar i *Mötet vid Alvastra*, en drama-
tisk berättelse om Gustaf I och Margaretha Lejonhuf-
vud, rik på sedeskildrande drag och sköna naturbilder,
i dramen *Lappflickan*, samt episkt objectiva tablör i sty-
kena af den stora hjeltedikten *Gustaf Adolf i Tyskland*
och en och annan bit af *Columbus eller Amerikas upp-*
täckt, som dock icke slagit an. I allmänhet är Franzén
endast kallad till den idylliska lyriken, och i hans be-
skrifningar, epigrammen, eposförsök och dramer är en-
dast det rätt skönt, som har frändskap till hans idyl-
listiskt beskrifvande lyrik.

J. O. Wallin (f. 1779, Lector vid Carlberg, Pastor
Primarius 1818, Erkebiskop. Död 1839. Vitterhetsför-
sök, St. 1821). Ehuru Wallin i sina öfversättningar
från Horatius och sitt didaktiska poem på alexandriner,
Uppfostraren, samt i flera andra stycken helt och hållet

hyllat Akademiens smak, så frambyter dock ej allena här och der i just dessa dikter hans genialiska och originella kraft; utan äfven i andra stycken, dels till största delen t. ex. *21 Jun. 1808*, dels helt och hållet t. ex. i hans mästerliga svanesång *Dödens Engel*, i den mästerliga *dedicationen* till Kronprinsen, *Sången till Lina*, *Svärmeriet*, *Sjömannen*, *Söndagsmorgonen*, *Hemsjukan*, *En bygdens tärna &c.*, *Till Fröken E.*; *Till Doru*, *Gummans råd*, *Fantasi*, *Sång till Washington* m. fl. I dessa sånger hör Wallin, liksom Franzén i sina, till nya skolan, innan den så kallade *nya skolan* uppstod, ty 1808 utkommo flera af dessa Wallins berömda poemer. Redan 1807. utgaf han med Choræus *Omarbetade Kyrko-psalmer*, samt 1809, 11. ensam, 1812, 13 med Franzén, 1816 *Förslag till Svenska Psalmbok*, som med få förändringar antogs. Om dessa psalmers förträfflighet är endast en röst inom den svenska kyrkan. Sublimitet, poetisk kraft, religiöst sinne, formens ledighet finner man der förenade. Det verket öfverlefvor många skalder och skolor, läses af millioner, af den högsta som den lägsta. En skönare skaldelager kan ingen begära. Sveriges största andelfga talare har dock äfven andra lagrar. —

b) *Romantikernes skola eller Fosforisterne,*

År 1803 stiftades i Upsala ett vittert sällskap *V. V.* eller *Vitterhetens vänner*, hvars medlemmar bland andra voro: *Livijn*, *Hammarusköld*, *Atterbom*, men hvilket upphörde 1806, sedan det väckt nya åsichter, som än vidare utvecklades i ett nytt sällskap, *Aurora-förbundet*, stiftadt 1807 i Upsala af *Atterbom*, och hvilket hade till medlemmar: *Palmblad*, *Ingelgren*, *Elgström*, *Hedborn*, *Sondén* m. fl. Det varade blott några år. Dessa nya åsichter uttalades i *Polysem*, St. 1810—12, utg. af *Askelöf*, *Phosphoros* 1810—13 Ups., utg. af *Atterbom* och *Palmblad*, *Svensk Litteratur-Tidning* 1813—24 Ups.,

Poetisk Calender 1822—22 Ups. Deras sträfvan var tre-faldig: 1) *theoretisk*, 2) *kritisk*, 3) *poetisk*. Genom den första ville de efter Schleglarne och Schelling uppställa en ny teori för konsten, ett nytt ästhetiskt system, men gäfv blotta fragmenter och dessa ofta endast låhta från Tyskarne. Genom den andra mätte de den förra tidens poesi efter den nya måttstocken, deras nya system, och den litterära rättegången kunde ej utfalla till fördel för de Akademiske. De nedrefvo dymedelst hvad som de ansågo numera ej duga och framtogo hvad de, men ej de tongifvande af gamla skolan, ansågo duga, t. ex. Folkvisan, Stjernhjem, Bellman, Wallenberg, Ehrensvärd, Thorild eller Romantiken, Shakespeare, Dante, Tasso, Cervantes, Göthe &c. Nekas kan icke att ett så-radt partisinne väckte till orättvisa och obilliga omdömen, att svärmeri för oupphinneliga idealer ledde dem att endast efter dessa, ej efter hvar tids egen måttstock mäta hvar förtjenst. De anslog i afseende på den tredje riktningen en alltför abstract poesi, hvars former ej hade den klarhet, objectiva åskådlighet, popularitet, som behagar ett realistiskt folk, och der den äkta *svenskheten* i uttryck och ton ej ofta träffades o. s. v. Icke förthy kan man icke förneka dem förtjensten af en djupare filosofisk grundläggning för vittet vetenskap och konst, en grundligare kritik och flitigare litterärhistorisk forskning, samt inbringande af ett högre idealistiskt element i poesien, hvarigenom denna höjdes öfver Akademiens förkonstling och onatur. De gäfv konsten *friket* och detta var deras högsta, deras *negativa* förtjenst. Positivt uppträdde de blott enstaka, i vetenskapliga eller poetiska arbeten, särdeles i de förra, emedan de, utom Atterbom, jemförda med den göthiska skolan och andra samtida originella skalder, voro underlägsna i afseende på arbetenas förträfflighet. Hufvudmännen för denna skola voro: *Atterbom*, *Hammarösköld* och *Palmblad*.

P. D. A. Atterbom, (f. i Östergöthland 1790, son af en Camminister, student i Upsala 1805, Magister 1815,

gjorde en utrikes resa 1817–19, Kronprinsens lärare i Ty-ska språket, Professor i Theor. Philos. 1828, i Æsthetiken 1836. (*Dikter* 1837, 38, 2 B. *Lycksalighetens ö*, Ups. 1824, 27, 2 D. m. m.). — Han uppträdde som skald först i *Polyfen* med polemiska poesier: *Xenier*, *Rimmarbandet &c.*, i *Phosphoros* och sist i *Poetisk Kalender*, *Svea* och *Mimer*. Som konsttheoretiker har han ännu endast lemnat fragmenter (i *Phosphoros* och *Svea* och *Lénströms Konst-Theoriernas Hist.*, jemte partier i *Sv. Lit. Tidn.* och *Lit. Fören. Tidn.*). Hans Kritik var alltid mindre mördande än *Hammar-skölds*. *Atterbom* är såsom skald helt och hållet *lyrisk*, men ej af den realistiska art, som till ex. *Franzén*, *Tegnér* och *Bellman*, utan *idealistisk*. Den ena arten är väl icke för mer än den andra, de fordra lika stora anlag. *Petraroha* är på visst sätt med sin svärmande romantik, sin dialectiska speculation, sin vecka känsla och sin konstiga form lika stor som *Goethe* i sin lyrik, med dess objectivitet, dess moderation af känsla och speculation, dess realism. Vissa nationer ha dock sympathier för vissa arter, missförstå ofta en som uppträder i annan än den som motsvarar det nationella lynnet. *Atterbom* är en söderns skald, en troubadour, som af ett naturens misstag blef född i Norden, hvilken icke vet värdera det etherfina, djupsinniga, djupkänsliga och idealistiska hos en *Petrarcha*, en *Minne-Sångare*, *Troubadour* eller *Minstrel*. Denna lyrik är ej endast rik på ideer, känslor och deras dialectik, den är ock genomträngd af ett naturmystiskt djupsinne, som i skapelsen finner symboler eller allegorier af högre förhållanden, ty natur-fenomenerna uppfattas förmenskligade och personifierade. Denna lyrik antager antingen dramatisk form såsom i den stora och på de skönaste beakrifningar, reflexioner och kärlekspoesi rika *Lycksalighetens Ö* och fragmenter af *Bogel Blå*, de båda djupsinnigaste allegoriska lärodikter på svenska, dels *folkvisans* tonart och då är den lyckligt, ehuru det är märkvärdigt att se en så lyrisk natur på en gång så populär,

dels en mera speculativ naturmythisk, i hvilken genre han täflar med Stagnelius om företrädet (ty det andra elementet, folkvisans, saknades helt och hållet hos Stagnelius, men som ersatte denna förlust genom en i allmänhet större objectivitet) t. ex. i *Blommorna*, bland hvilka vi tillägga företrädet åt *Tillegnan*, *Sippan*, *Gullvisvan*, *Narcissen*, *Rosen*, *Förgät mig ej*, *Tulpanen*, *Blåklinten*, *Kung Carls spira*, *Blåklockan*, *Lindblomman*, *Solrosen*, *Bolmörten*, *Hyacinthen*, *Vallmon*, *Liljan*, *Nattviol*, *Månörten*, *Blomstermästaren*, *Heliga Franciscus*, och bland de blandade dikterna i de 2 första banden: *Bacchus*, *Mina önskingar*, *Till aftenstjernen*, *Minnesranor*, *Föresång*, *Partier i Prologen*, *Bergvandraren*, *Den bortröfvade*, *Nattlig hälsning*, *Hemfärd*, *Glädjen*, *Hafesfun*, *Grekinnan i Norden*, *Hulda Rosa*, *Æolskerpan*, *Fjäriln*, *Nya Blöndel*, *Miansesångaren* (12 sånger i folkvisans tonart, originaler och fria omarbetningar), *Till Franzén*, *Till Peder Hjort*, *Prolog till Lycksalighetens Ö*, *Bettina*, *Guitarr-spelerskan på marknad*, *Gondolfärden* m. m., hvilka högeligen utmärka sig genom en romantisk känsla, erotisk dialectik, beskrifningarnes färg och formens musik. Denna fantasi, denna etheriska finhet i känslor och tankar, denna melodi i uttryck och åskådning af universum under personifiering af naturens krafter och föremål finner man sällan i de öfriga styckena; hvilka aldrig borde ha upptagits i samlingen, ty om ock partier äro vackra och det helas ej utan tankar, så äro dock de sednare ej klart uttryckta. I dessa stycken är han grumlig i uttrycket af sitt poetiska inre, konstlad ända till dunkelhet i tankegång, vers och rimbyggnad, torrt reflecterande eller chaotiskt svärmande, eller ger han blott tom form, utan den milda kraft, lif, hänförelsemakt och äfven fulländade form, som utmärka de bättre styckena. Hans politiska och akademiska motståndare hafva ensidigt nog endast fäst sig vid dessa, men blundat för den rika källåder af poesi, som ström-

mar genom de bästa dikterna af denna den sisté och störste Minnessångaren i Norden.

Lorenzo Hammarsköld, sectens kritiska Thor, (f. 1785, Student 1801, Magister 1812, Amanuens vid K. Bibliotheket i Stockholm, död 1827.) I *Poetiska Studier*, St. 1813; visade han att han icke var kallad till skald, äfven om några stycken, t. ex. *Skaldens öde*, *Strömkarlen*, *Frejus rock*, *Skridskofarten*, *Kärleksguden i Indien*, *Visan: Lilla Fogel*, ej äro utan behag, och *Rimhussjaden* (som fått sin sista fulländning af Atterbom) visar förtrolig bekantskap med det gamla Eposversen hade han dock aldrig i sitt våld. Några noveller i *Sju timmar på Fittja*, St. 1821, samt noveller i *Opoetisk Calender* äro ej misslyckade. Bland hans kritiskt lärda arbeten märkas: *Försök till Kritik öfver Schiller*, St. 1808; *Kritiska bref rörande Leopolds Saml. Skrifter*, Christianstad 1810, *Bref öfver Plottin*, St. 1814, *Svenska Vitterheten*, 1818, 19, Ny uppl. 1822, *Philos. Studium i Sverige*, St. 1821, *De Bildande Konsternas Historia* 1817, *Philosophiens Historia*, 3 D. 1825—27 m. m. Hammarsköld var en outtröttlig forskare, polyhistoriskt bildad, utrustad med kritiskt skarpsinne, filosofisk blick och känsla för poesi, men led af mångskrifveri, hade en vanvårdad och ojemn stil; var ej noggrann i sin litterärhistoriska kritik, dömde allt efter sina idealer och blef derföre högst obillig mot många författare, äfven af partihat ledd att utan sans utösa sin galla för tillfället, då han dock i grunden var en godsint man. Hans minne är dock i vår Litteratur oförgätligt, ty han bröt banor för den litterärhistoriska folksången öfver den svenska *Vitterhetens* och *Philosophens Historia*; äfven i *Konsternas historia* har han lemnat det första försöket; han har grundlagt en djupare kritik; ty hans ästhetiska åsikter voro resultatet af tidehvarfvets yppersta speculationer i denna sfär, och torde med förbättringar i åt-

skilligt bli bestående. Det är annars H:s bittra kritik som tillskyndat saken all dess smälek; hatet mot denna hans dictatoriska och sjelftagna domarmyndighet fort-
 lefver ännu.

www.libtool.com.cn

F. W. Palmblad, (f. 1788, Akad. Boktryckare 1810, Magister 1816, Professor i Grekiskan), var medarbetare i skolans alla kritiska och poetiska tidskrifter såsom *kri-
 tiker*, öfversättare från Grekiskan och Novellist (*Amala*,
Indisk novell; Åreskulen; Helmen i sjön Dall och flera
 andra i *Poetisk Calender*). I Kritiken har han icke Ham-
 marskölds kritiska och speculativa skarpsinne, men är ho-
 nom öfverlägsen i billighet och stål, hvilken sednare är
 med skäl prisad, samt mindre tyskt bildad, alltså mera
concret och populär. Såsom öfversättare från Grekiskan
 (af stycken i *Homerus*, *Aeschylus* och hela *Sophocles*)
 har han ej lyckats att inlägga poetiskt lif och ledighet
 å sina öfversättningar. Hans *noveller* äro de *första sven-
 ska*, och i afseende på stil och andra företräden rätt ut-
 märkta.

Nu återstår oss att redogöra för de öfriga poeterna,
 som uppfrädt i *Poetisk Calender*. De slöto sig mer el-
 ler mindre till Atterboms stil, ehuru ingen nådde hans
 ordning. Dook äro flere, hvar i sitt slag, högst utmärkta.
Per Elgström (f. 1781, Copist, död 1810) har i Phos-
 phoros af P. C. visat stora anlag just i Atterboms genre,
 ehuru de ej hunne mogna och hans rika chaos af anin-
 gar ej hann redas. Han är en ensidig idealist, med sin
 rika fantasi svärmar han endast bland sina idéer, utan
 att låta den födas och incarneras på jorden, hvilket dock
 ännuskaldens kallelse. *Romeo i Julias graf* och flera an-
 dra stycken visa hvad stort han lofvade. — *Georg In-
 gelgren* (f. 1782, Cancellist, död 1813,) har i samma
 tidskrifter efterlemnad vackra stycken, mindre djupa än
 Elgströms, men klara och objectiva, särdeles i den be-
 skrifvande genren, t. ex. *Majsång*. — *Per Adolf Sönder*

(f. 1792, Student 1809, Comminister i Stockholm 1818, död 1838. Dikter 2 H. St. 1829) hörde till *After-romantikerna*, som inlärt alla skolans poetiska treper, versarter och hypergenialitetsgiriga formler. Han var ej den enda af sitt species. Han är matt och liflös, om också cirklad, och blott någongång intagande genom sin mildhet. Han har utgifvit andra upplagan af Hammarskölds Svenska Vitterheten med betydliga förbättringar samt Freses, Kexels och Wallenbergs skrifter m. m. — *Carl von Zeipel* (f. 1793, Akad. Boktryckare 1818, Brukspatron,) hörde ock till *After-romantikerna*, Atterboms förklarade imitatörer, men har det oaktadt obestriddig poetisk talent och har derföre diktat flera ganska vackra, särdeles naturskildrande och idylliska stycken, som förtjente att samlas. — *Adolf Iwar Arwidson*, (f. 1791 i Finland; 1822 förvist från Åbo universitet för en artikel i *Mnemosyne*, flyttade till Sverige 1823, Bibliotheks-Amanuens i Stockholm,) har i *Åbo Morgonblad* och *Mnemosyne* skrivit flera förträffliga uppsatser, samt dikter i P. C. m. m., sist utgifvit 2 delar *Svenska Forn-sånger*. Hans dikter (*Ungdomsrimfröst af Sonen i Örnskog*, St. 1832, blott 25 Ex.) förråda en djerf och väldig fantasi kallad till sublimes skildringar. — *Anders Fryxell*, (f. i Dalsland 1795, Student 1813, Rector i Mariæ skola i St., Pastor i Vermeland,) har i P. C. författat några kärlekssånger och ett skönt stycke: *Vermeland*, samt ett täckt och provinciellt folkdrama: *Vermelandsflickan*. Sedermera har han utgifvit sina *Berättelser ur Svenska Historien*, som på den enklaste och skönaste stil framställa det, såsom psykologiskt-karakterskildrande, interessantaste af Svenska Historien. — *Johan Börjesson*, (f. 1790, Pastor, har lemnat flera milda, men stundom affecterade poemer till P. C., samt författat *Skapelsen i Sånger*, Ups. 1820, som bland åtskilliga plattheter har några rätt vackra partier. Det hela är dock misslyckadt, ty han hade ej krafter för det kolossala ämnet. — *Joh. E. Rydquist*, f. 1800, Amanuens vid

Bibliotheket i Stöckholm, har skrivit några få poemer i P. C., öfversatt *Irländska Melodier och dikter af Th. Moore*, St. 1825, utgifvit *Heimdall* 1828—32, en litterär tidning, der flera förträffliga kritiker finnas af honom, samt i *Framfarna dagars vittra idrotter*, St. 1828, prisbelönt, visat stor stilistisk förmåga och förtrolig bekantskap med Vitterhetens Historia, samt i en lärd prisbelönt afhandling öfver *Nordens äldsta Skådespel och Resa i Tyskland* visat flitig forskning och kunskaper. — Frherrinnan *d'Albedyhl*, född Wrangel 1770, gift med Ministern vid Danska hofvet *d'Albedyhl*, enka 1819, har författat några medelmåttiga sånger i P. C. och *Geston*, skaldedikt i 4 sånger, Ups. 1814, hvars förtjenst är den klingande hexametern och några episka partier, ty det helas anläggning är icke lyckad och syftmålet genialogiskt eller heraldiskt; hon vill nemligen leda sin ätts ursprung från Asagudarne.

En högre grad af sjelfständighet och högre anseende vunno *Hedborn*, *Grafström* och *Euphrosyne*, alla mildkänsliga lyriker. S. J. *Hedborn* (f. 1783, Pastor i Östergöthland. *Minne och Poesi*. Linköp. 1835) är en äkta lyrisk talent, som näst *Atterbom* äfven mest slutit sig till folkvisan, och derföre, oaktadt sin känslofullhet, alltid har ett naturligt och friskt föredrag t. ex. *Kärlek och vår*, *Regnbecken*, *Vaggsvisa*, *Svanesång*, *Nördlän-darns minnen*, *Psalmer*, *Stjernarpa Fiskare*, *Den stora nattvarden* och *Den förlorade sonen*. — A. A. *Grafström*, (f. 1790, Pastor i Norrland. *Skaldeförsök*. 2 H. Stockh. 1826, 32) har ej så mycken originalitet som den förra och ej hans romantik, utan har bildat sig efter *Franzén*, men är en, om ock matt, dock mild, elegant, smakfull poet, som diktat rätt många nätta stycken: *Harpan*, *Välkommen* och *Farväl*, samt några starkare t. ex. *Norrland*, *Tviflaren* och *Epilogen öfver Göthe*, och små träffande tankebilder. — *Euphrosyne*, född *Julia Christ*, *Svärdström* 1785, (*Samlade Dikter*, Örebro 1831, 32,

Sylfiden 1839) liknar Hedborn i lyrisk friskhet och natursinne, mindre djup och rik än Atterbom, men objektivare, än 1) genom en rik fantasi personifierande naturverlden, än 2) finkänslig och Franzéniskt, än 3) religiöst djup. Till det första slaget höra, mästestycket i poetisk genremålning, *Jungfrun i det gröna, Lärkan, Trasten, Mimosan, Falken, Liljan och spindeln, Blomsterglasen, Den gamla örnen i bur*; till det andra: *Juliusen, Nina, Farmors porträt, Jag flyr till dig, m. m.*; till det sista *Christophorus*, en förträfflig dramatiserad legend. Äfven i Fru Lenngrens art lyckas hon. Hennes öfriga dramatiska försök: *Psyche, Publina &c.* äro ej lyckade. —

c) *Göthiska skolan.*

Geijer, Tegnér, Ling, Afzelius, Nicander, Lindeblad och von Beskow.

Det *Göthiska Förbundet* stiftades i Stockholm 1811 af *Geijer, Jac. Adlerbeth, Tegnér, Afzelius, Tholander, J. H. Schröder, Gumælius* m. fl. och utgaf *Iduna* 1—10 H. St. 1811—24. De gingo ej polemiskt till väga, utan höllo sig väl både med gamla och nya skolan, togo pris af den förra och lemnade bidrag till den sednares *Poetiska Calender*. De läto hvar och en gälla hvad han kunde och sökte blott genom egna arbeten rikta sitt lands litteratur. Särdeles låg det dem om hjertat, att upplifva studium af den Isländska litteraturen, efterbildade den, åter begagna dess *Mythologi och Sagor*, samt stundom Nordens fornlämningar. Detta var förtjenstfullt, om också i vissa poemer en yfverborna göthiskhet och skrytsam svenskhet jagt stundom lät sig förmärkas. Den starkaste anden var Sveriges blifvande Häfdatecknare, det största poetiska snillet var *Frithiofs* odödliga skald.

Erik Gustaf Geijer, (f. på Ransätters Bruk i Verm-land 1783, son af en Brukspatron, Student 1799, Ma-

gister 1806, reste i England 1809, 10, Professor 1817 i Historien. Skaldestycken, Ups. 1835.) Han har som skald anslagit en kraftfull och fornsvensk ton i sina dikter, som återspeglade Sveriges natur och den döende Hedendomens känslor i *Sista Kämpen*, *Sista Skalden*, *Odalbonden*, *Giukungarne*, *Manhem*, *Vikingen*, *Kolar-gossen m. m.*, alla i sitt slag förträffliga, genom förenig af enkelhet och originellt lif. Sedan har han lagt sitt poetiska element i prosaiska skrifter, alla genialiska och djupsinniga, samt egendomligt lifliga i föredraget. —

Sveriges nya Brage, *Esaias Tegnér*, (fs. i Vermland 1782, son af Comministern i Millesvik, Student i Lund 1799, Magister primus 1802, Professor i Grekiskan 1810, Biskop i Wexjö 1824. *Svea* 1811 prisbelönt, *Nattvardsbarnen* 1820, *Axel* 1822, *Frithiof* 1825, hvar af partier förr voro tryckta i Iduna, *Smärre Dikter* 1828, 1 B.) Han nämnes in- och utomlands för *Sveriges största skald*. Ingen är åtminstone så af hela nationen läst och förstådd; ingen äger den enkelhet, liflighet, qvickhet, glans och effectrikedom i föredrag, ingen den praktfulla, bländande och vid första läsningen, hänföraende makt i stil samt den rikedom på egna bilder, som Tegnér. Dermed förnekar han äfven kraft och kärna, utan att derföre alltid vara djup, storsinnad och idérik som han är grann. När han är djup, är han det mera sällan på ideer än känslor, ty han anslår i sådana ögonblick människohjertats djupaste toner, melankoliens och trånadens. Man har för öfrigt sagt, att hans stil stelnat till ett manér (på sednare åren ej utan skäl), att hans snille ej sällan endast leker på ytan, att han t. ex. ej har ett så djupblickande snne, en så bestämd storartad och consequent verldsåskådning som Stagnelius. Tyskarne hafva förebrätt honom brist på hvad de kalla *Gemüth*, innerlighet, och förliknat honom med åtskilliga af Frankrikes Lyriker, som äro fulla af *esprit*, det pikanta, slående,

uppskakande, och sagt att han är ypperst, der han slipper taga allt ur sitt eget inre, utan får hemta ur det yttre, fornminnen och tillfälligheter. Då mäktar ingen diktare täfla med honom, att poetiskt omkläda detta gifna och utsmycka ~~det~~ ~~med~~ blixtrande juveler ur det rika bildförråd, han besitter i sin epigrammatiska qvickhet. Man har än förläknat hans *Lyrisk* med Schillers, än med Byrons, med den förras i anledning af det hos båda framträdande gnomiska d. ä. epigrammatiskt moraliserande elementet, med den sednare i afseende på träffande, fast dock fåordiga, tankar, känslor och naturskildringar. Dock är Tegnér ej, strängt taget, rent *lyrisk skald*, ty han sluter sig alltid till ett reellt element, och sådant öfverensstämmer ock med svenskens national-lynne. Han har som lyriker sällan anslagit några af den romantiska eller innerligare kärlekslyrikens toner. Sällan finner man hos honom Franzéns oskuldspoesi, ej den varma, ljuft försmältande erotiska dikten, med dess djupa poetiska verldsåskådning, dess sinnrika känslodialectik, dess för-gudning af qvinnan, såsom sinnebild af det gudomligt-qvinliga. Det rustande, stormande; stora och sublimate. ex. Hjeltar, de barska Nordmanna-Gudar, solen o. s. v., det är den sfer, han bäst besjunger. Dock vilja vi ej frändömma hans mildare dikter deras obestriddliga skönhet. — *Svea* är till stor del till formen akademisk, liksom flera tidigare, re'n glömda, försök. Denna dikt är dock till andan ny, göthisk; den var hans sista offer åt den smak, hos hvilken han först gått i skola. I slutet af denna dikt är han helt och hållet Tegnér. Redan förut hade han gjort bekantskap med Oehlenschlägers fornordiska dikter; särdeles hade *Helge* på honom gjort ett så djupt intryck, att han beslöt att sjelf försöka en bearbetning af Sagan om Frithiof, af hvilken bearbetning flera stycken trycktes i Iduna. Oehlenschläger och Tegnér äro befryndade skaldenaturer, ty båda äro mera episka än lyriska, lyckligare att behandla ett af fornsa-

gan gifvet ämne och att skildra, än att sjelfva skapa, mera arbetande för åskådningen och fantasien, än för contemplationen. Äfven hos Oehlenschläger framträdde i början det pikanta, ehuru ej med den grad af styrka och originalitet, som hos Tegnér. Olikheten är den, att Oehlenschläger är vida mångsidigare, mera dramatisk; Tegnér starkare, lyckligare i utförande, mera lyrisk. Så är den mästerliga *Frithiof* lika skön som *Helge*. Om den förra är kfligare, lyckligare utförd, mera lämpad för samtidens smak, i lyriska enskildheter vida effectrikare, så har *Helge* i anläggningen en vida djupare tragisk åder med djupare försoning, mera fornordisk sanning och episkt lugn. — Tegnér har detta oaktadt med stort snille behandlat sin *Saga*. — *Axel* har en dålig plan och flera oförsvarliga bilder, men många briljanta partier, ej olika vissa i Byrons lyriska berättelser. — *Nattvardsbarnen* är ett didaktiskt poem, i samma smak som *Voss' Louise*, ej egentligen en idyll, ty den har inga individuella gestalter, inga händelser, äfventyr eller karakterer; utan är en sublim predikan på klingande hexametrar, med beskrifvande ram. — Man väntar med otålighet af den store skalden: *Andra Delen af de Smärre Dikterna*, och *Helgonabacken*, en bearbetad folksaga. Poetisk är Tegnér äfven i sin prosa, t. ex. i *Tal vid särskilda Tillfällen*, i B. St. 1831, hvilkas fortsättning länge ifrigt efterlängts.

P. H. Ling är liksom de ofvannämnde originell, äfven tillhörande den *göthiska skolan*, f. 1776, Gymnastiklärare, Professor, död 1839, och har författat fornordiska Epos-dikter: *Asarne*, St. 1833 och *Tirfing*, St. 1836, *Kärleken*, en herdedikt, St. 1816, samt nio dramer ur Svenska historien, 1812—24: *Agne*, *Eylif den Göthiske*, *Riksdagen 1527*, *Den heliga Birgitta*, *Engelbrecht Engelbrechtson*, *Styrhjörn Starke*, *Wisburs söner*, *Ingjald Illråda* och *Ivar Widfamne*, samt *Blotsven*. *Ling* är en *lyriskt-beskrifvande skald*, ej rent lyrisk, ty

dertill har han för liten konetnärfulländning, för litet ideer; ej episk, ty dertill saknar han lugn och åskådlighet, ej dramatisk, emedan han saknar tillräcklig kännedom af människan och lifvet, alltså förmåga att teckna karakterer och anlägga compositioner. Af allt hvad han skrivit är endast det lyckadt, som är lyriskt eller lyriskt beskrifvande t. ex. en ypperlig lyrisk idyll *Kärleken*, *Chörer* i *Agne*, beskrifningar och sånger i dramerna och båda Eposdikterna. *Asarne* är det vidlöftigaste poem på svenska, men har trasslig, alldeles oepisk plan, inga väl hållna karakterer, och föga eller åtminstone blott sporadisk åskådlighet. Den fornnordiska apparaten har stelnat till manér, det groteskt-vidunderliga blir öfverdrifvet till komiskt, hans bildförråd är högst enformigt utan variation o. s. v. Likväl har *Asarne* sköna partier af lyrisk och naturbeskrifvande art, ty skalden ser med originellt öga naturen, och lif besitter han alltid. — A. A. *Afzelius* (f. 1785, Pastor i Enköping) öfversatte med poetisk hug *Sæmunds Edda* 1818, utgaf folkvisorna och författade i deras stil några nya af stor förträfflighet, t. ex. *Neckens Polska*. I dramat: *Den siste Folkungen* lyckades han mindre. Slutligen har han utgivit *Svenska Folkets Sagohäfder*, 2 D. 1839—40, ett lofvärdt arbete. — *Karl August Nicander*, (f. 1799, Copist, död 1839. Dikter, St. 1825, 26, 2 H. — Nya Dikter, St. 1827, 2 H. — Runesvärdet, Upsala 1820. — *Hesperider*, Örebro 1835; *Lejonet i Öknen*, St. 1838. *Minnen från Södern*, Örebro, 2 D. 1831, 39. Saml. Dikter, 1 B. St. 1839.) Han är en af våra lyckligaste *beskrifvande lyriker* så väl genom versens och diktionsens prakt och fulländning, som ock genom ett verkligt poetiskt sinne för det sköna i Historiens verld. Han är icke alltid nog lyriskt djup och rik på inre hjälpmedel, ideer, för att kunna hemta allt ur sig sjelf, derföre fäster han sig helst vid ett yttre ämne, som han dock skönt uppfattar och behandlar. Derföre skildrar han så vackert Napo-

leon, Venedig, Tasso, Enzio m. fl. Något egentligen dramatiskt element eger han icke, hvarföre hans *Runesvärdet* endast har lyckliga lyriska partier af hög skönhet, och hans *Enzio* har ej karakterer och plan, men ytterst yppiga och granna beskrifningar. *Runorna*, med hvilka han först uppträdde i Iduna, ha flera vackra partier. Hans öfversättningar af *Othello* och *Orleanska Jungfrun* äro ganska poetiska. — I Iduna skref äfven *Bernhard von Beskow*, (f. 1796, Hofmarskalk, *Erik XIV*, St. 1827. *Dramatiska Studier*: 1. *Thorkel Knutson* 1836, 2. *Birger och hans ätt* 1837, 3. *Gustaf Adolf i Tyskland* 1838, *Vitterhetsförsök*, St. 1818, 19, 2 H., *Ryno*, St. 1834, *Vandringsminnen*,) som har mera kallelse till beskrifningen och skildringen, än lyriken. Med mycken smak, makt öfver språket och talent vet han att dramatisera partier ur Svenska Historien. Egentliga dramer vilja de ej vara, utan historietafflor, och såsom sådana äro de rätt väl gjorda, trogna och angenäma. Grann och klingande är hans lyriska form t. ex. i *Sveriges anor* och andra patriotiska småstycken, fulla af språkets poesi. — *Assar Lindeblad*, (f. 1800, Pastor i Skåne, *Dikter*. Lund 1832. *Svenska Sången*) har i början af sin skaldebana slafviskt härmat Tegnér, men bättre än någon af de andra Tegneriderna, sedan sjelfständigare i lyriskt beskrifvande eller tillfällighetsstycken bevisat verkligt poetiskt sinne, mycken liflighet och den blomsterrikaste form, samt kommer i prakt, klang och lyftning nära Nicander, men är för öfrigt som denna *ojemn*. Till hans bästa stycken räknas *Främlingen* och *Missionären*, båda prisskrifter, omskrifningarne af *Völuspa* och *Riksmal*, *Blomman* och *Daggdroppen* m. m. Om hans *Svenska Sången* och dess poetiska form hafva vi talat i inledningen.

d) *Stagnelius, Almquist, Vitalis, Livijn,
Dahlgren och Fahlerantz.*

Af dessa stora skalders hafva väl flera utgått ur, d. v. s. lättit sig bildas af, den romantiska skolan, men i deras bästa dikter finnas inga eller få spår af imitation.

Erik Johan Stagnelius, (son af en Prost på Öland, sedan Biskop i Kalmar, f. 1793, Student i Lund, sedan i Upsala 1812, der han tog Cancelliexamen 1814, E. O. Cancellist i Eccles. Expedition 1815, Copist 1819, Cancellist 1822, belönt 1818 af Sv. Acad. för *Qvinnorna i Norden*, död i Stockholm 1823, utgaf under sin lefnad *Wladimir*, St. 1817, *Liljor i Saron*, 3 H. St. 1821, *Bacchanterna*, St. 1822. Saml. Skrifter 3 B. 2 uppl., St. 1830—32. — Ny uppl. 1837) är en af Sveriges största lyriker i dess högsta mening, speculativ och naturmythisk som Atterbom, hvilken en tid var hans förebild, känslig såsom Lidner, innerlig som Vitalis, klar i formen som Tegnér, och dock alltigenom samma stora Stagnelius. Han är en af de djupaste skaldenaturer, har rikedom på stora tankar, uttryckta i den mest fulländade forms försmältande väljud. Genomskinlig är han alltid, om man undantager några ställen, der Gnosticismens terminologi framhafves. Han är *rent lyrisk* i all slags konstform, bär öfverallt med sig sitt *jag*, sitt öfver lifvets gåtor reflecterande och med skapelsen sympathiserande *jag*, sin mörka verldsåsig, sitt hat mot materien och det verkliga lifvet, hvars kallelse han, förledd af Gnosticismens dualism, misskände. Han är *lyrisk*, antingen han diktar ett Epos eller ett Drama. *Wladimir* är ett Epos utan egentligen episkt ämne och episk ton med de herrligaste skildringar och på de praktfullaste hexametrar. *Maria* är för sina beskrifningars fågring ett mästertligt episkt fragment. *Blenda*, ett romantiskt epos, är deremot såsom för mycket Wielandiskt lättfärdigt, misslyckadt. *Gunlög*, ett fragment, har flera vackra beskrifningar. Ha ns dramer äro följande: *Glädjeslickan i Rom*

utgör förträffliga, hemskt skakande scener. *Albert och Julia* eller *Kärleken efter döden. Scen ur Andeverlden*, är lika förträfflig, kauske ännu mera djupsint. *Bacchanterna* har vackra beskrifningar, men uppfattar ej nog djupt hufvudhjelten. Hans *Sigurd Ring, Wisbur* och fragmentet af *Svedger* skola vara fornnordiska, men äro det icke, ty skaldens egna förklädda idéer, ej verkliga historiska personer, uppträda med variationer af Gnosticismens grundthema. En herrlig lyrik, djup poesi, sköna beskrifningar utgöra deras hufvudförtjenst. *Martyrerna*, en dramatiserad legend, ej ett drama i egentlig mening, den mest Katholska af alla tragedier, utan att Katholicismens mythologi der framstår, ty den är byggd på dess missförstånd af Christendomens ställning till lifvet, hvilket den, liksom Gnosticisimen, fattade såsom ett mål för ständig asketik. Den har rikedom på uttryck af varm religiositet, kristlig uppoffring och tillit, och är i sitt slag den skönaste vi ega. *Riddartornet* är ett sorgespel, hvars ämne är vidrigt, vederstyggligt och nyromantiskt, men djupt poetiskt, i dramatisk art Stagnelii bästa. *Thorsten fiskare* och *Eröfringen af Ceuta* äro, det förre ett fragment, det sednare ett tillfälligt sammanskrifvet stycke. *Narcissus*, Ballet och *Cydippe*, fragment af en Opera äro för mycket i den gamla operans smak. — I hans Lyrik finnas öfverträffliga stycken. *Liljorna i Saron* innehålla hela hana gnostiska åskådning af en skimrande värld af djupsinniga symboler af fall och längtan till försoning. Här finner man det djupaste han diktat. Hans *Elegier* äro ypperliga antika efterbildningar. *Sonnetterna* uppfylla alla billiga anspråk; *Psalmer, Romaner* och *Idyller* hafva icke lyckats honom, emedan han var för speculativ, och i afseende på de två sednare slagen allt för litet episkt naiv och folkmessig. Af de blandade dikterna äro många förträffliga, andra obetydliga. — Stagnelius är alltså i alla konstslag samma djuptblickande speculativa lyriker, hvilket på en gång är hans fel och förtjenst; fel, emedan han påtvingar sin lyrik olyrisk,

och episk form; förtjenst, emedan han i hvarje påtrugad form dock ger den herrligaste poesi. Såsom brister i Stagnelii skaldskap vilja vi icke förtiga: hans entonighet, som stundom blir rätt tröttande och ger blotta formens behag, hans mörka och disharmoniska lefnadsåsig, som anser jorden för en landsförvisningsort, der anden, dit bannlyst under sorg och späkning skall sträfva att åter befria sig från det onda, materien; hans bristande sinne för folkvisans tonart, för historiska costumen och karaktersteckningen, hans saknad af humor och episkt lugn, obekantskap med det verkliga och svenska lifvet o. s. v. Allsidigare bildad, närmare förtrogen med lifvet och dess karakterer, fri från fysiska lidanden, hade han gått ännu längre. Nu dog han i tid för sin ära och sin sång.

C. J. L. Almqvist, (f. 1793, Rector i Nya Elementarskolan i Stockholm, utgaf först *Hectors Lefnad, Hvad är Kärlek?* St. 1816, *Parjousouf, Saga från Nya Holland*, St. 1817, *Förslag till Manhemsförbundets organisation*, St. 1820, skref i *Hermes*, St. 1821: Om Brottsliges Behandling; Om det nya stridssättets idé, Om enheten af Epism och Dramatism; *Guldfogel i Paradis* och *Rosaura* i *Opöetisk Calender*, *Amorina* (in dragen af förf. utgifven Jönk. 1839,) Om hufvudskilnaden emellan de Gamles Vitterhet och de Nyares (Svea XIV), *Några drag* (Skandia), en mängd läroböcker samt *Törnrosens Bok*, *Fria Fantasier*, St. 1832—39, XII Band, innehållande: *Jagtslottet*, romantisk berättelse ur närvarande tid; *Hermitaget*, romaunt i 12 Böcker; *Vargens dotter*, Clair-obscur ur närvarande tid; *Hinden*, Romaunt i 12 B.; *Drottningens juvelsmycke*, Romaunt i 12 B.; *Ramido Marinisco*, scener; *Baron Julius K**, och Fröken Eleonoras reseminnen; *Dialog om sättet att sluta stycken*; *Signora Luna*, Drama; *Colombine*, historien om dufvan ifrån Skåne, *Araminta May*; *Urnan*; *Kapellet*; *Godolphin eller Ninon L'Enclos* eller *de tre Herrarne Beaumanoir*, dram; *Svenska fattigdomens betydelse*; *Skällnora Qvarn*;

Friherrinnan m. m. Han är ett af Sveriges största poetiska snillen. Stagnelius var enensidig idealist, Almquist är *realist*, ty han framställer helst lifvet och verkligheten, särdeles hos folket. Dock insmyger han i sina tafvor af det verkliga lifvet ej endast *poesi*, och ett underbart, utan äfven ett underligt och dæmoniskt, lika det hos Hoffmann. Den verld, dit han med snillets underbaraste makt vet att försätta läsaren, är därför ej den bästa möjliga, det är oftast blott ruiner af en underbar verld. Konstens former öfverspringer han med en djerfhet utan exempel, hvilket ej blott hos poeter efter linealen och tillbedjare af satsen: "ju simplare, ju enklare," utan äfven hos den harmoniska konstnärsvérksamhetens vänner tillskyndat honom åtskilliga ogillande omdömen. Också kan icke nekas, att detta förakt för det vanliga ej sällan har utseende af affectation, äfvensom att ogillandet hos åtskilliga läsare har sin grund i en viss hemsk aning eller förflngen gissning, att den grund, hvarpå dessa skiftande gestalter leka, är en öfvertäckt afgrund, en volkan, som utbruten skulle förstöra det närvarande samhällslifvets grundvilkor. Denna fruktan är en panisk förskräckelse. Säkert är emedlertid att ingen Svensk är så *dramatisk* som Almquist, ty i hvarje form visar han en underbart skarp dramatisk blick, hvarigenom han vet att försätta sig i de handlande karakterernas, nationernas, tidernas, hela själslif och aldeles ointresserad låta dem sjelfva *lefva*. De äro ej mera under hans hand lösa, bleka molnbildningar, utan typer, den solidaste verklighet och dock fulla af *poesi*. Näst Thorild, Ehrensvärd och Geijer vet jag knappt någon Svensk, som dessutom är rikare på nya eller på nytt sätt uttryckta åsigtter af verld och lif, om de också stundom äro *bizarra* och *paradoxa*. En tjusande makt är fördold i dessa dikter, och den är helt och hållet innehållets, ej blott stilens, hvilken stundom, särdeles i verspoesi, är *besynnerlig*. Costymen har ingen så väl som Almquist iakttagit, ty ingen har så märktat försätta si i karakterers och tidehvarfs innersta käns-

lor. Hans bästa arbeten äro i vår tanke: *Drottningens Juvelsmycke*, skildrande, liksom *Colombine* en glädjeflickas själsskönhet, den omedvetna själsskönheten hos en omedveten, *hednisk* flicka, måhända en androgyn, till skilnad från den christna och medvetna. *Ramido Marinesco* innehåller romantiska och spanska scener af hjert colorit. Slutet i dessa båda äro dock otillfredsställande. *Signora Luna* är en lika romantisk och lysande tragedi, ett af A:s mest fulländade arbeten. *Kapellet* är en varmt Christlig fiskar-idyll, mild och ljuf. *Skällnora Quarn* är en tragisk novell ur svenska bondlifvet. *Araminta May* och *Ninon L'Enclos* äro oändligt lätta och lekande målningar ur herrskapslifvet. Den sagocykel, som inneslutes af den ram som kallas *Törnrosens Bok eller Fria fantasier* berättade för Hugo Löwenstjernas familj, är, när den en gång blir fulländad, det vidlöftigaste och originellaste sagoverk, vår Vitterhet eger. — Almquist har sedan detta skrefs utgifvit *Amorina*, full af både rysligt vilda och poetiskt sköna scener; *Det går an*, en taffa ur lifvet, en förträfflig novell, men hvars grundtanke är paradox, samt, utom *Människoslätets Saga*, den nya *Törnrosens Bok: Schems-el-Nihar* och *Arthurs Jagt*, sköna Eposdikter, *Ormus och Ahriman*, humoristiskt stycke, *Semiramis*, saga, *Svangrottan på Ipsara*, skönt antikt drama; *Ferrando Bruno*, ett djupsinnigt symboliskt drama; *Isidorus af Tadmor* och *Märjam*, sammanhängande dramer med sköna partier; *Gudahataren*, skeptisk afhandling; *Månsången* och *Björnninnan*, tragiskt lyriska dikter, *Helsans Eoangelium* och *Människans stöd*, religiösa betraktelser. Sköna *Folkskrifter* hafva äfven 1839 blifvit författade af denne productive och genialiska skald.

Nu följa flera humoristiska författare af högst olika karakter, riktningar och förmåga. *Vitalis*, (Erik Sjöberg, f. 1794, Mag. 1824, död 1828. *Samlade Dikter*, St. 1828, sedan ny uppl.) — *Vitalis* är på en gång lyck-

lig i den *allvarsamma* och *skämtsamma* poesien. I den förra herrskar än en med lifvet trotsigt kämpande själ, som utgjuter sin klagan i förtviflans sarkastiska hån, än en mild hängifvenhet under ödets skickelser. Vitalis är i båda en *rent lyrisk skald*, så väl i afseende på känslans skärhet som uttryckets solida åskådlighet och formens fulländning en af våra herrligaste. Till det förra slaget af stycken höra *Enslingens Sång i den stora öknen*, *Enslingens klagan*, *Den kämpandes sång*, *Noli tangere*, *Natursonen* m. fl. Till det sednare slaget, den milda resignationens, barndomsminnenas, ungdomskärlekens uttryck, höra: *Till Englarna*, *Till Laura*, *Den frommes Lif*, och flera naturbilder. Här ser man skalden, som upphört att håna Skickelsen därför att den ej skänkte honom guld och helsa; skalden, som vänjt sig att i sina öden se Försynens hand och, försonad med Gud och lifvet, är redo att lemna det. I sina *skämtsamma* stycken har skalden bevisat mycken komisk fantasi, epigrammatisk qvickhet och skarp satir, som nästan har för litet godlynthet för att kallas *humor*. Han fäster sig vid enskilda dårskaper, ståndsfördomar och ovanor, utan att se deras sammanhang i stort, se dem förmildrade och förbleknade vid sidan af den stora dårskapen, världen, samt på en gång bör beklagas och beles. Emedlertid är Vitalis i sin komiska genre ej öfverträffad. — Han hade i allmänhet för litet anledning att vara blott och bart glad här i lifvet; missnöjet med världen, som han för öfrigt allt för litet kände, skulle nödvändigt göra hans komik satirisk.

Clas Livijn (f. 1781, Krigshofrättsråd, har utgivit *Samvetets fantasi* och *Skaldens Harna*, berättelser i Opoetiska Calender, *Axel Sigfridsson*, Roman, St. 1817 (ofullbordad), *Spader Dame*, en berättelse i *Bref*, funna på *Danviken*, St. 1824) har, att dömma efter hvad han redan tryckt, ty han lär hafva många sköna saker otränkta, en *vild humor*, en obändig fantasi, en kaustisk qvickhet, men saknar skarpsinne, logiskt och konstnär-

ligt förstånd, samt jemn uthållighet. I *Spader Dame* ser man att galenskapen och geniet äro nära slägt. Det är någonting af den nyfranska skolans romantik i dessa vilda skapelser, utan försoning.

Carl Fredrik Dahlgren, f. i Östergöthland 1791, Comminister i Storkyrkoförsamlingen i Stockholm, uppträdde först 1809 i *Norrköpings Tidningar* och sedan i *Phosphoros*, *Poetisk Calender*, *För Religionens Vänner*, *Nya Extra Posten*, *Svensk Församlingstidning &c.*, utgaf sedan *Aurora eller den Norrska flickan*, St. 1815 2 D., en föga lyckad roman, *Molbergs Epistlar*, St. 1819, 20, 2 H. — *Opoetisk Calender för poetiskt folk*, 1821, 22. St. 2 H., der *Hammarsköld*, *Livijn*, *Almquist* och *Sonden* äfven skrefvo, *Babels Torn*, en rymskrift *Norr ut*. St. 1824. *Babels Torn Söder ut*. St. 1825. — *Tidningen Kometen*, St. Oct. 1825—1827. — *Argus i Olympen*. Komedie med stort spektakel och full orchester. St. 1825. — *Samlade Ungdomsskrifter*. St. 1828. 2 D. — *Odalgunman*. St. 1829. — *Freja*, poetisk Kalender: St. 1830, 31. 2 H. — *Samlade Skrifter*. St. 1834. 1 B. — *Aftonstjernan*, *Pet. Cal.* 1833 ders. — *Toilett-Calender för 1833* ders. — *Morgonstjernan*. *Poet. Calender för 1834*, *Sthm 1833*. — *Sångcalender*, St. 1836. — *Ångbåtssånger*, St. 1837. — *Jungfrun i det gröna*, St. 1838 — *Sylfiden*, St. 1839. m. m. — Dahlgren har äkta poetiskt snille och äkta humor, men saknar ofta smak, förmåga att utvälja hvad som duger eller ej, och att anlägga planer. Det är hos honom flera bestämdt från hvarandra särskilda elementer: det *idylliska* och *naturskildrande*, der han låter en ton af hjertlighet och glad humor hvila öfver det hela; det *rent humoristiska*, men der det triviala och cyniska ofta fått nog stort burskap, jemte qvårdsamhet om en förnuftig plan; det *Berangerska*, tillfällighetsslaget, der han ofta ger en obetydlig tidshändelse form af en liten täck, skalkaktig, oförarglig visa på en omtyckt melodi, eller behandlar ämnet i en hu-

moristisk bild; det *Bellmanniska*, der han är minst originell, emedan den store sångarens stil der blir manér, men när detta element sättes i förening med hans första, stora element, uppkomma lyckade dryckesqväden, som föga eftergifva mästarrens. Det *allvarsamma* elementet har ock ej illa lyckats honom. Att utmärka de lyckligaste af Dahlgrens lyriska dikter i olika slag, är öfverflödigt här, när mängden är så stor. Hvad de prosaiska uppsatserna beträffar, så finnas i *Molbergs Epistlar*, *Kometen* och *Freja* förträffliga äkta humoristiska stycken; allbekant är t. ex. *Bokbataljen i Mag. Wiborgs Boklåda*. *Argus i Olympen* har mäterliga godbitar, af aristophanisk art. *Djurgården den 1 Maj* är äkta svenskt, en af skaldens lyckligaste skapelser. *Ulla Winblads död* är ock ej utan sin förträfflighet. — *Christian Erik Fahlcrantz* (f. 1790, Professor i Theologien i Upsala 1829) har i *Noachs Ark* (St. 1826) lemnat ett mycket humoristiskt arbete, persiflerande de olika folkstammarnes grundlynnen, samt i *Ansgarius* gjort anslag till ett religiöst epos (1835). —

e) *De öfriga Lyriskerna.*

Efter att nu hafva anfört dem, som dels en längre tid hafva varit inför allmänheten, dels äro utmärkta för en originellare skaldenatur, vilja vi slutligen redogöra för de återstående lyriska skalderna. De flesta, särdeles af de yngsta, hafva bildat sig efter hvar sin af den äldre stora skalderna: Tegnér, Franzén, m. fl. — De äldsta af dessa skalder äro: *Wadman*, *Ingelman* och *Wieselgren*; de utmärktaste äro *Runeberg* och *Böttiger*. J. A. *Wadman*, (död i Göteborg för några år sedan i hög ålderdom. *Samlingar. Lek och Alfvar*. Götheb. 1830 och *Sednars Samlingar*, Götheb. 1835) var en jovialisk dryckesskald, som väl icke mycket vårdade sig om kyskhet och, såsom mest improvisator, lika litet om konstnärlighet och formfulländning, men var af en lycklig

natur, ovanligt qvick, lekande, lifligt naturskildrande, något lik Bellman och Dahlgren. *Ingelman* (f. 1788, Copist. *Skaldeförsök*, St. 1828 o. f. 4 H.) har mycken from mildhet i känsla, trohet i beskrifning, magt öfver formen och sinnrikhet i tillfällighetsdikten, men saknar snillets eld och idérikedom. Han har äfven öfversatt Oeh-lenschlägers sköna dikt *Helge*. — *P. Wieselgren*, (född 1800, Adjunct i Lund, Pastor i Westerstad i Skåne,) en man af lärdom och snille, har sedan lagt i den prosaiska stilen det poetiska element, han i ungdomsdikter (*Minnesånger ur Wärend*. 1 H. St. 1824, *Starkodds Sånger*. St. 1820. 1 H. och *Homers Iliad*. 1 H. St. 1824) bevisat sig ega. Dessa dikter, dels versifierade folksånger, dels försök att förvandla Iliaden till en svensk folksaga, förråda en stark poetisk själ, men också föga magt öfver versen, föga konstnärlighet och smak, samt ett starkt Tegneriserande. Det poetiska elementet har sedan flyttat in i hans vetenskapliga arbeten t. ex. *Sveriges sköna Litteratur*, som har partier, hvilka endast sakna den bundna formen, för att vara sköna skaldestycken. Huruvida för öfrigt detta element icke fått för stort spelrum i ett lärdt vetenskapligt arbete, derom är redan omdöme fälldt. — Såsom öfvergång från de äldre till de yngre anför vi *Erik Wilh. Ruda* (f. 1807, Magister, död 1833. *Brynolfs äfventyr*, *Vildsvinsjagten*, *Hagbart och Signe*, *Främlingen från Norden*, *Dikter*. Örebro 1833. *En resande Tysks Ströfverier på Svenska Parnassen*), som försökt sig i alla poesiers arter, men utan snillets originalitet och högre poetisk kallelse. Det som saknas honom i originalitet, har han ersatt genom talent, vård om formens correcthet och smidighet. Beskrifningen är det, som lyckats honom aldrabäst. —

Joh. Ludo. Runeberg (Lector i Borgå. *Dikter*. Helsingfors 1830 o. fj. 2 B. — *Elgskyttarne*. *Hanna*. *Svenska Folksånger*. Hans Saml. *Dikter* finnas i Förlagsföreningens Klassiker) har gifvit mästerliga skildringar

af folk- och naturlifvet i idylliskt-episk form, på fulländade hexametrar, och i lyriska versarter. Allt är i hans idyller enkelt och hjertligt, naivt och naturfriskt, samt i hög grad äskådligt. I Lyriken är allt som han diktat i idylliskt-beskrifvande ton, förträffligt, t. ex. *Idyll och Epigram m. m.* — C. W. Böttiger (f. 1807, E. O. Adjunct i Upsala. — *Ungdomsminnen från sångens stunder. Ups. 1830.* — *Nyars Sånger, Ups. 1833.* — *Lyriska Stycken, St. 1837, 39*) är en äkta poetisk natur, som är lika lycklig i den milda och känslofulla Lyriken af Franséns art, som i tillfällighetsdikten. Hans poetiska form är förträfflig. —

De förnämligaste af de yngsta lyriska poeterna vilja vi alfabetiskt uppräknas. De hafva delvis lemnat bidrag till Poetiska Calendrar och Tidningar, dels utgifvit smärre samlingar. Att uppräknas alla, som för närvarande skriva vers, vore onödigt och omöjligt, ty de äro legio, och allas deras anlag och karakter kan man ännu icke bestämma. Äfven förbigå vi här flera som, ehuru äldre, dock icke lyckats att vinna något anseende såsom skaldar*).

*) Af de i texten förbigångna nämna vi här utan ordning så många poeter vi för tillfället minnas: af *Pontin* (f. 1781, Lifmedicus. *Östergöthland, sång 1829.* Öfvers. af V. Hugos *Hernani*, en Resebeskrifning 1831 m. m.); *G. A. Brakel* (f. 1782, Banco-Commissarie. *Oden i Svithiod. Tragedi 1826. Wätnemötnen*, lyrisk dram 1829); *Elof Jedeur* (f. 1788, v. Lector i Westeras. *Vitterhetsförsök, Fahlun 1825*), mest tillfälligheterim och öfversättningar; *Fr. Rådberg* (f. 1789, Communiar i Skara stift. *Skaldestycken, St. 1823.* — *Bref till Fröken v. S** 1815, Litterärt Thema 1830, Fridheim 1840*); *J. P. Krok* (f. 1741, nu död. *Maxel 1830 m. fl. skämtsamma stycken*); *Dorothea Bunckel* (f. Altén 1799. *Dramat. och Lyriska Försök, Gäthob. 1828—32 m. m.*); *Victor Altén* (f. 1802. *Dikter, Jönk. 1 H. 1832*); *C. Chr. Udden* (1762—1822 i Söderhamn. *Familjgåfvon, 1819*); *O. F. Wallin* (f. 1805, Slottpredikant i Westeras. *Sånger i Dalarne, 1 H. 1832*); *C. M. Ekborn* (*Ungdomsförsök, 1 B. 1826—32. Lund*); — *M. Kjellenberg* (*Dikter 1837*); *Unonius* (*Vitterhetsförsök, St. 1835*); *Roos* (*Dramat. Försök 1837*); *J. F. Bahr* (*Dikter, 1 H. St.*

C. A. *Adlersparre* (Kammarherre. *Ungdomsdikter* 1830 m. m.) utmärker sig hufvudsakligen för en praktfull diction, som dock stundom mera andas retorik än iare poesi; hans poetiska anlag böra dock icke betviflas, ty de framträda på ett lysande sätt i flera stycken. — Wilh. v. *Braun* (Löjtnant. *Dikter* 1837, 38. 2 B.) är ganska qvick, men icke humoristisk; hans fantasi är äfven ej sällan plump och smutsig. Det saknas honom vanligen smak samt en idealisk och sedlig åsigt af lifvet; han fattar det mest från den hvardagliga sidan. — *Carlén* (*Stycken på vers*. St. 1838), lycklig i skildringen af hvardagslifvets idylliska fågring, är deremot känslfull, men frisk och förlorar sig icke i fantastier och molnen. — *Cronhamn* (*Bacchanalisk Handbok och Dikter*) försöker sig i den bacchanaliska och roliga genren, någongång ej utan framgång. — *Olof Frysell* (f. 1806, Huspredikant. *Dikter* 1829. *Skrifter. Metamorphoser. Dag och Natt*: romanen *Kärleken. Natt och Dag: Iskyrkan, Nihilationer, Rikenatt* m. m.) har mycken fantasi, men jagar nog mycket efter originalitet, hvarigenom hans poemer ofta bli konstlade och skrufvade; i stället för rysligt sublimes eller naiva bli de komiska. Hans prisskrift *Slaget vid Brunkeberg* har förtjensten af klar åskådlighet i gruppering och utförande. *De Bergtagne* är ett fantasispel af romantisk anklång, *Metamorfoserna* äro mest molnseglingar. Ett och annat af de öfriga styckena är verkligen originellt, särdeles i beskrifningar. Hans roman har förträffliga partier. — C. A. *Hagberg* (född 1810, Magister Docent i Upsala) har väl öfversatt stycken ur Tasse och skrivit välgjorda sonetter, samt utmärker sig för en mäterlig stil i

---

1831); Fru *Cramér* (tillfällighetsdikter, St. 1832) m. fl. Kalendar- och pris-poeter C. J. *Bergman* (Stud. i Upsala. Brölloppet på Arolsen 1839), *Tollin* (Mag. i Lund), *Knut Geijer* (Stud. i Upsala), G. L. *Silfverstolpe* (*Segerkronan*, prisskrift 1839 Frih. v. *Salza* (f. 1775 noveller m. m.); C. V. y *Erik Stenbock* och hans vänner, roman; *Blanche* (Politiska farcer och qvicka skizzer) m. fl.

prosa. — *Kjellman-Göransson* (Dikter 1839) är sinn- och fantasirik i sin didaktiska lyrik, samt utmärker sig för en viss finhet i känslor och deras uttryck. — *Nils Lilja* (Student i Lund. Flera samlingar af Noveller och Dikter) har bland mycket obetydligt dock lemnat ett och annat vackert stycke, — men saknar för öfrigt originalitet. — *Malmström* (Student i Upsala. *Ariadne*. St. 1838. *Fiskarflickan på Tynnelsö*. St. 1839) och *Ny-bom*, (Student i Upsala. *Byron i Grekeland* 1838 och *Dikter*, Upsala 1840) äro båda bland de mest lofvande af Sveriges yngre skalder, den förra mera antik och episk, den sednare mera lyriskt beskrifvande. Förmåga af större composition saknar ännu den sednare. *Ariadne* har sköna epliska partier, *Fiskarflickan* och *Byron* förträffliga lyriska. Deras språk är skönt, den förras mera lugnt, moget och formfulländadt, den andras mera oroligt, bildrikt bländande och effectfullt. — *Nervander*, Fysices Prof. i Helsingfors, har öfversatt Kungens af Bayern Dikter, skrivit prisskrifter m. m. — *C. F. Ridderstad* (f. 1807. Löjtnant. *Ungdomsbilder* St. 1838, 1 H.) har Tegnér till förebild, är derföre öfvermåttan förälskad i bilder, det pikanta och slående, men hans fantasi är ock af naturen djerf, yppig och kraftfull. I få stycken, men dessa äro förträffliga, dels i Tegnér's, dels i Franzén's art; är den disciplinerad af smaken; i de öfriga är han för chaotisk och omogen. Hans Tragedi *Roderik och Albin* eger sköna partier. — *Sturzenbecker* (Romarskölden, *Veidi Alf* m. m.) har lyckliga anlag, men har ännu endast gifvit några stycken; de äro sköna och originella. — *Sätherberg* (*Skogsharpan*, *Jägarens hvila*) lyckas väl i naturmålningar. — *Strandberg* (Student i Lund. *Thules lof* i Brage och Idnn. m. m. under signaturen *Talis Qvalis*) och *Wennström* (Prest i Stockholm. *Luthers Prestvigning* m. m.) hafva lemnat ett och annat vackert smärre poem.

f) *Författare af Romaner, Noveller och Teckningar.*

Vid periodens början skrefvo *C. G. Walberg* (f. 1788, Secreterare, död 1821 (?)) *Uggleviksbalen* 1814, 16 och flera liderliga berättelser, samt *Fr. Cederborgh* (f. 1784, Brukspatron. *Uno von Trassenberg*, Streng. 1809, 10, 3 D., *Ottar Tralling*, St. 1810—18. 4 D., samlade i *Ungdoms-tidsfördrif*, 3 B. St. 1834), som med talent från den komiska sidan skildrat svenska seder, landtjunkare och betjenter, visserligen utan egentlig humor och poesi, men med mycken liflighet i genremålningen. — Sedermera skrefvos temmeligen obetydliga romaner af *Frök-narne R**** och *Cronhjelm* (f. 1784, gift Berger). Den första historiska roman på svenska skref *G. W. Gumæ-lius* (f. 1789, Kyrkoherde, en af den nya skolan. *Thord Bonde* eller slutet af Albrechts regering. Ups. 1828, 1 B.), med mycket romantiskt lif. Hans exempel följdes af Öfversten Grefve *P. G. Sparre* (f. 1790. *Den sista friseglaren*, St. 1832. 3 D. och *Adolf Findling*, St. 1835), trogen i teckningen af tiden, men utan djupare poetisk blick; och *O. K.* i *Snapphanarne* 1831, och *Sista Aftonen på Östanborg* 1833, äfven underhållande, men utan större poetiskt djup och icke heller fullt lycklig i imitationen af *Walter Scott*. — I den historiska genren skrefvo äfven *Mellin* och *Kullberg*. *G. H. Mellin* (f. 1803, Pastors-Adjunct i Clara) har med mycken talent, trogen costymteckning, täck idyllisk skildring och förträfflig stil, författat många täcka noveller, dels ur Sveriges dels ur andra länders historia: *Blomman på Kinnekulle*, *Johannes Fjällman*, *Kolarsticken*, *Pavo Nissinen*, *Næma*, *Ondalaconda* m. fl. — *C. A. Kullberg* (f. 1813, Kammarjunkare), har lyckats väl i beskrifvande dikter, ej illa i lediga och qvicka skildringar af hvardagslifvet t. ex. i de qvicka *Cederborghska* romanerna 16—20 och *En ungdoms Memoirer*, men bäst i *Gustaf III och hans hof*,

mindre en roman, än ett galleri af läckra skildringar, qvicka dialoger och intressanta situationer.

Romaner **ur** **det svenska** hvardagslifvet af högre värde gaf **Mamsell Bremer** (f. 1802. *Teckningar ur Hvardagslifvet*, Ups. 1828. & D. *Nya Teckningar: Presidentens döttrar, Nina, Grannarne och Hemmet*), som bevisat lika mycket *snille* som *hjerter*, lika rik reflexion som trogen teckning af det svenska familjelifvets skönaste scener. Hennes förträffliga teckningar äro dock mera gallerier, än romaner. — Snillrik, graciös och qvick, och nästan ännu mera åskäddlig i skildringen af det Svenska *hvardagslifvet*, särdeles hos *haute volée*, men mindre hjertlig och mindre med den renaste sedlighet förtjusande, är Friherrinnan *Knorring* (i *Cousinerna* 1834, *Asel, Ståndsparalleler* m. m. — Hon har blifvit imiterad af Fru *Flygare* (i *Waldemar Klein, Representanten, Gustaf Lindorm* och *Professorn*), med stor talent, men utan de förras snille och konstnärlighet.

Teckningar af svenskt lif, ej romaner, lemnade först **Samuel Ödman** (f. 1750, Professor i Upsala, död 1829) i sina *Hågkomster från Hembygden* och *Skolan*, Ups. 1830, mäterliga skildringar af det patriarkaliskt pastorala lifvet i Sverige under förra seklet. — Svenska bondens hemseder och förtryck under ränkfulla egendoms-herrar tecknas med mycket lif af Doctor *Engström* i *Nybyggarna* 1838 och *Björn Ulftand* 1840. (Samma Förf. har förr utgifvit en roman, *Förbundsbröderna*, och dramerna *Hjalmar* och *Ingeborg* samt *Erik Segersäll.*) Lapparnes land och seder skildrades lifligt af Pet. *Læstadius* (*Journal*. St. 1831), och Svenska landskaper, seder och olater, med caustisk qvickhet och bitande satir, men med för litet godsinne, af *Unge* (*Promenader inom Fäderneslandet &c. Dikter på vers och prosa* 1838.) *Det svenska Studentlifvet* ifrån den rolliga och bacchanaliska sidan skildrades qvickt af *Sillén*. St. 1838, 39. —

I sina resebeskrifningar är *Gosselman* mycket humeristisk.

Utmärkta poetiska öfversättare har vårt tidehvarf flera, dock få af den talent som följande: *Tranér* och *Wallenberg*, som tolkat de Gamle, den förra högst lyckligt *Anakreon*, båda ej utan framgång *Homer*s, den sednare honom hel och hållen. *Tranér* var dock alltför fyndig och qvick språk-konstlare, för att vara rätt naiv, den sednare var för plump naiv. *Shakespeare* tolkades väl af *Scheutz* och *Thomander* (1825), *Walter Scott* och *Moore* af *Arnell*, *Camoëns* af *Lovén* (St. 1839 1 B. Dikter 1833. 1 B.), andra Skalder af *Borgetröm* och *Djurström*, *Beranger* af *G. Hjerta* 1833, *Uhland* af *Böttiger*, *Byron* af *Stephens* m. fl.

Tryckfel i sednare Delen.

Som Förf. genom sin aflägsenhet från tryckorten icke fört correcturet, hafva, utom flera commaterings- och bokstafs-fel, beklagligtvis följande fulare tryckfel inkommit, hvilka läsaren före läsningen behagade rätta:

354. 16. n. l. sanningens — 356. 5. o. l. bildat — 359. 3. n. Om l. Den — 365. 13. n. l. Donna — 368. 13. n. l. parallelism — 372. 19. n. l. Dess — 374. 14. o. l. verldsliga dikten — 376. 4. o. l. Haydn — 379. 1. o. l. äfven för 13. o. ännu l. ämne — 15. o. l. hvilken — 381. 13. o. l. så — 7. n. äcklar l. oklar — 383. 10. n. l. som man — 384. 14. n. psalmer l. sånger — 388. 9. n. l. Elfvadans — 393. 8. o. den l. det — 13. n. dess l. den — 396. 8. n. l. hans förmyckna metafysik — 398. 1. o. l. Svenskars omdömen om Lycksalighetens ö. Den saga (säger etc. — 399. 7. den af l. af — 4. n. verldamoder — 2. n. betingade — 400. 7. l. det — 18. o. han l. hon — 407. 18. o. l. Schellingsk — 416. 18. o. l. episka — 418. 10. o. l. condition — 420. 9. l. dem — 421. 19. o. l. Korpen och Phenix — 422. 12. o. l. mythiskt — 423. 14. o. l. ångor — 429. 11. l. svaghet i — 432. 13. o. l. dagbok. 432. 13. n. l. ex ungue — 439. 7. o. l. pectus — 449. 4. o. l. transparent

— 454. 1. n. i veum — 455. 6. och l. der — 456. 6. l. tafflor af
 bragder och — 457. 5. n. i går ut — 459. 15. o. den — 15. n. l.
 anögar — 439. 10. o. barm — 461. 11. o. modernt — 468. 11. o.
 skuldkänsla — 467. 7. o. om l. var — 4. n. detta är — 470. 8. n.
 ut l. ett — 471. 5. o. l. drägligt — 472. 15. o. Man — 16. n.
 jordeliff — 474. 11. n. guldblad — 477. 10. o. annat l. anat — 8.
 n. på din — 479. 12. o. betraktar l. bortkastar — 483. 10. o. be-
 rättelse l. slagtning — 487. 13. n. fullkomligt — 494. 3. n. heden-
 dem — 500. 19. o. incept — 501. 5. o. söndersliten — 502. 13. o.
 Love's Labour's — 503. 6. o. l. äfven den, att förträffligen kun-
 na modifiera tonen efter omständigheternas fordringar. — 504. 10.
 o. sannings — 18. n. fästad — 521. 1. o. moder. 2 n. redan form, re-
 dan — 526. 17. n. likaväl — 527. 10. n. l. t. ex. Paulus, som — 528.
 7. o. vackra — 14. o. säga felet, — 529. 2. o. l. onationell —
 534. 16. n. polemiserade — 535. 2. n. träffade — 536. 5. o. samma
 — 8. n. af lika vackra l. lika vacker — 6. n. l. lyckliga — 540.
 16. n. minst — 6. n. l. hjertlighet. Konstnärnsförstånd, smak —
 544. 12. n. har han l. har — 552. 9. n. Wieselska — 553. 3. o.
 bouffoner — 554. 3. o. natur-lifvet — 556. 9. n. oraklet l. Nahlat
 — 5. n. yppad — 557. 15. n. meta-physico — 5. n. mycket l. con-
 ceptet — 564. 13. n. verum — 565. 5. n. equivoquer — 568. 6. o.
Flygare Waldemar Klein — 604. 16. o. konsten l. kraften — 605.
 7. n. l. skoletoftet — 615. 16. o. af l. och — 624. 10. n. l. Ny-
 näre — 625. 14. o. l. Ruuses — 626. 11. o. l. Chariton — 627.
 5. o. lycklig l. lustig — 628. 12. o. F. T. G. l. T. G. — 14. o. ,
 den l. den — 8. n. l. Märeta — 629. 13. o. l. beslätad — 15. o.
 l. Belesnack — 639. 14. o. utgaf l. hade — 14. n. 6 St. l. 63 St.
 — 2. n. 1763. — 642. 19. o. annat l. annat blad — 644. 4. n. l.
 Persone — 647. 8. o. vänskapsväg — 648. 14. n. der de l. der —
 649. 5. o. skalder? l. skalder — 650. 15. n. l. en — 645. 5. o. Det
 l. Der — 9. o. l. omständligheten — 655. 7. o. l. Isak — 663. 12.
 n. 1759 — 664. 7. o. Dahlvisor — 667. 13. o. l. utbildning — 669.
 3. l. yttrande — 675. 4. o. ingenting går ut — 677. 16. o. l.
 skolans man redan i förra seklet och — 682. 10. n. l. hela — 683.
 6. n. folksången l. förakningen — 684. 11. n. af l. och — 686. 15.
 o. l. genialiskt — 687. 4. 6. l. Franzesisk — 8. n. stundom l.
 studera — 6. n. l. yfterboren

www.libtcl.com.cn
Register.

- A. H. G. 189.
Adlerbeth, C. G. 343. 667.
Adlersparre, C. A. 703.
— G. 674.
Afzelius, A. A. 622. 691.
d'Albedyhl. 422. 686.
Almqvist, C. J. L. 507-29. 695.
Altén, M. 672.
— V. 702.
Arnell. 707.
Arosell, C. 191. 633.
Arrhenius, J. 200. 635.
Arrosiandrinus. 627. 628.
Arvidi, A. 210. 636.
Arvidsson, A. J. 422. 622. 685.
Aschanæus. 628.
Atterbom. 377-407. 622. 680.
Bager, H. 647.
Bahr, J. F. 703.
Becker. 673.
Bellman. 284. 656.
Bergeström. 644.
Bergklint. 640.
Bergman, C. J. 703.
Beronius. 149.
Beskow, B. v. 476 o. ff. 692.
Bjugg, M. 674.
Björk, Is. 205. 681. 635.
Blom. 655.
Boman. 341. 666.
Borgström. 707.
Brakel. 702.
Brask. 629.
Braun, v. 703.
Bremer, Fredrika. 569-75. 706.
Brenner, Sophi. 195. 634.
Brinkman, v. 648.
Broms. 634.
Brynolf Gerlaci. 627.
Buræus. 624.
Börjesson. 421. 685.
Böttiger. 587-91. 702.
Cardius. 99. 624.
Carl IX. 145. 627.
Carlén. 703.
Carleson. 636.
Cederborgh. 559-577. 705.
Cederhjelm. 645.
Celsius. 232. 642.
Choræus. 330. 671.
Chronander. 161. 629.
Columbus, S. 190. 632.
Cramer, Fru. 703.
Creutz. 220. 640.
Cronhamn. 703.
Cronhjelm, Fröken. 705.
Dahlgren. 540-55. 699.
Dahlstjerna. 98. 185. 624. 631.
Dalin. 211. 636.
Dalius. 195. 634.
Darelli. 343. 675.
Djurström. 707.
Düben, v. 635.
Dunckel, Dorothea. 702.
Edelcrantz. 655.
Ehrensward. 343. 674.
Ekborn. 702.
Ekebladh. 100. 624.
Elgström. 418. 684.
Enbom. 664.
Engström. 706.
Engzell. 664.
Envallsson. 660.
Erik XIV. 100. 624. 627.
Euphrosyne. 427. o. ff. 686.
Fabricius. 647.
Fahlcrantz. 555-58. 700.
Flygare, Fru. 706.
Fornelius. 210. 636.
Franzén. 357-74. 679.
Frese. 202. 635.
Fryxell, A. 422. 685.
— O. 703.
Geijer, E. G. 434 o. ff. 687.
— Knut. 703.
Geisler. 634.
Gosselman. 707.
Graffström. 686.
Granberg, P. A. 672.
Granatenflicht. 635.

Register.

- Gripenhjelms, C. 187. 632.
 Gumzlius. 568. 705.
 Gustaf I. 627.
 Gustaf II. Adolf. 100. 624. 627.
 Gustaf III. 235. 649.
 Gyllenberg, O. 633.
     — G. F. 224. 643.
     — C. 633. 635. 640.
 Göranson, Kjellman. 704.
 Hagberg, C. A. 703.
 Hallman, C. J. 299. 659.
     — J. G. 644.
 Hans Olsson, 149.
 Hammar-sköld. 408-10. 683.
 Hedborn. 424. 686.
 Hermanni, N. 94. 623.
 Hesselius. 231. 642.
 Hjärne, U. 629.
 Hof. 647.
 Holmström, J. 633.
 Holthusen, v. 661.
 Höijer, B. 343. 674.
 Ingelgren. 684.
 Ingelman. 701.
 Jedaur. 702.
 Johan af Hoya. 100. 624.
 Järta, H. 674.
 Kellgren. 250. 649.
 Kexel. 308. 659.
 Kjellenberg. 702.
 Knorrings, Friherrinnan. 581-85.
     706.
 Knöppel. 641.
 Kolmodin, O. 200.
     — E. 629.
 Krok. 702.
 Kullberg, A. C. af. 334. 671.
     — C. A. 705.
     — H. A. 673.
 Læstadius. 706.
 Lagerlöf. 192. 633.
 Lalin. 643.
 Lannerstjerna. 660.
 Laurentius Petri. 627.
 Lenngren, Fru. 319. 665.
 Leopold. 256. 651.
 Leyoncrona. 187. 632.
 Lidbeck. 675.
 Lidner. 309. 662.
 Lilja. 704.
 Liljestråhle. 644.
 Liljenstedt. 632.
 Lindeberg. 674.
 Lindeblad. 485, 6. 692.
 Lindegren. 672.
 Lindsköld. 205. 631.
 Ling. 469 o. f. 690.
 Livin. 233. 645.
 Livijn. 629-34. 698.
 Löhman. 640.
 Lovén. 707.
 Lucidor. 192. 633.
 Malmström. 704.
 Mellin. 575. 705.
 Messenius, J. 159. 628.
     — A. J. 628.
 Modée. 641.
 Mörk. 232. 645.
 Nervander. 704.
 Nicander, A. 232. 646.
     — C. A. 480. o. f. 691.
 Nordenflycht. 214. 639.
 Nordfors. 672.
 Nybom. 714.
 Nyren. 645.
 Odel. 99. 624.
 O. K. 579-81. 705.
 Olaus Petri. 151. 627. 628.
 Oxenstjerna, J. G. 267. 652.
 Palmberg. 641.
 Palmblad. 410-12. 684.
 Palmfelt. 232. 646.
 Paykull. 666.
 Pontin, M. af. 702.
 Prytz. 629.
 R^{***}. 705.
 Regner. 342. 667.
 Ridderstad. 704.
 Risell. 633.
 Ristell. 647.
 Rondelitus.
 Roos. 703.
 Rosenhane. 186. 632.
 Rosenstein, N. 343. 675.
 Roth. 658.
 Ruda. 599. 701.
 Rudbeck, O. 233. 645.
 Rudén. 187. 632.
 Rudensköld, C. och Ulr. 640.
 Runeberg. 591-99. 701.
 Runius. 196. 634.
 Rydelius. 634.
 Rydquist. 422. 685.
 Rådberg. 702.
 Sæmund. 619.
 Sahlstedt. 636.
 Scheutz. 707.
 Schröderheim. 660.
 Seseman. 674.
 Silfverstolpe, A. G. 336 o. f. 655.

Register.

- Silfverstolpe, G. L. 703.
Sillén, A. W. af 706.
Sjöberg. 655.
Skjöldebrand, Erik. 232. 644.
Skjöldebrand, A. F. 668.
Snorre Sturleson. 620.
Sondén. 420. 684.
Sparre. 576—79. 705.
Spegel. 198. 634.
Stagnelius. 487. 507. 693.
Stenbock. 631.
Stenhammar, J. 654.
Stephens. 707.
Stjernhjelm. 164. 629.
Stjernstolpe. 338 o. f. 668.
Strandberg. 704.
Sturzenbecker. 704.
Svedberg. 200. 635.
Sätherberg. 704.
Tegnér. 438—69. 688.
Thomander. 707.
Thomas. 144. 96. 627.
Thorild. 314. 663.
Tiedemanni, Henrik. 144. 627.
Tilas. 640.
Tollin. 703.
Tranér. 707.
Trievald. 207. 636.
Trvist. 646.
Uddén, Fru. 702.
Unge. 706.
Unonius. 702.
Wadman. 586—87, 700.
Walberg. 705.
Wallin. 702.
Wallin, 374—77. 678.
Wallenberg, M. 707.
— J. 279. 661.
Wallenius. 631.
Walerius. 329. 670.
Wallmark. 673.
Wellander. 643.
Wennström. 704.
Werwing. 633.
Wexionius. 633.
Widström. 326. 666.
Wieselgren. 701.
Vitalis. 534—40. 697.
Wrangel. 230. 642.
Zeipel. 421. 684.
Ödman. 706.
-

www.libtool.com.cn

www.libtool.com.cn

www.libtool.com.cn

3 2044 014 682 280

l by retaining
time.
ntly.

www.libtool.com.cn

